

**Strategia
Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych
Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego
Tarnobrzeg na lata 2021-2027
(projekt)**

Tarnobrzeg 2024

Spis treści

I	Wstęp	3
I.1	Wprowadzenie	3
I.2	Podstawa prawna	4
II	Synteza diagnozy obszaru realizacji ZIT	7
II.1	Określenie obszaru wsparcia w ramach ZIT	7
II.2	Syntetyczne podsumowanie analiz dla obszaru MOF Tarnobrzeg	14
II.2.1	Sfera społeczna	14
II.2.2	Sfera Gospodarcza	33
II.2.3	Sfera środowiskowo-przestrzenna	50
II.2.4	Mobilność i transport	71
II.3	Badania ankietowe obszaru MOF Tarnobrzeg.....	101
II.4	Analiza SWOT	107
II.5	Powiązania społeczne, gospodarcze, środowiskowo-przestrzenne oraz tożsamościowe	116
II.6	Analiza problemów, potrzeb oraz potencjałów rozwojowych MOF Tarnobrzeg.....	117
II.7	Potencjały rozwojowe	119
II.7.1	Potencjały gmin partnerskich MOF	119
II.8	Wnioski podsumowujące diagnozę	121
II.8.1	Jezioro Tarnobrzeskie	122
III	Cele, jakie mają być zrealizowane w ramach ZIT,	126
III.1	Cele Strategii ZIT wraz z kierunkami działań	127
III.2	Matryca Strategii	139
III.3	Merytoryczne mechanizmy wdrażania opracowanej Strategii.....	144
IV	Lista projektów realizujących cele	152
IV.1	Lista projektów podstawowych planowanych do dofinansowania w trybie niekonkurencyjnym	154
IV.2	Projekty zintegrowane w obszarze mobilności i transportu	163
IV.3	Projekty komplementarne	166
V	Źródła finansowania	175
VI	Warunki i procedury obowiązujące w realizacji strategii	177
VII	Opis procesu zaangażowania partnerów	181
VIII	Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko	187
	SPIS TABEL I MAP	189

I Wstęp

I.1 Wprowadzenie

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) stanowią innowacyjną formę kooperacji między samorządami, współfinansowaną ze środków Funduszy Europejskich. W ramach tego modelu, miasta, otaczające je gminy i władze województw wspólnie określają cele oraz identyfikują projekty inwestycyjne niezbędne do ich osiągnięcia. Finansowanie na realizację tych projektów jest możliwe do pozyskania z programu Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021-2027. Ta innowacyjna formuła pozwala wyjść poza tradycyjne granice administracyjne samorządów, co przekłada się na bardziej efektywne wpływanie na realizowane wspólnie przedsięwzięcia.

Cele wprowadzenia instrumentu ZIT:

- Rozwijanie partnerstwa i współpracy w ramach obszaru funkcjonalnego oraz promowanie współpracy i wymiany doświadczeń pomiędzy Związkami ZIT, zarówno na poziomie województw, jak i na szczeblu krajowym i międzynarodowym.
- Wspieranie rozwoju kompetencji samorządów lokalnych niezbędnych do opracowania i wdrożenia strategii, w tym "Strategii ZIT".
- Wspieranie realizacji projektów oraz zdolności pozyskiwania środków finansowych z różnych źródeł.

Wdrożenie ZIT zwiększa wpływ miast i obszarów funkcjonalnie z nimi powiązanych na kształtowanie i sposób realizacji działań na swoim obszarze, zwłaszcza w ramach polityki spójności. To osiąga się poprzez realizację projektów zintegrowanych, które przyczyniają się do rozwiązywania wspólnych problemów i koordynowanego dostarczania usług publicznych dla mieszkańców MOF.

Związkowi ZIT przypisuje się kluczową rolę w tworzeniu polityki rozwoju na obszarze ZIT oraz koordynacji projektów wynikających z Strategii ZIT, zwłaszcza tych, które są współfinansowane ze środków polityki spójności. Związki ZIT wspólnie reprezentują władze miast i obszarów funkcjonalnie z nimi powiązanych wobec władz krajowych i regionalnych.

Proces tworzenia wspólnej Strategii ZIT rozpoczął się od przeprowadzenia diagnozy obszaru objętego Porozumieniem. Kluczowe ustalenia diagnozy zostały wykorzystane w pierwszym rozdziale Strategii. Już na etapie diagnozy zaangażowano lokalną społeczność, przeprowadzając badania w formie elektronicznej ankiety skierowanej do wszystkich mieszkańców i podmiotów działających na obszarze MOF Tarnobrzeg. Wyniki ankiety oraz diagnoza została poddana ocenie i opinii członków Rady

Doradczej do spraw Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tarnobrzeg (Rada Doradcza ZIT).

Warto zaznaczyć, że głównym celem działania wspomnianej Rady Doradczej ZIT jest ustanowienie platformy do współpracy i dialogu w obrębie MOF Tarnobrzega. Ponadto, Rada ma za zadanie wydawanie opinii na temat Strategii na etapie jej tworzenia, a także nadzorowanie procesu jej wdrażania, monitorowania i oceny.

Jednym z głównych powodów podjęcia decyzji o opracowaniu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych były zmieniające się okoliczności wynikające z celów i kierunków polityki regionalnej na poziomie narodowym, szczególnie w kontekście terytorialnego aspektu wsparcia oraz polityki spójności w ramach perspektywy finansowej 2021-2027.

I.2 Podstawa prawna

Podstawą prawną do przygotowania dokumentu Strategii ZIT jest Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 roku, zwłaszcza jego artykuły 29 i 30, które dotyczą strategii terytorialnych oraz zintegrowanych inwestycji terytorialnych.

Zgodnie z wymienionym artykułem 29, strategie terytorialne opracowane zgodnie z art. 28, litera a) lub c), obejmują następujące aspekty:

- a) określają obszar geograficzny, na którym mają być realizowane;
- b) zawierają analizę potrzeb rozwojowych i potencjału tego obszaru, uwzględniając wzajemne powiązania w kategoriach ekonomicznych, społecznych i środowiskowych;
- c) przedstawiają zintegrowane podejście do zaspokojenia zidentyfikowanych potrzeb rozwojowych i wykorzystania potencjału obszaru;
- d) opisują zaangażowanie partnerów zgodnie z art. 8 w przygotowywaniu i wdrażaniu strategii.

Ponadto, podstawę prawną stanowią również przepisy artykułu 34 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 (Dz.U. 2022 poz. 1079). Artykuł ten określa warunki realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT), w tym konieczność utworzenia Związku ZIT. W związku z tym, podstawą prawną do realizacji działań w ramach ZIT są także uchwały poszczególnych samorządów, które są częścią Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tarnobrzeg i wyraziły zgodę na zawarcie porozumienia w celu współpracy przy realizacji projektów Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. W tym kontekście

podstawą prawną współpracy partnerskiej przy wdrażaniu Instrumentu ZIT jest Porozumienie Międzygminne w sprawie współdziałania celem realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tarnobrzeg. Porozumienie zostało podpisane 22 grudnia 2021 i opublikowane w Dzienniku Urzędowym Województwa Podkarpackiego dnia 29 września 2022 roku. Uczestnikami Porozumienia są Miasto Tarnobrzeg (Lider) oraz gminy partnerskie: Baranów Sandomierski, Gorzyce, Grębów oraz Nowa Dęba.

Deklarowana płaszczyzna współpracy to:

- przywracanie funkcji społeczno-gospodarczych zdegradowanych terenów obszaru funkcjonalnego;
- poprawa stanu środowiska przyrodniczego, wspieranie efektywności energetycznej;
- wzmacnianie rozwoju funkcji symbolicznych budujących ponadregionalną rangę obszaru funkcjonalnego oraz poprawę dostępu i jakości usług publicznych w całym obszarze;
- podnoszenie atrakcyjności turystycznej i kulturowej obszaru;
- promocja produktu turystycznego wspólnego dla całego obszaru funkcjonalnego;
- wzmacnianie rozwoju technologicznego oraz innowacji;
- wspieranie rozwoju przedsiębiorczości poprzez działania infrastrukturalne;
- współdziałanie na rzecz komunikacyjnej spójności obszaru;
- kształtowanie przestrzeni publicznej;
- zwiększenie dostępności zewnętrznej i wewnętrznej obszaru;
- poprawa dostępności i jakości transportu publicznego;
- zmniejszenie negatywnego wpływu transportu na środowisko naturalne i warunki życia mieszkanki i mieszkańców MOF;
- podniesienie konkurencyjności subregionu.

Koordinację działań i przygotowanie mechanizmów wdrożenia Strategii ZIT dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego powierzono Prezydentowi Tarnobrzega, jako Liderowi Porozumienia.

W ww. ustawie z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 (Dz.U. 2022 poz. 1079) nazywanej ustawą wdrożeniową została wskazana oczekiwana architektura dokumentu strategii określająca wymaganą zawartość dokumentu. Zgodnie z tymi zapisami Strategia ZIT powinna zawierać następujące elementy:

1. syntezę diagnozy obszaru realizacji ZIT wraz z analizą problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych, w tym wzajemnych powiązań gospodarczych, społecznych i środowiskowych;

2. cele, jakie mają być zrealizowane w ramach ZIT, ze wskazaniem wykorzystanego podejścia zintegrowanego, oczekiwanych wskaźników rezultatu i produktu powiązane z realizacją właściwego programu;
3. listę projektów realizujących cele, o których mowa w pkt 2, wraz z informacją na temat sposobu ich wskazania oraz powiązania z innymi projektami;
4. źródła jej finansowania;
5. warunki i procedury obowiązujące w realizacji strategii ZIT;
6. opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem strategii ZIT oraz sprawozdanie z przeprowadzonych konsultacji społecznych.

Dla województwa podkarpackiego realizacja instrumentu ZIT jest możliwa w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027 i zgodnie z jego zapisami może obejmować działania Priorytetu 6 Rozwój Zrównoważony Terytorialnie

W ramach tego priorytetu projekty wybierane będą w trybie niekonkurencyjnym w oparciu o strategię terytorialną w ramach celu szczegółowego 5(i) *Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich* oraz w ramach celu szczegółowego 5(ii) *Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich*.

W ramach Priorytetu 6 i Celu szczegółowego 5(i) wskazuje się następujące rodzaje działań:

- ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych;
- ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury;
- ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki poza obszarami Natura 2000;
- fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych;
- uzbrajanie terenów inwestycyjnych.

W ramach Priorytetu 6 i Celu szczegółowego 5(ii) wskazuje się podobne rodzaje działań z tym, że pula możliwych działań nie obejmuje uzbrajania terenów inwestycyjnych.

W ramach MOF Tarnobrzeg jest możliwe i będzie podejmowana realizacja projektów w ramach Celu szczegółowego 5(i)

Dokument Strategii stanowił będzie również podstawę podjęcia interwencji samorządów tworzących MOF w zakresie mobilności i transportu. Priorytet 3. FEP „Mobilność miejska” dopuszcza realizację inwestycji w zakresie mobilności i transportu¹ na terenie miast i otaczających je obszarów funkcjonalnych. Przedsięwzięcia objęte wsparciem muszą wynikać z odpowiedniego Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej (z ang. SUMP) lub odpowiednio dostosowanej strategii ZIT. Do momentu przygotowania i uchwalenia osobnego SUMP niniejsza strategia będzie podstawą podejmowania interwencji w zakresie mobilności i transportu dla obszaru MOF Tarnobrzega. Dokument ten jest zgodny z zapisami Programu Strategicznego Rozwoju Transportu Województwa Podkarpackiego do roku 2030, pełniącego rolę regionalnego planu transportowego.

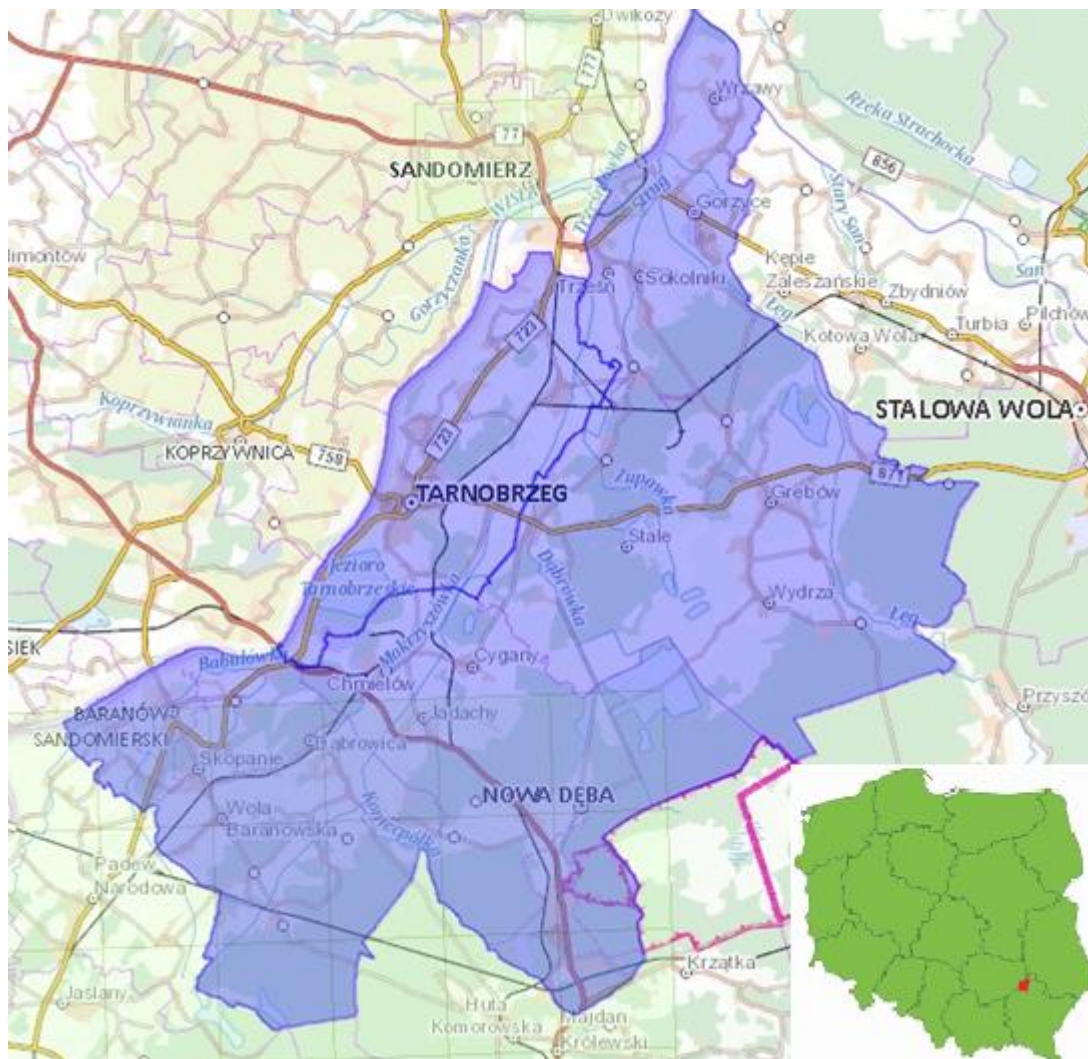
II Synteza diagnozy obszaru realizacji ZIT

Opis wniosków z przeprowadzonych prac diagnostycznych wraz z analizą problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych, w tym wzajemnych powiązań gospodarczych, społecznych i środowiskowych.

II.1 Określenie obszaru wsparcia w ramach ZIT

Miejski Obszar Funkcjonalny tworzą: Miasto Tarnobrzeg jako rdzeń obszaru oraz 4 jednostki najściślej z nim funkcjonalnie związane, tj. Baranów Sandomierski, Grębów, Gorzyce i Nowa Dęba.

¹ Cel Szczegółowy 2(viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej.

Źródło: Opracowanie własne TARR S.A. z wykorzystaniem podkładu pobranego z www.geoportal.gov.pl

Pod względem powierzchni (607 km²) MOF stanowi 3,8% obszaru województwa podkarpackiego

W województwie podkarpackim MOF Tarnobrzeg graniczy z powiatem stalowowolskim, kolbuszowskim oraz mieleckim, a przez Wisłę z powiatem sandomierskim. Istotną cechą geograficznej lokalizacji MOF jest położenie na granicy województw (podkarpackiego i świętokrzyskiego) oraz funkcjonujące w praktyce powiązania z sąsiadującymi ośrodkami miejskimi w Stalowej Woli oraz Sandomierzu.

MOF Tarnobrzeg usytuowany jest w części północnej województwa podkarpackiego na granicy z województwem świętokrzyskim. Przez teren tego obszaru przebiega droga krajowa nr 9 oraz wojewódzka nr 985. Na obszar funkcjonalny Tarnobrzega składają się cztery gminy graniczące z miastem. Są to wyłącznie gminy województwa podkarpackiego. Tarnobrzeg jest piątym, co do liczby ludności miastem w regionie, jednak o niskiej gęstości zaludnienia. Miasto jest położone przy granicy z województwem świętokrzyskim i bezpośrednio sąsiaduje z miastem Sandomierz. Jako miasto na

prawach powiatu i siedziba powiatu ziemskiego świadczy szereg funkcji dla otaczających go gmin. Miasto, ze względu na barierę, jaką stanowi granica województwa i rzeka Wisła nie leży centralnie w stosunku do wyznaczonego obszaru funkcjonalnego, lecz jest położony w jego zachodniej części. Przez miasto przebiega droga wojewódzka i linia kolejowa, a na jego południowych krańcach droga krajowa nr 9. Łączna długość dróg gminnych w MOF Tarnobrzeg wynosi 881,5 km, a dróg powiatowych 171,7 km. W ramach wyznaczonego obszaru uwidacznia się szereg powiązań funkcjonalnych związanych z dojazdami do pracy, szkół oraz innych usług skupionych głównie w Tarnobrzegu.

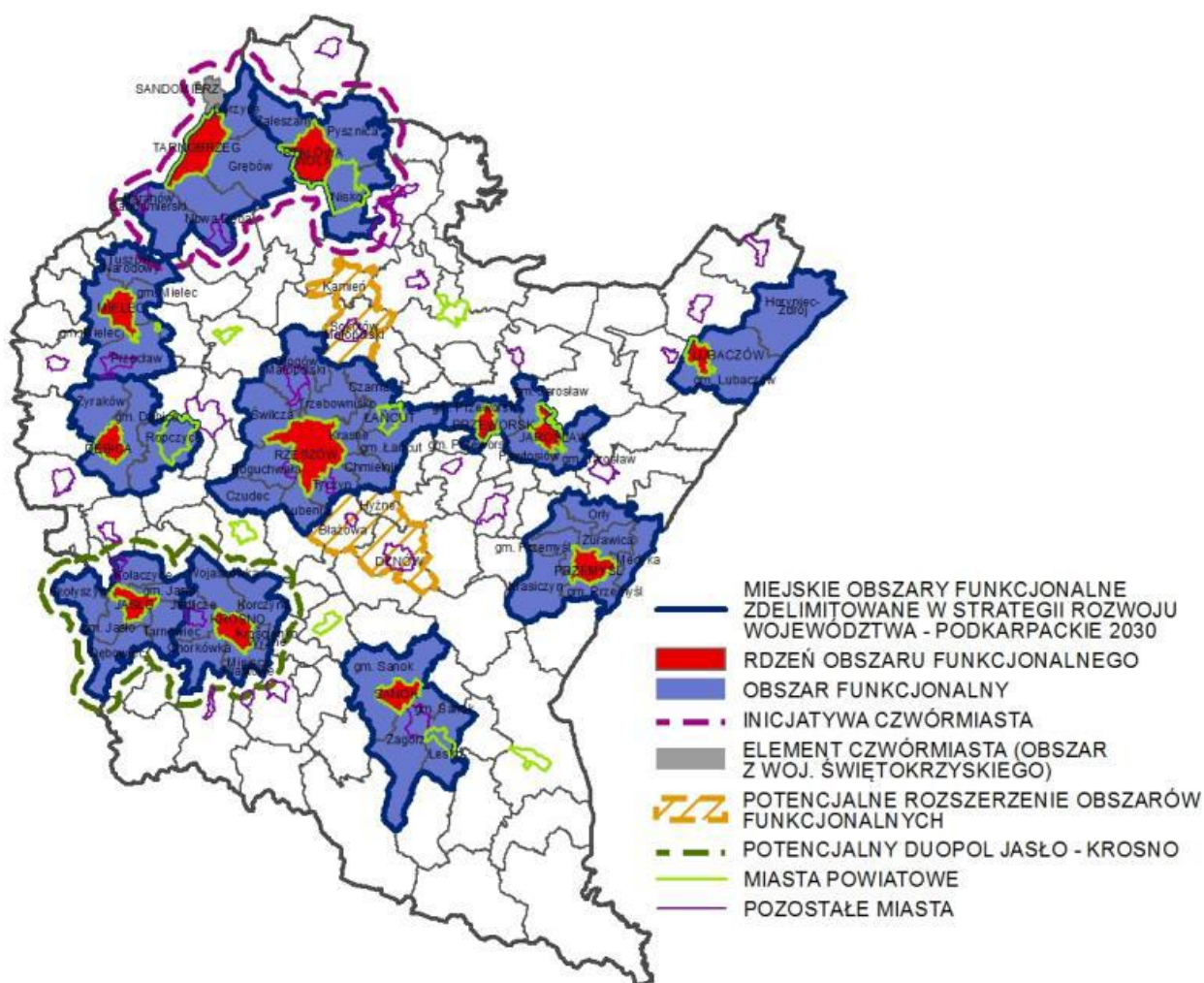
Gmina Baranów Sandomierski (gmina miejsko-wiejska) w niewielkiej części bezpośrednio graniczy z miastem Tarnobrzeg. Dogodnie połączona komunikacyjnie z miastem poprzez drogę wojewódzką, drogi powiatowe – PKS. Przez gminę przebiega linia kolejowa relacji Dębica – Mielec – Tarnobrzeg. Tereny zabudowane Tarnobrzega łączą się z terenami zabudowanymi gminy w miejscowości Siedleszczany, tworząc strefę podmiejską. Gmina ma wykształcone funkcje – rolniczą i turystyczną opartą o jeden z najcenniejszych zabytków tej części województwa Zespół Zamkowo-Parkowy w Baranowie Sandomierskim.

Gmina Gorzyce (gmina wiejska), najmniejsza pod względem powierzchni spośród gmin obszaru funkcjonalnego, ale o największej gęstości zaludnienia. Bezpośrednio graniczy z Tarnobrzegiem i jest z nim stosunkowo dobrze połączona komunikacyjnie (drogi powiatowe – PKS, busy). Tereny zabudowane miasta łączą się nierozzerwalnie z terenami zabudowanymi gminy w miejscowości Trześń, tworząc strefę podmiejską. Mieszkańcy gminy korzystają z usług ponadlokalnych zlokalizowanych na terenie Tarnobrzega. Jednym z większych zakładów działających na terenie gminy Gorzyce jest zakład produkcyjny Federal Mogul S.A. Spółka ta produkuje tłoki oraz odlewy z metali lekkich, m.in. felgi aluminiowe. Na terenie gminy funkcjonują również spółki działające na terenie specjalnej strefy ekonomicznej. Gmina z przewagą funkcji przemysłowo – usługowej, o dość zwartej zabudowie, z dużym udziałem zabudowy wielorodzinnej.

Gmina Grębów (gmina wiejska), największa pod względem powierzchni spośród gmin MOF, ale o bardzo niskiej gęstości zaludnienia. Bezpośrednio graniczy z miastem Tarnobrzeg i jest z nim dogodnie połączona komunikacyjnie drogą wojewódzką i drogami powiatowymi (komunikacja zbiorowa – PKS, busy). Przez teren gminy przebiega linia kolejowa ze stacją osobową Grębów. Obszar gminy, graniczący z południowo – wschodnimi terenami Tarnobrzega, jest obszarem przemysłowym (zlokalizowane są tam m. in. składy, magazyny) i stanowi dużą rezerwę dla dalszego rozwoju tej funkcji. Wschodnia część gminy ze zrehabilitowanymi terenami o kierunku leśnym i licznymi stawami po dawnej kopalni siarki Jezioro, stanowi enklawę zieleni dla obszaru funkcjonalnego Tarnobrzega. Obszar z przewagą funkcji przemysłowo – usługowej.

Gmina Nowa Dęba (gmina miejsko-wiejska) o największej liczbie mieszkańców spośród gmin obszaru funkcjonalnego. Gmina jest dogodnie połączona komunikacyjnie z Tarnobrzegiem (droga krajowa, drogi powiatowe – PKS, busy). Przez teren gminy przebiega linia kolejowa relacji Rzeszów – Ocice (stacje osobowe Cygany, Jadachy, Tarnowska Wola, Dęba Rozalin, Nowa Dęba). Pomimo oddzielenia niewielkim kompleksem leśnym wykazuje z miastem Tarnobrzegiem silne związki. Znaczący wpływ na rozwój gminy miało powstanie Tarnobrzesckiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej” Euro-Park Wisłosan”, której podstrefa zlokalizowana na terenie Zakładów Metalowych DEZAMET umożliwiła ściągnięcie inwestorów. Największym i najbardziej nowoczesnym zakładem produkcyjnym na terenach gminy Nowa Dęba jest przedsiębiorstwo Pilkington Automotive Poland wchodzące w skład międzynarodowego koncernu NSG.

Dla pełnej prezentacji uwarunkowań lokalizacyjnych związanych z MOF Tarnobrzeg na poniższych ilustracjach przedstawiono umiejscowienie MOF Tarnobrzeg na tle obszaru województwa podkarpackiego oraz w odniesieniu do pozostałych 11-stu obszarów funkcjonalnych tego regionu.

Źródło: Strategia rozwoju województwa Podkarpackie - 2030

Wykazanie i potwierdzenie wielowymiarowego zintegrowania obszarów i społeczności MOF Tarnobrzeg

Kluczowym czynnikiem decydującym o zintegrowaniu społeczności pobliskich jednostek administracyjnych jest poczucie wspólnej tożsamości przez wspólnoty je zamieszkujące. Tożsamość terytorialna MOF Tarnobrzeg kształtowała się w długim okresie i oprócz przesłanek wynikających z analiz ekonomicznych ma też swój naturalny i uwarunkowany historycznie początek. Z punktu widzenia Strategii utrwalona identyfikacja społeczności zamieszkujących obszary w widłach Wisły i Sanu może być traktowana, jako uwarunkowanie sprzyjające rozwojowi obszaru funkcjonalnego. Oprócz licznych i znaczących w historii Polski wydarzeń, jakie miały miejsce na tych terenach (m.in. w okresie najazdu szwedzkiego), jako szczególnie ważne można uznać imponujące wydarzenia o charakterze ekonomicznym. Tereny dzisiejszego MOF w okresie międzywojennym stanowiły jądro Centralnego Okręgu Przemysłowego, którego inwestycje trwale ukształtowały krajobraz gospodarczy tego terenu. Rozpoczęta w Tarnobrzegu przed II wojną światową budowa trzech zakładów: Wytwórni i Bazy Magazynowej Państwowego Monopolu Spirytusowego, Fabryki Akumulatorów „PETEA” S.A. i Tarnobrzeskich Zakładów Metalurgicznych S.A. miała częściową kontynuację po zakończeniu wojny. W obiektach fabryki akumulatorów powstała filia Fabryki Firanek w Skopaniu, a na terenie byłych zakładów metalurgicznych powstała Fabryka Urządzeń Mechanicznych.

Warto przy tym nadmienić, że leżący zaledwie 12 km od centrum Tarnobrzega Sandomierz został zaplanowany przez Eugeniusza Kwiatkowskiego, jako stolica COP, a Nowa Dęba położona na terenach MOF została wykreowana na ważny ośrodek przemysłu obronnego COP. Drugim istotnym czynnikiem kształtującym wizerunek gospodarczy i tożsamość obszaru MOF była aktywność gospodarcza rodu Tarnowskich, których liczne dobra były rozlokowane na całym terenie dzisiejszego MOF. W Tarnobrzegu mieścił się Zarząd Dóbr rodu - jednostka organizacyjna koordynująca funkcjonowanie licznych przedsiębiorstw lokalnych (m.in. cegielnie, dachówkarnia, tartaki, gorzelnie, browary, folwarki, gospodarstwo rybackie i inne. Jednym z przejawów innowacyjności tego zarządu było uruchomienie w 1910 roku pierwszej w tym regionie elektrowni parowej.

Tarnobrzegi Obszar Funkcjonalny na tle konturu mapy COP

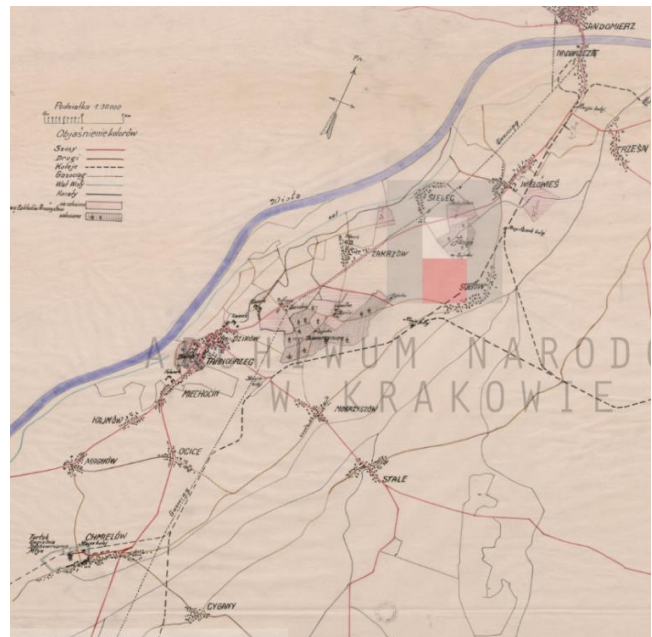

Źródło: Opracowanie z wykorzystaniem jako podkładu grafiki: Centralny Okręg Przemysłowy; autor: Mix321, GNU Licencji Wolnej Dokumentacji 1.2 / Wikimedia Commons

Mapka COP z czasów realizacji projektu

Mapka Zarządu dóbr rodu Tarnowskich

Źródło: Materiały Archiwum Narodowego

Oprócz wymienionych wyżej czynników istotne znacznie dla tożsamości oraz zintegrowania społeczności zamieszkującej MOF miały sprawy związane z dziedzictwem kulturowym, którego początków można doszukiwać się w bliskim sąsiedztwie 1000-letniego Sandomierza, kulturze lasowiackiej oraz administracyjnej przynależności tego mikroregionu do prowincji Galicji w zaborze austriackim. Warto też odnotować, że i ród Tarnowskich odegrał znaczącą rolę w kształtowaniu sfery kultury lokalnej. Materialnym odzwierciedleniem tej aktywności, jest zarówno Zamek Dzikowski, jak również inne obiekty, które dziś pełnią funkcje związane kulturą, w tym siedziba Tarnobrzeskiego Domu Kultury, dawny dworek myśliwski w Mokrzeszowie przeznaczony w testamencie na cele oświatowe, ale także pośrednio np. obiekt Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” wzniesiony na dedykowanym na ten cel i przekazany przez hrabiego Tarnowskiego terenie.

Warto też odnotować ważną integrującą funkcję jaką odegrał zarówno okres 25-letniego funkcjonowania województwa tarnobrzeskiego. Podobną rolę w tym zakresie pełnił wielki przemysł siarkowy, który przez ponad 50 lat dawał wykształcenie, pracę i utrzymanie mieszkańcom gmin MOF Tarnobrzeg. W istotny sposób wpłynął na rozwój architektoniczny/gospodarczy gmin tworzących MOF.

Powstanie rozwój i funkcjonowanie przemysłu opartego na wydobyciu i przetwórstwie siarki w kontekście kształtowania się obszaru funkcjonalnego odegrało rolę szczególną. Poprzez stworzenie

warunków do pracy i rozwoju ludzi wpłynęło istotnie na jakość życia i formowanie się więzi społecznych MOF, który pod względem terytorialnym stanowił rezerwuuar zasobów ludzkich do pracy na wszystkich poziomach zatrudnienia. Dodatkowo rozwój wielkiego przemysłu siarkowego spowodował napływ wykształconych ludzi, którzy osiedlając się, istotnie wzbogacili potencjał zasobów ludzkich, a ich przybycie wpłynęło na rozwój sfery kulturalnej i innych związanych z jakością życia. Potężny pracodawca jakim był KiZPS „Siarkopol” przyczyniał się do nawiązywania więzi mieszkańców MOF bowiem zasięg tego zatrudnienia w znacznym stopniu pokrywa się z granicami dzisiejszego obszaru funkcjonalnego, a wspomniane więzi społeczne utrzymują się do dziś istotnie wpływając na poczucie tożsamości. Reasumując można powiedzieć, że oprócz licznych uwarunkowań historycznych ponad pół wieku wspólnej historii umocniło i zjednoczyło mieszkańców tych terenów w społeczność obejmującą kilka samorządów, lecz posiadającą podobne problemy i wartości. Można uznać, że wielki przemysł był jednym z czynników, które ukształtowały tożsamość mieszkańców MOF Tarnobrzeg, gdyż obszar jego oddziaływania jako pracodawcy w dużym stopniu pokrywa się z granicami tego obszaru funkcjonalnego. Ukształtowane na przestrzeni historii więzi łączące społeczności gmin MOF oraz kulturotwórcza funkcja Tarnobrzega stanowiącego jego rdzeń utrzymuje się do dziś, a samo miasto stanowi dziś centrum koordynujące funkcjonowanie i rozwój sfery kultury w tej części regionu.

II.2 Syntetyczne podsumowanie analiz dla obszaru MOF Tarnobrzeg

W poniższym rozdziale zaprezentowano najbardziej charakterystyczne wyniki przeprowadzonych analiz obejmujących zestawienia danych statystycznych i syntetyczne wyniki obliczeń parametrów obszaru MOF Tarnobrzeg. Do opracowania tych zestawień wykorzystano powszechnie dostępne bazy danych, takie jak Bank Danych Lokalnych GUS. Dla przejrzystości wartości reprezentatywnych parametrów charakteryzujące obszar MOF Tarnobrzeg zestawiono w odniesieniu do kluczowych sfer rozwoju zrównoważonego.

Przedstawiają się one w następujący sposób:

II.2.1 Sfera społeczna

Poniżej zestawiono wybrane najważniejsze dane statystyczne dotyczące sfery społecznej przeliczone dla obszaru MOF jako całości, pozwalające na szybką orientację odnośnie do stanu tej sfery.

Tabela 1: Zestawienie najbardziej istotnych wskaźników sfery społecznej dla obszaru MOF Tarnobrzeg

Lp.	Parametr	Wartość parametru dla roku 2021
1.	Liczba mieszkańców MOF Tarnobrzeg ogółem	96032

2.	Zmiana liczby mieszkańców w ostatniej dekadzie	- 13897
3.	Przyrost naturalny na 1000 osób	- 6,4
4.	Saldo migracji na 1000 osób	- 4,07
5.	Prognoza liczby mieszkańców na 2030	89 019 Spodziewany spadek (- 7013)
6.	Beneficjenci pomocy społecznej	3414
7.	Liczba zrealizowanych imprez kulturalnych	453
8.	Liczba uczestników imprez kulturalnych	47935
9.	Liczba członków grup artystycznych	1014
10.	Liczba grup artystycznych działających na terenie MOF Tarnobrzeg	68
11.	Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym	92,1

Źródło: Opracowanie własne TARR S.A. na podstawie danych BDL/GUS

Pod względem struktury wiekowej MOF Tarnobrzeg na przestrzeni ostatnich 10 lat można zaobserwować niekorzystne trendy, typowe dla starzejących się społeczności; spadek liczebności pokoleń wieku przedprodukcyjnego oraz wzrost liczebności osób starszych.

Aktualna (stan na koniec 2021) liczba ludności MOF Tarnobrzeg wynosząca 96032 osoby w ciągu ostatniej dekady zmniejszyła się aż 6884 osoby co stanowi 7,2%. Sytuacja ta jest niekorzystna zarówno porównaniu do regionu Podkarpacia, gdzie spadek ten wyniósł ok. 2% oraz kraju 1,7%. Największy spadek nastąpił w Tarnobrzegu (9,2%), natomiast warto odnotować, że gmina Grębów odnotowała w tym czasie wzrost populacji o niemal 2%.

Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r. dla MOF wynosiła 68,5, czyli o 20,3% więcej niż w 2011 r. Jest to wartość zbliżona do danych w skali kraju (69,3) i województwa (67,0). Wśród gmin MOF najwyższym wskaźnikiem wyróżnia się Tarnobrzeg (71,2), w której odnotowano najbardziej niekorzystną dynamikę zmian na poziomie 24%. Najkorzystniejszą wartością wyróżnia się Gmina Grębów (60,3), w której dynamika zmian była najniższa w analizowanym okresie i wyniosła zaledwie 1,0%.

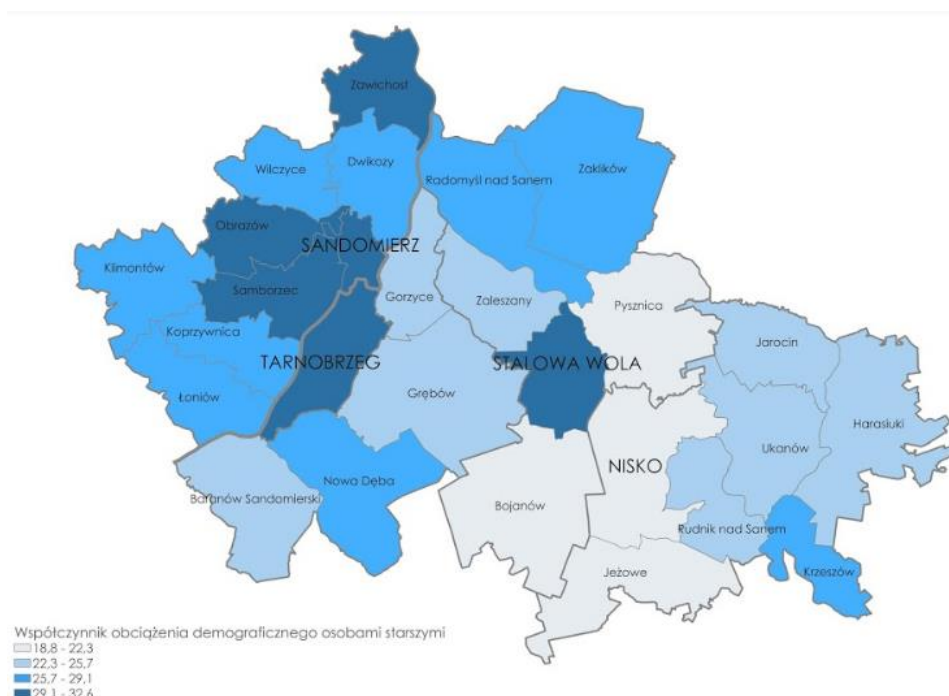
Prognoza demograficzna dla MOF Tarnobrzeg jest niekorzystna – do 2030 roku liczba ludności będzie mniejsza względem roku 2021 o około 4,5% i wg prognozy statystycznej wyniesie 89019 osób.

W ciągu ostatniej dekady według GUS w MOF Tarnobrzeg udział ludzi młodych tj poniżej 35 lat w (grupa wiekowa 20-34 lat) uległ zmniejszeniu o 30,2% z czego najwięcej w Tarnobrzegu, gdzie liczba takich

osób zmniejszyła się aż o 34,9%. Jest to wyraźnie gorsza sytuacja niż dla analogicznych wskaźników dla kraju i regionu, gdzie w obu przypadkach spadek wyniósł ok. 24%.

Odnosząc się do wieku poprodukcyjnego odnotowano wyraźny wzrost udziału osób starszych – w 2021 r. udział osób w wieku poprodukcyjnym (powyżej 65 r.ż) wynosił 20,2%. To o 5,8% pp. więcej niż w 2011 r. – jest to wyższa dynamika zmian w porównaniu do kraju (4,9 pp.) i województwa (4,3 pp.). Oznacza to, że populacja MOF Tarnobrzeg starzeje się szybciej. Najgorzej sytuacja przedstawia się w Tarnobrzegu, gdzie 22,3% mieszkańców ma 65 lat lub więcej.

Poniższa mapa prezentuje problem ludzi wieku poprodukcyjnego w kontekście obciążenia demograficznego, ale również ukazuje ten problem w kontekście bezpośredniego otoczenia MOF Tarnobrzeg.

Źródło: Opracowanie własne TARR S.A. na podstawie danych BDL/GUS

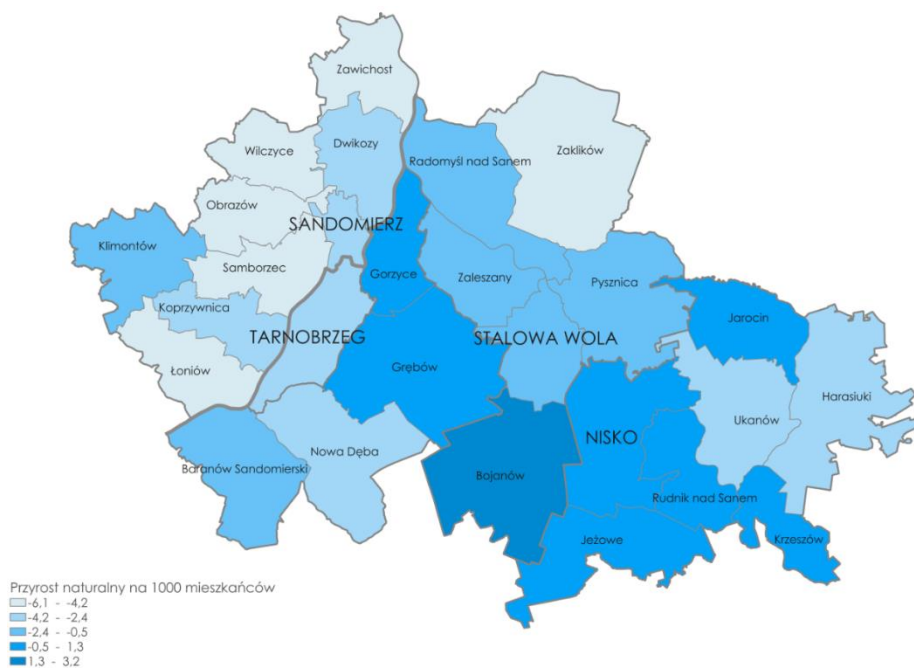
Dla przypadku MOF Tarnobrzeg przyrost naturalny dla całego obszaru w przeliczeniu na 1000 mieszkańców jest na ujemnym poziomie i wynosi -6,4, oznacza niekorzystną sytuację demograficzną. Poniżej przedstawiono problem migracji MOF w kontekście najbliższego otoczenia:

Źródło: Opracowanie własne TARR S.A. na podstawie danych BDL/GUS

Saldo migracji podawane w przeliczeniu na 1000 ludności dla MOF wynosiło w 2021 r.: -4,1, a sytuacja w porównaniu do 2011 r. (+3,84) znacznie się pogorszyła. Jeszcze gorsza sytuacja pod tym względem wystąpiła w Tarnobrzegu w 2021 r.: -5,0, a sytuacja w porównaniu do 2011 r. (+5,63) Najkorzystniejsze saldo migracji wystąpiło w Gminie Grębów (+4,3).

Poniższa mapa prezentuje problem przyrostu naturalnego MOF Tarnobrzeg w odniesieniu najbliższego otoczenia.

Źródło: Opracowanie własne TARR S.A. na podstawie danych BDL/GUS

Usługi publiczne w zakresie kultury

Na terenie MOF Tarnobrzeg funkcjonuje 12 centrów kultury (GUS 2021).

Najwięcej z nich zlokalizowanych jest na terenie Gminy Nowa Dęba gdzie funkcjonuje 5 takich ośrodków (Samorządowy Ośrodek Kultury w Nowej Dębie, Dom Ludowy w Rozalinie, Dom Ludowy w Tarnowskiej Woli, Centrum Kultury w Cyganach. W Gminie Gorzyce funkcjonują 3 ośrodki kultury: Środowiskowy Dom Kultury w Gorzycach oraz wiejskie domy kultury w Sokolnikach i Wrzawach. Przy GOK działa Orkiestra Dęta, Kapela Ludowa oraz grupa Mażorettek, Kapela Ludowa, zespoły wokalne i instrumentalno-wokalne: Primo, Awangarde, Acapella, Zespół Śpiewaczy Wrzawianki, Zespół Pieśni i Tańca Ludowego Sokolanie (grupy młodzieżowe i seniorskie). Najgorsza sytuacja ma miejsce w miejscowości gminnej czyli Gorzycach – ze względu na to że Środowiskowy Dom Kultury mieści się w starym obiekcie do którego gmina nie ma prawa własności ani możliwości jego nabycia, co sprawia, że nie można dokonać remontów oraz inwestycji. Istniejące ośrodki kultury na terenie gminy Gorzyce nie mogą efektywnie przejąć świadczenia usług kulturalnych zarówno ze względu na to, że są zlokalizowane w oddaleniu od miejscowości gminnej, gdzie koncentruje się zdecydowana większość mieszkańców, jak również ze względów logistycznych – obiekty te są niewielkie oraz niewystarczająco wyposażone. Nie jest możliwa rozbudowa obecnego budynku Domu Kultury, co wynika z braku możliwości potwierdzenia prawa własności nieruchomości, na której jest on zlokalizowany. Gmina Gorzyce jest jedynie posiadaczem samoistnym działki, na której zlokalizowany jest budynek, a nie jej właścicielem, a kwestie własnościowe w tym przypadku są bardzo skomplikowane. Należy podkreślić, że na terenie miejscowości Gorzyce nie istnieje żaden budynek będący własnością gminy, który jest zdegradowany i/lub nieużytkowany i mógłby być zaadaptowany potrzeby dobrze i aktywnie działającego dla mieszkańców domu kultury. Obecny budynek Gminnego Ośrodka Kultury w Gorzycach nie spełnia standardów oczekiwanych przez mieszkańców jest budynkiem starym, w nienajlepszym stanie technicznym i ograniczającym możliwości rozwoju usług instytucji kultury. Sam budynek jest to konstrukcja złożona z kilku elementów, które przez dziesięciolecia były dobudowywane, a co najgorsze, źle wykonane i to generuje do dzisiaj problemy z utrzymaniem całości w stanie zapewniającym bezpieczeństwo użytkownikom, tak pracownikom instytucji, jak i osobom z niej korzystającym. W związku, że stan własnościowy jest nieuregulowany, nie można przeprowadzić żadnych poważnych prac remontowych i modernizacyjnych. Wykonywane są zaledwie te, które pozwolą na bezpieczne z niego korzystanie. W związku ze zmieniającymi się również wieloma przepisami, między innymi budowlanymi, p.poż., bhp trudno będzie ten stan bezpieczeństwa i dopuszczenia do codziennego użytkowania zachować przez dłuższy czas. Stan techniczny całości wymaga coraz więcej poważnych nakładów finansowych do dostosowania się do obowiązującego prawa. W niedługim czasie kolejne służby kontrolujące stan budynku, będą kwestionować możliwość bezpiecznego prowadzenia tutaj

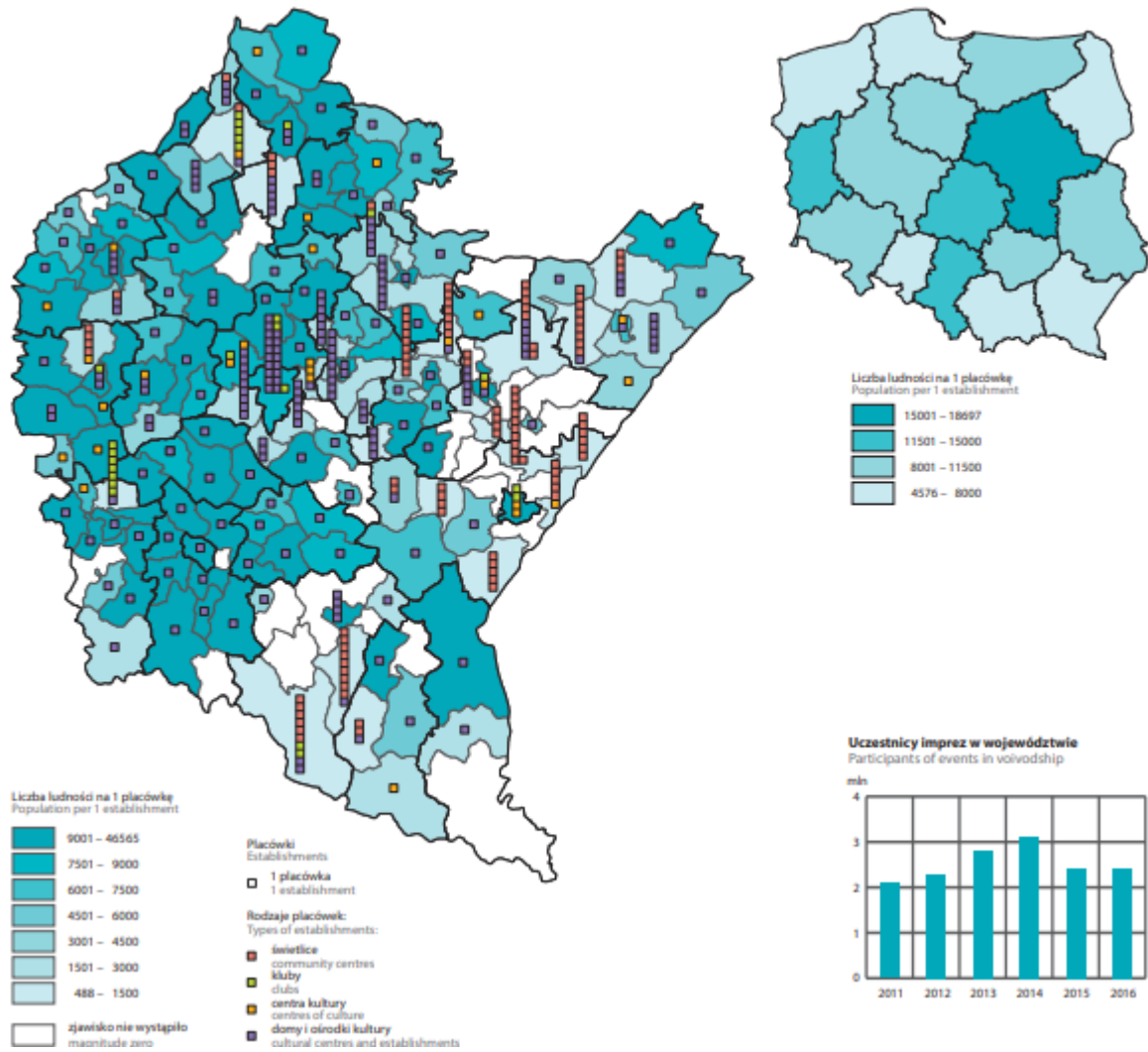
zajęć oraz organizacji różnorodnych wydarzeń kulturalnych. Poza tym zainteresowanie działaniami instytucji jest coraz większe. Stale zwiększająca się liczba dzieci i młodzieży chętnych do uczestnictwa w zajęciach proponowanych w GOK Gorzyce powoduje problem z organizacją dla nich zajęć rozwijających ich zainteresowania. Brakuje też możliwości rozwoju oferty kulturalnej w zakresie przygotowywania kolejnych zajęć dla osób dorosłych. Co równie ważne, organizatorzy koncertów oraz przedstawień teatralnych nie są chętni do występów w obecnym domu kultury ze względu na słabe warunki lokalowe, techniczne itd. Obecnie każdego tygodnia z budynku GOK korzysta około 270 osób podczas zajęć stałych, do tego należy jeszcze dodać osoby uczestniczące w różnorodnych wydarzeniach kulturalnych organizowanych poza harmonogramem (np. koncerty, spotkania autorskie, przedstawienia teatralne). Zapotrzebowanie jest większe- niestety brak możliwości lokalowych nie pozwala na zwiększenie oferty. Nowy budynek pozwoliłby na przygotowanie oferty nowych stałych zajęć artystycznych oraz częstsze przeprowadzanie okazjonalnych warsztatów, pokazów, wernisaży, wystaw. Nowy budynek domu kultury będzie nowoczesną, funkcjonalną przestrzenią, w której odbywać się będą liczne wydarzenia kulturalno-artystyczne i edukacyjno-społeczne (warsztaty, zajęcia dla dzieci i młodzieży, spektakle teatralne, kameralne koncerty). Dzięki tej inwestycji Osiedle Gorzyce zyska miejsce służące organizacji imprez kulturalnych oraz integracji lokalnej społeczności. Działalność nowego domu kultury opierać się będzie na współpracy z mieszkańcami i mieszkankami, a także stanie się przestrzenią integracji sąsiedzkiej oraz miejscem, w którym będą inicjowane i realizowane liczne inicjatywy oddolne. Nowe centrum kultury stanie się także przestrzenią integrującą lokalnych aktywistów, artystów, animatorów kultury oraz organizacje pozarządowe działające na rzecz kultury, edukacji, harmonijnej komunikacji społecznej oraz wspierających rozwój społeczności lokalnej osiedla i sąsiadujących wsi. Dzięki tej inwestycji Osiedle Gorzyce zyska miejsce służące organizacji imprez kulturalnych oraz integracji lokalnej społeczności. Planując realizację zadania, istnieje pomysł na wykorzystanie także terenów plenerowych przy budynku, gdzie organizowane będą zajęcia plastyczne, muzyczne, pikniki dla młodszych i starszych mieszkańców gminy, co zdecydowanie wzmocni więzi różnych pokoleń. Warto zwrócić uwagę, że Gmina Gorzyce, w tym Osiedle Gorzyce charakteryzuje się zabudową i usługami stanowiącymi potencjał do rozwoju w kierunku uzyskania statusu miasta. Gorzyce są gminą, w której prężnie działają zespoły muzyczne, taneczne, a także orkiestra dęta. Obiekt kultury, w którym możliwa będzie realizacja szerokiej i ciekawej oferty kulturalnej, będzie sprzyjał integracji mieszkańców, zarówno międzypokoleniowej, jak i między mieszkańcami rdzennymi a ludnością napływową.

W gminie partnerskiej Grębów całością działań kulturalnych zajmuje się Gminne Centrum Kultury w Grębowie, w skład którego wchodzi: Dom Kultury w Grębowie; Dom Ludowy w Wydrzy; Dom Ludowy w Zabrnium; Świetlica w Zapoledniku; Remizo-Świetlica w Żupawie; Wiejski Dom Kultury

w Stalach; Remiza OSP w Krawcach; Dom Ludowy w Jamnicy; Świetlica Wiejska Stale – Siedlisko oraz Biblioteka Publiczna w Grębowie z 4 filiami.

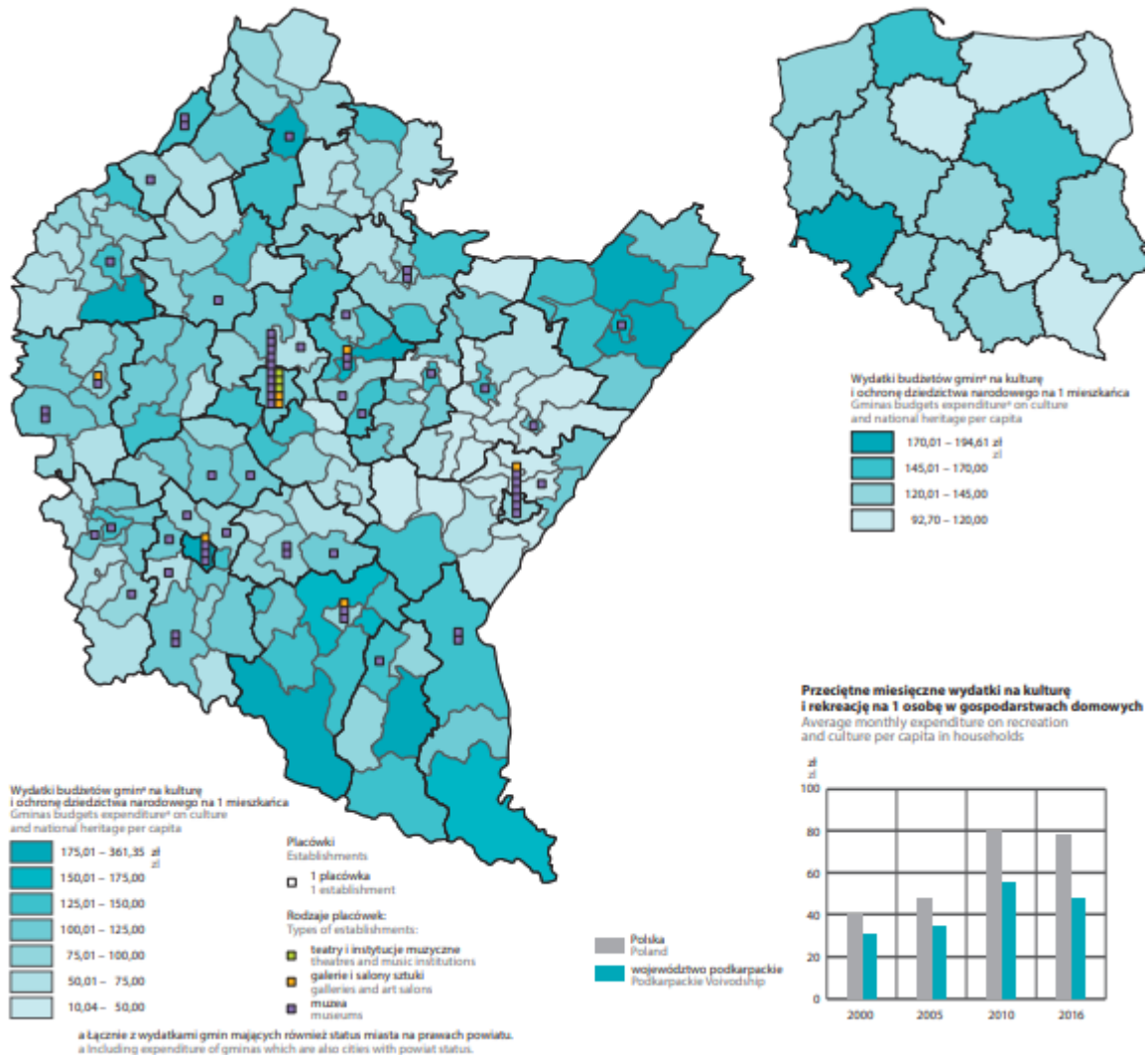
W gminie Baranów Sandomierski funkcjonuje Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Baranowie Sandomierskim z filią w postaci Środowiskowego Domu Kultury w Skopaniu. Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Baranowie Sandomierskim zajmuje się upowszechnianiem i promowaniem kultury lokalnej oraz prowadzeniem działalności związanej z organizacją czasu wolnego od najmłodszych po dorosłych mieszkańców Gminy. Powiększająca się oferta działań kulturalnych, nieustannie rozszerzana m.in. o zajęcia językowe dla najmłodszych (nawet już do 1 roku życia) ale i działalność Zespołu Obrzędowego Lasowiaczki, który działa już blisko 50 lat w budynku MGOK-u, powodują konieczność przeprowadzenia modernizacji części budynku MGOK-u. Przystosowanie piętrowego budynku dla osób niepełnosprawnych, gdzie na piętrze znajduje się część biurowa, izba regionalna, sala plastyczna dla dzieci czy sala kameralna, zwiększy możliwość korzystania z oferty kulturalnej osobom wykluczonym społecznie ze względu na swoją niepełnosprawność. Jedną z ważniejszych placówek jest filia w Skopaniu, która niestety z powodu złego stanu budynku (przeciekający dach oraz wyraźne zagrzybienie) budowanego w latach 60 tych oraz bardzo wysokie koszty utrzymania budynku, nie jest w pełni wykorzystana. Aby zmienić obecny stan rzeczy podjęte zostały działania w celu przeprowadzenia gruntownej termomodernizacji tego budynku z wymianą źródła ciepła na gruntową pompę ciepła wspomaganą panelami fotowoltaicznymi. Do efektywnego prowadzenia działalności w zmodernizowanym budynku ŚDK w Skopaniu niezbędnym będzie wyposażenie tego budynku w meble oraz sprzęt elektroniczny i scenotechniczny. W skład MGOK-u w Baranowie Sandomierskim wchodzi 3 filie biblioteczne, z czego filia w Woli Baranowskiej znajduje się w przestarzałym budynku użyteczności publicznej nie spełniającym standardów oczekiwanych przez mieszkańców. Modernizacja całego obiektu w Woli Baranowskiej umożliwiłaby dostosowanie filii biblioteki do obowiązujących standardów, a utworzenie w tym obiekcie Centrum Kultury Lasowiaczkiej pozwoliłoby na rozszerzenie działalności MGOK-u. Oferta kulturalna Gminy Baranów Sandomierski stałych zajęć artystycznych jest dostosowana do potrzeb wszystkich mieszkańców miasta i gminy. Obecnie kształcone i wychowywane są dzieci oraz młodzież w dziedzinie tańca nowoczesnego (zespół FLASH), estradowego (zespół PEREŁKI i NOWE POKOLENIE), teatru i recytacji, wokalu (soliści), nauki gry na instrumentach (Orkiestra Dęta oraz indywidualne nauczanie gry na różnych gitarach, ukulele, perkusji), plastyki i rękodzieła artystycznego. Oferta zajęć obejmuje również osoby dorosłe (Zespół Obrzędowy „LASOWIACZKI” i KGW „Lasowiaczki”, POZYTYWNIE SKOPANI). Wszystkie zajęcia prowadzone są przez instruktorów z przygotowaniem zawodowym i cieszą się dużym zainteresowaniem nie tylko wśród mieszkańców Gminy, ale również okolic. Obecna baza lokalowa nie pozwala na zwiększenie oferty kulturalnej MGOK, a zainteresowanie jest bardzo duże.

Mapa 1 Placówki kultury gmin partnerskich MOF Tarnobrzeg na tle Polski i regionu Podkarpacia

Źródło: Atlas statystyczny woj. Podkarpackiego

Mapa 2 Życie kulturalne MOF na tle regionu i kraju

Źródło: Atlas statystyczny woj. Podkarpackiego

W Tarnobrzegu funkcjonuje kilka instytucji kultury. Jedną z nich jest Tarnobrzegi Dom Kultury (TDK). TDK mieści się w budynku pochodzącym z lat 70-tych XX wieku. Obiekt wymaga przebudowy i wyposażenia w nowoczesny sprzęt m. in: wystawienniczy, nagłośnieniowy, oświetleniowy, sceniczny, kinowy w celu dostosowania do obowiązujących standardów. Remontu wymaga sala widowiskowa, która nie jest dostosowana technicznie do organizacji spektakli teatralnych, koncertów.

Ośrodkiem świadczenia usług publicznych w zakresie kultury jest również Muzeum – Zamek Tarnowskich w Tarnobrzegu. Dawna rezydencja hr. Tarnowskich herbu Leliwa wraz z otaczającym go parkiem i budynkami towarzyszącymi stanowi zespół pałacowy i jednocześnie najcenniejszy zabytek Tarnobrzega. Jak wykazała analiza zachowanych materiałów archiwalnych, potwierdzona badaniami archeologicznymi i architektonicznymi, początki późniejszej rezydencji sięgają czasów średniowiecza.

W skład zespołu pałacowego wchodzi między innymi budynek dawnej kuchni dworskiej, który wymaga przeprowadzenia generalnego remontu. Budynek po remoncie wykorzystywany będzie na potrzeby instytucji kultury – Muzeum Zamek Tarnowskich w Tarnobrzegu. Muzeum działające w budynku zamku mieści między innymi eksponaty ze sławnej „Kolekcji Dzikowskiej”, na którą składają się głównie obrazy mistrzów europejskich i polskich od XVI do XX wieku. Ponadto organizowane są wystawy czasowe oraz różnego rodzaju wydarzenia kulturalne i artystyczne. W związku z pozyskiwaniem nowych eksponatów i poszerzaniem działalności wystawienniczej brakuje w budynku zamku przestrzeni do organizowania wystaw i eksponowania zgromadzonych dzieł sztuki. Budynek dawnej kuchni dworskiej posłuży jako nowa przestrzeń przeznaczona na działalność Muzeum. Planuje się, że w wyremontowanym obiekcie powstaną nowe pomieszczenia dla kolejnych, pozyskanych eksponatów m. in. z „Kolekcji Dzikowskiej” oraz do prowadzenia działalności kulturalnej, edukacyjnej, artystycznej i innej.

Ponadto w skład zespołu pałacowego wchodzi również budynek dawnej ujeżdżalni, którym prowadzone są m.in. zajęcia taneczne, wystawy, koncerty, przedstawienia teatralne. Obiekt ten dla prawidłowego pełnienia swej funkcji wymaga jednak przebudowy (węzeł sanitarny, klatka schodowa, widownia) i zagospodarowania otoczenia. Aktualna sytuacja tego obiektu jest taka, że funkcjonuje on na bazie doraźnych remontów oraz jedynie technicznego dostosowania do niezbędnych wymogów. W związku z powyższym zarówno sam obiekt, jego wyposażenie, jak i otoczenie oprócz oczywistych wymogów w zakresie bezpieczeństwa nie spełniają prawidłowo swej funkcji. Przedstawiona sytuacja ogranicza liczbę korzystających, ale również ze względu na niskie standardy niekorzystnie wpływa na jakość świadczonych usług. Podobnie wygląda sytuacja na zewnątrz obiektu, gdzie wyraźnie daje się odczuć rozwiązania prowizoryczne np. związane z parkowaniem, podjazdami itp. nie wspominając o estetyce tak ważnej dla obiektów kultury. Reasumując powyższy opis, tylko na przykładzie miasta centralnego MOF można zauważyć, że aktualna doraźna infrastruktura nie sprzyja rozwojowi potencjału w sferze zaspokojenia potrzeb kulturalnych, a nawet zniechęca i może być w pewnym stopniu przyczyną marnowania talentów.

Roboty budowlane obiektów zespołu parkowego tj. kuchni dworskiej oraz ujeżdżalni będą stanowić działania komplementarne w stosunku do projektu pn. „Rozwój instytucji kultury MOF” planowanego do realizacji przez miasto w ramach środków Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021–2027 i przyczynią się do zwiększenia potencjału instytucji kultury Tarnobrzega i stworzenia odpowiednich warunków infrastrukturalnych sprzyjających aktywnemu udziałowi w kulturze i życiu społecznym oraz edukacji kulturalnej. Kolejną, ważną instytucją kultury w Tarnobrzegu jest Miejska Biblioteka Publiczna im. dr Michała Marczaka. Miejska Biblioteka Publiczna stanowi istotny obszar aktywności kulturalnej mieszkańców miasta. Prowadzi szeroką działalność kulturalną na terenie miasta Tarnobrzega zwłaszcza

promującą książkę i czytelnictwo. Budynek biblioteki wymaga modernizacji, w tym energetycznej wraz z OZE oraz dostosowania bazy infrastrukturalnej do współczesnych standardów.

Wszystkie ww. ośrodki partnerów oferują wspólnie szeroki wachlarz usług kulturalnych, co stanowi istotny potencjał służący zarówno miejscowym jak i przyjeźdnym.

Wskaźnik liczby imprez na 1000 mieszkańców dla MOF Tarnobrzeg wynosi 5 (2021) i wzrósł o 20% w stosunku do roku 2011. Jest to wartość porównywalna do wskaźników dla regionu (4,3) oraz kraju (4,1).

Pod względem liczby uczestników imprez kulturalnych na 1000 mieszkańców MOF Tarnobrzeg (501 w 2021) również utrzymuje się na poziomie zbliżonym do kraju (482 w roku 2021) i regionu (470 w 2021). Charakterystyczny jest spadek tego wskaźnika w ciągu ostatniej dekady: (Polska z 798 do 482) Podkarpacie (z 988 do 470).

Wskaźnik liczby grup artystycznych przypadających na 1000 mieszkańców dla MOF Tarnobrzeg wynosi 0,708 i w 2021 roku był większy o 5,3 % niż w roku 2011, co potwierdza rozwój w tym obszarze. W odniesieniu do kraju (0,363) i regionu (0,695) wskaźnik ten prezentuje się korzystnie a jego dynamika potwierdza rosnące potrzeby społeczne. Podobnie przedstawia się sytuacja pod względem liczby członków takich grup. Wskaźniki na 1000 mieszkańców dla MOF Tarnobrzeg (10,6 os/1000) są również wyraźnie lepsze niż dla kraju (6,0) i zbliżone do regionu (11,5 os/1000) i wykazały wzrost aż o 22,4 % w stosunku do roku 2011. Oznacza to, że w MOF Tarnobrzeg jest pozytywny klimat i wzrasta zapotrzebowanie na taką aktywność. Ograniczeniem możliwości zaspokojenia tych potrzeb jest niewystarczająca ilość oraz standardy infrastruktury instytucji kultury.

W odniesieniu do liczby kół/klubów/sekcji wskaźnik ich liczby na 1000 mieszkańców od roku 2011 pozostaje w praktycznie niezmiennych relacji w stosunku do analogicznego wskaźnika dla kraju i regionu i wynosi 0,3 os./1000, czyli o połowę mniej niż dla Polski (0,58 na 1000 mieszkańców) i Podkarpacia (0,56 na 1000 mieszkańców). Jedną z ważniejszych przyczyn tak niskich wskaźników jest niedostatek infrastruktury sprzyjającej takiemu zaangażowaniu mieszkańców. Niski standard obiektów (doraźna adaptacja lub ograniczona możliwość modernizacji), wyposażenie niedostosowane do aktualnych standardów, a przede wszystkim brak wystarczającej ilości miejsca powodują, że nowe inicjatywy kulturalne zwłaszcza te o zasięgu całego obszaru MOF Tarnobrzeg lub jego części przekraczającej obszar jednej gminy stają się trudne do efektywnej realizacji. Taka sytuacja przynosi konieczność rezygnacji lub takich ograniczeń, że przestają spełniać minimalne standardy jakościowe i źle służy zaspokojeniu potrzeb mieszkańców MOF przekładając się na gorszą integrację społeczności MOF i słabsze zachęty dla turystów.

Konieczność takich działań wynika między innymi z planowanego projektu p.t. „Między Wisłą a Sanem” który będzie polegał na wypromowaniu produktu turystycznego. Oprócz części infrastrukturalnej projekt ten obejmie różne działania oferujące przyjezdnym atrakcje, które w założeniu mają przyczynić się do jego dłuższego pozostania i korzystania z usług. Wśród tych usług istotne znaczenie będą miały usługi sfery kulturalnej. Usługi te obejmą między innymi łączenie lokalnych wydarzeń poszczególnych partnerów MOF w większe zintegrowane ze sobą wydarzenia obejmujące cały obszar MOF. Z infrastruktury kulturalnej, ww. wydarzeń oraz organizowanych zajęć będą również mogli korzystać odwiedzający MOF Tarnobrzeg turyści, co przyczyni się do lepszego wdrożenia wyżej wspomnianego produktu turystycznego.

Na bazie powyższych analiz można wnioskować, że niezbędna jest interwencja projektowa ukierunkowana na zapewnienie odpowiednich warunków do zaspokajania potrzeb kulturalnych poprzez rozbudowę istniejących lub budowę nowych niezbędnych obiektów służących usługom kulturalnym.

Aby dodatkowo wykazać istnienie wartościowego i różnobarwnego potencjału do realizacji działań w sferze kultury poniżej zaprezentowano najbardziej reprezentatywne przykłady indywidualnej oferty kulturalnej gmin partnerskich, która mimo różnych trudności jest realizowana. Dopiero zintegrowana i spełniająca ilościowe i jakościowe współczesności standardy odnowa tej infrastruktury jest warunkiem powiązania potencjałów i zaspokajania potrzeb kulturalnych mieszkańców MOF Tarnobrzeg oraz ich integrowania się. Oferty poszczególnych partnerów, które dzięki zapewnieniu niezbędnych warunków (miejsce do realizacji oraz standardy) mogą być rozszerzane na cały obszar MOF lub łączone w nowe unikalne inicjatywy przedstawiają się następująco:

Miasto Tarnobrzeg

Teatr

- Ogólnopolski Konkurs Recytatorski – eliminacje wstępne, rejonowe i warsztaty dla młodzieży szkół średnich
- Konkurs Recytatorski „Dziecięce Interpretacje” – dla uczniów szkół podstawowych
- Konkurs recytatorski „Sacrum w literaturze” skierowany do uczniów klas VI-VIII szkół podstawowych.
- Dni Teatru – przegląd spektakli teatralnych grup amatorskich z zaprzyjaźnionych ośrodków kultury województwa podkarpackiego

Muzyka

- Śpiewajmy Kolędy i Pastorałki – konkurs dla dzieci młodzieży w wieku 7-19 lat.
- Konkursu Piosenki „Wygraj Sukces”- dla dzieci i młodzieży w wieku od 7 do 19 lat.

Plastyka

- Tradycyjne Obrzędy Polskie -Wielkanocny Konkurs Plastyczny w kategoriach: kartka wielkanocna, pisanka i palma wielkanocna
- Malujemy Pastelami - konkurs plastyczny na prace wykonane pastelami suchymi, tłustymi i w technikach mieszanych.

Plenery Artystyczne

- Plener Artystyczny „Wiklina w Arboretum” - odbywa się w Arboretum i Zakładzie Fizjografii w Bolestraszczykach i przeznaczony jest dla artystów plastyków
- Plener Artystyczny Bolestraszyce-Tarnobrzeg- przeznaczony jest dla artystów plastyków
- Bajkowy Plener - warsztaty ilustracji – przeznaczony dla dzieci
- Działalność edukacyjna - stałe formy pracy z dziećmi, młodzieżą i dorosłymi
- Chórek „Łapu Capu” (dzieci w wieku 7-13 lat) oraz Studio Piosenki (dzieci powyżej 13 lat)
- Dziecięcy Art Klub – zajęcia plastyczne dla dzieci do 10 lat
- Kreatywne Warsztaty Plastyczne dla dzieci od 10 lat
- Warsztaty plastyczne dla dorosłych i młodzieży
- Teatrzyk „Magik” - zajęcia dla dzieci szkół podstawowych
- Młodzieżowy Teatr Amatorski - skupia młodzież szkół średnich
- Teatr Czwartek - dorośli
- Warsztaty Teatralno-Logopedyczne - dzieci w wieku 5-7 lat
- Kurs gry na gitarze i gitarze basowej, flecie poprzecznym i saksofonie - dla młodzieży i dorosłych
- Miejska Orkiestra Dęta – nauka na instrumentach dętych dla młodzieży i dorosłych
- Teatr Poezji „Bez metryki” Uniwersytetu Trzeciego Wieku PWSZ im. Prof. Stanisława Tarnowskiego w Tarnobrzegu przy TDK

Edukacja Filmowa

- Program edukacji filmowej - interdyscyplinarny program edukacji medialnej, skierowany do uczniów wszystkich poziomów nauczania, od przedszkolaków po młodzież szkół średnich.
- Projekcje filmowe - Kino „Wisła” Tarnobrzесьkiego Domu Kultury
- Rocznie odbywa się ok. 400 projekcji średnio - 19000 widzów

Wystawiennictwo

Wystawy prac artystów profesjonalnych i amatorów odbywają się prezentowane są w Galerii TDK.

Organizacja imprez

Koncerty

Koncerty muzyki rozrywkowej i poważnej tj. Koncert Karnawałowy, Koncerty Kameralne, Festiwal „Międzynarodowe Koncerty Organowe” , Koncerty gwiazd polskiej piosenki, TdkRock, Dni Tarnobrzega itp.

Spektakle

- Spektakle teatralne dla szerokiego kręgu odbiorców (dzieci, młodzież, dorośli), w tym organizowany od 45 lat przegląd premier teatralnych pn. Barbórkowa Drama Teatralna
- Wykonawcami są aktorzy czołowych polskich scen teatralnych. Tarnobrzесьka Wiosna Kabaretowa i in. „Zima w mieście” i „Lato w mieście” – imprezy dla dzieci i młodzieży organizowane w okresie ferii zimowych i wakacji
- Spotkania autorskie z twórcami, pisarzami, poetami
- Wymiana młodzieży – zagraniczna wymiana młodzieży pochodzącej z biednych rodzin w oparciu o fundusze pozyskane z Fundacji „Polsko - Niemiecka Współpraca Młodzieży”

Niniejsza oferta nie wyczerpuje wszystkich działań Tarnobrzесьkiego Domu Kultury w zakresie upowszechniania kultury. W ofercie znajdują się zarówno formy bezpłatne jak i odpłatne. Z oferty mogą skorzystać niemal wszyscy miejscowi i przyjezdni zainteresowani, bez względu na sytuację finansową.

Wysoko wykwalifikowana kadra pracowników merytorycznych i obsługi, warunki lokalowe oraz profesjonalne wyposażenie zapewniają realizację zadań na wysokim poziomie i umożliwiają uwzględnienie w ofercie tzw. „wysokiej kultury” poprzez realizację spektakli teatralnych czy koncertów w wykonaniu wiodących polskich instytucji artystycznych.

Atrakcyjność oferty Tarnobrzeskiego Domu Kultury oraz jakość realizacji przedsięwzięć kulturalnych znajduje szerokie grono odbiorców nie tylko z Tarnobrzega, ale również z gmin całego MOF Tarnobrzeg

Wiele projektów realizowanych przez TDK ma zasięg powiatowy, regionalny, ogólnopolski a nawet międzynarodowy. Z ważniejszych należałoby wymienić:

1. Konkurs Piosenki „Wygraj sukces” - o zasięgu ogólnopolskim, odbywa od 1995 roku, w każdej edycji bierze udział ponad 2000 uczestników z całego kraju a kwalifikacje wstępne i regionalne odbywają się 60 ośrodkach kultury we wszystkich regionach Polski.

2. Barbórkowa Drama Teatralna – o zasięgu regionalnym, odbywa się od 1977 roku, ma formę przeglądu premier teatralnych danego sezonu, ze spektaklami w doborowej obsadzie aktorskiej zapraszane są współpracy teatry warszawskie i krakowskie. Przegląd jest ważnym wydarzeniem na Podkarpaciu, biorą w nim udział miłośnicy teatru z Tarnobrzega i całego regionu a szczególnie Stalowej Woli, Niska, Nowej Dęby, Gorzyc, Grębowa i Baranowa Sandomierskiego.

3. Międzynarodowe Warsztaty Teatralne – o zasięgu międzynarodowym to zajęcia warsztatowe z młodzieżowymi grupami teatralnymi z różnych państw i Polski, podczas których przygotowywane są spektakle tematyczne a praca nad nimi jest okazją do wzajemnego poznania się oraz zapoznania z kulturą innych narodów.

4. Festiwal Muzyki Organowej i Kameralnej – to koncerty muzyki organowej i kameralnej odbywające się od 1993 r. Wykonawcami są znakomici organiści i kameraliści z kraju i zagranicy. Koncerty odbywające się w tarnobrzeskich kościołach, Tarnobrzeskim Domu Kultury i Zamku Dzikowskim.

5. Konkursy i przeglądy plastyczne, muzyczne, recytatorski, teatralne mają najczęściej zasięg regionalny i powiatowy. Najważniejsze to: Konkurs „Śpiewajmy Kolędy i Pastorałki”, Malujemy pastelami, Dziecięce Interpretacje Recytatorskie, i. in. Ta forma działalności Tarnobrzeskiego Domu Kultury od lat cieszy się dużym zainteresowaniem uczestników z całego Podkarpacia i daje wiele możliwości współpracy z ośrodkami kultury i szkołami całego województwa.

Gmina partnerska Gorzyce

Wkład gminy Gorzyce w do oferty kulturalnej MOF Tarnobrzeg obejmuje:

- Zakochane Gorzyce – gra terenowa
- Sportowe Powitanie Wiosny, Babiniec
- Festiwal Wielkanocnych Potraw i Rękodzieła Artystycznego, Gminny Konkurs Wiedzy o Gminie oraz Konkurs Fotograficzny

- Targ Kwiatowy i Wymiana Roślin
- Obchody Konstytucji Trzeciego Maja, Uroczysta Sesja Rady Gminy Gorzyce, Na Ludową Nutę, Dzień Strażaka – Sokolniki
- Gorzycki Festiwal Nauki I Techniki – Gminny Dzień Dziecka Powitanie Lata – zalew w Gorzycach, Wrzawska Noc Świętojańska, Rocznicą Bitwy Wrzawskiej, Święto Ryby
- Dzień Działkowca, Święto Wsi Królewskiej, Święto Plonów, W Widłach Wisły i Sanu, Turniej Piłkarski Oldboy w Trześni, Zlot Furmanek, RetroTłoki – Zlot Motocykli i Samochodów Zabytkowych, Stalowe Dzieciaki, Charytatywny Wakacyjny Zlot W Trześni, Turniej Sanik Cup
- Uroczystości Poświęcone Żołnierzy Walczącym w XIV Pułku Ułanów Jazłowieckich, Gorzycka 5, Narodowe Czytanie „Nad Niemnem”, Wojskowe Śpiewanki
- październik – XV Turniej Karate Kyoukushin, Festiwal Piosenki Religijnej, Trześniowskie Anioły
- Gorzyce Białe Czerwone – Narodowy Dzień Niepodległości
- grudzień – Gorzycki Kiermasz Święteczny, Świetlny, Strażacki Orszak Świętego Mikołaja

a ponadto: Narodowy Dzień Żołnierzy Wyklętych, Babiniec, Lasowiacki Festiwal Wielkanocnych Potraw i Rękodzieła Artystycznego, Biegowe Powitanie Wiosny, Święto 3 Maja, Gorzyce Białe-Czerwone, Gminny Dzień Dziecka, Święto Ryby, Kręci mnie bezpieczeństwo nad wodą, Święto Wsi Królewskiej, Charytatywny Zlot Samochodowy, RetroTłoki – zlot samochodów i motocykli zabytkowych, Zlot Furmanek w Furmanach, W widłach Wisły i Sanu”, dożynki, plenerowe pokazy filmowe, Pożegnanie Wakacji, Patriotyczne Śpiewanki, Narodowe Czytanie, Gminne dyktando z Patronem Literackim,

Oferta partnera – Gmina Baranów Sandomierski

Wkład gminy Baranów Sandomierski w do oferty kulturalnej MOF Tarnobrzeg obejmuje:

- Koncerty Gminnej Orkiestry Dętej;
- Spektakle teatralne „ w wykonaniu Pozytywnie Skopanych;
- Koncert „Karnawałowe Harce” w wykonaniu zespołów tanecznych „Nowe Pokolenie” i Perełki”;
- Bal Przebierańców dla małych i dużych
- „Wierni do końca...” – koncerty z okazji Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych;
- Piknik Rodzinny – impreza plenerowa dedykowana wszystkim mamom, tatom, dzieciom, koncerty zespołów artystycznych, rozgrywki sportowe, zawody wędkarskie

- Coroczna organizacja Ogólnopolskiego Festiwalu Folklorystycznej Twórczości Dziecięcej DZIECKO W FOLKLORZE
- Kino Plenerowe
- Sobótkowe wianki w wykonaniu zespołu „Lasowiaczki”
- FLASH BACK – koncerty grup tanecznych tańca nowoczesnego FLASH
- Impreza plenerowa Baranowska Biesiada na Baranowskim Rynku
- Koncert patriotyczny „Dla Niepodległej” w Sali widowiskowej MGOK
- Spektakle teatralne w ramach sceny wędrownej Teatru Siemaszkowej z Rzeszowa
- Konkursy Bożonarodzeniowe, Plastyki Wielkanocnej, Biblioteczne oraz Palmy Wielkanocnej na Zamku w Baranowie Sandomierskim
- Ogólnopolski konkurs z koncertem galowym „Piosenki o Kobietach”
- Narodowe czytanie na baranowskim rynku

Gmina partnerska - Grębów

Wkład gminy Grębów do oferty kulturalnej MOF Tarnobrzeg obejmuje:

- Jasełka w Wydrzy
- Gminny Przegląd Kolęd i Pastorałek
- Dzień Kobiet
- Niedziela Palmowa – Gminny Konkurs Palm Wielkanocnych
- Koncert Chóru i Gminnej Orkiestry Dętej
- Dzień Mamy (Zapolechnik), Dzień rodziny (amfiteatr)
- Piknik Rodzinny w Zabrnium, Dzień Dziecka (w każdej miejscowości), Sobótka na Siedlisku
- Dzień Grębowa, Zjazd Motocykli Stowarzyszenie Gazela, Złot OSP,
- Sierpień – Familiada w Wydrzy, Dzień Stalów, Dożynki, Dzień Żupawy,
- Święto Pieczonego Ziemniaka, Plener w Jamnicy
- Ognisko Patriotyczne, Zabawa Andrzejkowa dla dzieci w Krawcach
- Święteczny kiermasz, Mikołajki w Stalch

Gmina partnerska – Nowa Dęba

Wkład gminy Nowa Dęba do oferty kulturalnej MOF Tarnobrzeg obejmuje:

- Spotkania z cyklu „biesiady złotego wieku” – bal karnawałowy

- Teatr – dzieciom
- Konkurs palmy wielkanocnej
- Światowy dzień książki
- Przedszkolaki na scenie „rozbawione przedszkolaki”
- Konkurs poezji dziecięcej „kwiaty dla mamy”
- Militariada - coroczna impreza historyczno-wojskowa o ogólnopolskim zasięgu!
- Dni kultury lasowiackiej
- Dożynki gminne
- Pieśń ludowa w wykonaniu dziecka
- Spotkania z cyklu „biesiady złotego wieku” – pieczenie ziemniaka
- Zaduszki poetyckie
- Konkurs piosenki „śpiewamy przeboje naszych rodziców”
- Konfrontacje recytatorskie
- Spotkania opłatkowe

Warto zauważyć, że przedstawione powyżej oferty kulturalne poszczególnych gmin partnerskich pięknie się uzupełniają kreując interesującą propozycję dla miejscowych i przyjezdnych. Dzięki doprowadzeniu infrastruktury kulturalnej możliwe będzie zarówno rozwinięcie aktualnych propozycji, ale również i to przede wszystkim, tworzenie jeszcze bardziej rozwiniętych propozycji tematycznych nawiązujących do tradycji lokalnych, historii oraz szeroko pojmowanego dziedzictwa przyczyniając się do pielęgnacji promocji klimatów galicyjskich i lasowiackich.

Prezentacja powyższych przykładów ma jeszcze inną ważną rolę - pozwala uświadomić znaczenie tego potencjału oraz celowość jego wzmocnienia w kontekście perspektywicznego (i na chwilę obecną jedynego dla obszaru MOF) kierunku rozwoju gospodarczego jakim jest rozwój usług dla turystów (oczywiście z uwzględnieniem dużych zasobów dziedzictwa kulturowego obszaru MOF opisanego w rozdziale poświęconym potencjałowi turystycznemu).

Przedstawione powyżej statystyki zestawienia i opisy tylko potwierdzają istnienie na terenie MOF Tarnobrzeg znaczącego potencjału oraz niezaspokojonych potrzeb w sferze kulturalnej wśród mieszkańców obszaru MOF Tarnobrzeg. Bariery i ograniczeniem jest tu wyeksploatowana, przestarzała, a w niektórych gminach jak np. Gorzycach niepewna i niemożliwa do odnowy (powodem jest brak praw własności gminy do terenu i obiektów) infrastruktura do zaspokajania potrzeb społeczności lokalnej w zakresie kultury.

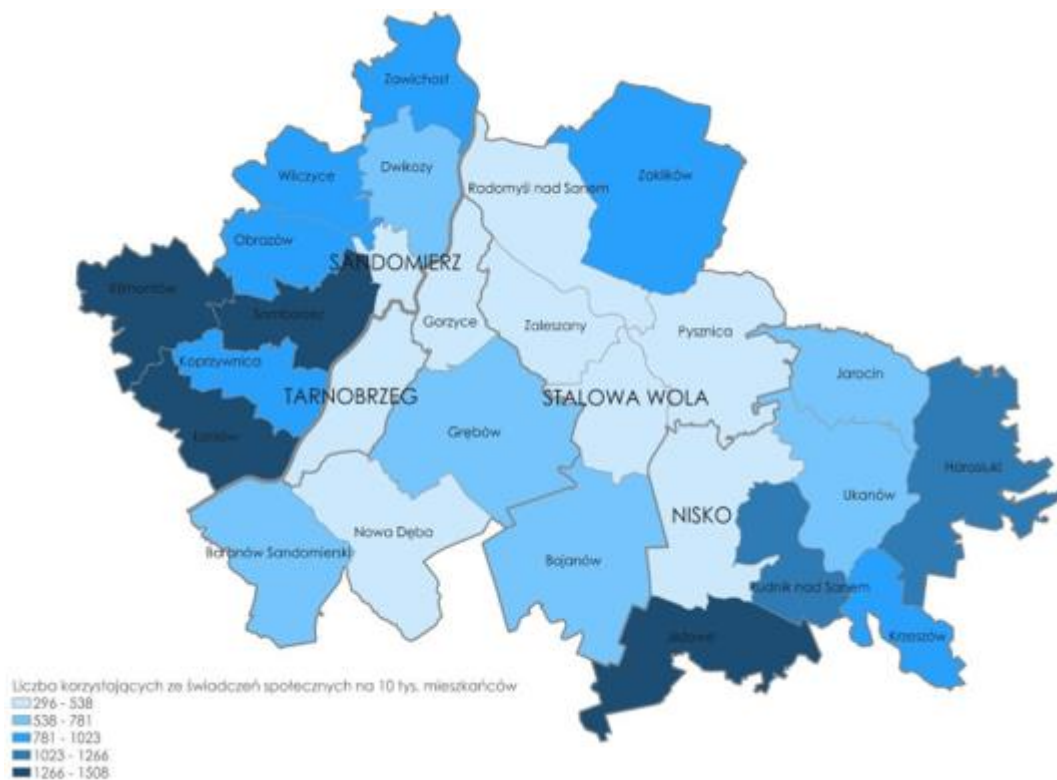
Podjęcie działań w zakresie odnowy, uzupełnienia i unowocześnienia infrastruktury służącej zaspokojeniu potrzeb kulturalnych stanowi dziś jeden z ważniejszych czynników służących lepszemu zintegrowaniu społeczności wszystkich gmin tworzących MOF. Dzięki realizacji działań dobrze skoordynowanych w ramach MOF powstanie możliwość kreowania ciekawszych i większej skali inicjatyw wykorzystujących połączony potencjał partnerów stanowiąc źródło zaspokojenia potrzeb kulturalnych zarówno mieszkańców całego obszaru funkcjonalnego, jak i turystów, dla których grupowa oferta kulturalna będzie dodatkowym bodźcem do przyjazdu i przebywania na terenie MOF Tarnobrzeg

Kapitał społeczny

W przeliczeniu na 10 tys. ludności, liczba beneficjentów korzystających z pomocy społecznej w 2021 r. wyniosła 356 – o 56,8% mniej niż w 2011 r. Jest to znacznie mniej w porównaniu do wskaźnika dla kraju (373) oraz województwa (478). Wśród gmin MOF, najniższym wskaźnikiem cechowała się Miasto Tarnobrzeg (265), natomiast najwyższym Gmina Baranów Sandomierski (540). Największy spadek wartości tego wskaźnika odnotowano w Gminie Grębów (60,1%). W przypadku pozostałych gmin i Miasta Tarnobrzega wartości tych spadków kształtowały się na porównywalnym poziomie i były nieco wyższe niż dla kraju czy województwa podkarpackiego. Ujemna dynamika zmian w tym zakresie jest zjawiskiem pozytywnym bowiem oznacza zmniejszenie skali m.in. bezrobocia, ubóstwa czy zmniejszenie liczby osób pobierających świadczenia ze względu na niepełnosprawność bądź długotrwałą chorobę.

Biorąc pod uwagę dane BDL GUS można zauważyć spadek poziomu ubóstwa wśród mieszkańców MOF Tarnobrzeg. Potwierdzeniem jest fakt, że w przeciągu dekady liczba korzystających ze świadczeń rodzinnych zmniejszyła się aż o niemal 65%.

Analizując sytuację obszaru MOF Tarnobrzeg nie można nie uwzględnić szerszego spojrzenia na ten obszar poprzez uwzględnienie jego najbliższego otoczenia – dobrym narzędziem do takiej oceny szacunkowej jest podejście graficzne z uwzględnieniem map. W tym kontekście sytuację sfery społecznej niemal wszystkie gminy MOF Tarnobrzeg charakteryzują się najniższymi w subregionie wskaźnikami osób korzystających ze świadczeń społecznych co oznacza sytuację pozytywną. Przedstawiono to na poniższej mapie.

Źródło: Opracowanie własne TARR S.A. na podstawie danych BDL/GUS

Według danych GUS w 2021 r. na obszarze MOF dla mieszkańców dostępnych było 38 aptek. Na 1 aptekę przypadało 3001 osób, o 22% mniej niż 10 lat wcześniej co świadczy poprawie sytuacji w tym zakresie. Oznacza to wyraźną poprawę w zakresie dostępu do leków.

II.2.2 Sfera Gospodarcza

Poniżej zestawiono wybrane najważniejsze dane statystyczne dotyczące sfery gospodarczej przeliczone dla obszaru MOF jako całości, pozwalające na szybką orientację odnośnie do stanu tej sfery.

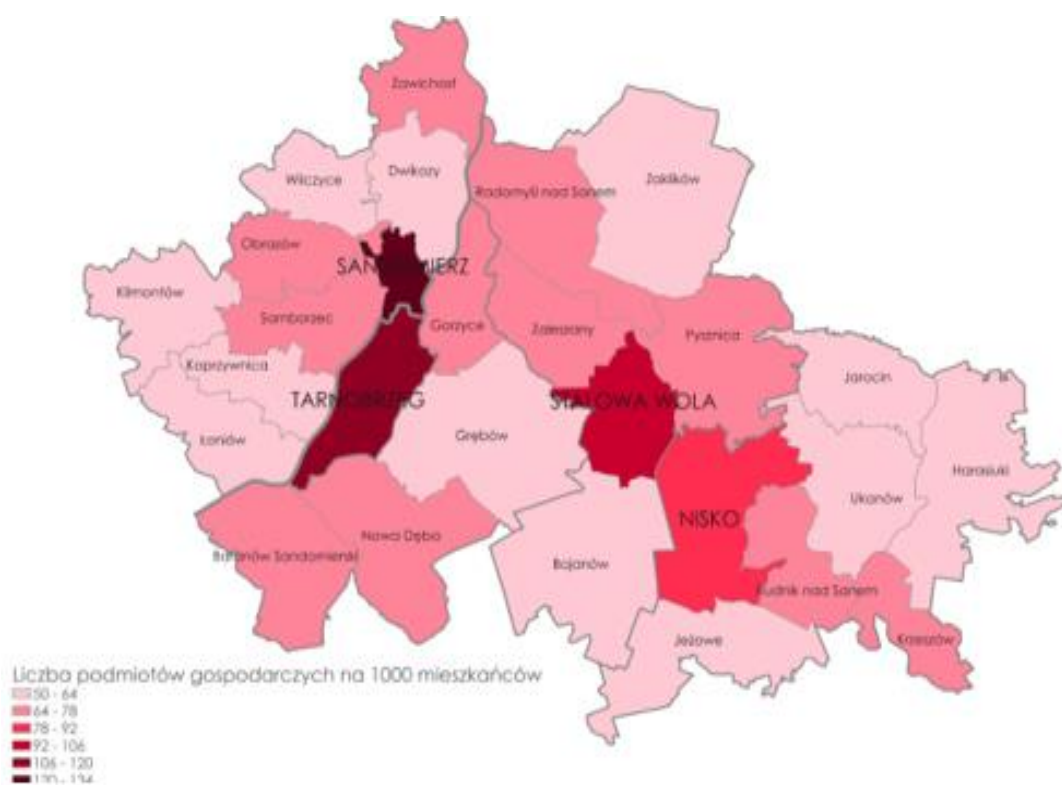
Tabela 2: Zestawienie najbardziej istotnych wskaźników sfery gospodarczej dla obszaru MOF Tarnobrzeg

Lp.	Parametr	Wartość parametru dla roku 2021
1.	Podmioty gospodarcze na obszarze MOF Tarnobrzeg - ogółem	8170 w tym 1248 podmiotów prywatnych
2.	Dynamika zmian liczby podmiotów w ostatniej dekadzie	Wzrost o 669
3.	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą	6922
4.	Liczba pracujących	24427

5.	Dynamika zmian liczby pracujących w ostatniej dekadzie	Spadek o 468 było 29895 (2011)
6.	Stopa bezrobocia	8,9 %
7.	Udział bezrobotnych w liczbie ludności ogółem	3,1 %
8.	Odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym	13,7 %
9.	Odsetek ludności w wieku produkcyjnym	62,3 %
10	Odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym	24%

Źródło: Opracowanie własne TARR S.A. na podstawie danych BDL/GUS

Wg stanu na 31 grudnia 2021 roku) na terenie MOF Tarnobrzeg działało 8170 podmiotów, (w strukturze: 6922 osoby fizyczne, 716 spółek cywilnych, 510 spółek handlowych, 22 spółdzielnie oraz 40 gminnych i 16 powiatowych jednostek samorządowych). Wśród nich większość tj. 4530 działa na terenie Miasta Tarnobrzega.

Źródło: Opracowanie własne TARR S.A. na podstawie danych BDL/GUS

Interesujące wnioski wynikają z analiz liczby nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w odniesieniu, które w danym obszarze się wyrejestrowały. W analizach wartości te odniesiono do tych sprzed 10-ciu lat oraz w każdym przypadku do regionu i kraju. Różnica pomiędzy podmiotami gospodarczymi zarejestrowanymi a wyrejestrowanymi była dodatnia i w przeliczeniu na 10 tys. ludności

wyniosła 34 w 2021 r. dla całego MOF. Wartość ta była niższa zarówno w przypadku województwa (41), jak i kraju (47). Analogiczna różnica dla roku 2011 wyniosła -27, czyli więcej firm wówczas się wyrejestrowało niż powstawało nowych. W porównawczym spojrzeniu można to uznać za poprawę sytuacji w kwestii rozwoju przedsiębiorczości. Ponadto w 2011 roku wskaźniki te dla regionu (-6) i kraju (-10) były też ujemne, ale w odniesieniu do MOF Tarnobrzeg sytuacja była znacznie gorsza (-27). Reasumując obserwujemy poprawę, która może być traktowana jako ożywienie. Warto odnotować, że w przypadku jednej gminy tj. gminy Grębów wskaźniki te były dodatnie zarówno dla 2011 jak i 2021, a ich wartości (tj. 17 i 39) były relatywnie duże. Godnym odnotowania jest również wysoka wartość tego wskaźnika, dla Tarnobrzega który ma aktualnie najlepsze wartości (40) tego wskaźnika mimo, iż w 2011 miał je najgorsze w całym MOF, kraju i regionie (-53).

Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r. (11,6) była wyższa o 22,1% niż w 2011 r. (9,0). Wskaźnik dla MOF był jednak niższy w porównaniu do wartości dla Polski (14,7).

Najwyższą liczbą osób prowadzących działalność wyróżniał się Tarnobrzeg – 14,3 na 100 osób w wieku produkcyjnym to bardzo interesujący wynik porównywalny do poziomu kraju (14,7) wyższy niż dla regionu (11,2), a nawet pobliskiej Stalowej Woli (13,8) uchodzącej za gospodarczego lidera subregionu północno-zachodniego.

Z punktu widzenia perspektyw rozwojowych obszaru MOF Tarnobrzeg obiecującym kierunkiem rozwoju gospodarczego wydaje się być sfera usług turystycznych i rekreacyjnych. Podstawą do takich założeń jest seria opracowań studialnych i koncepcyjnych, które zostały opracowane w ciągu ostatniej dekady. Poczynając od poziomu analiz regionalnych jak np. Audyt turystyczny województwa podkarpackiego Wybór takiego priorytetu rozwojowego w sferze gospodarczej wydaje się optymalnym rozwiązaniem uwzględniając bogaty potencjał możliwości zarówno na miejscu (MOF Tarnobrzeg), jak i jego bezpośrednim otoczeniu. Wewnętrzne potencjały dla tego kierunku gospodarki obejmują przede wszystkim zrewitalizowany obszar obejmujący Jezioro Tarnobrzesckie z dobrej jakości infrastrukturą (plaże, przystań, parkingi i inne), ale również obiekty dziedzictwa kulturowego (zamki w Baranowie Sandomierskim i zespół pałacowy w Tarnobrzegu), bogactwo dziedzictwa przyrodniczego oraz ciekawe obiekty i miejsca dla turystyki przemysłowej i historii COP, ofertę związaną z kulturą lasowiacką i wiele innych. Bezpośrednie otoczenie to przede wszystkim bogata oferta 1000-letniego Sandomierza, ale również możliwości związane z produkcją żywności w postaci owoców i warzyw. Powiązanie tych możliwości w połączeniu z promocją gospodarczą może być realnym czynnikiem prowadzącym do rozwoju gospodarczego, a tym samym podniesienia poziomu i jakości życia mieszkańców MOF Tarnobrzeg. Wspomniane możliwości nie są jeszcze wystarczające do zapewnienia trwałego i owocnego

rozwoju gałęzi gospodarki jaką są usługi turystyczne i rekreacyjne. Potrzebne jest zarówno wzmocnienie potencjału infrastruktury do świadczenia usług okołoturystycznych oraz stworzenie i wypromowanie specyficznego produktu turystycznego MOF Tarnobrzeg.

W zakresie liczby noclegów udzielonych cudzoziemcom dostępne dane uzyskane z BDL GUS nie są optymistyczne – w okresie 2010 do 2020 nastąpił duży spadek ilości udzielonych noclegów turystom zagranicznym dla MOF Tarnobrzeg wyniósł 60%. Sam spadek nie jest zaskakujący, gdyż znaczne i porównywalne spadki odnotowano również dla regionu i kraju (odpowiednio 34% i 45%). Warto jednak odnotować duże zróżnicowanie na obszarze MOF Tarnobrzeg i tak najmniejszy spadek w ww. zakresie odnotowano w Tarnobrzegu (ok. 15%), a największy, bo niemal 90% w gminie Baranów Sandomierski.

W celu ilościowej prezentacji potencjału noclegowego MOF Tarnobrzeg poniżej w tabeli zestawiono miejsca noclegowe dostępne dla turystów u poszczególnych gmin partnerskich MOF z podziałem na rodzaje obiektów noclegowych.

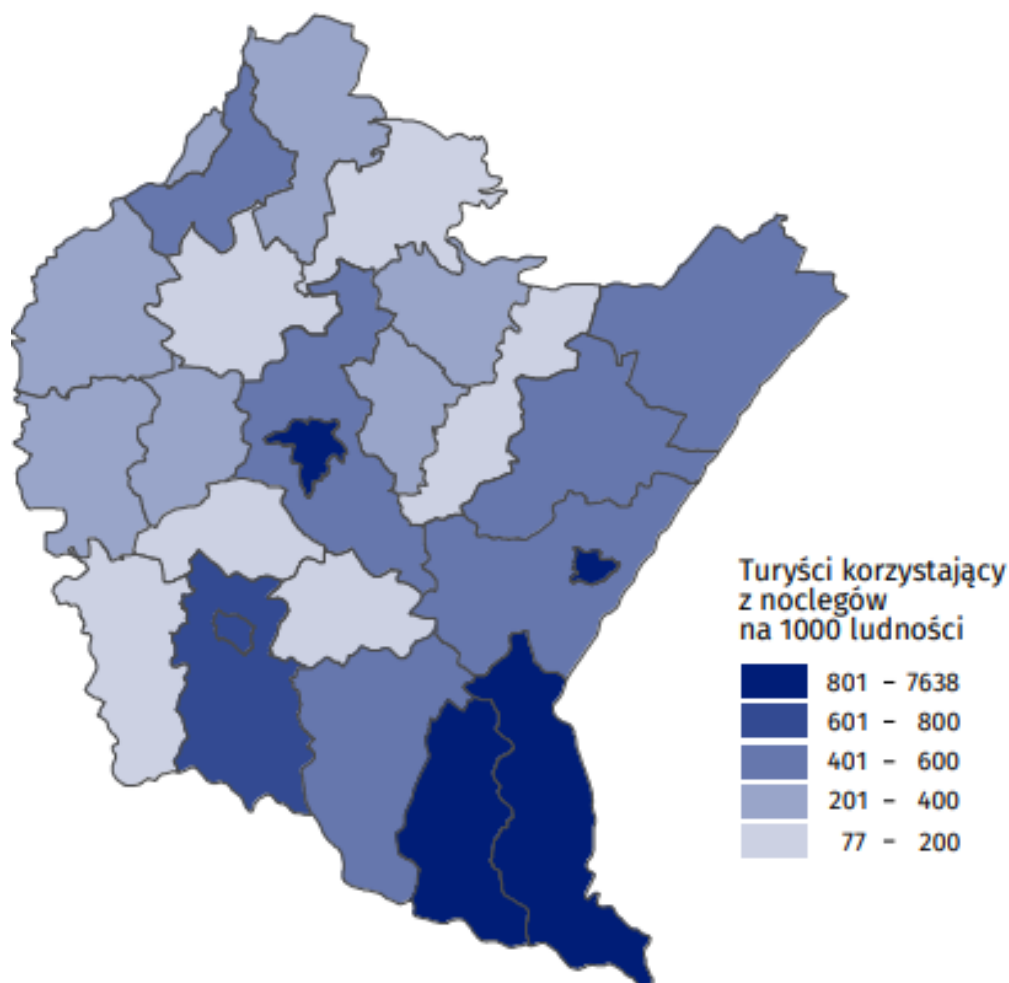
Tabela 3: Dostępny potencjał miejsc noclegowych na obszarze MOF Tarnobrzeg

	hotele ****	hotele ***	hotele **	Schroniska	Domki	Pensjonaty	Kwatery prywatne	Agroturystyka	Pola Biwakowe (sezonowe)	łącznie
Tarnobrzeg	50	42	20	36			90		500	738
Nowa Dęba		28	86							114
Baranów Sandomierski		104		30	42		17	40		233
Gorzyce						50				50
Grębów		10						8		18
MOF	50	184	106	66	42	50	107	48	500	1603

Źródło: Opracowanie własne TARR S.A. na podstawie danych BDL/GUS/dane Urzędu Miasta Tarnobrzega i Urzędu Gminy Grębów

Na tle całego województwa podkarpackiego MOF Tarnobrzeg plasuje się na poziomie korzystania z noclegów przez 400-600 osób rocznie (przy czym samo miasto rdzeniowe na poziomie 200-400). Ilustruje to poniższa mapa.

Mapa 3 Wskaźnik liczby turystów korzystających z noclegów na 1000 mieszkańców

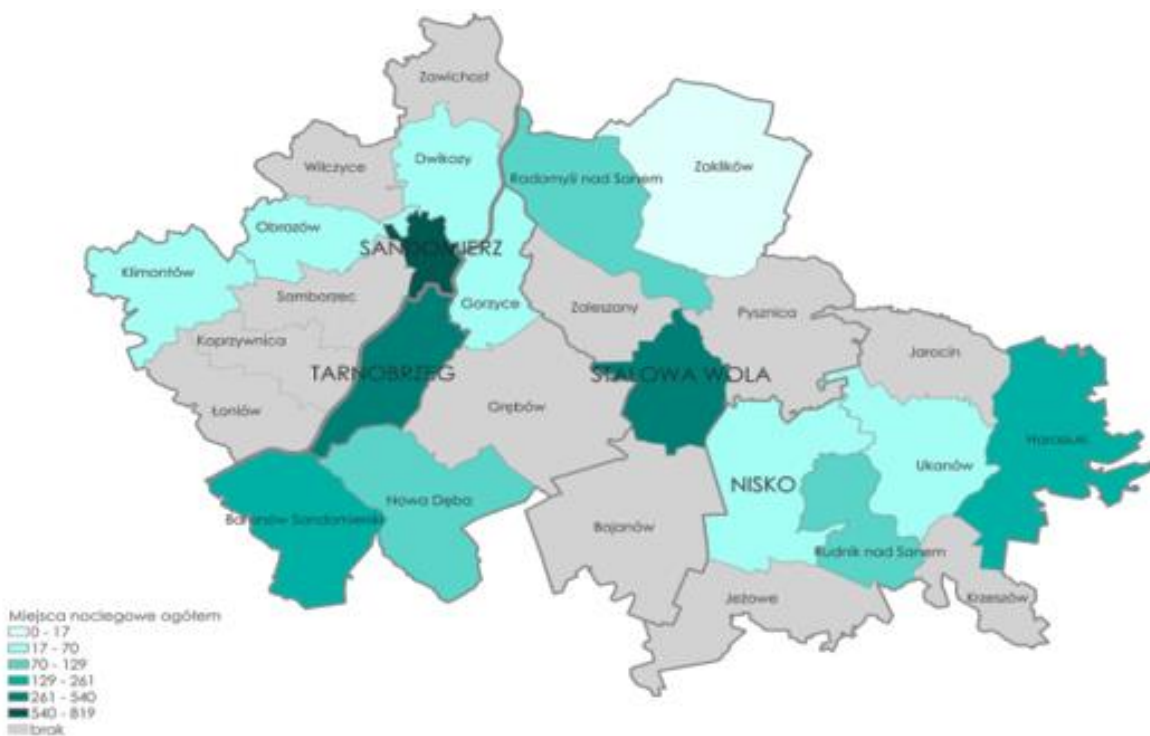
Źródło: *Turystyka w województwie podkarpackim w 2018 r., ibidem, s. 4.*

Oprócz własnego potencjału obszaru MOF Tarnobrzeg w zakresie turystyki jako perspektywicznego kierunku rozwoju gospodarczego ważny jest kontekst otoczenia. Warto bowiem odnotować, że w Sandomierzu bezpośrednio sąsiadującym i blisko położonym względem centrum MOF posiada 2667 dostępnych miejsc noclegowych, który to potencjał może również być z powodzeniem wykorzystywany przez przyjezdnych, którzy będą zainteresowani korzystaniem z oferty stanowiącej produkt turystyczny obszaru MOF Tarnobrzeg.

Poniżej na kartogramie zaprezentowano potencjał obszaru MOF Tarnobrzeg na tle jego otoczenia w kontekście obiektów turystycznych i miejsc noclegowych.

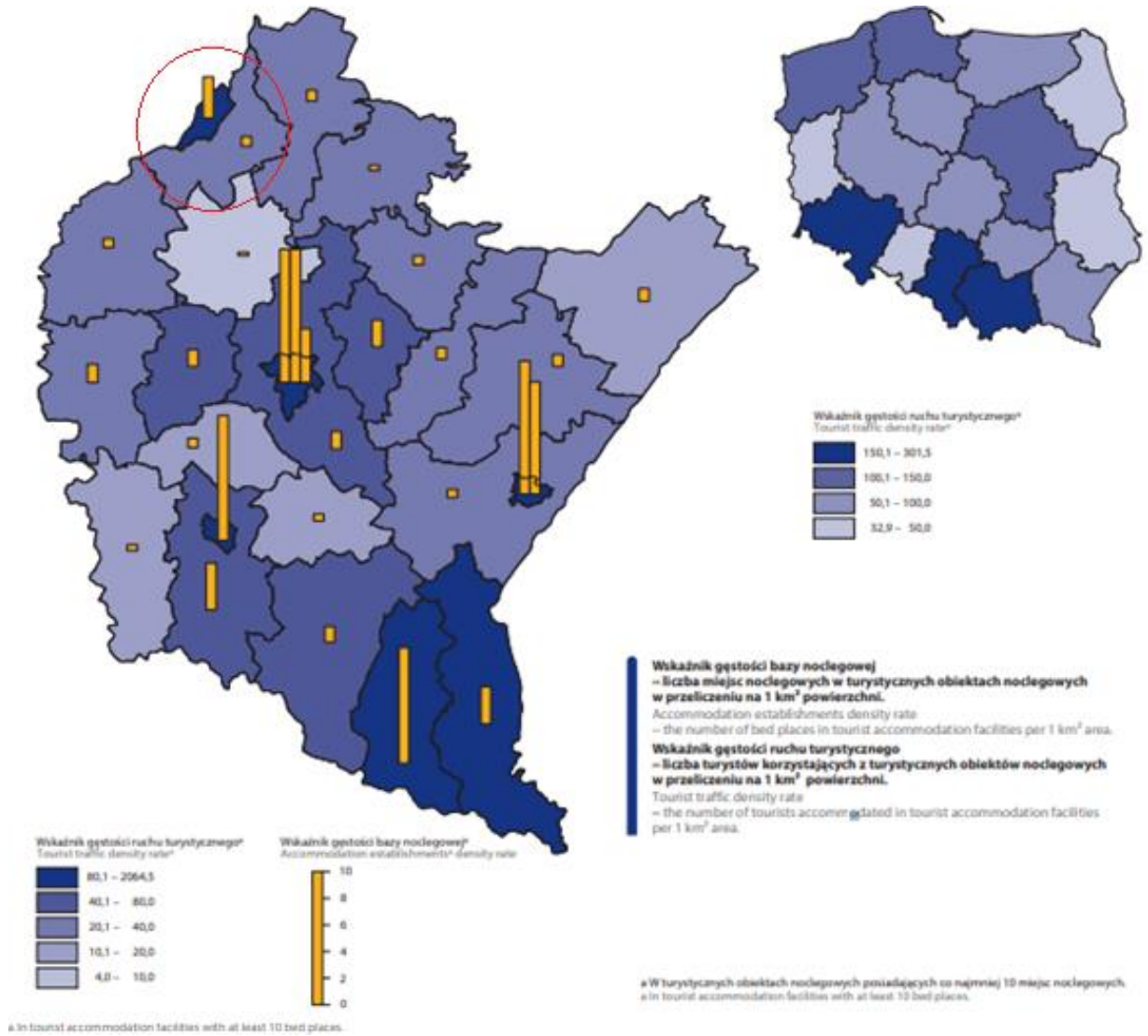
Źródło: Opracowanie własne TARR S.A. na podstawie danych BDL/GUS

Źródło: Opracowanie własne TARR S.A. na podstawie danych BDL/GUS

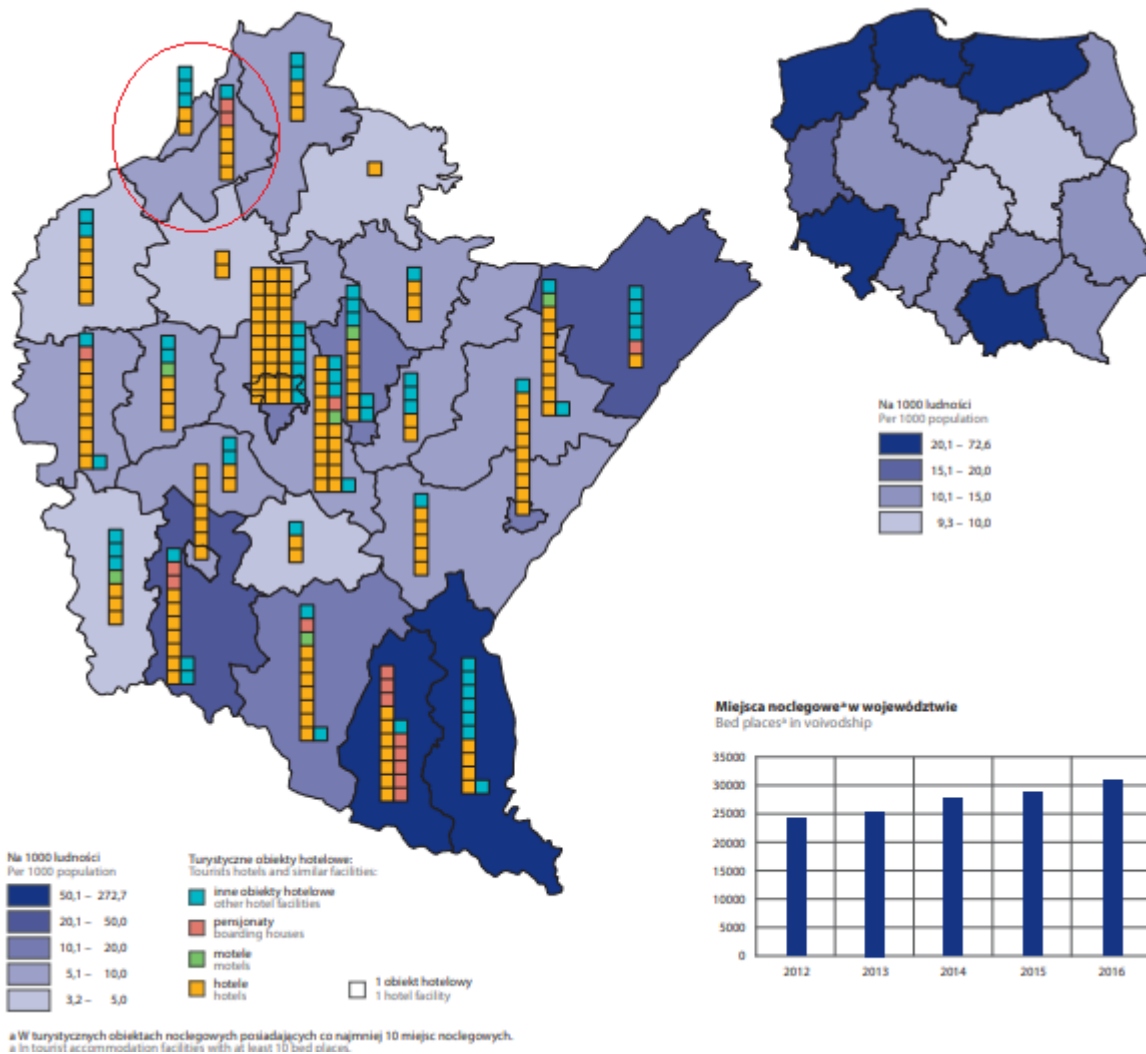
W celu rozszerzenia tej projekcji poddano analizie obszar MOF Tarnobrzeg na tle całego regionu. Dla bardziej przejrzystej prezentacji wykorzystano w tej projekcji walory wizualizacji.

Mapa 4 Baza noclegowa i jej wykorzystanie

Źródło: Atlas statystyczny województwa podkarpackiego

Mapa 5 Turystyczne obiekty hotelowe (wartości dla MOF wyrażają się tu sumą Tarnobrzega i powiatu tarnobrzесьkiego) na tle województwa podkarpackiego

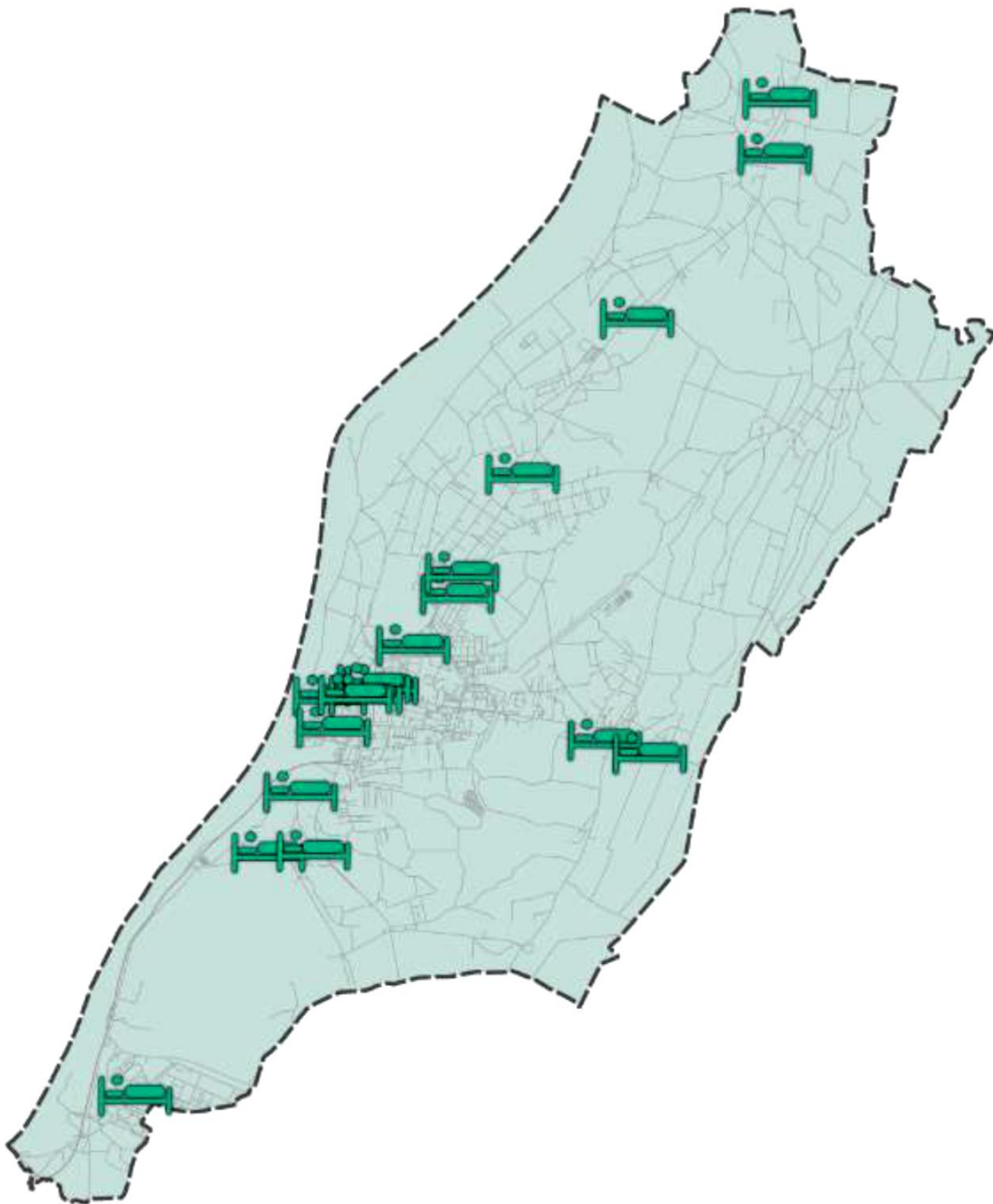

Źródło: Opracowanie na podstawie mapy z Atlasu statystycznego woj. Podkarpackiego

Jak widać na załączonych obrazach spośród gmin tworzących MOF Tarnobrzeg największym potencjałem w zakresie miejsc noclegowych dysponuje miasto będące rdzeniem MOF oraz gmina Baranów Sandomierski. Dominacja ta pokrywa się również w zakresie oferty atrakcji turystycznych jakimi są Jezioro Tarnobrzесьkie oraz liczne obiekty dziedzictwa kulturowego, wśród których zdecydowanie wyróżniają się zamki w Baranowie Sandomierskim i Tarnobrzegu-Dzikowie.

W przypadku Tarnobrzega miejsca noclegowe w przestrzeni rozkładają się wzdłuż linii komunikacyjnych do uwydatniono na poniższej mapie poglądowej

Mapa 6 Przestrzenne usytuowanie miejsc noclegowych na obszarze miasta-rdzienia MOF

Źródło: Opracowanie własne TARR S.A. na podstawie BDL/GUS

W miejscowościach gmin partnerskich miejsca noclegowe koncentrują się w ich centralnej części najczęściej w okolicy rynków.

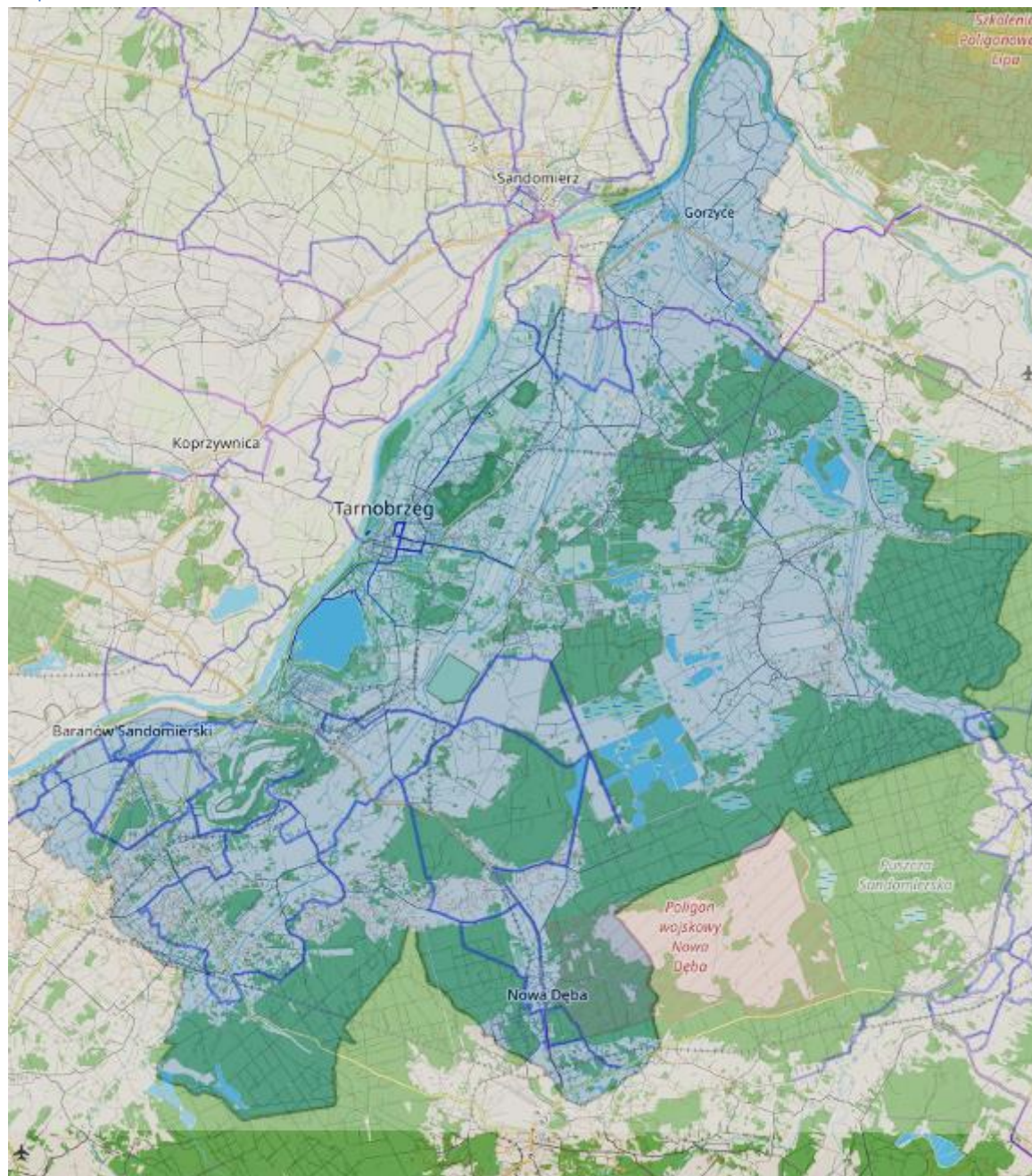
Bardzo dobrym wzbogaceniem tej oferty będą planowane do realizacji w ramach ZIT inwestycje związane z rozszerzeniem oferty turystycznej, jak również bardzo interesujące plany odnowy przestrzeni publicznych Grębowa i Baranowa Sandomierskiego nawiązujące do klimatów galicyjskich.

Wbrew spotykanym opiniom, o skali ruchu turystycznego na danym obszarze niekoniecznie decydują wyłącznie walory turystyczne, ale tzw. produkt turystyczny. Tworzą go: atrakcje i środowisko regionu, infrastruktura i usługi turystyczne, dostępność komunikacyjna terenu, jego „turystyczny” wizerunek oraz poziom cen usług i towarów nabywanych przez odwiedzających. Dla MOF Tarnobrzeg taki wizerunek tworzy dziś imponujący i wielowymiarowy kompleks atrakcji obejmujący Jezioro Tarnobrzescie oraz zespół powiązanych zabytków (m.in. dwóch zamków, obszarów leśnych, ale również systemu odcinków tras rowerowych skoordynowanej oferty kulturalnej, produktów posiadających status tradycyjnych i regionalnych oraz innych atrakcji, które łącznie składają się na kompleksową ofertę dla przyjezdnych.

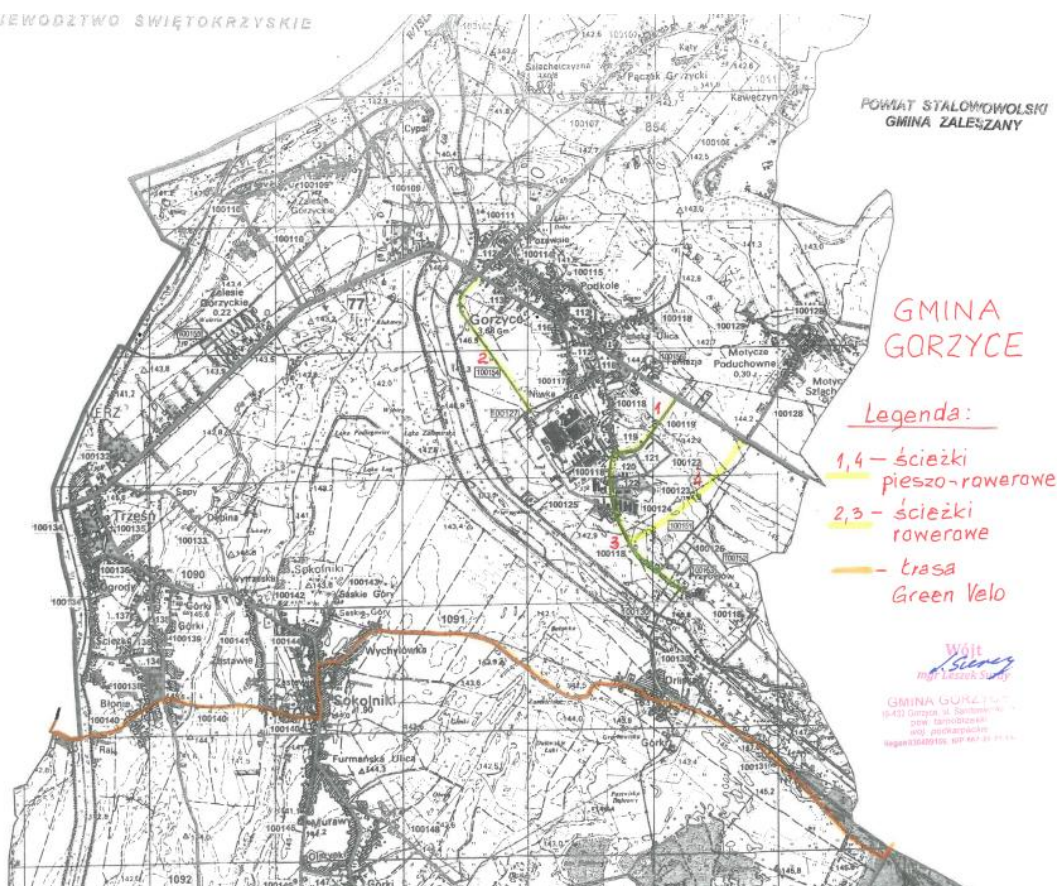
Ścieżki rowerowe

Jednym z istotniejszych atutów MOF Tarnobrzeg w kontekście możliwości rozwoju usług turystycznych jest rozwinięta sieć ścieżek rowerowych szczególnie w jego południowej części (gminy Nowa Dęba i Baranów Sandomierski). Sieć ta jest połączona z drogą rowerową przebiegającą przez Miasto Tarnobrzeg na północ w kierunku Sandomierza, gdzie w północno-zachodniej części MOF łączy się z GreenVelo, która przebiega od północy przez gminę Gorzyce. Wspomniane sieci zaprezentowano na poniższej mapie – gdzie lokalne ścieżki rowerowe mają formę linii ciemnoniebieskich, natomiast krajowa magistrala GreenVelo ma barwę purpurową.

Mapa 7 Ścieżki rowerowe na terenie MOF

Źródło: Opracowanie własne na bazie podkładu Openstreet Map

Źródło: Urząd Gminy Gorzyce

Rozwinięta sieć ścieżek rowerowych na południu MOF Tarnobrzeg sprzyja korzystaniu z jego unikalnych walorów turystycznych umożliwiając swobodne korzystanie z Jeziora Tarnobrzskiego, zamku w Baranowie Sandomierskim, a przede wszystkim urokliwych lasów dawnej Puszczy Sandomierskiej przez które przebiega. Obraz całości uzupełniają ścieżki rowerowe gminy Gorzyce na północy, gdzie następuje wzmocnienie w postaci połączenia z Greenvelo. Została zaprojektowana też budowa krótkiego odcinka niezbędnego do połączenia sieci dróg rowerowych istniejących na południu MOF oraz na terenie miasta centralnego. Połączenie to nastąpi na terenie MOF (południe gminy Gorzyce). Unikalność tego waloru zaprezentowano na poniższej mapie Sieci GV z zaznaczeniem węzłowego położenia na niej MOF Tarnobrzeg

Mapa 8 Lokalizacja przebiegu trasy Greenvelo przez obszar MOF Tarnobrzeg

Źródło: Oficjalna witryna Greenvelo: <https://greenvelo.pl/70>

Dodatkowo, uwzględniając połączony zabudową Sandomierz położony, co prawda już poza terenem MOF Tarnobrzeg można dostrzec ogromny potencjał sprzyjający rozwojowi sektora turystyki przyjazdowej. Sandomierz, którego zabytkowy rynek jest położony zaledwie 1,5 km od granic MOF przeżywa dziś prawdziwy rozkwit sektora turystycznego i można powiedzieć, że jest to znakomita okoliczność uzasadniająca eksponowanie produktu turystycznego pt. „Między Wisłą a Sanem” i inne atrakcje MOF Tarnobrzeg, który posiada wielobarwny i atrakcyjny potencjał do rozwijania perspektywicznej gałęzi gospodarki jaką jawi się dziś turystyka przyjazdowa. Ww. okoliczności stanowią istotną szansę rozwojową MOF Tarnobrzeg w sferze turystyki i aktualnie jest najlepszy czas na realizację działań w tym zakresie. Zaniechanie lub opóźnienia w tym zakresie może istotnie ograniczyć dynamikę i efektywność rozwoju tego sektora gospodarki, dlatego możliwie szybka interwencja projektowa jest konieczna dla pobudzenia gospodarczego i wynikającego stąd wzrostu poziomu i jakości życia mieszkańców MOF Tarnobrzeg. Na produkt turystyczny składać się będą m.in.: trasy rowerowe na obszarze gmin tworzących MOF, przebiegające po istniejących drogach i ścieżkach rowerowych, w okolicy zabytków i miejsc wartych odwiedzenia. Trasa przebiegać będzie obok planowanego przystanku PKP Tarnobrzeg - Ocice, skąd osoby przyjeżdżające pociągiem z rowerem będą mogły się udać do punktu widokowego i tyrolki nad Jeziorem Tarnobrzeskim, nad którym ma powstać punkt

widokowy w postaci mola. Produkt zakłada również stworzenie interaktywnej mapy, która umieszczona zostanie na stronach internetowych gmin MOF. Mapa przedstawiać będzie trasy turystyczne wraz z opisem obiektów zabytkowych, atrakcji turystycznych, ciekawe miejsca, atrakcje przyrodnicze, miejsca do uprawiania sportów wodnych itp. Dodatkowo każdy z parterów MOF zamieszczać będzie aktualne informacje o wydarzeniach organizowanych na terenie gminy. W realizację projektu zaangażowane będą wszystkie gminy partnerskie MOF, a z efektu realizacji projektu będą korzystać wszyscy mieszkańcy MOF oraz osoby odwiedzające tereny gmin partnerskich. Produkt turystyczny bazował będzie na istniejących atrakcjach turystycznych, obiektach kulturalnych i zabytkowych itp.

Znakomitym dopełnieniem tego produktu są atrakcyjne zabytki: zamek rodu Tarnowskich oraz renesansowy zamek w Baranowie Sandomierskim (powoli, ale systemowo kształtujące swoje oferty wewnętrzne), ale również zabytki z zakresu turystyki przemysłowej związane z historią Centralnego Okręgu Przemysłowego. Również Muzeum Polskiego Przemysłu Siarkowego i ścieżka historyczno-przyrodnicza „Śladami górnictwa i przemysłu siarkowego” obrazujące historię i wpływ przemysłu siarkowego na rozwój miasta Tarnobrzega i regionu, poszerzają możliwości ciekawego i aktywnego spędzenia czasu wolnego. Ścieżka daje partnerom MOF-u możliwość jej wspólnej rozbudowy, podnoszącej atrakcyjność turystycznej infrastruktury.

Rozwinięcie infrastruktury sprzyjającej rozwojowi usług turystycznych i rekreacyjnych jest uzasadnione, a także należy poprawić dostępność i rozszerzyć wykorzystanie atrakcji Jeziora Tarnobrzskiego oraz obfitego bogactwa zabytków, przyrody oraz innych. Konieczne jest bardziej zintegrowane podejście do wykorzystania lokalnego dziedzictwa kulturowego, takiego jak Zamek Dzikowski, renesansowy Zamek w Baranowie Sandomierskim i dziedzictwo z okresu budowania Centralnego Okręgu Przemysłowego, na przykład willa Szypowskiego w Nowej Dębie. Aby rozwijać perspektywiczną gałąź aktywności gospodarczej opartą na usługach turystyczno-rekreacyjnych, konieczna jest kompleksowa oferta obejmująca cały obszar MOF Tarnobrzeg oraz eliminacja niedociągnięć w standardach usług turystycznych, w tym w szczególności wykreowanie spójnego i atrakcyjnego produktu turystycznego bazującego walorach rekreacyjnych Jeziora Tarnobrzskiego i już istniejącej wokół niego infrastruktury. Warto także rozwijać współpracę w wykorzystaniu innych walorów oraz specyfiki położenia MOF Tarnobrzeg, na przykład poprzez ofertę turystyczną łączącą walory kwitnącego rozwoju turystycznego Sandomierza, urozmaiconą ofertą rękodzielniczą np. odnoszącą się do klimatów lasowiackich i galicyjskich.

Najistotniejsze bariery rozwoju turystyki i rekreacji:

- krótkie jeszcze tradycje usług turystyczno-rekreacyjnych,

- znikome wypromowanie imponującego potencjału i potrzeba dokonania tej promocji z wykorzystaniem produktu turystycznego, którego rdzeniem i spoiwem będzie Jezioro Tarnobrzeskie,
- nadal niewystarczający potencjał do świadczenia usług, pomimo iż miasto rdzeniowe posiada największy potencjał w zakresie usług hotelarskich w skali MOF,
- brak tradycji współpracy gmin MOF Tarnobrzeg w zakresie tworzenia wspólnej oferty turystycznej,
- niezadowalający poziom rozwoju infrastruktury rekreacyjnej (szczególnie pod względem różnorodności oraz oferty kierowanej do szerokiego spektrum przyjezdnych).

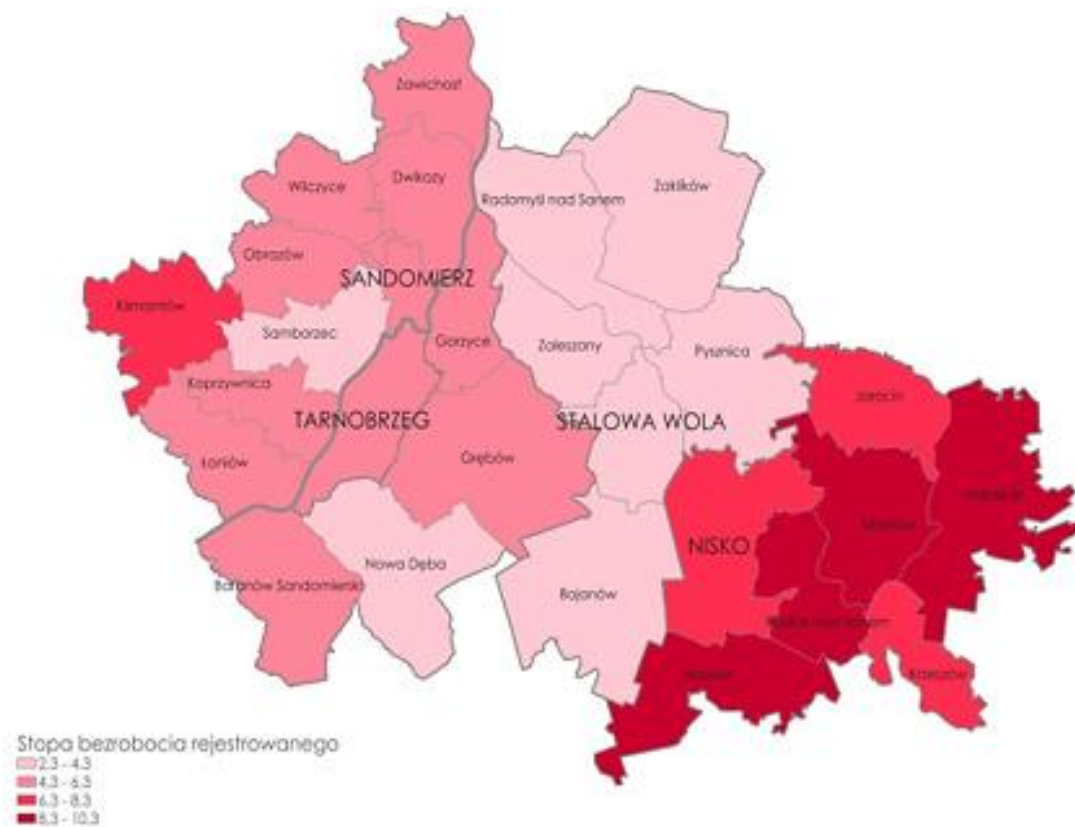
W przedstawionej powyżej sytuacji potrzebą chwili oraz niezbędnym kierunkiem interwencji projektowej powinno być istotne wzmocnienie głównego ogniwa spajającego większość potencjałów gospodarki turystycznej MOF Tarnobrzeg jakim jest Jezioro Tarnobrzeskie. Optymalnym wyborem jest podjęcie wysiłków prowadzących to wykreowania i wdrożenia produktu turystycznego bazującego na możliwościach związanych dalszym rozwojem infrastruktury do świadczenia usług turystyczno-rekreacyjnych dotyczących Jeziora Tarnobrzeskiego i jego otoczeni, ale także wsparcia dla usług kulturalnych oraz odnowy przestrzeni publicznej.

Rynek pracy

W 2021 roku na obszarze MOF Tarnobrzeg było zarejestrowanych 3034 osób bezrobotnych – to mniej niż połowa 10 lat wcześniej (6173).

W odniesieniu do osób długotrwale bezrobotnych w 2021 roku na obszarze MOF Tarnobrzeg było 1458 takich osób – to znaczny spadek w stosunku do roku 2011 kiedy liczba ta wynosiła 2309 osób.

Analizując sytuację w 2021 na tle najbliższego otoczenia warto zwrócić uwagę, że pod względem bezrobocia na obszarze MOF Tarnobrzeg można uznać za zadawalającą - kształtuje się ona na poziomie średnim – nieco lepsze od pozostałych wskaźniki ma gmina Nowa Dęba.

Źródło: Opracowanie własne TARR S.A. na podstawie danych BDL/GUS

Liczba osób pracujących w 2021 roku wyniosła 24427 osób i w stosunku do roku 2011 zmniejszyła się o ok. 18 %.

Finanse samorządowe

Dochody ogółem JST tworzących MOF Tarnobrzeg - 671 797 551,46 zł, wydatki ogółem JST tworzących MOF Tarnobrzeg - 686 909 330,08 zł

Warto podkreślić, że wśród gmin tworzących MOF Tarnobrzeg tylko gminy Grębów i Baranów Sandomierski wykazały nadwyżkę budżetową w roku 2022.

Według danych GUS dochody budżetu ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w MOF Tarnobrzeg w 2021 r. wynosiły 6820 zł, co było wartością niższą niż średnia wojewódzka (6 568 zł) oraz średnia krajowa (7 242 zł).

Dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca wynosiły 2618 zł i były wyższe od średniej wojewódzkiej (2 446 zł) lecz niższe od średniej krajowej (3 486 zł).

Wartość podatków dochodowych od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca osiągnęła 1 020 zł. W odniesieniu do województwa podkarpackiego (901 zł) była to wartość wyższa, natomiast w stosunku do wskaźnika dla Polski (1 399 zł) znacznie niższa.

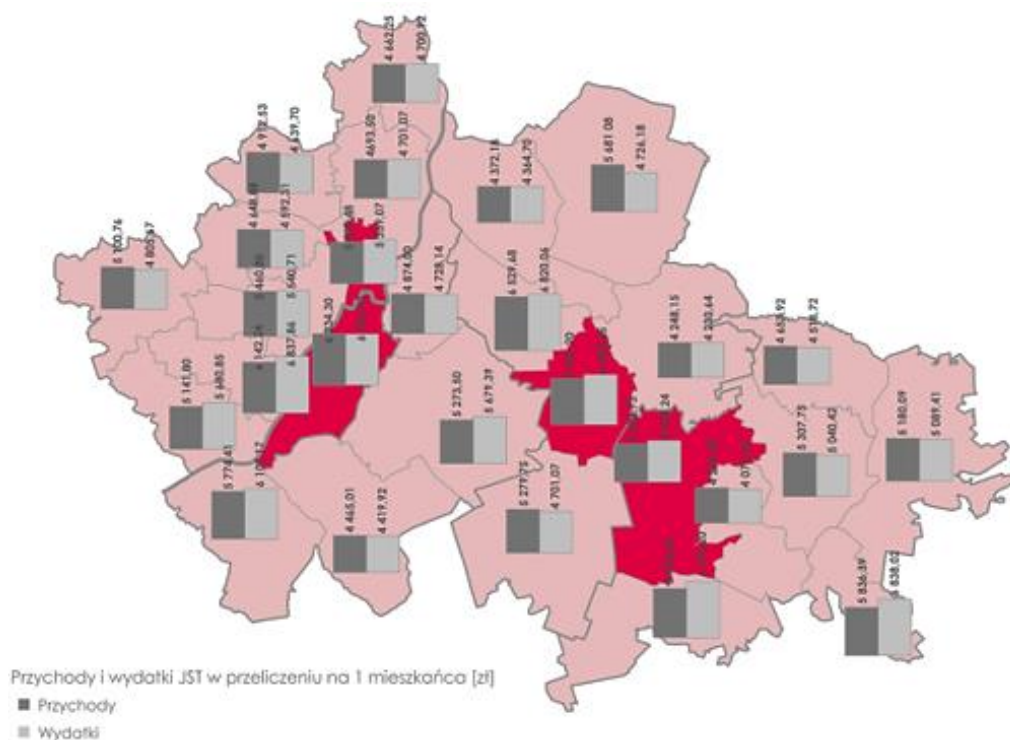
Wartość podatków dochodowych od osób prawnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2021 r. wyniosła 95 zł. W 2021 r. MOF w porównaniu do województwa podkarpackiego (72 zł) wypadł lepiej, natomiast gorzej na tle Polski (124 zł).

Wielkość wydatków ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosła w 2021 roku 6 717 Zł osiągając wartości zbliżone do poziomu kraju (6884) oraz regionu (6268).

Wydatki bieżące w przeliczeniu na 1 mieszkańca MOF w 2021 r. wyniosły 5 147 zł. Wartość wydatków bieżących na 1 mieszkańca w MOF w 2021 r. była niższa od średniej dla województwa podkarpackiego (5 338 zł) oraz Polski (5 859 zł).

Wartość wydatków majątkowych na 1 mieszkańca w 2021 r. w MOF (1 205 zł) była wyższa niż średnia w województwie podkarpackim (930 zł) i Polsce (1 026 zł).

Dla orientacji w zakresie relacji przychody/wydatki w gminach najbliższego otoczenia MOF Tarnobrzeg zarówno z województwa podkarpackiego, jak i świętokrzyskiego poniżej przedstawiono kartogram pokazujący przychody i wydatki budżetowe *per capita*. Mapa zawiera również zaznaczone miasta Inicjatywy Czwórmiasta (kolor czerwony) dla której MOF Tarnobrzeg stanowi obszar centralny.

Źródło: Opracowanie własne TARR S.A. na podstawie danych BDL/GUS

Podsumowując można stwierdzić dobre zrównoważenie dochodów i wydatków gmin tworzących MOF Tarnobrzeg (jedynie gminy Baranów Sandomierski i Grębów miały niewielką nadwyżkę wydatków *per capita*), co ze względu na swą znikomość nie ma istotnego znaczenia dla całego MOF Tarnobrzeg. Uwzględniając powyższe można uznać, że stan finansów publicznych całości jest w dobrej kondycji i sprzyja podejmowaniu wspólnych inicjatyw projektowych.

II.2.3 Sfera środowiskowo-przestrzenna

Poniżej zestawiono wybrane najważniejsze dane statystyczne dotyczące sfery gospodarczej przeliczone dla obszaru MOF jako całości, pozwalające na szybką orientację odnośnie do stanu tej sfery.

Tabela 4: Zestawienie najbardziej istotnych wskaźników sfery środowiskowo-przestrzennej dla obszaru MOF Tarnobrzeg

Lp.	Parametr	Wartość parametru dla roku 2021
1.	Lesistość MOF Tarnobrzeg w 2020 r.	5,2 %
2.	Stopień pokrycia powierzchni gmin MPZP	19,7 %
3.	Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej	97,7%
4.	Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej	78,8%
5.	Odsetek ludności korzystającej z sieci gazowej	88%
6.	Udział odpadów zebranych selektywnie z gospodarstw domowych w stosunku do ogółu odpadów	48%
7.	Odpady zmieszane z gospodarstw domowych przypadające na jednego mieszkańca	178
8.	Liczba mieszkań w MOF Tarnobrzeg w 2020	34818
9.	Przyrost liczby mieszkań w MOF Tarnobrzeg w ostatniej dekadzie	7,2 %
10.	Długość dróg gminnych [km]	171,7

Źródło: Opracowanie własne TARR S.A. na podstawie danych BDL/GUS

Potencjał przestrzeni publicznej obszaru MOF

Miejski Obszar Funkcjonalny Tarnobrzeg dysponuje bogatym potencjałem przestrzeni publicznej która może być efektywnie zagospodarowana m.in. poprzez realizację inicjatyw projektowych. Dla przejrzystości potencjał MOF w zakresie przestrzeni publicznej przedstawiono w ujęciu tabelarycznym. Przedstawia się on następująco:

Charakterystyka przestrzeni publicznej na terenie Miasta Tarnobrzega

Elementy Przestrzeni publicznej:	Powierzchnia obszaru	Opis obszaru	Uzasadnienie potrzeby odnowy przestrzeni publicznej zgodnie z planowanym zakresem rzeczowym
Park	6,8 ha	Jest to obszar, w którym występuje wiele gatunków drzew liściastych i iglastych, skupisko wysokich sosen z niską roślinnością, aleja lipowa, skupiska mieszane z jarzębiną, klonem zwyczajnym, brzozą, jesionem czy topolą. W parku wytyczono alejki wzdłuż, których zlokalizowano małą architekturę tj.: ławki i kosze na śmieci. Miejsce chętnie odwiedzane przez mieszkańców, park pokryty jest w większości przez wysokie drzewa co stwarza przyjazny klimat w okresie wysokich temperatur. Infrastruktura w parku wymaga remontu, szczególnie jeśli chodzi o alejki, które pokryte są asfaltową nawierzchnią.	
Tereny zielone	146,6 ha	Największy obszar terenów zielonych występuje nad Jeziorem Tarnobrzeskim obejmuje teren o pow. 146,6 ha, na którym z uwagi na charakter terenu dominuje powierzchnia biologicznie czynna. Teren ten cieszy się dużą popularnością wśród mieszkańców miasta jak i okolicznych gmin, którzy w sezonie letnim jak i poza sezonem chętnie korzystają z atrakcji nad jeziorem. W ostatnich dwóch latach,	Brak jest wystarczającej bazy noclegowej na terenie jeziora i wokół, co sygnalizują przyjeżdżające osoby z zewnątrz. Istniejąca baza jest niedostosowana do obecnych standardów i niewystarczająca.

		<p>dzięki realizacji inwestycji współfinansowanych z programu RPO 2014-2020 wykonano infrastrukturę, która umożliwia korzystanie z tego obszaru m.in.: drogę dojazdową o dł. ok. 4.6 km, ścieżkę rowerową, chodniki, toalety, parkingi i budynki gdzie prowadzona jest działalność gastronomiczna, a także nasadzenia drzew.</p>	
Rynek	1,27 ha	<p>Plac Bartosza Głowackiego w Tarnobrzegu pełni funkcję rynku miasta gdzie odbywają się uroczystości miejskie, imprezy kulturalne, sportowe itp. jest to miejsce spacerowe gdzie ulokowane są również obiekty handlowe (budki). Powierzchnia placu Głowackiego wynosi ~12 730 m² (100%), w tym tereny utwardzone istniejące (drogi, chodniki, place) ~12 500 m² (98,2%), natomiast istniejąca powierzchnia biologicznie czynna zajmuje obszar ~230 m² (1,80%).</p>	<p>Występująca na terenie placu zieleni jest niewystarczająca w stosunku do powierzchni placu, niektóre drzewa wymagają wycinki z uwagi na ich stan. Stan infrastruktury na Placu wymaga odnowy, plac został wykonany w 1998 roku. Ponadto na placu należy wprowadzić rozwiązania, które będą niwelować negatywne działania temperatury oraz ocieplenia klimatu poprzez budowę fontanny, zastosowanie materiałów o kolorystyce słabiej pochłaniającej ciepło oraz zacielenie obszarów przez dodatkowe nasadzenia, zbiorniki do gromadzenia wody opadowej na potrzeby nowoutworzonej zieleni. A także dostosować plac do miejsca integracji mieszkańców miasta i MOF poprzez zwiększenie liczby małej architektury, wytyczenie powierzchni na wydarzenia kulturalne i inne.</p>

Źródło: UM Tarnobrzeg

Charakterystyka przestrzeni publicznej na terenie Gminy Nowa Dęba

Elementy Przestrzeni publicznej:	Powierzchnia obszaru	Opis obszaru	Uzasadnienie potrzeby odnowy przestrzeni publicznej zgodnie z planowanym zakresem rzeczymym
Parki	2,0728 ha	Park Miejski tereny zielone zalesione z infrastrukturą rekreacyjną w postaci placów zabaw dla dzieci małych (3-7 lat) oraz dla dzieci starszych (7-15 lat). Obok placów zabaw znajduje się boisko wielofunkcyjne ze sztuczną nawierzchnią. Całość wzbogaca mała architektura. Przez park przebiega promenada spacerowa, wzdłuż której rozmieszczono ławki parkowe. Przed deszczem lub słońcem można się ukryć w dwóch wiatach pokrytych materiałem membranowym. Całość zyskała nowe nasadzenia drzew niskich i krzewów ozdobnych. W parku stanęły stojaki na rowery, poidełka i toaleta.	
Tereny zielone	15,000 ha – tereny zielone nad zalewem	Na terenach zielonych nad nowodębskim Zalewem znajdują się wiaty, ścieżki spacerowe, ścieżki do biegania i jazdy na rowerze czy rolkach, siłownie pod chmurką, ścieżki tematyczne, a dla najmłodszych niespotykany plac zabaw w postaci statku pirackiego. Można popływać kajakiem, łódką czy rowerem wodnym.	

Rynek	1,2317 ha	Rynek – Plac im. mjr Jana Gryczmana, miejsce centralne w mieście Nowa Dęba, bezpośrednio przy Parku Miejskim i Samorządowym Ośrodku Kultury, gdzie organizowane są ważne wydarzenia kulturalne, rocznicowe czy też patriotyczne.	
Inne Ogólnodostępna przestrzeń publiczna	1,4759 ha	Jest to teren po nie działającym basenie letnim, wybudowanym jeszcze przez II Wojnę Światową. W skład kompleksu wchodziły dwie niecki basenowe, modernistyczna trampolina, tereny zielone, boisko do piłki plażowej i zaplecze sanitarne. Od 2017 roku obiekty i tereny nie są użytkowane.	W związku z zgłaszanymi potrzebami w zakresie stworzenia ogólnodostępnej przestrzeni publicznej w postaci zagospodarowania terenów rekreacyjnych w Nowej Dębie poprzez stworzenie integracyjnej otwartej przestrzeni publicznej poprzez budowę wodnego placu zabaw wraz z niecką rekreacyjną wraz z dostosowaniem do użytkowania przez dzieci niepełnosprawne, dzieci małe i starsze, wraz z infrastrukturą sanitarną i zagospodarowaniem terenu .

Źródło: UMiG Nowa Dęba

Charakterystyka przestrzeni publicznej na terenie Gminy Grębów

Elementy Przestrzeni publicznej:	Powierzchnia obszaru	Opis obszaru	Uzasadnienie potrzeby odnowy przestrzeni publicznej zgodnie z planowanym zakresem rzeczowym
Rynek	4 595,00 m ²	Jest centralnym placem miejscowości, znajduje się	Celem zmian jest stworzenie przestrzeni

		<p>na przecięciu ważnych szlaków komunikacyjnych. Urządzony jest w formie trójkątnego skweru otoczonego ulicami – drogami gminnymi.</p> <p>W otaczającej Rynek zabudowie obrzeżnej zlokalizowane są budynki mieszczące urząd gminy, placówki handlowe, usługowe i oświatowe oraz przystanek autobusowy.</p>	<p>przyjaznej użytkownikom, będącej miejscem relaksu i spotkań mieszkańców odnowa przestrzeni publicznej ma poprawić warunki do pracy, życia, nauki, wypoczynku i aktywnego udziału w społeczeństwie.</p>
Inne	11 380,00 m ²	<p>„Lasowiacki plac” - to szczególne miejsce zlokalizowane w centrum Grębowa służące do spotkań lokalnej społeczności.</p> <p>Na placu tym odbywają się wszystkie imprezy kulturalno-rozrywkowe.</p> <p>W okresie wiosenno-letnim organizowane są różnego rodzaju wydarzenia plenerowe, które zapewniają szereg atrakcji dla całych rodzin. Odbywają się tu imprezy organizowane przez miejscowe stowarzyszenia i działające na terenie gminy grupy kulturalne. W trakcie tych spotkań mieszkańcy mają możliwość zapoznania się z regionalnym folklorem i tradycyjną kuchnią charakterystyczną dla tego regionu. Prezentowane przez funkcjonujące zespoły ludowe barwne stroje regionalne, rękodzieła oraz występy muzyczne stanowią ważny element potrzymania i przekazania</p>	<p>Ze względu na lokalizację i odbywające się tu imprezy kulturalne odnowa przestrzeni publicznej tego obszaru ma na celu stworzenie przestrzeni wysokiej jakości, która stanie się wizytówką gminy.</p> <p>Planowane zmiany mają sprawić, że obiekt stanie się chętnie odwiedzany przez mieszkańców miejscem nie tylko w dni targowe.</p>

młodym pokoleniom historii i tradycji lasowiackich.

Na placu corocznie organizowana jest największa gminna impreza, tj. „Dzień Grębowa”, która przyciąga tysiące osób.

Wydarzeniom często towarzyszą gry i zabawy dla najmłodszych organizowane przez miejscową policję, które mają na celu w przyjemny i łatwo przyswajalny sposób podnosić świadomość na temat bezpieczeństwa wśród najmłodszych mieszkańców gminy.

Od kilku lat lokalne Stowarzyszenie Miłośników Starych Motocykli organizuje na terenie placu Zjazd Starych Motocykli PRL. Wydarzenie urosło do rangi lokalnej i przyciąga miłośników z całej Polski.

W okresie przedświątecznym GCK organizuje wspólne kolędowanie, któremu towarzyszą pokazy ręcznie robionych dekoracji świątecznych.

Cykliczność tych wydarzeń sprawiła, że mieszkańcy bardzo licznie korzystają z tej formy spędzania czasu i integracji.

W wyznaczone dni plac pełni funkcję handlową, poza dniami targowymi służy jako miejsce

		organizacji ww. spotkań, imprez, miejsca aktywności mieszkańców, oraz z racji bliskiego sąsiedztwa kościoła, sporadycznie wykorzystywany jest do postoju samochodów osób przybyłych na uroczystości religijne.	
--	--	--	--

Źródło: UG Grębów

Charakterystyka przestrzeni publicznej na terenie Gminy Baranów Sandomierski

Elementy Przestrzeni publicznej:	Powierzchnia obszaru	Opis obszaru	Uzasadnienie potrzeby odnowy przestrzeni publicznej zgodnie z planowanym zakresem rzeczowym
Parki	~1,49 ha	Park osiedlowy w Skopaniu znajduje się w centrum miejscowości. Stanowi miejsce spotkań i aktywności mieszkańców. W parku organizowane są imprezy kulturalno-rozrywkowe.	Poprawa estetyki, funkcjonalności i zwiększenie bioróżnorodności obszaru w sposób sprzyjający integracji mieszkańców, zwiększając możliwość ich wypoczynku i aktywności
Tereny zielone	~2,54 ha	Stanowią część obszaru znajdującą się w centrum miasta Baranów Sandomierski oraz w Parku Osiedlowym w Skopaniu	Poprawa estetyki, funkcjonalności i zwiększenie bioróżnorodności obszaru w sposób sprzyjający integracji mieszkańców, zwiększając możliwość ich wypoczynku i aktywności
Rynek	~0,46 ha	Rynek w Baranowie Sandomierskim stanowi centrum układu urbanistyczno-krajobrazowego miasta, wpisanego do rejestru zabytków Województwa Podkarpackiego. Posiada kształt prostokąta wokół którego usytuowane są zabudowania mieszkalne, handlowo-usługowe oraz	Poprawa estetyki, funkcjonalności i zwiększenie bioróżnorodności obszaru w sposób sprzyjający integracji mieszkańców, zwiększając możliwość ich wypoczynku i aktywności

		<p>administracyjne z końca XIX wieku. Od rynku odchodzą główne ulice - drogi miasta. Jest miejscem spotkań mieszkańców i przybywających gości. Organizowane są tam uroczystości państwowe, a także wydarzenia kulturalne</p>	
--	--	--	--

Źródło: UMiG Baranów Sandomierski

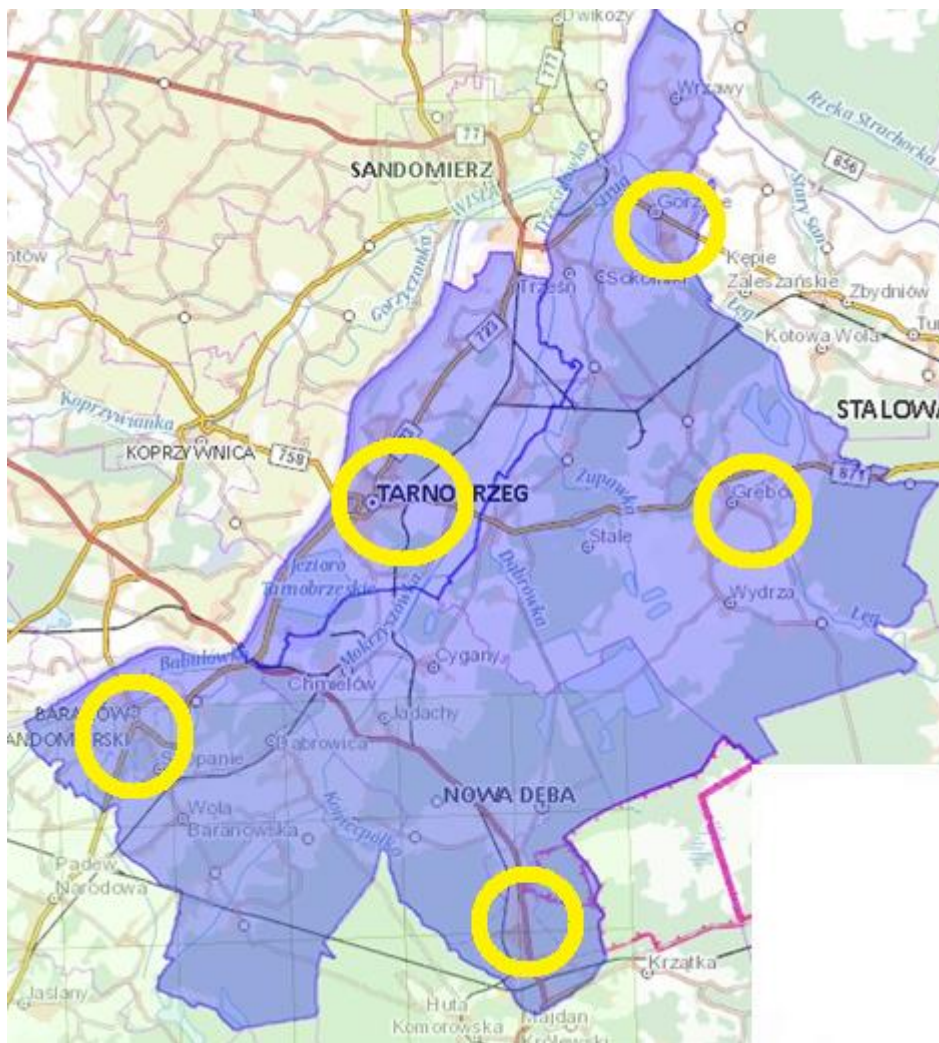
Zagospodarowanie przestrzenne

Najwyższym udziałem pokrycia powierzchni Miejskim Planem Zagospodarowania Przestrzennego (MPZP) cechują się Miasto Tarnobrzeg – 36,9 % oraz Gmina Grębów 29,9%. Najniższy poziom pokrycia planami występuje w gminie Nowa Dęba i wynosi mniej niż 3,2%, co jest związane z dużymi połaciami lasów. Pozostałe gminy mają pokrycie na poziomie kilkunastu procent. Brak MPZP może skutkować chaosem przestrzennym, w tym postępującą suburbanizacją i rozproszeniem zabudowy mieszkalnej, wyższymi kosztami eksploatacji infrastruktury technicznej oraz może stanowić barierę inwestycyjną. Ogólny wskaźnik dla MOF także jest dość niski (5,2 %) – szczególnie w porównaniu do wskaźnika dla kraju (31,7%).

W 2021 r. na jednego mieszkańca MOF przypadało 264 kg zmieszanych odpadów komunalnych. Wskaźnik ten jest zbliżony do poziomu regionalnego (251) ale wyraźnie wyższy od krajowego (361 kg).

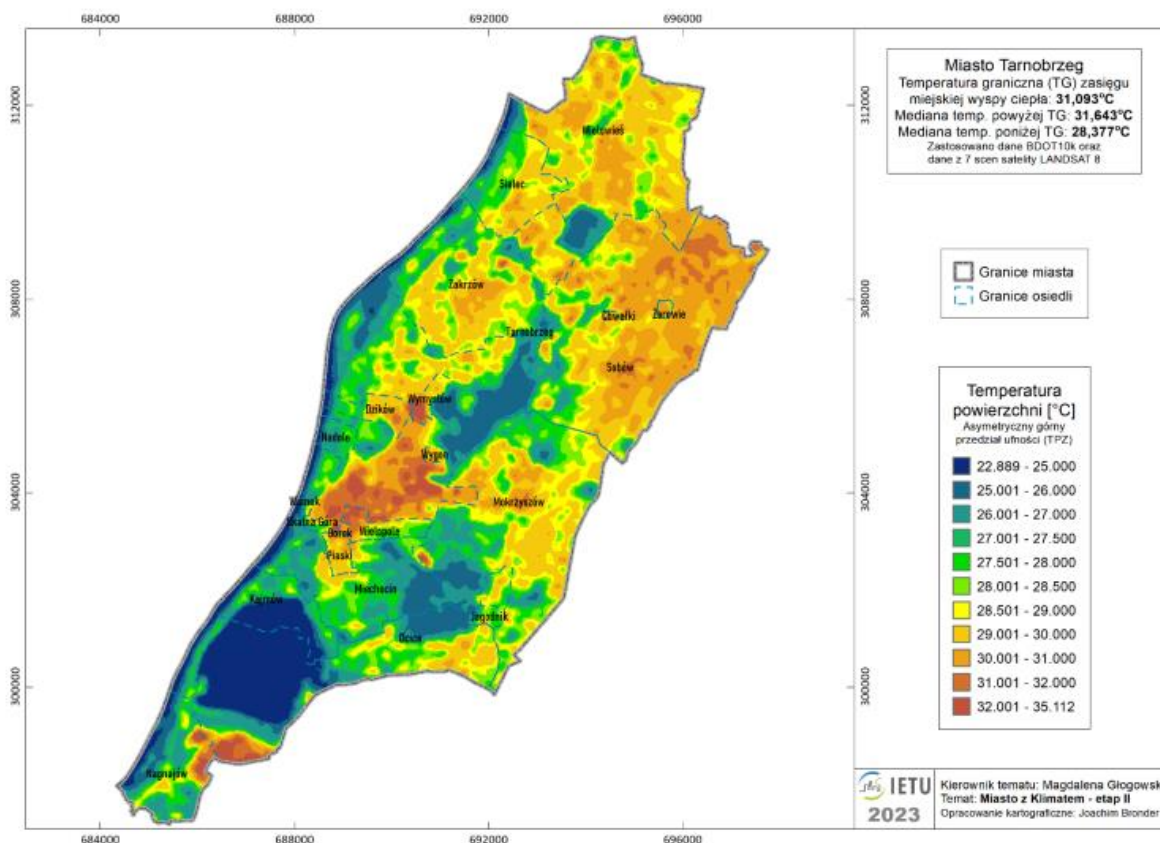
Przestrzeń publiczna MOF Tarnobrzeg

Przestrzeń publiczną MOF Tarnobrzeg stanowi policentryczny układ centrów wspólnot lokalnych powiązanych ze sobą komunikacyjnie ale również poprzez więzi społeczne i zawodowe.

Źródło: Opracowanie własne z wykorzystaniem publicznej witryny: www.geoportal.gov.pl

Wśród tych centrów gmin partnerskich MOF stanowiących jednocześnie przestrzenie o charakterze rynku miejscowości gminnej centrum Tarnobrzega wyróżnia się zarówno skalą jak i wielowymiarowym znaczeniem (miejsce spotkań, integracji, koncentracji usług związanych rekreacją i wytchnieniem) dla całej wspólnoty zamieszkującej obszar funkcjonalny. Potrzeba działań w kierunku poprawy sytuacji w tym zakresie została dostrzeżona i zaakcentowana w rekomendacjach zawartych w rozdziale dot. modelu funkcjonalno-przestrzennej zawartej w przyjętej do wdrażania Strategii rozwoju Miasta Tarnobrzega do roku 2030. W tym miejscu warto też podkreślić, że centrum (rynek) Tarnobrzega wyróżnia się też jako miejska wyspa ciepła ze wszystkimi tego negatywnymi konsekwencjami - jak m.in. sprzyjanie zaostrzeniu przewlekłych chorób układu oddechowego i krążenia, zwłaszcza u osób starszych, niepełnosprawnych i wykluczonych społecznie, ale również dzieci. Podwyższona temperatura sprawia, że rośliny mogą wytwarzać więcej alergenów, co dodatkowo pogłębia negatywne efekty zanieczyszczenia powietrza dla zdrowia ludzi.

Źródło: Zielony pakiet diagnostyczny opracowany przez Instytut Ekologii Terenów Uprzemysłowionych.

Przestrzeń centrów wszystkich gmin partnerskich MOF charakteryzuje się zróżnicowanymi na ogół dość chaotycznym układem niemal zupełnie nie wykorzystującym kluczowego czynnika integracji za jaki można uznać uwarunkowany historycznie i przyrodniczo, a jednocześnie unikalny klimat dawnych wspólnot galicyjskich i lasowickich. Przestrzenie publiczne Partnerów MOF Tarnobrzeg obejmują zarówno obszary rynków miejscowości gminnych, jak i przestrzeń służącą wypoczynkowi i rekreacji. Przestrzenie te wyróżniają się bliskością i łatwym dostępem dla mieszkańców i przyjezdnych. Mają one też swoją specyfikę przez co wyraźnie się odróżniają, a jednocześnie posiadają imponujący potencjał, aby rozwinąć strukturę sieciową wiążącą odmienne klimaty i specjalności i w ten sposób zarówno umocnić więzi lokalne MOF jak również stanowić atrakcję dla przyjezdnych (np. klimaty galicyjskiego targu z klimatem industrialnych ośrodków COP). Niestety oprócz wspomnianych wyżej wysp ciepła przestrzenie te cechują się m.in.: wysokim stopniem wyeksploatowania, zaśmieceniem krajobrazu powodowanym przez chaotycznie rozwijane biznesy, zakłóconymi proporcjami pomiędzy obszarami zieleni oraz zabetonowania, a w sferze społecznej często nawet zanikiem integracyjnej funkcji dla mieszkańców powodowanej niską estetyką, niepraktycznością i brakiem udogodnień dla osób z niepełnosprawnościami i innymi. Warto też podkreślić, że integracja naszego kraju ze wspólnotą europejską przyniosła szereg wymaganych standardów, których w znacznym stopniu nie spełniają

przestrzenie kształtowane zarówno za czasów PRL, jak i następującego po nim formowania wynikającego np. spontanicznego często „dzikiego” rozwoju małych firm. Z takich powodów oraz przy uwzględnieniu naturalnego wyeksploatowania, a czasami dewastacji miejsca te utraciły swą integracyjną i kulturotwórczą funkcję przez obniżenie atrakcyjności, ale też i miejsce, które daje mniejsze poczucie bezpieczeństwa. Uwzględniając starzenie się społeczności taka sytuacja generuje kolejne problemy, gdyż ograniczając obecność w takich miejscach np. osoby starsze lub niepełnosprawne dodatkowo mimowolnie eliminują ważny element integracyjny mający istotne znaczenie dla ich zdrowia. Nieatrakcyjne i zaniedbane przestrzenie to również jeden z czynników zniechęcających do spotkań społeczności lokalnej, wydarzeń kulturalnych i całego szeregu innych składników prawidłowo funkcjonującego ekosystemu społecznego. Oprócz znaczenia społecznego prawidłowo funkcjonująca przestrzeń publiczna to również inspiracja i zachęta do powstawania i rozwoju przeróżnych form aktywności przez przedsiębiorców dostrzegających zarówno wzrastającą ilość, ale i jakość oraz specyfikę potencjalnych klientów, co w konsekwencji może przynieść również efekty ekonomiczne, które może wywołać dobra interwencja projektowa.

Reasumując, należy stwierdzić, że przywrócenie lub ukształtowanie prawidłowych funkcji przestrzeni publicznej gmin-Partnerów MOF stanowi dziś ważne wyzwanie cywilizacyjne

Ww. diagnoza stanowi punkt wyjścia do podjęcia działań o charakterze rozwojowym a jednocześnie integracyjnym oraz pozwalającym eliminować rozpoznane problemy oraz wykorzystać perspektywiczne kierunki współczesności, takie jak dbałość o jakość życia oraz integrowanie mieszkańców. Interesującą szansą, a zarazem optymalnym kierunkiem działań rozwojowych wydaje się być sprzyjanie rozwojowi aktywności gospodarczej związanej z usługami turystycznymi, które przynosząc dochody jednocześnie nie szkodzą, a wręcz sprzyjają poprawianiu jakości życia i jego bezpieczeństwa (zarówno w wymiarze zdrowotnym, środowiskowym, ale również kulturalnym) oraz integracji społecznej. Koncepcja takiego rozwoju stanowi jednocześnie kanwę i odniesienie dla aktywności niezbędnych do podjęcia, aby osiągnąć stan określony wizją w Strategii MOF Tarnobrzeg.

Mając powyższe na względzie kluczowym wnioskiem wynikającym z diagnozy MOF Tarnobrzeg jest podjęcie interwencji projektowej obejmującej powiązane ze sobą i równolegle prowadzone aktywności obejmujące poprawę całościowo potraktowanej przestrzeni publicznej, zapewnienie warunków do świadczenia usług kulturalnych dostosowanych poziomem do aktualnych standardów (ukierunkowanych zarówno mieszkańców jak i przyjezdnych) oraz zapewnienie czynnika gospodarczego jakim wydaje się być ukształtowanie i promocja atrakcyjnego produktu turystycznego bazującego głównie na walorach Jeziora Tarnobrzkiego, ale również obfitych zasobach dziedzictwa kulturowego

i przyrodniczego. Tak określony kierunek rozwoju znakomicie wpisuje się w koncepcję rozwoju zrównoważonego, czyli obowiązującego paradygmatu rozwoju Wspólnoty Europejskiej.

Dziedzictwo przyrodnicze

Na terenie MOF znajdują się obszary, które zostały objęte formami ochrony przyrody. Należą do nich:

- Obszar Natura 2000 – Puszcza Sandomierska PLB180005 (obszar specjalnej ochrony ptaków),
- Obszar Natura 2000 – Tarnobrzaska Dolina Wisły PLH180049 (specjalny obszar ochrony siedlisk),
- Obszar Natura 2000 – Dolina Dolnego Sanu PLH180020 ,
- Zespół Przyrodniczo-krajobrazowy „Lasy Zwierzyniec i Jasień”,
- Użytek ekologiczny „Wiślisko pod Kopcem”.

Teren MOF jest zalesiony w 29,9 % powierzchni MOF. Wskaźnik lesistości dla obszaru jest zatem porównywalny do kraju (29,6%) i wyraźnie mniejszy niż dla regionu (38,3%) i szczególnie dużą lesistością cechuje się gmina Nowa Dęba oraz Grębów, w których niemal 40% powierzchni stanowią lasy. Na tle jednostek MOF, najniższą lesistością wyróżnia się miasto Tarnobrzeg oraz Gmina Gorzyce, w której lesistość w 2021 r. wyniosła 14,95%.

Puszcza Sandomierska PLB180005 - powierzchnia Puszczy Sandomierskiej wynosi 1291,1 km² i położona jest w południowowschodniej części Polski w widłach Wisły i Sanu. Obejmuje swym zasięgiem znaczną część jednego z większych leśnych kompleksów w Polsce. Obszar w przeszłości został częściowo odlesiony, ze względu na dominację piaszczystych gleb bielcowych. Obszar stanowi bardzo cenną ostoję dla wielu gatunków ptaków, m.in. dla bociana czarnego, bociana białego, ptaków drapieżnych i derkacza. Jest miejscem gniazdowania czapli białej, kraski i podgorzałki przez co jest jednym z kluczowych ostoi dla ich ochrony. Dla Obszar Natura 2000 Puszcza Sandomierska został ustanowiony plan zadań ochronnych zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 20 listopada 2023 r. w *sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Puszcza Sandomierska PLB180005*. **Enklawy Puszczy Sandomierskiej**. Szczególnie cennym zasobem są tu siedliska suchych wrzosowisk występujących jedynie na terenie poligonu wojskowego w Nowej Dębie. Występują tu chronione gatunki owadów, takie jak: pachnica dębowa, modraszek telejus, modraszek nausitous i szlaczkoń szafraniec. Znajdują się tu również torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą oraz torfowiska przejściowe i trzęsawiska. Występuje na tym obszarze niewielkie liczące 10ha, siedlisko bory i lasy bagienne.

Tarnobrzaska Dolina Wisły PLH180049 - jest to specjalny obszar ochrony siedlisk, położony na terenie Kotliny Sandomierskiej i Niziny Nadwiślańskiej, styku dwóch województw Podkarpackiego

i Świętokrzyskiego. Obejmuje dolinę Wisły, od ujścia Wisły do Sandomierza. Obszar ten charakteryzuje się dużą bioróżnorodnością gatunków roślin i zwierząt oraz dużą różnorodnością siedlisk przyrodniczych. Występują tu również liczne gatunki ryb i płazów, a także ptaków i owadów.

Dolina Dolnego Sanu PLH180020 - szczególnym walorem jest tu mozaika siedliskowa charakterystyczna dla większych dolin rzecznych. Największe znaczenie mają zbiorowiska łąg wierzbowych, ziołorośli i pionierskiej roślinności na piaszczystych odsypach i namuliskach. Obecne są tu liczne starorzecza z bogatą florą wodną. Dorzecze Sanu objęte jest krajowym programem restytucji ryb wędrownych – certy, troci wędrownej, łososia i jesiotra ostronosego). Dla Obszaru Natura 2000 Dolina Dolnego Sanu został ustanowiony plan zadań ochronnych zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 19 marca 2024 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Dolnego Sanu PLH180020.

Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Lasy Zwierzyniec i Jasień” – położony na terenie Miasta Tarnobrzega obejmuje 2 kompleksy leśne o powierzchni ok. 298 ha. Las Zwierzyniec to największy zwarty kompleks leśny w mieście, który geograficznie znajduje się niemal w centrum aglomeracji tarnobrzesckiej. Będąc lasem, pełni jednocześnie funkcje widokowe i kulturowe obiektu zblizonego do parku miejskiego. Las Zwierzyniecki w Tarnobrzegu to miejsce życia wielu organizmów, niekiedy rzadkich i chronionych. Często są to gatunki związane ze starymi drzewami i drzewostanami w różnych stadiach życia. Jest to ulubione miejsce wypoczynku, aktywnej rekreacji dla rowerzystów, biegaczy, grzybiarzy, spacerowiczów, fotografów i in. Jest to niewątpliwie również węzeł ekologiczny w strukturze Miasta Tarnobrzega, będący siedliskiem życia flory i fauny. Las ten zawiera w sobie także kulturowe ciekawostki, wzmacniające walory widokowe, jak na przykład długo nieodgadnięte betonowe kręgi, które powstały podczas budowy Centralnego Okręgu Przemysłowego, a także elementy religijne z kapliczką Św. Onufrego na czele. W lesie Zwierzyniec znajdują się 62 pomniki obejmujące 155 drzew, w tym sędziwe dęby. Oba Lasy – Zwierzyniec i Jasień stanowią także węzły ekologiczne w systemie przyrodniczym miasta Tarnobrzega. ZPK został utworzony uchwałą LII/538/2021 Rady Miasta Tarnobrzega z dnia 24 listopada 2021 r., będącej efektem obywatelskiej inicjatywy uchwałodawczej.

Użytek ekologiczny „Wiśliko pod Kopcem” – położony na terenie Gminy Baranów Sandomierski w miejscowości Dymitrów Duży o powierzchni ok. 2 ha. Obszar użytku ekologicznego jest naturalnym zbiornikiem wodnym i stanowi starorzecze rzeki Wisły. Użytek został utworzony Uchwałą nr XV/118/19 Rady Miejskiej w Barnowie Sandomierskim z dnia 26 listopada 2019 r. Celem powołania użytku jest zapewnienie ochrony ekosystemowi starorzecza, czyli zachowanie aktualnych stosunków wodnych, a więc niepoduszczenie do osuszania bądź zagospodarowania terenu. Miejsce to jest lokalnym centrum różnorodności biologicznej – siedliskiem kilku gatunków płazów (a to najszybciej wymierająca gromada

kręgowców), ptaków i oczywiście roślinności wodnej. Wśród roślinności wodnej starorzecza występują gatunki objęte ścisłą ochroną min. salwinia pływająca, czy pływacz zwyczajny/zachodni. Całość stanowi siedlisko przyrodnicze o kodzie 3150: „Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z Nymphaion, Potamion” będące przedmiotem ochrony w całej Unii Europejskiej. Bogata szata roślinna starorzecza pozytywnie wpływa na różnorodność zamieszkujących je zwierząt i ptaków. Starorzecze stanowi lokalny „hot-spot” czyli tzw. gorące plamy różnorodności biologicznej, są to miejsca o najwyższej bioróżnorodności, gdzie powinno się koncentrować działania ochronne.

Na terenie MOF znajdują się liczne pomniki przyrody – w Mieście Tarnobrzeg znajduje się 90 pomników przyrody, obejmujących 266 drzew, w Gminie Nowa Dęba – 50, w Gminie Grębów – 42, w Gminie Baranów Sandomierski – 10, a w Gminie Gorzyce – 9.

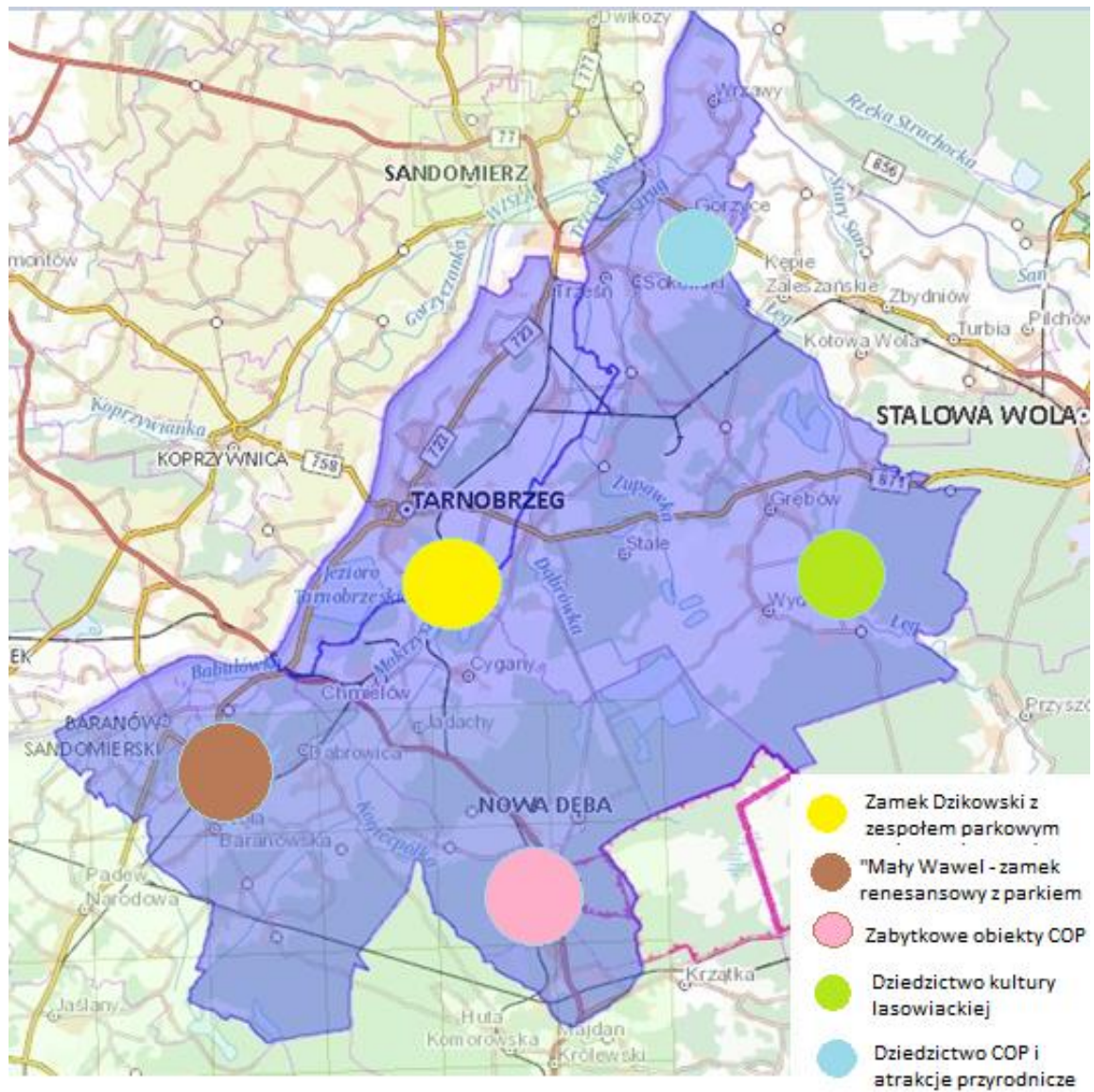
Zasoby dziedzictwa przyrodniczego występują też w powiązaniu dziedzictwem kulturowym. Do sztandarowych przykładów należą tu: Zamek Tarnowskich z zespołem parkowym, park i zamek w Baranowie Sandomierskim oraz Zespół pałacowy w Grębowie wraz z parkiem. Miejsca te stanowią wyjątkową wartość dziedzictwa, ale również stanowią ważną atrakcję na mapie MOF Tarnobrzeg.

Dziedzictwo kulturowe

Zabytki oraz inne elementy bogatego dziedzictwa kulturowego obszaru MOF Tarnobrzeg stanowią jeden istotniejszych potencjałów w kontekście rozwoju perspektywicznego dla MOF sektora gospodarki związanego z usługami turystycznymi. W związku z tym w poniższym akapicie zaprezentowano bardziej rozszerzony opis tego zagadnienia ze szczególnym naciskiem na turystyczne wykorzystanie tego potencjału w formie produktu turystycznego.

Niezwykłym atutem MOF Tarnobrzeg w kontekście rozwoju produktu turystycznego jest bogate dziedzictwo kulturowe obejmujące zarówno bardzo atrakcyjne pod względem turystycznym obiekty zabytkowe (w tym obiekty COP jako formy turystyki przemysłowej), pamiątki kulturowe obejmujące sferę kulinarną (produkty regionalne i tradycyjne) oraz zwyczaje kultury lasowickiej.

Na poniższej mapie zaprezentowano najbardziej reprezentacyjne przykłady dziedzictwa kulturowego MOF Tarnobrzeg, które mogą stanowić istotny element promocji turystycznej i zachęty dla turystów.

Źródło:

W samym mieście centralnym MOF oprócz sztandarowego zespołu pałacowego znajduje się znacząca ilość obiektów zabytkowych, które wzbogacają zasoby dziedzictwa kulturowego MOF i mogą być również uwzględniane przy formowaniu oferty turystycznej.

Mapa 9 Lokalizacja obiektów zabytkowych na terenie Tarnobrzega

Źródło: Opracowanie własne TARR S.A.

Legenda:

1. Klasztor Dominikanek w Wielosiu
2. Pozostałości grodziska wczesnośredniowiecznego „Kuchnia królewska”
3. Spichlerz rodu Tarnowskich
4. Oficyna w zespole pałacowym
5. Pałac Tarnowskich
6. Budynek Zarządcy Dóbr Tarnowskich
7. Kościół Dominikanów w Tarnobrzegu
8. Zabytkowy browar piwny z 1860

9. Cmentarz żydowski w Tarnobrzegu
10. Pałacyk myśliwski w Tarnobrzegu
11. Zabytkowy dworek
12. Cmentarz wojskowy w Tarnobrzegu
13. Zabytkowa kaplica Archanioła Gabriela
14. Kościół św. Marii Magdaleny
15. Zabytkowy dworek w Nagnajowie

Wkład gminy Baranów Sandomierski

Oprócz wspaniałego renesansowego Zamku obejmuje liczne drobniejsze, ale atrakcyjne dla koneserów obiekty dziedzictwa kulturowego. Zaprezentowano je na poniższej mapie:

Mapa 10 Przestrzenne rozmieszczenie obiektów dziedzictwa kulturowego gminy Baranów Sandomierski

Źródło: UMiG Baranów Sandomierski

Legenda :

1. Zespół zamkowo parkowy w Baranowie Sandomierski z renesansowym zamkiem
2. Kościół parafialny pw. Ścięcia św. Jana Chrzciciela w Baranowie Sandomierskim z 1607 roku
3. Zabytkowa figura Chrystusa Frasobliwego z 1770 roku w Baranowie Sandomierskim
4. Zabytkowa figura Św. Jana Nepomucena z 1753 roku w Baranowie Sandomierskim
5. Zabytkowa kapliczka Szaramów z 1900 roku w Baranowie Sandomierskim
6. Zabytkowa kapliczka w Skopaniu z XIX wieku
7. Zabytkowy kościół parafialny pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Woli Baranowskiej
8. Zabytkowa kapliczka z XVIII wieku w Durdach
9. Zabytkowy kościół parafialny pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Ślęzakach
10. Zabytkowy cmentarz parafialny z kaplica grobową Dolańskich
11. Zabytkowy cmentarz żydowski w Skopaniu
12. Zabytkowa kapliczka św. Floriana w Suchorzowie
13. Zabytkowa kapliczka Matki Bożej w Dymitrowie Małym
14. Zabytkowa figura św. Jana Nepomucena w Dymitrowie Małym
15. Kopiec Sursum Corda w miejscu byłego kościoła pw. Św. Katarzyny w Dymitrowie Dużym
16. Zabytkowa kapliczka „Wolaków” w Dymitrowie Dużym
17. Zabytkowa figura Matki Bożej w Skopaniu
18. Zabytkowe stanowisko archeologiczne i studnia WINNICA w Skopaniu
19. Zabytkowa kapliczka murowana z 1913r. w Dąbrowicy
20. Zabytkowy dwór Griesswaldów w Ślęzakach
21. Zabytkowa kapliczka na Zawodzianach – w Ślęzakach
22. Kapliczka Św. Floriana w Kaczakach
23. Ośrodek Myśliwski z pomnikiem św. Huberta
24. Gospodarstwo rybackie na stawach w Durdach
25. Zabytkowa kapliczka z figurą Św. Mikołaja
26. Zabytkowy lamus na Józefowie w Ślęzakach
27. Zabytkowa kapliczka w Markach
28. Zabytkowa kapliczka z figurą św. Józefa w Skopaniu
29. Zabytkowa figura św. Jana Nepomucena w Siedleszczanach
30. Pomnik ku czci saperów z Mysłowic budujących most na Wiśle we wrześniu 1939 r.
31. Wodowskaz na rzece Wiśle „Koło” w Dymitrowie Małym
32. Amfiteatr z wieżą widokową w Baranowie Sandomierskim
33. Mostek kamienny w Baranowie Sandomierskim.

Wkład gminy Grębów:

- Zespół Kościoła parafialnego p.w. św. Wojciecha Biskupa w Grębowie,
- Kaplica Rodu Dolańskich na cmentarzu parafialnym w Grębowie,
- Zespół pałacowy w Grębowie składający się z pałacu, oranżerii, ogrodzenia z bramą, parku krajobrazowego,
- Nagrobek Ś. P. Jana Gila zmarłego w 1896 roku, znajdujący się na cmentarzu parafialnym w Grębowie,
- Osada neolityczna i cmentarzysko kultury łużyckiej w Grębowie,

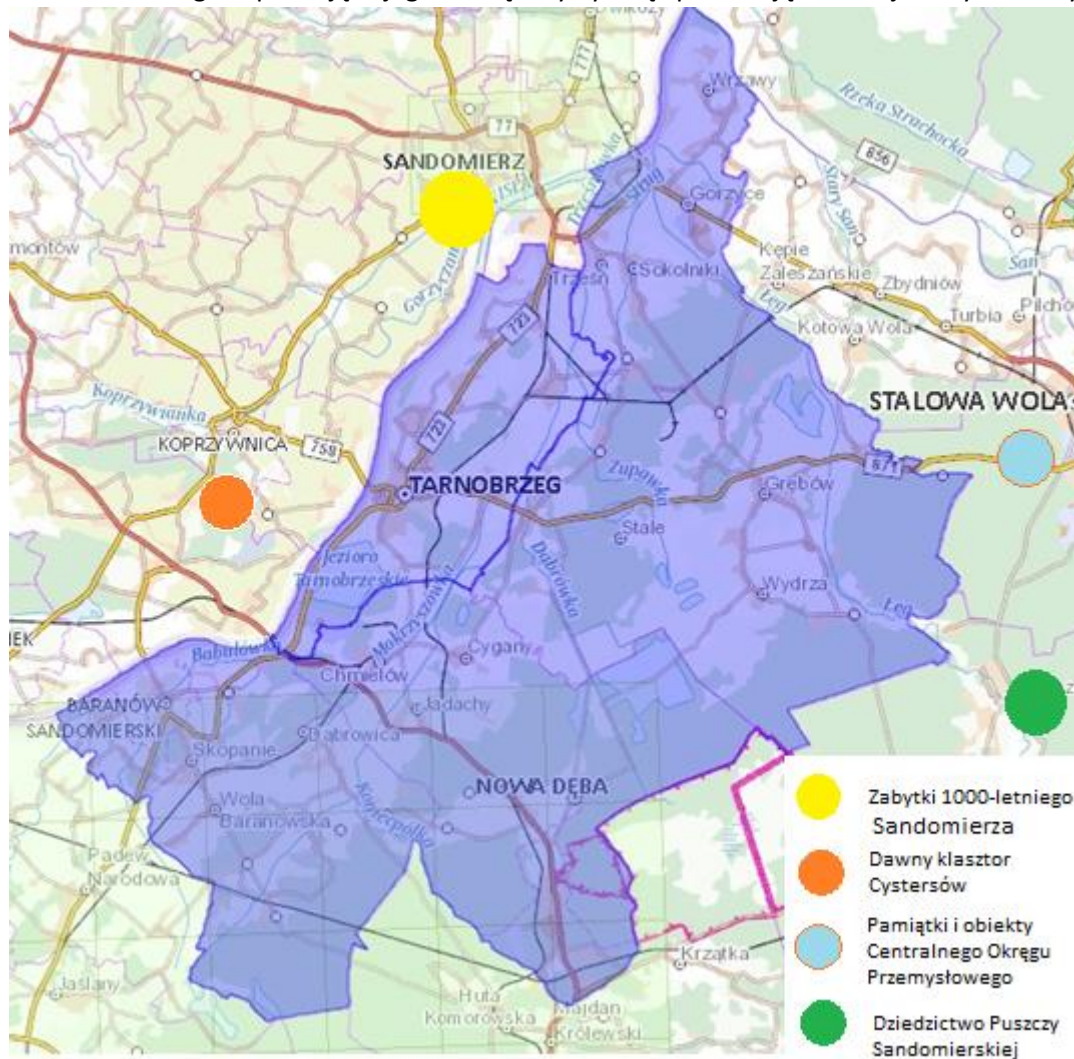
- Cmentarzysko kultury łużyckiej w Grębowie,
- Kapliczka przydrożna w Stalach,
- Cmentarz z I wojny światowej w Wydrzy.

Wkład gminy Gorzyce:

Pomnik Grunwaldzki w Gorzycach, Obelisk Bitwy Pod Gorzycami i Wrzawami, zespół kościoła pw. Św. Andrzeja Boboli, dwór Tarnowskich w Trześni oraz zabytkowa plebania we Wrzawach.

W kontekście atrakcji dziedzictwa kulturowego oprócz samego MOF Tarnobrzeg godne pokazania w tej analizie wydaje się być również zaprezentowanie najbliższego otoczenia obszaru funkcjonalnego (2-3 km od jego granic), które może jeszcze bardziej wzbogacić ofertę dla turystów. Najbliższe otoczenie MOF Tarnobrzeg może mieć charakter bardzo atrakcyjnego uzupełnienia oferty dla turystów, którzy oprócz rekreacji i wypoczynku nad Jeziorem Tarnobrzesckim mogą np. rowerem odwiedzić kwitnące pod względem usług turystycznych 1000-letnie miasto Sandomierz czy lasy Puszczy Sandomierskiej. Najbardziej reprezentacyjne przykłady takich atrakcji ich lokalizację przedstawiono na poniższej mapie poglądowej.

Mapa 11 Przykładowe atrakcje dziedzictwa kulturowego z najbliższego bezpośredniego otoczenia MOF Tarnobrzeg uzupełniające jego ofertę turystyczną i pozwalające dłużej zatrzymać turystów

Źródło Opracowanie własne TARR S.A. na podstawie map z witryny www.geoportal.gov.pl

Produkty regionalne i tradycyjne

Przedstawione powyżej dziedzictwo w zakresie zabytków na obszarze MOF jest znakomicie uzupełniane poprzez inne jego formy jak np. dziedzictwo kultury kulinarnej wyrażające się w postaci produktów które uzyskały oficjalnie status produktu regionalnego i tradycyjnego. Dla obszaru MOF będą to:

1. Herbata miodowo-lipowa <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/herbata-miodowo-lipowa>
2. Pierogi z bobem <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/pierogi-z-bobem>
3. Podpłomyk <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/podplomyk>
4. Kapusta z grochem i kaszą jaglaną <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/kapusta-z-grochem-i-kasza-jaglana>

5. Lasowiacki Karp w galarecie – potrawa Stanisława Czechury, właściciela Gospodarstwa Rybackiego w Knapach. Potrawa wpisana na listę produktów tradycyjnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi w kategorii” Produkty rybołówstwa w województwie podkarpackim”.

II.2.4 Mobilność i transport

II.2.4.1 Zgodność z dokumentami strategicznymi

Rozwój infrastruktury transportowej i mobilności na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tarnobrzeg wpisuje się w dokumenty strategiczne i operacyjne na poziomie krajowym oraz regionalnym.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku

Opracowaniem wyznaczającym kierunki rozbudowy w tym zakresie na poziomie krajowym jest „Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku”. Głównym celem tego dokumentu jest wspomaganie w utworzeniu zintegrowanego systemu transportowego m.in. poprzez inwestycje w infrastrukturę transportową, jak i wykreowania sprzyjających warunków dla sprawnego funkcjonowania rynków transportowych i rozwoju efektywnych systemów przewozowych, zapewniających tworzenie połączeń umożliwiających dostawy produktów i surowców dla przedsiębiorstw oraz ułatwiających przemieszczanie się użytkowników infrastruktury. Rozwinięciem niniejszego celu jest sześć kierunków interwencji, z których szczególnie jeden powiązany jest z transportem i mobilnością na terenie MOF Tarnobrzeg. Pierwszym z tych kierunków interwencji jest „Budowa zintegrowanej, wzajemnie powiązanej sieci transportowej służącej konkurencyjnej gospodarce”. Uszczegółowieniem tego kierunku są m.in. działania:

- Kontynuacja działań związanych z rozbudową sieci drogowej zapewniającej równomierne nasycenie infrastrukturą, zwłaszcza na obszarach Polski Wschodniej,
- Kontynuacja rozwoju drogowej infrastruktury transportowej o charakterze regionalnym i lokalnym
- Dostosowanie istniejącej sieci dróg na terenach miast oraz ich obszarów funkcjonalnych do wymogów ruchu niezmotoryzowanego.

Ponadto omawiany dokument wskazuje na potrzebę promowania łańcuchów ekomobilności – ruchu rowerowego i pieszego.

Program Strategiczny Rozwoju Transportu Województwa Podkarpackiego (PSRT WP)

Niniejszy dokument jest opracowaniem na poziomie regionalnym, zgodnym z wyżej wymienioną strategią krajową. Program Strategiczny Rozwoju Transportu Województwa Podkarpackiego (PSRT WT) jest zasadniczym narzędziem realizacji Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030. Ponadto jest on zintegrowany z założeniami Funduszy Europejskich dla Podkarpacia 2021-2027. W PSRT WT zawarte są cele podstawowe, które szczegółowo wskazują kierunki rozwoju transportu i mobilności w danych obszarach oraz cele horyzontalne, które bardziej ogólnie określają założenia dotyczące tego tematu. Cele podstawowe podzielone są na Cel 1. Dostępność zewnętrzna, Cel 2. Transportowa spójność wewnętrzna oraz Cel 3. Integracja MOF. Obszar Funkcjonalny Tarnobrzegu powiązany jest z następującymi celami oraz inwestycjami:

Ponadto w omawianym dokumencie określono kierunki rozwoju komunikacji drogowej w MOF Tarnobrzeg. Wskazano na potencjalną potrzebę zwiększenia dostępności na drogach krajowych i wojewódzkich o numerze: 9, 77, 723, 758, 854, 871, 872 oraz 985.

Tabela 5: Inwestycje w ramach celów i kierunków rozwoju regionalnego systemu transportowego przewidziane dla subregionu tarnobrzeskiego w PSRT WP

Cele podstawowe (Gałęzie transportu/ priorytet)	Cel podstawowy 1. Dostępność zewnątrzna <i>Zwiększenie dostępności zewnętrznej regionu (krajowej i zagranicznej) wynikającej z peryferyjnego położenia województwa</i>	Cel podstawowy 2. Transportowa spójność wewnętrzną <i>Zwiększenie powiązań transportowych w regionie, w tym likwidowanie obszarów wykluczenia transportowego spowodowanego niskim zaludnieniem / obszarami górzystymi / obszarami o niskiej skali zatrudniania</i>	Cel podstawowy 3. Integracja MOF <i>Integracja wewnętrzna Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego i miejskich obszarów funkcjonalnych biegunów wzrostu, uwzględniająca policentryczny układ województwa i umożliwiającą integrację głównych rynków pracy</i>
<p>Drogowy/ Priorytet A</p>	<p>Budowa drogi ekspresowej S74 - Budowa odcinka S74 Opatów – Nisko - inwestycja kluczowa dla zwiększenia atrakcyjności osiedlania się i rozwoju gospodarczego w MOF Tarnobrzeg;</p> <p>Budowa obwodnicy Nowej Dęby w ciągu DK9</p>	<p>Inwestycje dotyczące budowy obwodnic w zakresie dróg wojewódzkich:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Budowa obwodnicy m. Baranów Sandomierski DW 985 	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie ważnej relacji z rdzenia obszaru funkcjonalnego z gminą Nowa Dęba a także z gminami będącymi z bezpośredniej bliskości obszaru funkcjonalnego z terenu woj. świętokrzyskiego. • Budowa obwodnicy w ramach drogi przebiegających przez obszar MOF, ponadto powiązanie z drogą ekspresową S74. • Połączenia drogowe wewnątrz miasta celem uniknięcia

			skumulowanego strumienia ruchu
Drogowy/ Priorytet B	Rozbudowa drogi wraz z budową mostu przez rzekę Wisła w m. Tarnobrzeg w ciągu DK 9		<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie połączenia rdzenia z obszarem funkcjonalnym w kierunku DK77; • Połączenie Tarnobrzega w kierunku woj. świętokrzyskiego z przeprawą promową na Wiśle • Wsparcie połączenia z obszarem funkcjonalnym w kierunku Stalowej Woli; • Połączenie przechodzące przez gminę Baranów Sandomierski oraz w małym fragmencie przez gminę Nowa Dęba w południowo-zachodniej części obszaru funkcjonalnego (w kierunku na Mielec i Dębice).
Kolejowy/ Priorytet A	Projekty krajowe: <ul style="list-style-type: none"> • Rewitalizacja linii kolejowej nr 79 Padew - Wola Baranowska w ramach prac przy 		Wsparcie dla linii kolejowych: <ul style="list-style-type: none"> • 74 – w kierunku Stalowej Woli; • 78 – w kierunku Sandomierza; • 25 – stwarzająca relacje między gminami: Nowa Dęba,

	<p>rozbudowie terminala LHS w Woli Baranowskiej.</p>		<p>Baranów Sandomierski, a rdzeniem obszaru;</p> <ul style="list-style-type: none"> • 70 – w kierunku woj. świętokrzyskiego; • 71 – istotna pod kątem relacji wewnątrz strefy zewnętrznej obszaru funkcjonalnego, łącząca gminę Nowa Dęba z rdzeniem; <p>Układ linii kolejowych w północnej części województwa stwarza możliwość rozwoju kolei łączącej obszar inicjatywy Czwórmiasta. Kolejowy/ Priorytet A</p>
Kolejowy/ Priorytet B	<p>Projekty krajowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dokumentacja przedprojektowa dla projektu pn. Prace na linii kolejowej nr 25,74,78 na odcinku Stalowa Wola-Tarnobrzeg - Sandomierz-Ocice – Padew. • Prace na liniach kolejowych nr 25, 74, 78 na odcinku Stalowa Wola - Tarnobrzeg - Sandomierz - Ocice – Padew 	<p>Projekty regionalne (postulowane przez region):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Budowa kolei w ramach tzw. Czwórmiasta komunikującej północną część województwa z tzw. szprychą nr 6 • Budowa dodatkowego przystanku w rejonie Tarnobrzega – Jezioro, linia kolejowa nr 25, pow. tarnobrzęski. 	<p>Wsparcie dla linii kolejowych :</p> <ul style="list-style-type: none"> • 65 – fragment Linii Hutniczej Szerokotorowej na osi wschód-zachód w gminie Baranów Sandomierski. <p>Rozwój systemów transportowych miasta powinien być rozpatrywany wspólnie z MOF</p>

		<ul style="list-style-type: none"> • Budowa dodatkowego przystanku w rejonie Tarnobrzeg Sobów, linia kolejowa nr 25, pow. tarnobrzegi. • Budowa dodatkowego przystanku w rejonie Tarnobrzeg Olszynka, linia kolejowa nr 74, pow. tarnobrzegi. 	Stalowa Wola oraz z miastem Sandomierzem.
Alternatywny/ Priorytet A	<ul style="list-style-type: none"> • "Blue Valley - Wiślanym Szlakiem" – projekt łączący województwa: podkarpackie, świętokrzyskie, lubelskie i mazowieckie • „Green Velo – rozwój” - ponadregionalny produkt turystyczny w oparciu o trasy rowerowe Polski Wschodniej 	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa sieci głównych połączeń dla transportu rowerowego w województwie podkarpackim: <ul style="list-style-type: none"> Green Velo (od granicy województwa w Trześni) Velo San (przez Gminę Gorzyce od miejscowości Wrzawy) Wiślana Trasa Rowerowa • Szlak Rowerowy - Puszcza Sandomierska 	Inwestycje w ścieżki rowerowe w miastach poszczególnych biegunach wzrostu.

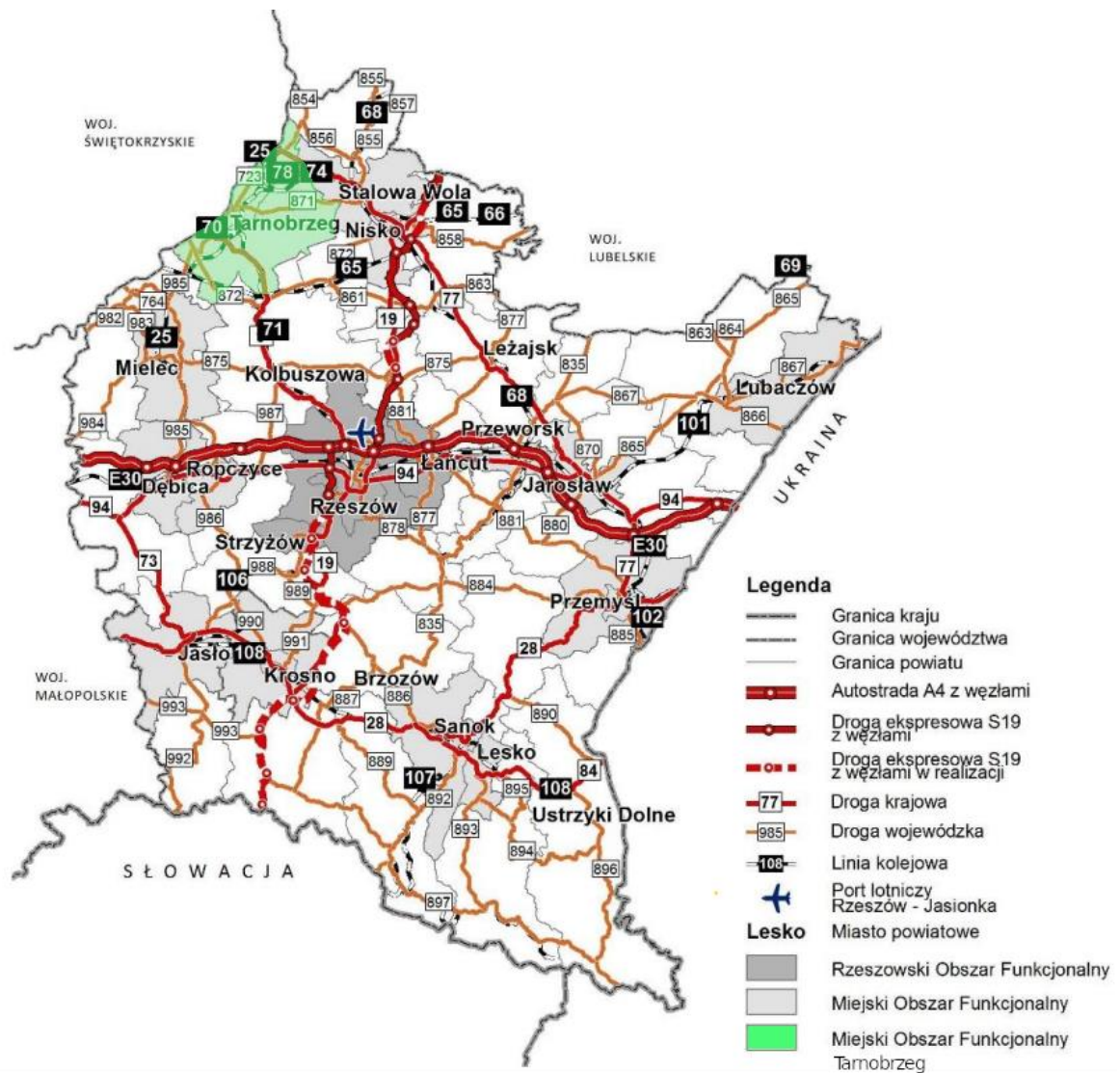
		<ul style="list-style-type: none">• Inwestycje w ścieżki rowerowe w miastach	
--	--	--	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie PSRT WP

II.2.4.2 Powiązania transportowe i infrastrukturalne

Jak wskazuje Program Strategiczny Rozwoju Transportu Województwa Podkarpackiego², rejon Tarnobrzega posiada stosunkowo najlepszą dostępność zewnętrzną do krajowej sieci transportowej, porównując ją do pozostałych części województwa podkarpackiego. Na dalsze jej poprawienie wpłynąć ma realizacja drogi ekspresowej S74.

Mapa 12: Obszar funkcjonalny Tarnobrzega na tle sieci powiązań komunikacyjnych województwa podkarpackiego

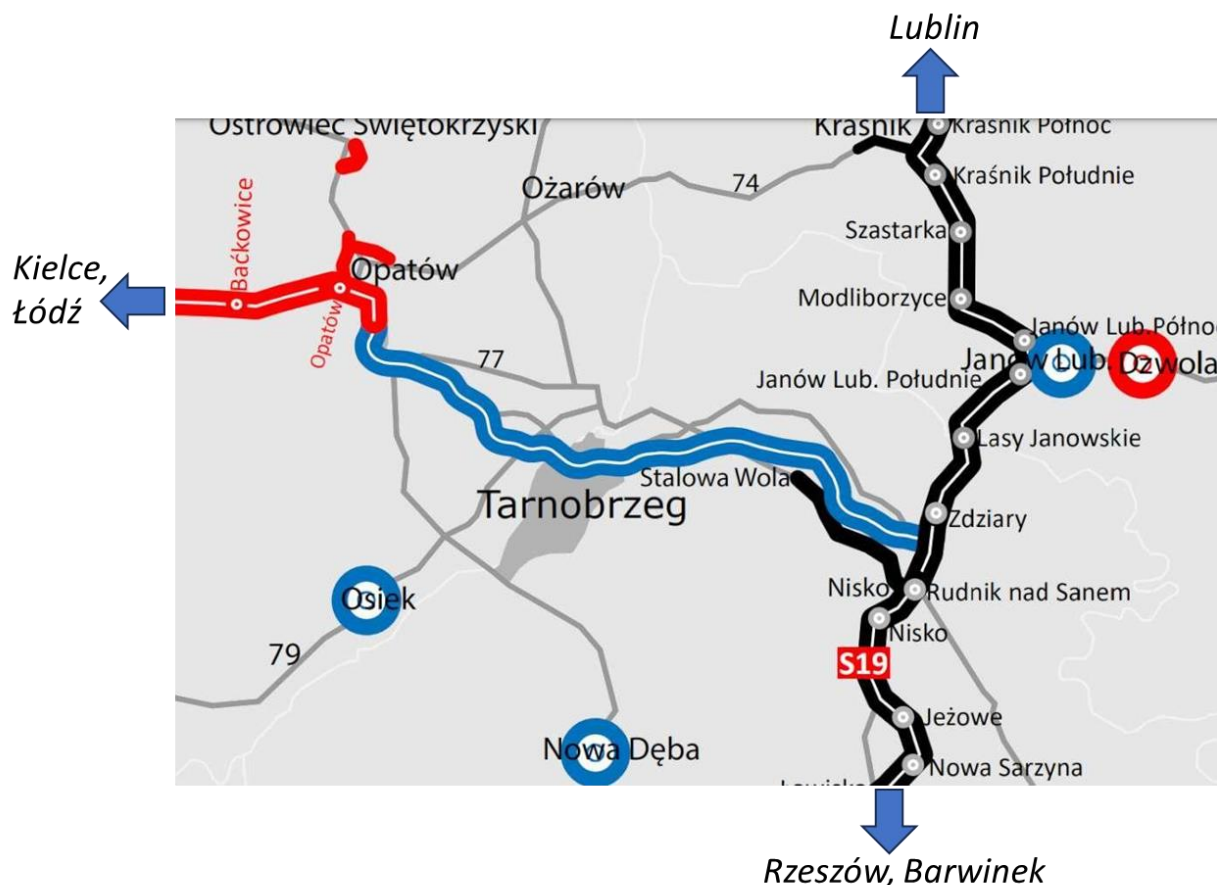
Źródło: Opracowanie własne na podstawie mapy PBPP w Rzeszowie.

Planowana budowa drogi ekspresowej S74 pozwoli na sprawne połączenie województwa podkarpackiego, w tym Tarnobrzega, z województwami: świętokrzyskim i łódzkim, przez co wydatnie

² Program Strategiczny Rozwoju Transportu Województwa Podkarpackiego, s. 28

skrócą się połączenia biegnące na kierunkach: zachód, północ, północny i południowy wschód (przez S19).

Mapa 13: Planowany przebieg podkarpackiego odcinka drogi S74

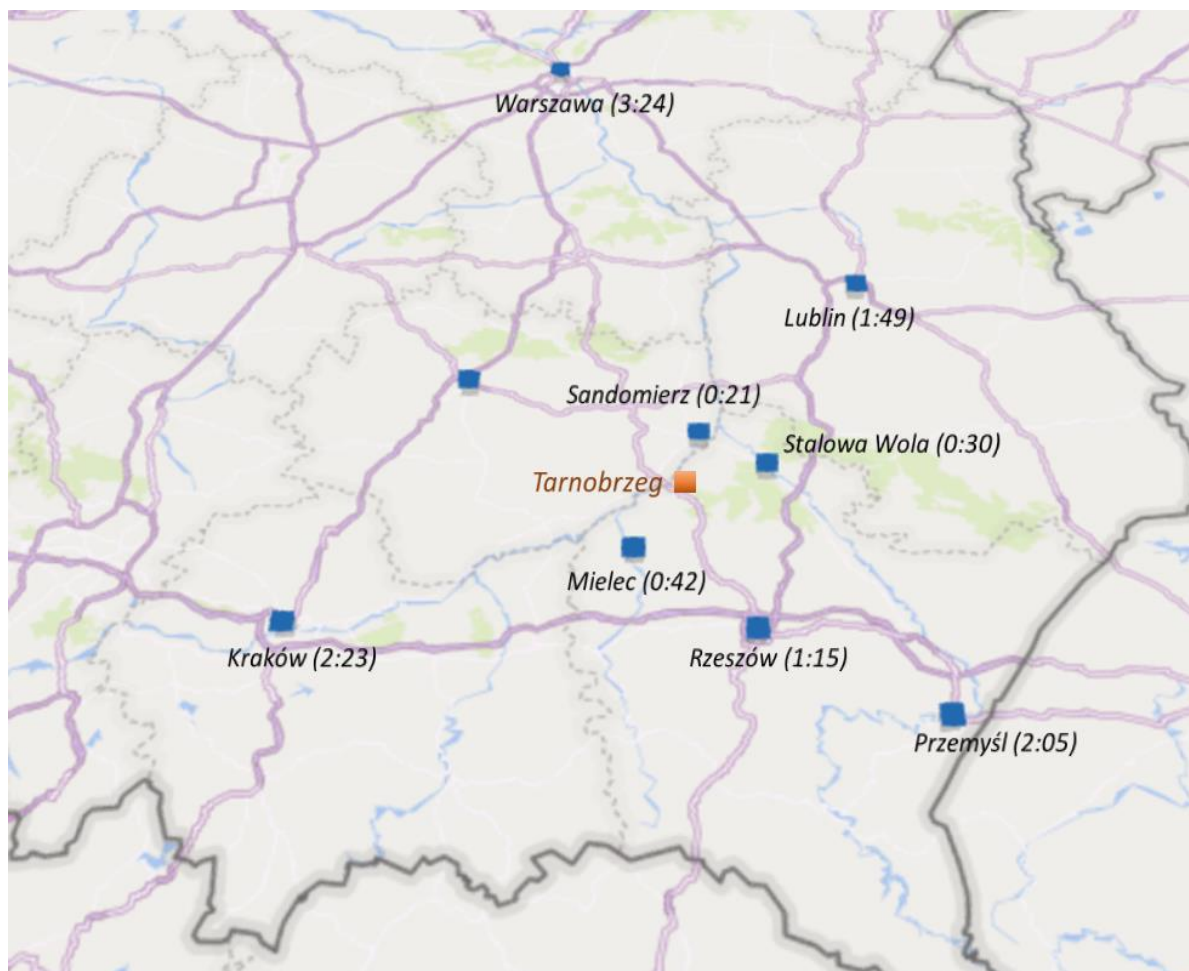
Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów GDDKiA

Drogowcy liczą, że w tym roku wydana zostanie decyzja środowiskowa dla budowy odcinka drogi ekspresowej S74 Opatów – Nisko (połączenie z S19).

Uzupełnieniem inwestycji w drogę S74 będzie realizowana przy wsparciu z Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg inwestycja „Budowa i przebudowa dróg publicznych na terenie miejscowości Pniów, Wrzawy, Skowierzyn, Zaleszany, Kępie Zaleszańskie, Zbydniów, Kotowa Wola, Obojna, Stalowa Wola, Grębów wraz z budową, rozbiórką i przebudową niezbędnej infrastruktury technicznej, budowli i urządzeń budowlanych”. Jej celem jest połączenie drogi wojewódzkiej nr 856 w Pniowie z drogą wojewódzką nr 871 w Stalowej Woli oraz budowa nowego mostu na rzece San między Wrzawami a Pniowem w miejscu przeprawy promowej.

Jak podaje Program Strategiczny Rozwoju Transportu, najważniejsze generatory ruchu zewnętrznego wiążą się z bliskością miast tworzących tzw. Czwórmiasto: Tarnobrzeg, Stalowa Wola, Sandomierz i Nisko. Budowa drogi ekspresowej S74 powinna odciążać szlaki służące komunikacji w subregionie oraz znacząco zwiększyć zewnętrzną dostępność komunikacyjną Tarnobrzega, która w chwili obecnej nie jest optymalna z uwagi na zatłoczenie dróg dojazdowych do miasta.

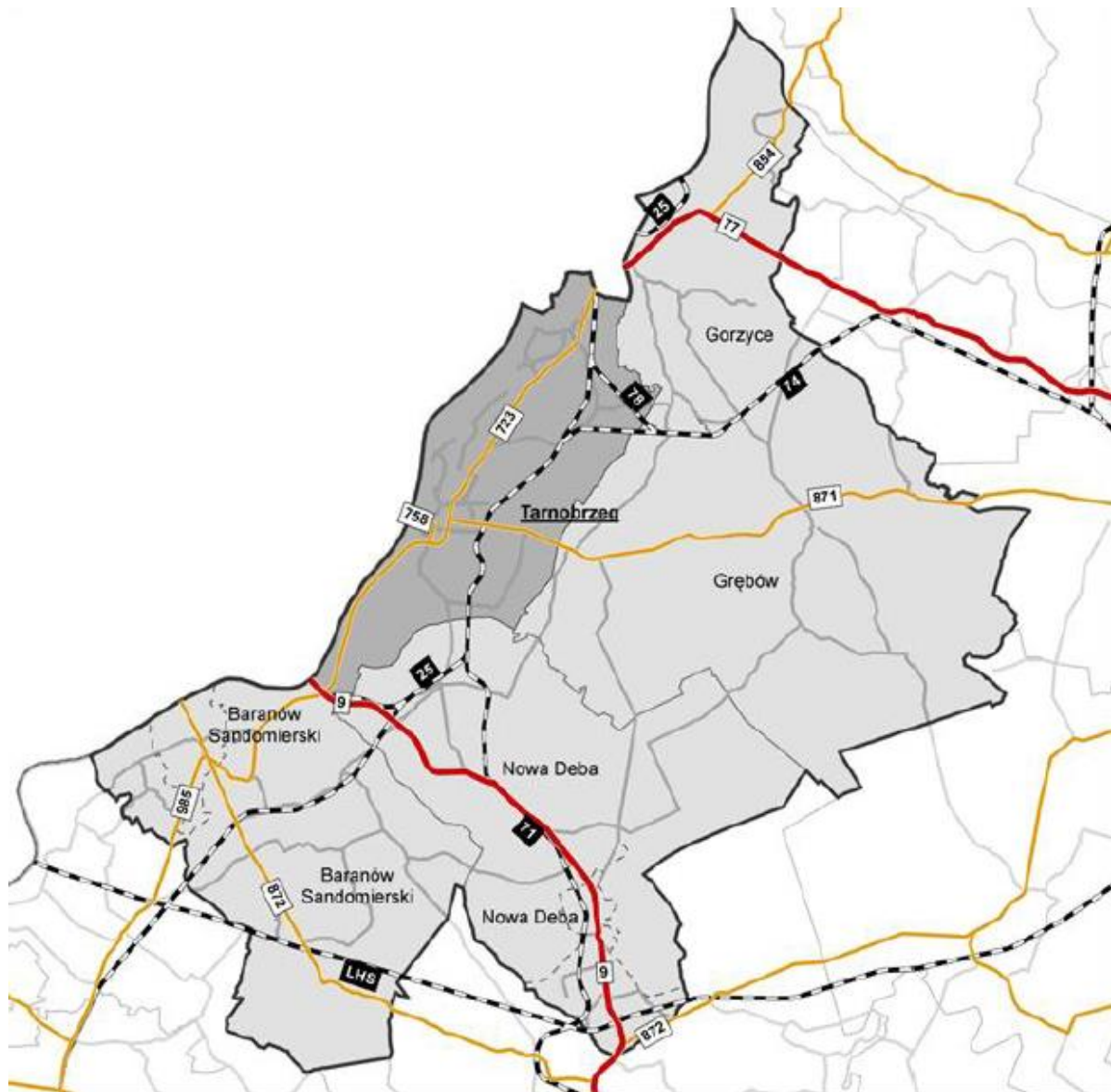
Mapa 14: Czas dojazdu komunikacją indywidualną do zewnętrznych generatorów ruchu

Źródło: Opracowanie własne

W Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Tarnobrzeg układ sieci drogowej opiera się na drogach krajowych DK77 i DK9. Dodatkowo uzupełniającą rolę pełnią drogi wojewódzkie o numerach 723, 758, 854, 871, 872 oraz 985. Sieć drogowa jest skoncentrowana w zachodniej części obszaru - w szczególności gminy Baranów Sandomierski, Nowa Dęba (w kontekście połączenia z województwem świętokrzyskim, Radomiem i Rzeszowem) oraz Gorzyce (w kierunku przepływu do Stalowej Woli) są dobrze skomunikowane względem rdzenia. Natomiast część wschodnia MOF Tarnobrzeg charakteryzuje się mniejszą dostępnością drogową względem miasta rdzenia.

Mapa 15: Podstawowa sieć transportowa w MOF Tarnobrzeg

LEGENDA:

GRANICE

- granica obszaru funkcjonalnego
- granica gminy
- - - granica administracyjna miasta

KOMUNIKACJA

- 9 — droga krajowa
- 872 — droga wojewódzka
- 71 — linia kolejowa
- droga powiatowa

- gminy strefy zewnętrznej obszaru funkcjonalnego
- rdzeń obszaru funkcjonalnego

Źródło: *Diagnoza stanu systemu transportowego w województwie podkarpackim, PBPP w Rzeszowie, 2020.*

Na poziomie lokalnym funkcję komunikacyjną pełnią drogi powiatowe i gminne. Długość tych dróg w MOF Tarnobrzeg przedstawia poniższa tabela.

Tabela 6: Długość dróg gminnych i powiatowych w MOF Tarnobrzeg w 2022 roku (w km)

Typ drogi	Gmina Tarnobrzeg	Gmina Baranów Sandomierski	Gmina Nowa Dęba	Gmina Grębów	Gmina Gorzyce	MOF Tarnobrzeg
Droga gminna	196,4	253,8	173	147,2	111,1	881,5
• Nawierzchnia twarda	98,7	135,3	54	63,7	54,3	406
• Nawierzchnia twarda ulepszona	90,3	86,8	54	55,9	54	341
• Nawierzchnia gruntowa	7,4	31,7	65	27,6	2,8	134,5
Droga powiatowa	0	47,61	50,31	48,79	24,99	171,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS oraz Wykazu Dróg Powiatowych Powiatu Tarnobrzieskiego

Łączna długość dróg gminnych w MOF Tarnobrzeg wynosi 881,5 km, a dróg powiatowych 171,7 km. Najwięcej kilometrów dróg gminnych znajduje się na terenie Gminy Baranów Sandomierski, co wynika z potrzeby połączenia rozbudowanej siatki dróg powiatowych w obszarze. We wszystkich gminach długość dróg o nawierzchni twardej ulepszonej jest mniejsza lub równa długości dróg o zwykłej nawierzchni twardej. Drogi o nawierzchni gruntowej dominują jedynie w Gminie Nowa Dęba, z kolei najmniej tego typu połączeń jest w Gminie Gorzyce. Warto wspomnieć, że porównaniu z 2004 rokiem w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Tarnobrzeg przybyło 243,4 km dróg gminnych.

II.2.4.3 Liczba pojazdów i natężenie ruchu

W roku 2022 na terenie MOF Tarnobrzeg zarejestrowanych było 45 279 pojazdów. Spośród nich 31 103 to samochody osobowe, co przekłada się na wartość wskaźnika 603,9 pojazdów osobowych na 1000 mieszkańców (wartość zbliżona do średniej dla województwa podkarpackiego, ale znacząco niższa w porównaniu z ogólnopolską statystyką). Samochodów ciężarowych zarejestrowano 4 081, co stanowi 92,1 pojazdów na 1000 mieszkańców – również wartość porównywalna do tej dla województwa, lecz znacznie niższa niż średnia krajowa. Liczba autobusów wyniosła 96, co oznacza 1,8 pojazdu na 1000 mieszkańców, będąc liczbą znacznie niższą niż w województwie podkarpackim i na terenie całej Polski. Z kolei motocykle, których zarejestrowano 4 406 (85,5 na 1000 mieszkańców), stanowią kategorię,

w której powiat tarnobrzeski wyróżnia się znacząco większą liczbą pojazdów, zarówno w porównaniu z województwem podkarpackim, jak i z całym krajem.

W okolicach MOF Tarnobrzeg największe natężenie ruchu mierzone jako średni dobowy ruch roczny (SDRR) występuje w Sandomierzu na drodze krajowej nr 77 (25 097 pojazdów na dobę). Z kolei największy ruch na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego występuje w Tarnobrzegu. Przez ulicę Generała Władysława Sikorskiego, przebiegającą przez centrum miasta, przejeżdża od 10 000 do 12 000 pojazdów na dobę, dojazdy do Tarnobrzega drogami wojewódzkimi 871 oraz 723 to z kolei między 14 000, a 16 000 pojazdów na dobę, z czego wyjazd drogą nr 723 w kierunku Sandomierza osiąga wartość nawet do 22 000 pojazdów na dobę³. Takie wartości wynikają z dojeżdżania mieszkańców do pracy w Tarnobrzegu lub Sandomierzu. Natężenie ruchu na pozostałych drogach przebiegających przez MOF Tarnobrzeg przedstawia poniższa tabela.

Tabela 7: Średni dobowy ruch roczny (SDRR) na drogach przebiegających przez MOF Tarnobrzeg

Nazwa drogi i jej odcinków	Pojazdy na dobę	
	2015 rok	2020 rok
Droga krajowa nr 9	2015 rok	2020 rok
• Nagnajów - Jadachy	6416	6465
• Jadachy - Nowa Dęba	8098	7585
• Nowa Dęba - przejście ul. Stalowa/Niżańska	11301	11795
Droga krajowa nr 77	2015 rok	2020 rok
• Sandomierz - Gorzyce	8299	8976
• Gorzyce - Agatówka	9479	9967
Droga wojewódzka nr 723	2015 rok	2020 rok
• Sandomierz – granica województwa	9564	10207
Droga wojewódzka nr 854	2015 rok	2020 rok
• Antoniów - Gorzyce	1470	1917
Droga wojewódzka nr 871	2015 rok	2020 rok
• Tarnobrzeg - Grębów	7093	9486
• Grębów - Stalowa Wola		8133
Droga wojewódzka nr 872	2015 rok	2020 rok

³Mapa akustyczna miasta Tarnobrzeg dla dróg, po których przejeżdża ponad 3 000 000 pojazdów rocznie, Profon Acoustics, 2022

• Baranów Sandomierski - Wola Baranowska	b.d.	3330
• Wola Baranowska - Majdan Królewski	2440	1494
Droga wojewódzka nr 985	2015 rok	2020 rok
• Nagnajów - Baranów Sandomierski	7532	7276
• Baranów Sandomierski - Tuszów Narodowy	b.d.	8051

Źródło: opracowanie własne na podstawie Generalnego Pomiaru Ruchu 2015 oraz 2020/2021

Poza Tarnobrzegiem największe natężenie ruchu występuje w Nowej Dębie na skrzyżowaniu drogi krajowej nr 9 z drogą wojewódzką nr 872 (11 795 pojazdów na dobę). Poza tym fragmentem ruchu na odcinku drogi nr 9 przebiegającym przez MOF Tarnobrzeg jest raczej średni, mniejszy niż ruch na drodze krajowej nr 77 (odcinek w analizowanym obszarze). Duża liczba pojazdów przejeżdża od Sandomierza drogą krajową nr 77, a następnie drogą wojewódzką nr 723 do granicy województwa podkarpackiego. Pokazuje to połączenie Sandomierza i Tarnobrzega pod względem dojazdów do pracy.⁴ Największe natężenie ruchu na drogach wojewódzkich regionu odnotowano na drodze nr 871 na odcinku Tarnobrzeg – Grębów (9 486 pojazdów na dobę), najmniejsze na drodze wojewódzkiej nr 872 na odcinku Wola Baranowska – Majdan Królewski (1 494 pojazdów na dobę). Przy omawianiu systemu dróg na terenie MOF Tarnobrzeg warto wspomnieć o planowanej budowie odcinka drogi ekspresowej nr 74 łączącego Sandomierz ze Stalową Wolą. Fragment ten będzie przebiegał przez północno-wschodnią część analizowanego obszaru. Inwestycja ta ma potencjał wspomóc rozwój gospodarczy regionu poprzez ułatwienie dostępu do miejsc pracy i osadnictwa.

Porównując natężenie ruchu na drogach przebiegających przez teren MOF Tarnobrzeg między latami 2015 i 2020, należy zwrócić uwagę, że na większości ciągów komunikacyjnych ruch pozostał na stosunkowo podobnym poziomie. Największy wzrost zanotowano na drodze wojewódzkiej nr 871 (przyrost o 1 717 pojazdów na dobę) oraz na drodze krajowej nr 77 na odcinku Sandomierz – Gorzyce (przyrost o 677 pojazdów na dobę). Z kolei największy spadek przypadł na odcinek drogi wojewódzkiej nr 872 między Wolą Baranowską a Majdanem Królewskim (zmniejszenie o 964 pojazdów na dobę) oraz

⁴Więźba ruchu pasażerskiego w transporcie indywidualnym wg motywacji, na podstawie modelu CUPT dla roku 2019, Program Strategiczny Rozwoju Transportu Województwa Podkarpackiego do roku 2030

na fragmencie drogi krajowej nr 9 między Jadachami a Nową Dębą (zmniejszenie o 513 pojazdów na dobę).

II.2.4.4 Transport autobusowy

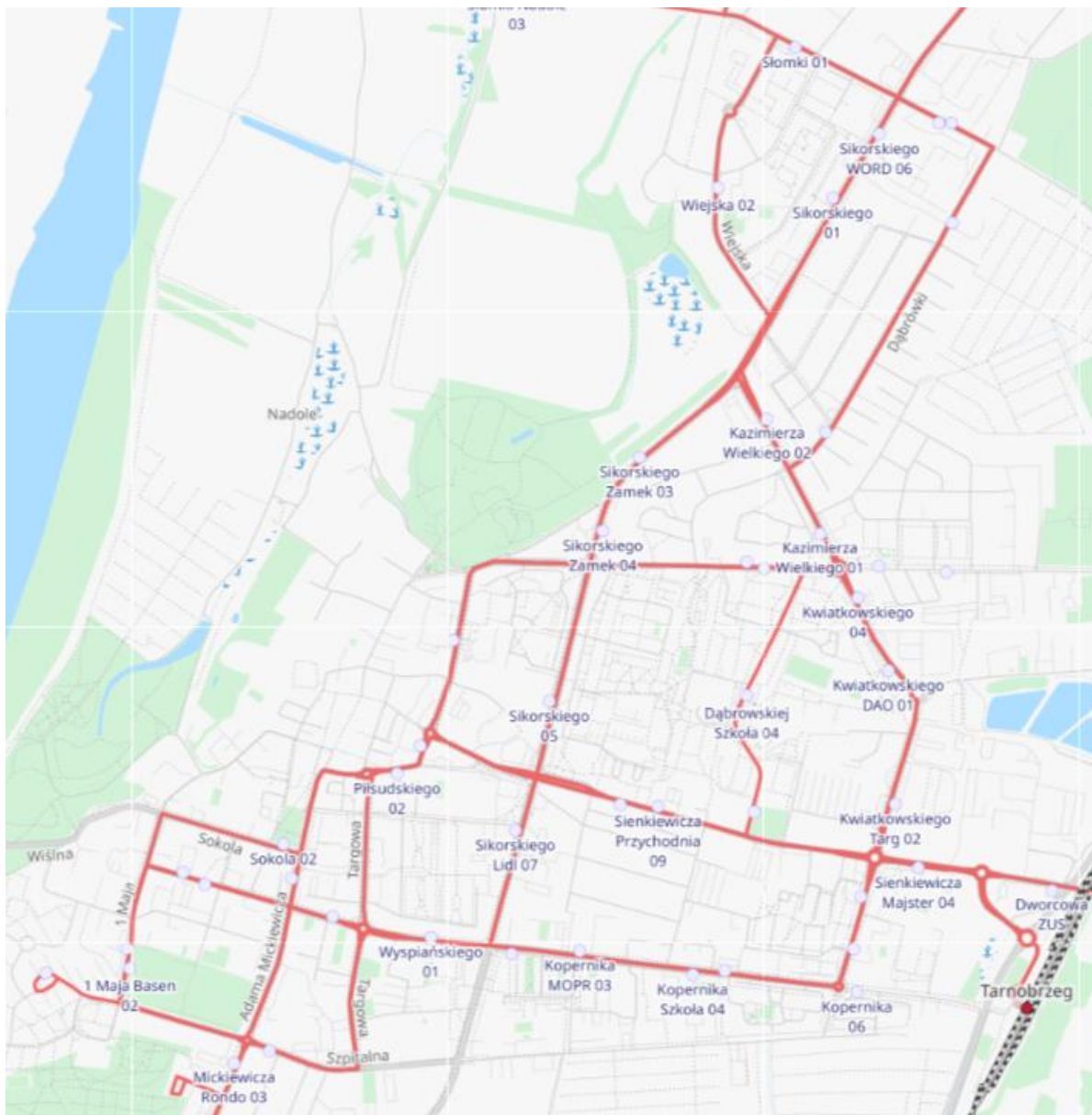
Największe natężenie autobusowego transportu publicznego w analizowanym obszarze występuje w Tarnobrzegu. Miejskie połączenia autobusowe realizowane są na podstawie umowy zawartej w dniu 31 grudnia 2018 roku w Tarnobrzegu pomiędzy Miastem Tarnobrzeg a konsorcjum firm:

- Pauliną Szczepanik prowadzącą działalność gospodarczą pod nazwą Przedsiębiorstwo Handlowo Usługowe POLKAR z siedzibą przy ul. Filareckiej 17A/B27, 30-110 Kraków; wpisaną do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej Rzeczypospolitej Polskiej, NIP 222-078-83-79, Regon 362646799 - **Lider Konsorcjum**,
- Karolem Szczepanikiem prowadzącym działalność gospodarczą pod nazwą Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacji Karol Szczepanik przy ul. Szerokiej 15, 39-400 Tarnobrzeg, wpisanym do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej Rzeczypospolitej Polskiej, NIP 513-002-91-63, Regon 240877020 – **Członek Konsorcjum**.

Wspomniane konsorcjum jest w posiadaniu 18 autobusów, które jeżdżą na 12 trasach i zatrzymują się na około 50 przystankach w okolicy centrum miasta oraz na około 115 przystankach oddalonych od centrum.

MPK Tarnobrzeg nie obsługuje terenu MOF Tarnobrzeg. Jedyną tarnobrzeską linią wyjeżdżającą poza granice administracyjne miasta jest linia 11 do Sandomierza, obsługiwana przez PMKS Tarnobrzeg. Z kolei północna część miasta (do ulicy Odwet Jędrusie) obsługiwana jest przez komunikację z Sandomierza.

Mapa 16: Przebieg linii komunikacji miejskiej w obszarze centralnym Tarnobrzega

Źródło: *openstreetmap.com*

Informacje na temat długości linii autobusowych oraz przejechanych na nich kilometrów w lutym 2024 roku przedstawia poniższa tabela. Ze względu na różne długości poszczególnych tras (spowodowane zmiennymi miejscami początkowymi i docelowymi) kilometrów linii przedstawiono jako wartość średnią.

Tabela 8: Średnia długość linii oraz przejechane kilometry na trasach obsługiwanych przez MPK Tarnobrzeg w lutym 2024 roku

Nazwa linii	Średnia	Przejechany kilometry				
	długość linii (w km)	Dni robocze	Sobota	Niedziela	Święta	Razem
A	8.7	126	-	-	63	189
B	10.4	3080	968	616	1540	6204
C	4.9	68.6	-	-	34.3	102.9
2	19.2	1204	395.2	395	602	2596.2
3	17.3	3094	394	349.4	1497.3	5334.7
4	31.9	5328.4	746.4	373.2	2230.4	8678.4
6	18.3	-	-	-	-	-
9	69.9	2892.4	850	850	1446.2	6038.6
9bis	13	-	-	-	-	-
10	16.86	2843.4	800	304	1321.7	5269.1
12	13	368.2	-	-	184.1	552.3
14	24.7	4029.2	486.4	486.4	1653.8	6655.8
Razem	248	23034	4640	3374	10573	41621

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych dostarczonych przez zamawiającego

Problemem tarnobrzesckiej komunikacji miejskiej jest niska częstotliwość połączeń oraz przestarzałe, wysokoemisyjne pojazdy. Niektóre z linii obsługiwane są zaledwie raz dziennie. Zasięg obecnych tras komunikacji zbiorowej nie pokrywa również terenu całego miasta.

Jeszcze słabiej wygląda skomunikowanie z miejscowościami na terenie obszaru funkcjonalnego – zasięg działania przewoźnika wybieranego przez miasto nie obejmuje terenu całego MOF. Wobec tego, że przewoźnicy prywatni nie uzupełniają bieżącego zapotrzebowania, poziom skomunikowania na obszarze funkcjonalnym należy uznać za niewystarczający. Wśród wypowiedzi mieszkańców Baranowa Sandomierskiego czy Nowej Dęby pojawiają się wypowiedzi wskazujące na trudności komunikacyjne, szczególnie w godzinach popołudniowych czy wieczornych. Tego rodzaju uwagi powinny być sygnałem do przeprowadzenia analizy zasadności uruchomienia przejazdów komunikacją organizowaną przez JST.

Tabela 9: Częstotliwość przejazdów na trasach obsługiwanych przez MPK Tarnobrzeg w lutym 2024 roku

Nazwa linii	Częstotliwość kursowania / dzień			
	Dni robocze	Sobota	Niedziela	Święta
A	1	0	0	1
B	20	22	14	20
C	1	0	0	1
2	4	5	5	4
3	12	5	5	11
4	12	6	3	10
6	-	-	-	-
9	3	3	3	3
9bis	-	-	-	-
10	12	11	3	11
12	1	0	0	1
14	9	4	4	5
Razem	75	56	37	67

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych dostarczonych przez zamawiającego

Większość pojazdów obsługujących linie autobusowe w Tarnobrzegu zostało wyprodukowanych przed 2010 rokiem. Pojazdy te dalekie są od spełniania aktualnych norm europejskiego standardu emisji spalin (Euro 6). Analiza danych przedstawionych w Programie Strategicznym Rozwoju Transportu Województwa Podkarpackiego wskazuje na to, że spośród podkarpackich miast będących organizatorami transportu tylko Jarosław i Jasło dysponują transportem miejskim o porównywalnie starym taborze⁵.

Tabela 10: Pojazdy MPK Tarnobrzeg obsługujące linie autobusowe w mieście

Marka	Liczba pojazdów	Rok produkcji	Norma Euro
MAN	7	2003-2006	Euro 3 – Euro 4
Mercedes	2	2004-2006	Euro 3 – Euro 4
VDL Procity	6	2007	Euro 4
Volkswagen	3	2004-2010	Euro 4 – Euro 5

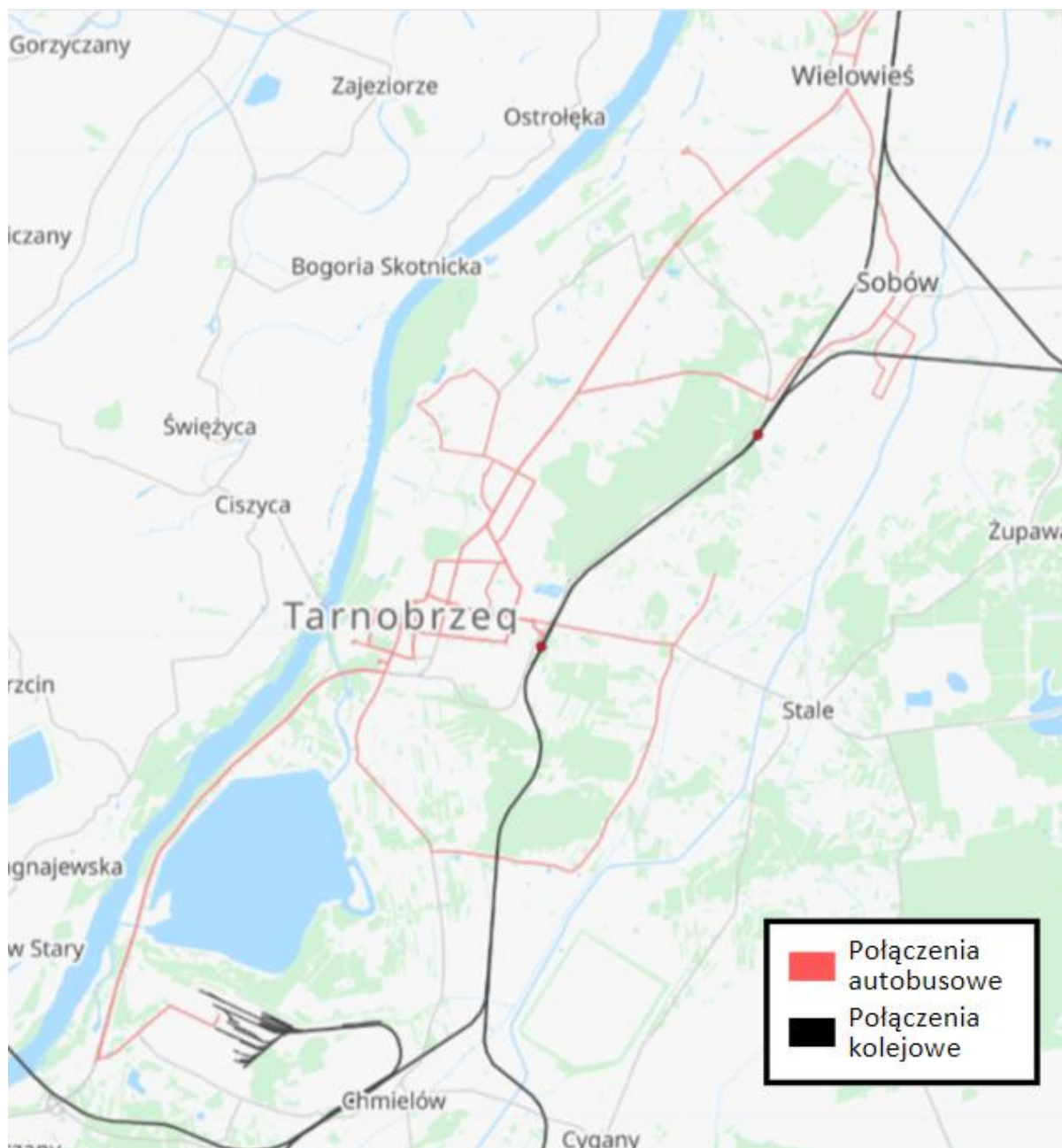
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych dostarczonych przez zamawiającego

⁵ PSRTWP, s. 251.

W opinii mieszkańców MOF Tarnobrzeg jakość komunikacji zbiorowej jest dalece niesatysfakcjonująca, krytykowane są zarówno brak dostępności połączeń lub ich niska częstotliwość, jak i jakość pojazdów wykorzystywanych obecnie na terenie Tarnobrzega (np. poprzez określenie „kopciuchy”). Odnowienie floty pojazdów wydaje się być bardzo potrzebne, szczególnie w związku z tym, że mieszkańcy porównują pod tym kątem swoje miasto z innymi samorządami dysponującymi własnymi przewoźnikami z nowoczesną flotą niskoemisyjną bądź bezemisyjną.

Linie obsługiwane przez Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne docierają także nad Jezioro Tarnobrzesckie oraz do osiedli: Nagnajów, Ocice, Mokrzyszów, Sobów, Wielowieś, Zakrzów, Dzików oraz Sielec. Często są to przejazdy, które realizowane są w ponad dwugodzinnym odstępie czasowym. Ponadto w dniu 14 marca 2024 roku Tarnobrzeg zawarł porozumienie międzygminne z Miastem Sandomierz, na podstawie którego linia komunikacji miejskiej Sandomierza (linia 6 ZKM w Sandomierzu) obsługuje część tarnobrzesckiego Osiedla Wielowieś.

Mapa 17: Schemat przebiegu tras transportu publicznego Tarnobrzega oraz okolic

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.openstreetmap.org

Oprócz komunikacji publicznej w mieście, na terenie MOF Tarnobrzeg funkcjonują inne podmioty oferujące usługi przewozowe wewnątrz powiatu oraz poza nim.

Tabela 11: Przewoźnicy posiadający zezwolenie na wykonywanie regularnego przewozu osób wewnątrz MOF Tarnobrzeg oraz poza nim

Nr zezwolenia	Przewoźnik	Przebieg linii
1367	Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Stalowej Woli	Stalowa Wola - Grębów - Furmany - Tarnobrzeg
1381	Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Stalowej Woli	Stalowa Wola - Grębów - Tarnobrzeg
1263	MARCEL M. Chmielarski	Tarnobrzeg - Kolbuszowa - Rzeszów
1696	MARCEL M. Chmielarski	Rzeszów - Nowa Dęba - Tarnobrzeg
2076	MARCEL M. Chmielarski	Tarnobrzeg - Rudna Mała - Rzeszów
214	PKS Tarnobrzeg Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	Tarnobrzeg - Wojków - Padew Narodowa
257	PKS Tarnobrzeg Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	Tarnobrzeg - Łoniów - Klimontów
288	PKS Tarnobrzeg Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	Tarnobrzeg - Opatów
298	PKS Tarnobrzeg Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	Tarnobrzeg - Sandomierz - Zaleszany
353	PKS Tarnobrzeg Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	Tarnobrzeg - Kolbuszowa - Rzeszów
354	PKS Tarnobrzeg Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	Tarnobrzeg - Nowa Dęba - Huta Komorowska
364	PKS Tarnobrzeg Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	Tarnobrzeg - Kraśnik - Lublin
455	PKS Tarnobrzeg Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	Tarnobrzeg - Nowa Dęba - Wilcza Wola
601	PKS Tarnobrzeg Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	Nowa Dęba - Spie - Kolbuszowa
650	PKS Tarnobrzeg Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	Tarnobrzeg - Nowa Dęba - Wilcza Wola
1473	PKS Tarnobrzeg Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	Tarnobrzeg - Sandomierz - Opatów - Kielce
1624	PKS Tarnobrzeg Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	Tarnobrzeg-Sandomierz
1465	PKS Tarnobrzeg Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	Tarnobrzeg - Kolbuszowa - Rzeszów
2104	PKS Tarnobrzeg Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	Tarnobrzeg - Kolbuszowa - Rzeszów

Nr zezwolenia	Przewoźnik	Przebieg linii
2126	PKS Tarnobrzeg Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	Chodków Stary - Łukowiec - Tarnobrzeg
2084	Jolanta Kaczmarska - Przewóz Osób - Firma Transportowa	Tarnobrzeg - Furmany- Stalowa Wola
1191	Jolanta Kaczmarska - Przewóz Osób - Firma Transportowa	Gorzyce - Zbydniów - Stalowa Wola
1818	Jolanta Kaczmarska - Przewóz Osób - Firma Transportowa	Stalowa Wola - Gorzyce
1402	Artur Olko - Adria	Tarnobrzeg - Mielec - Dębica
1603	Artur Olko - Adria	Mielec - Padew Narodowa - Tarnobrzeg
1963	Artur Olko - Adria	Stalowa Wola - Zbydniów - Gorzyce
1947	Artur Olko - Adria	Dwikozy - Sandomierz - Gorzyce
1952	Artur Olko - Adria	Klimontów - Koprzywnica - Gorzyce
1962	Artur Olko - Adria	Annopol - Radomyśl nad Sanem - Gorzyce
1093	Tomasz Wroński – FPT TOMEX	Tarnobrzeg - Furmany - Stalowa Wola
2089	Tomasz Wroński – FPT TOMEX	Tarnobrzeg- Grębów - Stalowa Wola
1419	Tomasz Wroński – FPT TOMEX	Zabrze Górne - Grębów - Stalowa Wola
1710	Rafał Czajkowski - RAFTRANS	Stalowa Wola-Tarnobrzeg
1938	Karol Szczepanik - Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacji	Tarnobrzeg - Mielec
1821	Karol Szczepanik - Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacji	Nowa Dęba - Kolbuszowa Dolna - Mielec
1468	Marek Rzeźnik - MARKPOL	Nowa Dęba - Radomyśl Wielki - Kraków
1601	Marek Rzeźnik - MARKPOL	Nowa Dęba – Pustynia - Kraków
2051	Marek Rzeźnik - MARKPOL	Nowa Dęba - Mielec - Dąbrowa Tarnowska - Kraków
2052	Marek Rzeźnik - MARKPOL	Nowa Dęba - Radomyśl Wielki - Kraków
1896	Paweł Czurczak, Marcin Czurczak - Spółka Jawna NEOBUS POLSKA	Niebylec - Nowa Dęba - Warszawa
2029	Andrzej Kamiński - PTHU ESKA	Nowa Dęba - Baranów Sandomierski - Mielec
1681	Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Stalowej Woli S.A.	Motycze Szlacheckie - Gorzyce – Wrzawy
1742	Paweł borowski – Trans hans	Stalowa Wola - Zbydniów – Gorzyce - Wrzawy

Nr zezwolenia	Przewoźnik	Przebieg linii
1770	Rafał Czajkowski - Raftrans	Chwałowice – Radomyśl N/Sanem - Zaleszany - Gorzyce

Źródło: opracowanie własne na podstawie wykazu rozkładów jazdy przewozu drogowego województwa podkarpackiego

Pomimo tego, że zezwolenie posiada stosunkowo dużą liczbę przewoźników, to nie wszystkie te połączenie są faktycznie aktywne. Przykładowo większość zarejestrowanych bezpośrednich połączeń PKS Tarnobrzeg nie jest obecnie realizowana. Aktywne są jedynie trasy Nowa Dęba - Spie - Kolbuszowa; Tarnobrzeg - Sandomierz oraz Chodków Stary – Łukowiec - Tarnobrzeg. By przebyć pozostałe trasy, które kiedyś oferował PKS, trzeba skorzystać z usług innego przewoźnika lub zaplanować podróż z kilkoma przesiadkami.

Gminy tworzące MOF Tarnobrzeg oraz ich mieszkańcy zauważają wagę problemów związanych ze stanem infrastruktury obsługującej ruch pojazdów komunikacji zbiorowej. Zdaniem przedstawicieli gmin niewystarczający jest stan przystanków na obszarze Gmin Nowa Dęba, Grębów i Gorzyce – brakuje wiat przystankowych, istniejące wiaty są często zniszczone i nieestetyczne). Brakuje ponadto zatok autobusowych (np. przy DW 872 w Skopaniu, w pobliżu przystanku kolejowego).

Istotnym mankamentem komunikacji zbiorowej na terenie Tarnobrzega i jego obszaru funkcjonalnego jest również brak zaplecza technicznego dla realizacji zadań organizatora transportu. Miasto jako organizator transportu oraz potencjalny organizator transportu dla gmin ościennych (w przypadku zawarcia stosownych porozumień w tym zakresie) nie dysponuje własnym dworcem autobusowym, mającym stanowić centralny punkt obsługi pasażerów oraz zapleczem dla floty autobusów. W związku z tym, że dzięki poprawie możliwości wykorzystania połączeń kolejowych (m. in. połączenia do Rzeszowa i Stalowej Woli) pojawia się szansa na zapewnienie intermodalności transportu zbiorowego, zasadnym wydaje się uruchomienie na terenie miasta dworca zintegrowanego lub niezależnego dworca dla komunikacji miejskiej i podmiejskiej w sąsiedztwie istniejącego dworca PKP. Funkcjonowanie dworca przełoży się na zwiększenie zainteresowania wykorzystaniem komunikacji zbiorowej przez mieszkańców miasta oraz osób spoza Tarnobrzega, szczególnie tych, które będą chciały skorzystać z transportu kolejowego.

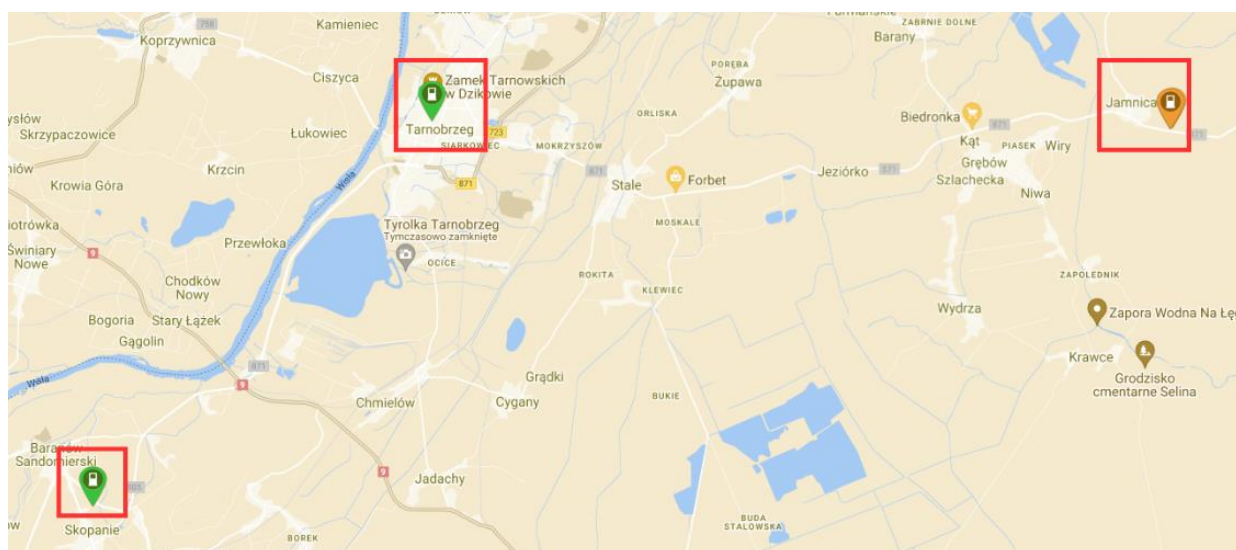
Gminy otaczające Tarnobrzeg odczuwają istotnie brak dobrego skomunikowania autobusowego. Poprawa obecnego stanu będzie trudna bez zwiększenia stopnia współpracy w ramach partnerstw ponadlokalnych, w szczególności w ramach MOF – Tarnobrzeg byłby w stanie – na podstawie upoważnienia przekazanego przez gminy partnerskie – wejść w rolę organizatora transportu również na terenie gmin ościennych. Uzupełnieniem takiej współpracy może być zapewnienie własnych

środków transportu przez mniejsze gminy. Taką potrzebę zauważono na przykład w Baranowie Sandomierskim, który dostrzega, że własny nieduży autobus elektryczny mógłby posłużyć do zapewnienia transportu pasażerów, w tym uczniów, zarówno na co dzień (dojazdy do szkół i miejsc aktywności mieszkańców), jak i przy okazji organizowanych wydarzeń gminnych.

II.2.4.5 Elektromobilność

Na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tarnobrzeg zlokalizowanych jest pięć stacji ładowania pojazdów: trzy w Tarnobrzegu (na parkingu hotelowym), przy sklepie Lidl i Kaufland, jedna w Baranowie Sandomierskim (w agroturystyce) oraz trzy w Jamnicy. Najbliższe duże skupisko punktów ładowania jest w Stalowej Woli (5 stacji). Infrastruktura przeznaczona dla pojazdów elektrycznych w analizowanym obszarze jest raczej mało rozwinięta.

Mapa 18: Stacje ładowania pojazdów na terenie MOF Tarnobrzeg

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.plugshare.com z dnia 14.02.2024

W ramach poprawy dostępności transportu publicznego oraz elektromobilności, planowana jest budowa zakładu komunikacji zbiorowej w Tarnobrzegu oraz zakup niskoemisyjnych bądź bezemisyjnych autobusów wraz z infrastrukturą do ich zasilania⁶. W celu wybrania odpowiedniego typu pojazdu, przeprowadzono ocenę opłacalności i korzyści środowiskowych dla wymiany autobusów w Tarnobrzegu⁷, wskazując na zasadność zakupu pojazdów elektrycznych klasy midi (9-10 m). By inwestowanie w pojazdy elektryczne miało sens, konieczne jest także uruchomienie stacji ładowania pojazdów elektrycznych.

⁶Strategia Rozwoju Miasta Tarnobrzega na lata 2021-2027, Tarnobrzaska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A., Tarnobrzeg 2022, s. 41

⁷EKO-ESTYMATO R TARNOB RZEG, Instytut Ochrony Środowiska – Państwowy Instytut Badawczy

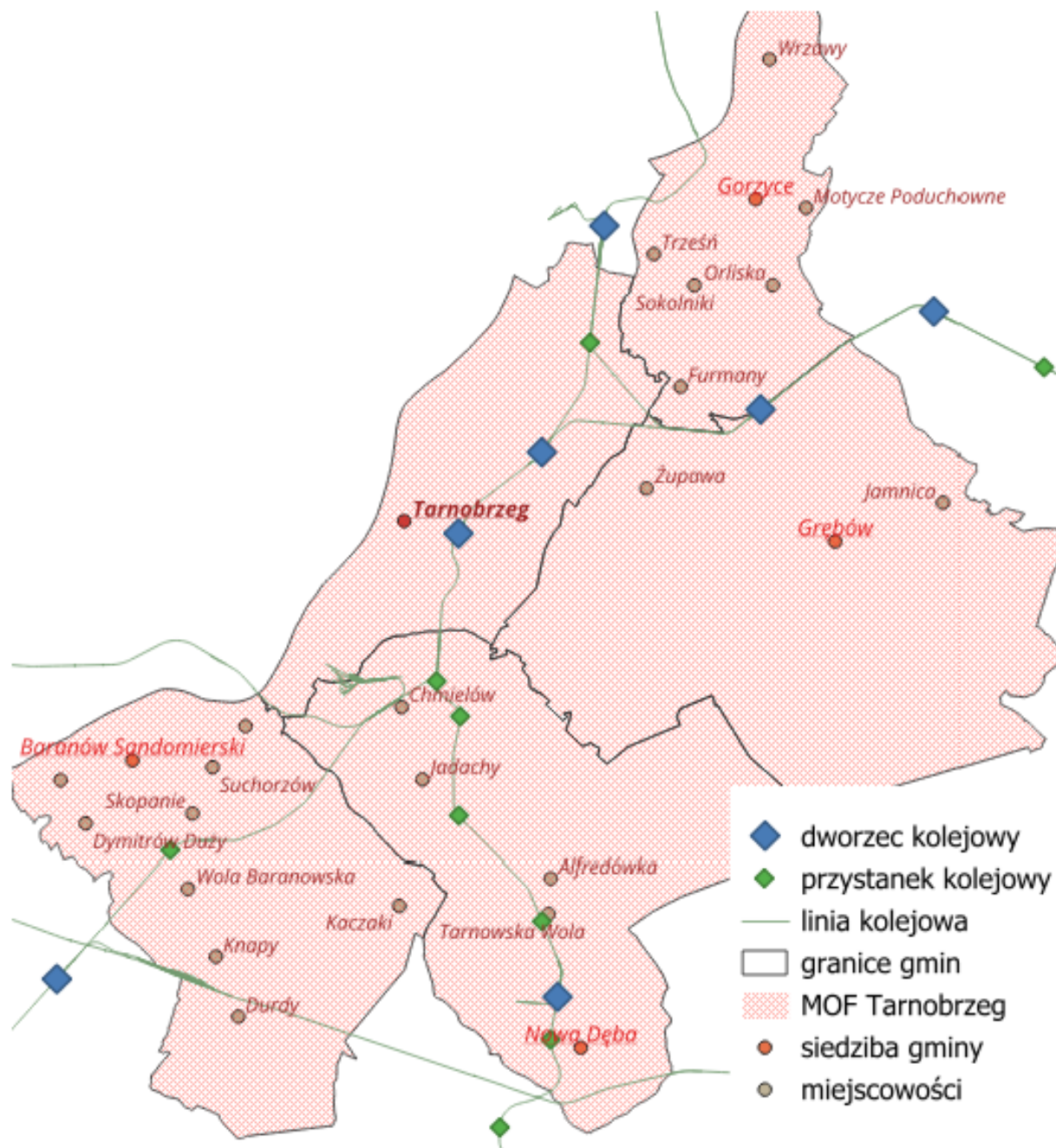
W zakres planowanego projektu utworzenia zakładu komunikacji wchodzi działania konieczne do tego, by uruchomić komunikację zbiorową opartą o przyjazne dla środowiska pojazdy (przekłada się to bezpośrednio na ograniczenie emisji z transportu) oraz by podnieść jej atrakcyjność i tym samym zwiększyć jej udział w przejazdach w ogóle, eliminując część przejazdów samochodami osobowymi (to z kolei pośrednio prowadzi do bardziej zrównoważonego transportu, emitującego mniej zanieczyszczeń do środowiska). Bez posiadania minimalnego zaplecza technicznego do obsługi nowego typu pojazdów autobusowych trudno będzie o osiągnięcie zaplanowanych efektów środowiskowych i wpisanie się w cele działania 3.1. Strategii Województwa Podkarpackiego, jakim jest budowanie bardziej przyjaznej dla środowiska, niskoemisyjnej i przechodzącej w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odpornej Europy.

Za potrzebne należy także uznać uruchamianie miejsc ładowania przy istotnych generatorach ruchu na terenie MOF. Warto tu wspomnieć np. o Baranowie Sandomierskim, będącym atrakcją turystyczną, w którym brak stacji ładowania ogranicza atrakcyjność dla podróżnych przyjeżdżających własnym samochodem elektrycznym. Inne punkty, np. centra miejscowości, atrakcje turystyczne, istotne punkty handlowe czy usługowe będą uruchamiały infrastrukturę ładowania zapewne dopiero wtedy, gdy na takie potrzeby wskaże istotny wzrost liczby samochodów elektrycznych. Obecne analizy nie wskazują na potrzeby rozwijania punktów ładowania w każdej miejscowości, ale z czasem ta potrzeba będzie wzrastać.

II.2.4.6 Transport kolejowy

Przebiegające przez miasto trasy kolejowe umożliwiają obsługę pasażerów tą formą transportu. W chwili obecnej ze stacji Tarnobrzeg odjeżdża 11 połączeń kolejowych dalekobieżnych oraz regionalnych. Połączenia obsługiwane są przez PKP Intercity oraz PKP Przewozy Regionalne. Cieszyć może przywrócenie do miasta połączeń dalekobieżnych, jednak częstotliwość kursów nie może być potraktowana jako wystarczająca.

Mapa 19: Infrastruktura kolejowa na terenie MOF Tarnobrzeg

Źródło: Opracowanie własne

W chwili obecnej dostępne połączenia pasażerskie realizowane są wyłącznie na jednej osi – na trasie Rzeszów przez Kolbuszową w jedną stronę oraz Stalową Wolę w drugą stronę. Zrewitalizowana niedawno linia z Dębicy do Padwi Narodowej nie dociera do terenu MOF Tarnobrzega oraz do samego miasta w szczególności.

Przywrócenie na teren MOF Tarnobrzeg połączeń kolejowych powinno pociągnąć za sobą zmiany w organizacji innych form transportu. Zarówno w mieście (brak dworca zintegrowanego, ograniczona dostępność komunikacyjna w rejon przystanków), jak i poza nim (niedostateczna dostępność

komunikacyjna do przystanków kolejowych, np. brak zatok autobusowych przy DW 872 w pobliżu przystanku w Skopaniu), potrzebne są działania samorządów MOF.

II.2.4.7 Transport alternatywny

Zrównoważony transport to transport integrujący różne środki transportu oraz zmniejszający znaczenie podróży wykonywanych przy pomocy najbardziej nieekologicznych środków transportu, w szczególności transportu przy użyciu samochodów osobowych. Dążąc do zrealizowania idei transportu, który jest zrównoważony, należy zatem zwiększać dostępność do innych form transportu. Coraz większego znaczenia powinny nabierać środki transportu indywidualnego niewykorzystujące silników spalinowych – rowery, hulajnogi, inne UTO, pojazdy zasilane siłą mięśni oraz wspierane przy użyciu napędów elektrycznych. Wzmocnieniu znaczeniu takich środków służy budowa systemu dróg rowerowych i połączenie ich z systemami transportu zbiorowego (dworcami, przystankami).

Na terenie MOF Tarnobrzeg występują drogi oraz trasy rowerowe. Dróg rowerowych, czyli wydzielonych pasów terenu przeznaczonych do jazdy rowerem, jest na analizowanym terenie 43,4 km. W ciągu ostatnich lat długość dróg rowerowych na analizowanym obszarze stale wzrasta, co pokazuje poniższa tabela.

Tabela 12: Długość dróg rowerowych w MOF Tarnobrzeg (w km)

Obszar	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Gmina Tarnobrzeg	20,5	22,8	24,1	24,1	28,1	34	34
Gmina Baranów Sandomierski	0,6	1,2	1,7	2,6	3,2	4,6	4,8
Gmina Nowa Dęba	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Gmina Grębów	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Gmina Gorzyce	0,7	1,1	2,3	3,3	3,3	3,3	4,6
MOF	21,8	25,1	28,1	30	34,6	41,9	43,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Między 2016 a 2022 rokiem długość dróg rowerowych na analizowanym obszarze wzrosła o 21,6 km. Największe wydłużenie tych dróg nastąpiło na przełomie 2020 i 2021 roku (7,3 km). Oprócz dostosowanych ciągów komunikacyjnych rowerzyści korzystają także z dróg dla pojazdów silnikowych.

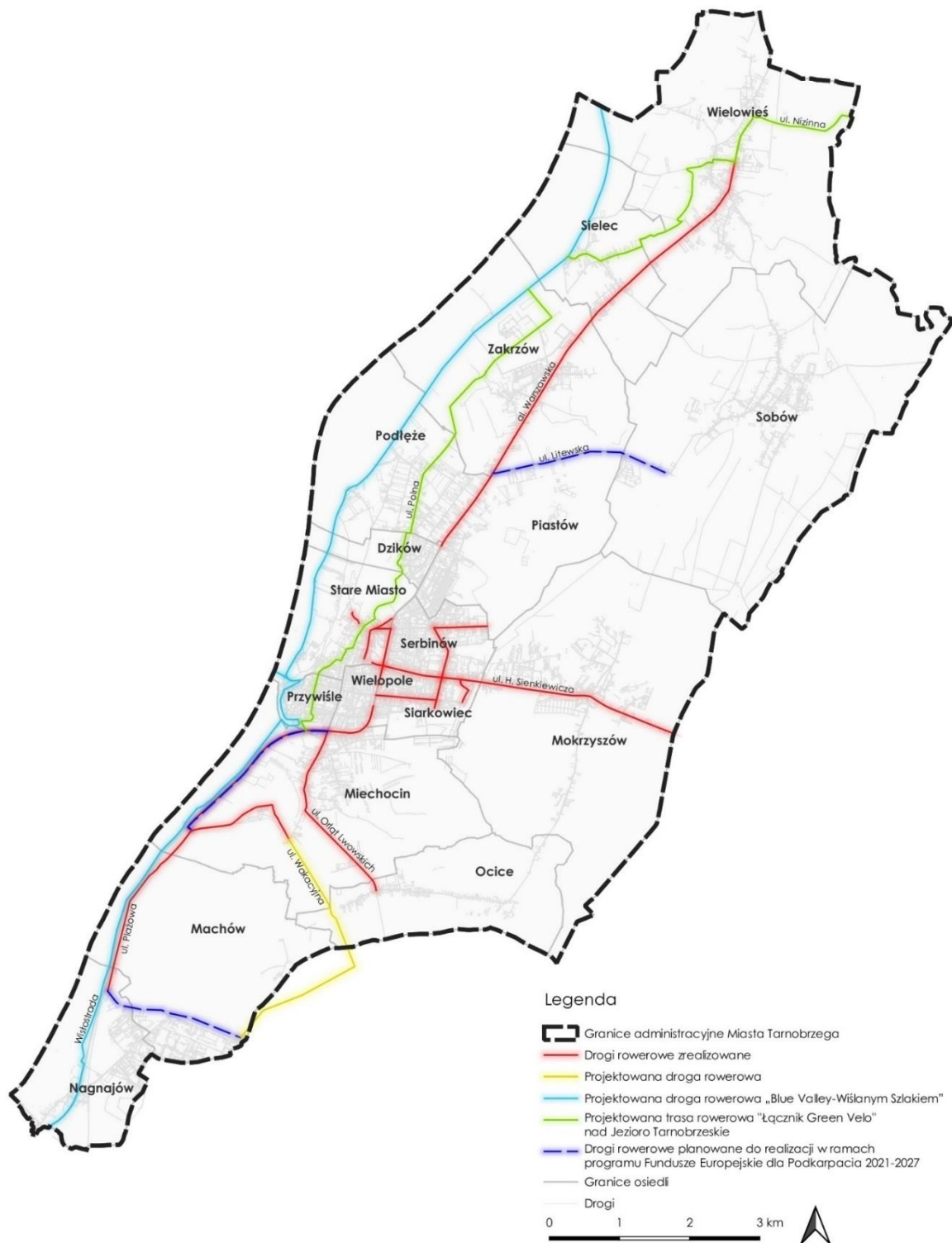
Z badań ruchu wynika, że największe natężenie rowerzystów występuje na drodze krajowej nr 77 na odcinkach między Sandomierzem a Agatówką. Osoby używające tego typu transportu najrzadziej korzystają z połączenia Nagnajów – Jadachy (droga krajowa nr 9).

Poprzez obszar MOF przebiegają także cztery trasy rowerowe: „Sandomierz i Tarnobrzeg – perły po dwóch stronach Wisły”, „Sandomierskie Krajobrazy”, „Śladami nadwiślańskiej historii: z Koprzywnicy do Baranowa Sandomierskiego” oraz ogólnopolski szlak GreenVelo. Pierwszy szlak rowerowy ma łączną długość 39,2 km, z czego około 13 km położone jest na analizowanym terenie. Drugi szlak ma długość 17,5 km w tym 9,5 km w granicach MOF Tarnobrzeg. Z kolei trasa „Śladami nadwiślańskiej historii” ma 45,8 km, z czego 23 km przebiega przez analizowany teren. Czwarta trasa, której ośmiokilometrowy fragment położony jest na omawianym obszarze, to ogólnopolski szlak GreenVelo liczący łącznie 2095 km.

Rozwój sieci tras rowerowych z ostatnich lat nie może być potraktowany jako zakończony. Wiele lokalizacji na terenie samego Tarnobrzega, jak i miejscowości ościennych wymaga połączenia nowymi trasami kolejowymi. W czasie diagnozy wskazano potrzebę budowy:

- Ścieżki rowerowej od ul. Ogrodowej w Nowej Dębie do miejscowości Rozalin o długości ok. 2,9 km (gm. Nowa Dęba),
- Ścieżki rowerowej ul. Tarnobrzeka w Chmielowie w kierunku Tarnobrzega (osiedle Ocice) o długości ok. 1,9 km (gm. Nowa Dęba),
- Ścieżki pieszo-rowerowej przy drodze wojewódzkiej nr 872 w miejscowości Knapy i Durdy (gm. Baranów Sandomierski),
- Drogi dla pieszych i rowerów w miejscowości Wrzawy i Gorzyce o dł. drogi: ok 3 km (gm. Gorzyce),
- Tras pieszo-rowerowych na terenie miasta Tarnobrzega:
 - ul. Litewska,
 - ul. Wisłostrada,
 - ul. Turystyczna
 - na terenie parku miejskiego z połączeniem z ul. Wisłostrada i planowaną trasą „Blue Valley- Wiślanym Szlakiem”

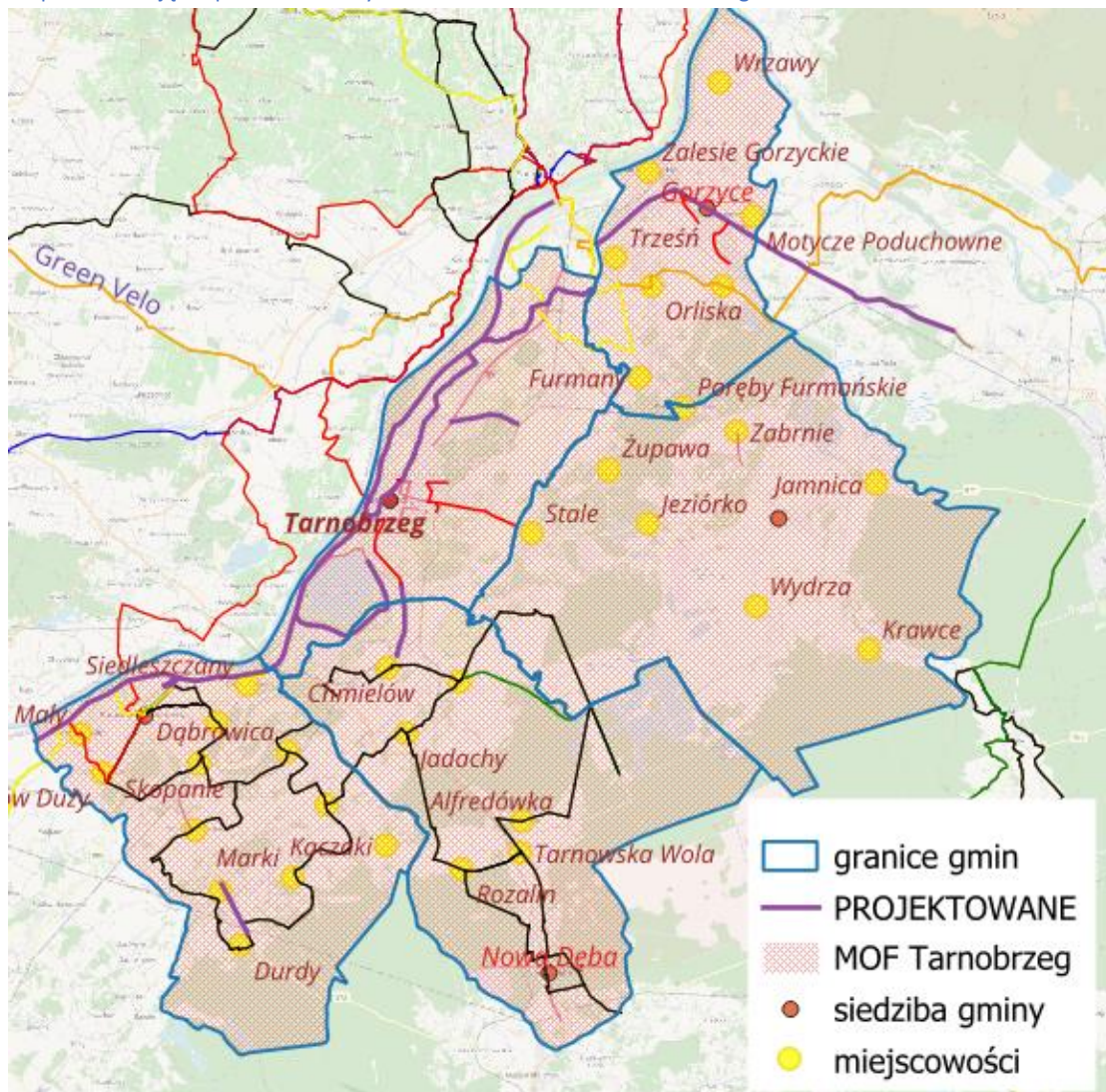
Mapa 20: Istniejące i planowane drogi rowerowe na terenie Miasta Tarnobrzega

Źródło: UM w Tarnobrzegu

Na terenie MOF Tarnobrzeg wkrótce powstawać mają kolejne odcinki dróg rowerowych, między innymi jako części projektów: Blue Valley – Wiślanym Szlakiem oraz VELO SAN. Poszczególne samorządy planują również dalszą rozbudowę sieci tras rowerowych.

Mapa 21: Istniejące i planowane trasy rowerowe na terenie MOF Tarnobrzeg

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych JST oraz informacji z Koncepcji Tras Rowerowych Województwa Podkarpackiego

W kontekście możliwości wykorzystania roweru jako środka transportu pomocne okazałoby się uruchomienie – co najmniej na terenie Tarnobrzega - rozwiązań roweru miejskiego. W związku z planami rozwoju funkcji turystycznej i rekreacyjnej Jeziora Tarnobrzkiego możliwość wypożyczenia roweru podniosłaby również atrakcyjność spędzania czasu dla turystów.

II.2.4.8 Ruch pieszych

Diagnoza wykazała, że na terenie MOF Tarnobrzeg potrzebne są istotne działania ukierunkowane na zwiększenie bezpieczeństwa pieszych. Niezbędne wydaje się w szczególności uzupełnienie tras chodników przy istotnych drogach obszaru – np. przy drogach powiatowych w gm. Grębów i Baranów Sandomierski (przy drodze nr 1121R, chodnika przy DW985 między Baranowem Sandomierskim

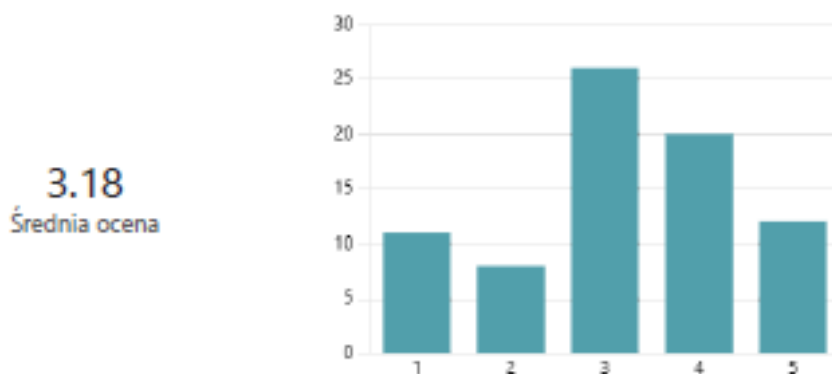
i Skopaniem, chodnika w Dymitrowie Dużym z dojściem do przystanku przy DW985). Brakuje również oświetlenia zabezpieczającego pieszych (np. w Jamnicy).

Na terenie samego Tarnobrzega zauważono potrzebę doposażenia przejść dla pieszych, w szczególności ich doświetlenia i uruchomienia systemów ostrzeżeń dla pieszych i kierowców.

II.3 Badania ankietowe obszaru MOF Tarnobrzeg

Oprócz analizy on-desk przeprowadzonej na bazie danych BDL GUS ważnym źródłem wniosków diagnostycznych były wyniki otwartych badań ankietowych zrealizowanych w pierwszym kwartale roku 2023 metodą CAWI. W badaniach zapewniono równy oraz powszechny dostęp dla wszystkich mieszkańców MOF Tarnobrzeg zainteresowanych udzieleniem odpowiedzi pozwalających odzwierciedlić głos społeczeństwa.

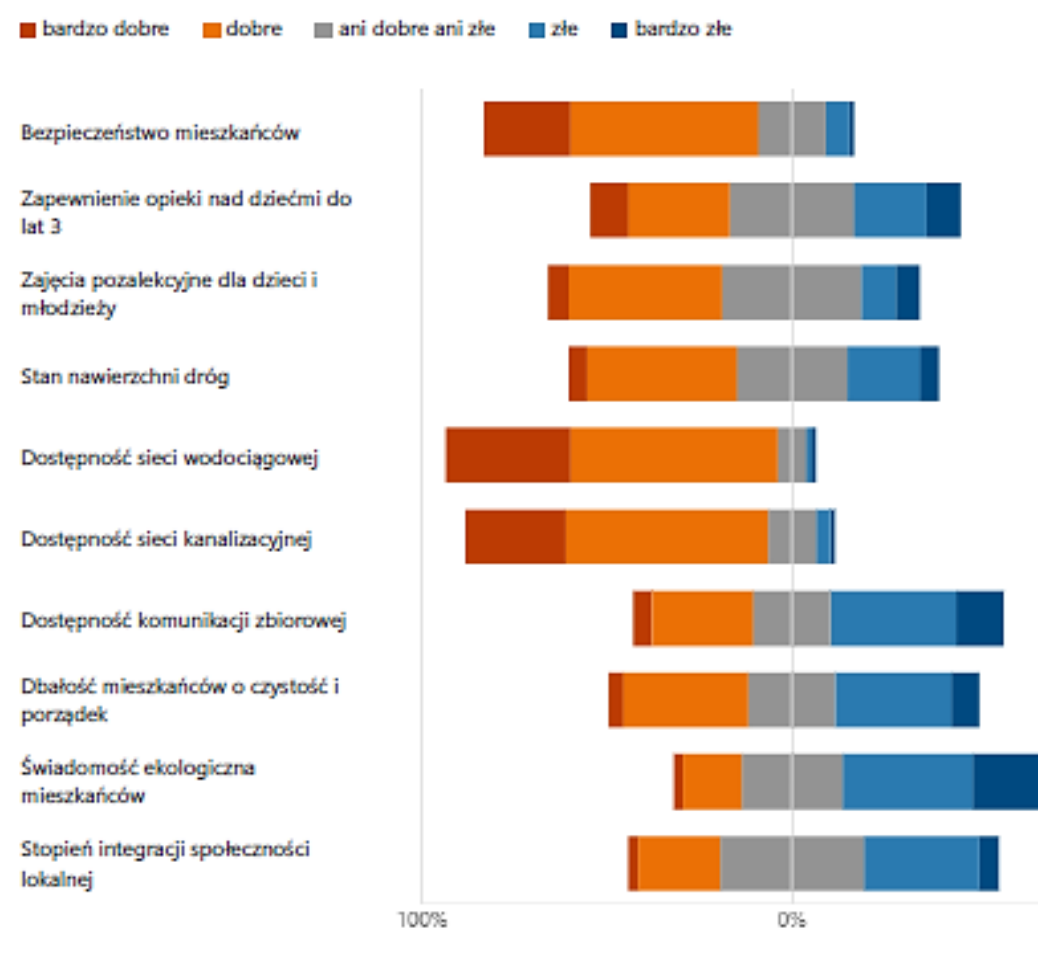
Na najbardziej syntetyczne pytanie odzwierciedlające kompleksowy stosunek mieszkańców w brzmieniu „Czy obszar wyznaczony granicami MOF Tarnobrzeg jest dobrym miejscem do życia i rozwoju?” odpowiedzi kształtowały się w sposób następujący:

Źródło: Opracowanie własne TARR S.A. na podstawie wyników ankietyzacji

W kolejnym pytaniu diagnostycznym uczestnicy ankiety wyrazili grupową opinię nt. jakości i warunków życia. Przedstawiła się ona w sposób następujący:

4. Proszę ocenić warunki i jakość życia w miejscu zamieszkania

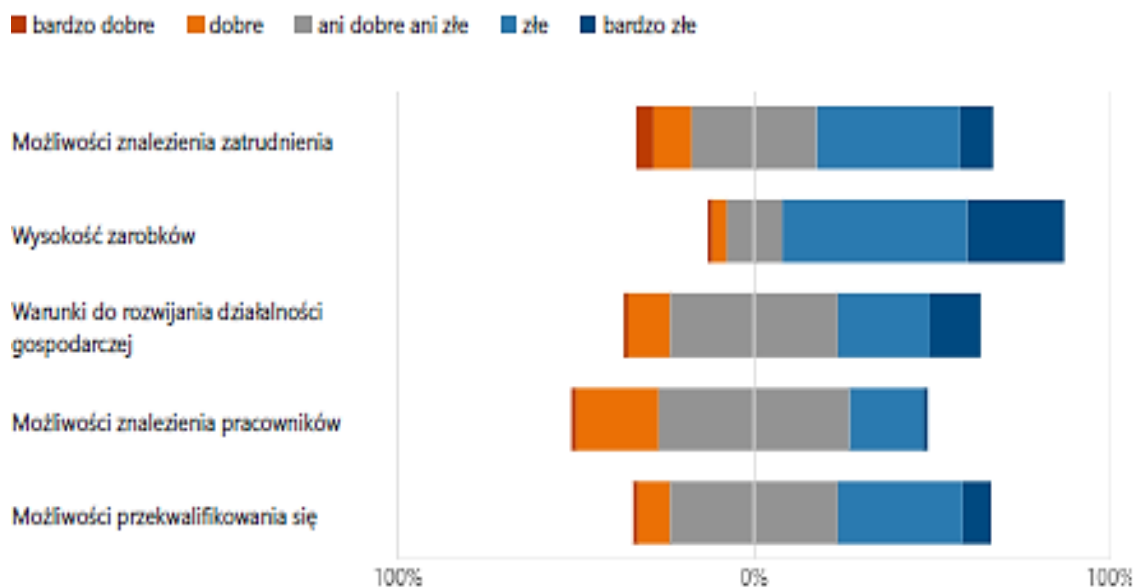

Źródło: Opracowanie własne TARR S.A. na podstawie wyników ankietyzacji

Jak widać najlepsze notowania zarejestrowano dla sfery infrastrukturalnej w dziedzinie wodociągów i kanalizacji. Najbardziej podzielone opinie odnotowano w zakresie ocen świadomości ekologicznej mieszkańców oraz dostępności komunikacji zbiorowej. Najbardziej charakterystyczne pozytywne oceny przypadły poczuciu bezpieczeństwa – te oceny dobrze pokrywają się z danymi statystycznymi w tym zakresie. Potwierdza to jeden z ważniejszych atutów obszaru MOF Tarnobrzeg, który można traktować jako pozytywną przesłankę zachęcającą do osiedlania się lub powrotów z emigracji.

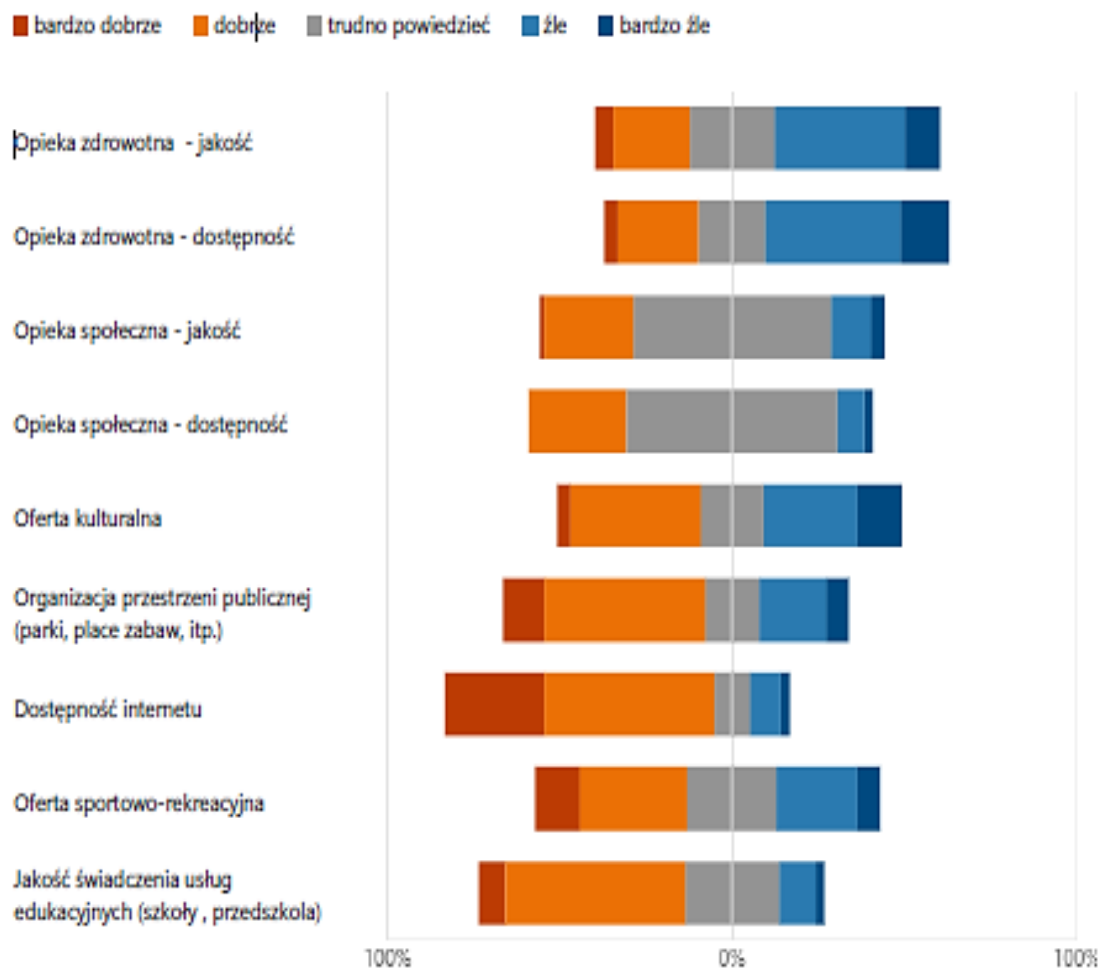
Bardzo podzielone są opinie uczestników ankietyzacji w sprawie rynku pracy, jednak przy dokładniejszej analizie można dostrzec dominujący charakter ocen negatywnych. Odzwierciedla to poniższa rycina:

Proszę ocenić aspekty związane z rynkiem pracy na terenie Waszego miejsca zamieszkania

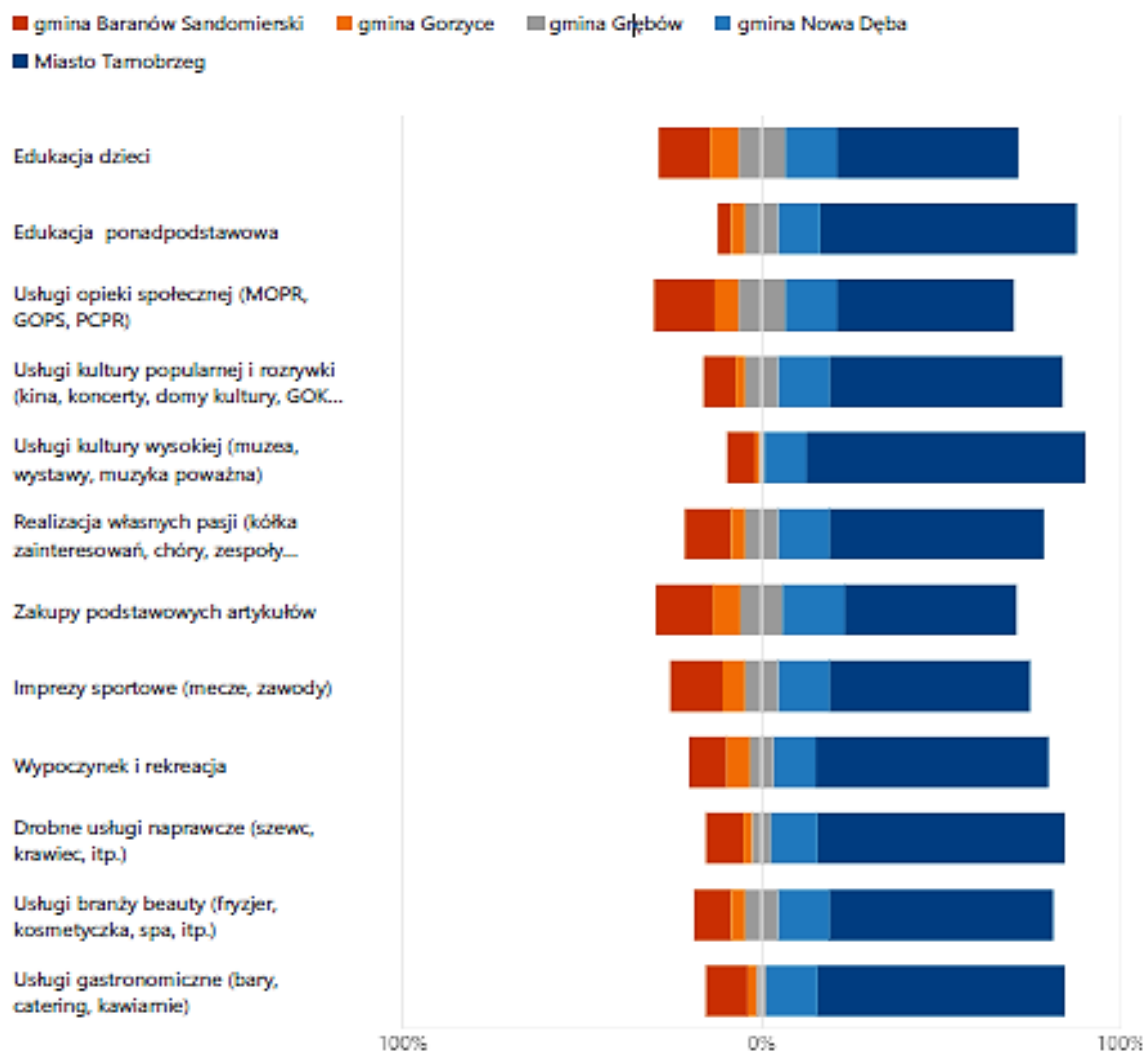
Źródło: Opracowanie własne TARR S.A. na podstawie wyników ankietyzacji

Przy ocenie jakości usług publicznych do najmniej korzystnie ocenianych oprócz opieki zdrowotnej zaliczają się oferta kulturalna oraz organizacja przestrzeni publicznej. Wyniki te wyraźnie wskazują potrzebę interwencji projektowej w tych obszarach i powinno być to priorytetem przy podejmowaniu decyzji o wyborze projektów dofinansowywanych z dostępnych funduszy wsparcia. Wymienione wyżej wnioski ilustruje w przejrzystej formie następujący wykres.

Źródło: Opracowanie własne TARR S.A. na podstawie wyników ankietyzacji

Kolejne pytanie analityczne dotyczące obszaru MOF dotyczyło miejsca korzystania z poszczególnych usług publicznych. Wynik odpowiedzi był zgodny z intuicyjnym odczuciem – to Miasto Tarnobrzeg jest dominującym miejscem korzystania z większości usług, przy czym co warto odnotować w zakresie takich obszarów jak edukacja podstawowa, opieka społeczna oraz robienie zakupów dostrzegalną nadwyżkę w stosunku do gmin partnerskich odnotowano dla gminy Baranów Sandomierski. Wyniki ankiet w ww. zakresie zaprezentowano na poniższym wykresie.

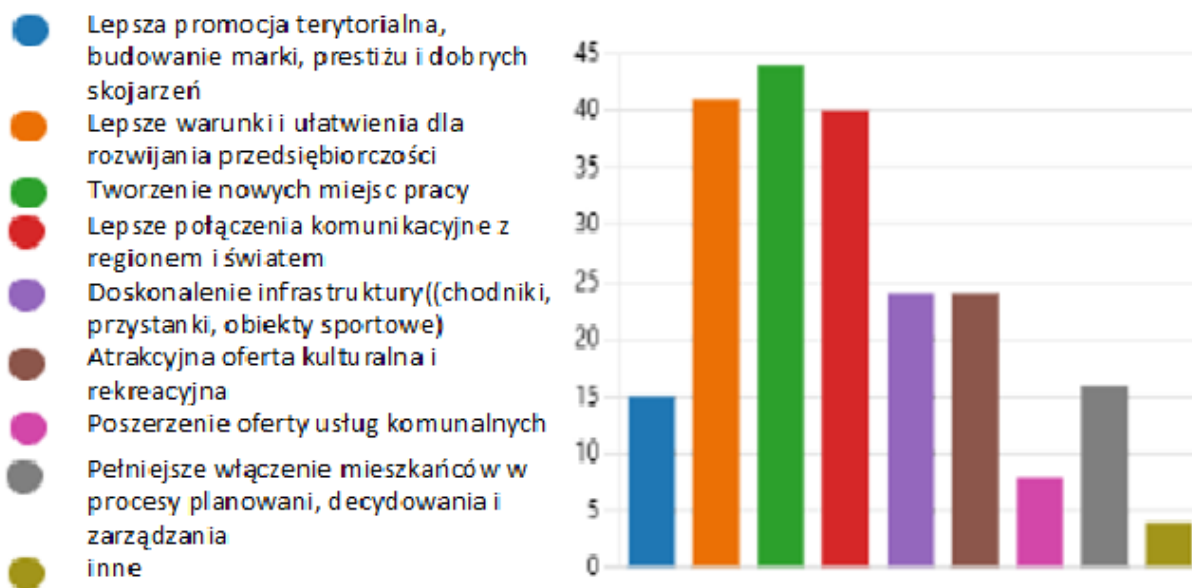

Źródło: Opracowanie własne TARR S.A. na podstawie wyników ankietyzacji

Przy ocenie najbardziej pożądaných inicjatyw do podejmowania na obszarze MOF Tarnobrzeg wskazano tworzenie miejsc pracy, a w następnej kolejności poprawę połączeń komunikacyjnych, warunków do przedsiębiorczości ale również zapewnienie usług w sferze kultury i rekreacji.

Wśród znaczących pozycji tego rankingu wymienić również należy potrzebę lepszej promocji terytorialnej oraz pełniejszego włączania mieszkańców w procesy planowania.

Opisane wyżej wyniki ilustruje wykres odzwierciedlający wybory respondentów:

Źródło: Opracowanie własne TARR S.A. na podstawie wyników ankietyzacji

Kolejnym narzędziem jakie zastosowano w części diagnostycznej Strategii do pozyskania wniosków zakresie preferowanych kierunków do podejmowania inicjatyw projektowych była analiza SWOT.

Nawiązując do przyjętej w tym dokumencie konwencji zakładającej zrównoważony rozwój jako preferowaną formę realizacji polityki rozwoju MOF Tarnobrzeg zapisy analizy SWOT przygotowano w rozbiciu na 3 kluczowe sfery rozwoju zrównoważonego tj. sferę społeczną, gospodarczą i środowiskowo-przestrzenną. Uwzględniając powyższe analizy SWOT przedstawia się następująco:

II.4 Analiza SWOT

ATUTY

Sfera Społeczna

- bogate materialne i niematerialne zasoby dziedzictwa kulturowego będące potencjałem, na bazie którego można rozwijać atrakcyjne i ciekawe usługi publiczne związane kulturą (szczegółowa prezentacja w dedykowanych podrozdziałach „Syntetycznego podsumowania analiz obszaru MOF”,
- rozwinięta sieć ośrodków świadczących usługi w sferze kultury (12 głównych centrów) obejmująca ponadto liczne świetlice, domy ludowe, biblioteki i inne,
- wskaźniki wykonania (np. imprezy, uczestnicy imprez/1000 mieszk.) porównywalne z średnią krajową i regionalną pomimo o połowę niższych wskaźników dot. liczby i potencjału kół/klubów/sekcji na 1000 mieszkańców, co tylko potwierdza potencjał i determinację lokalnych kadr kultury do podejmowania i realizacji jeszcze ambitniejszych wyzwań,
- bogata oferta kulturalna gmin partnerskich MOF pozwalająca podejmować inicjatywy wykorzystujące ten potencjał do podejmowania inicjatyw o zasięgu ponadgminnym wzbogacających usługi kulturalne o zasięgu całego obszaru funkcjonalnego oraz integrujących jego mieszkańców. Poszczególne oferty partnerów są na tyle spójne że pozwalają konstruować interesujące wydarzenia tematyczne o skali całego MOF wykorzystujące i eksponujące tradycje galicyjskie, lasowiackie, COP, siarkowe oraz rodu Tarnowskich, którego pamiątki rozproszone są na terytorium całego obszaru MOF,
- mimo iż wskaźniki dotyczące liczby klubów, sekcji itp. dla MOF są mniejsze o połowę niż w Polsce i regionie to udaje się osiągać porównywalne wskaźniki względne dot. imprez i liczb uczestników,
- bogate doświadczenie TARR S.A. w realizacji projektów z zakresu Ekonomii Społecznej,
- aktualnie realizowany projekt Tarnobrzieskiego Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej,
- liczne i różnorodne organizacje pozarządowe,
- prężnie działająca spółdzielnia socjalna w Tarnobrzegu,
- wzrastające możliwości zatrudnienia związane z dynamicznym rozwojem międzynarodowych koncernów,
- tradycje regionu przemysłowo-rolniczego (Centralny Okręg Przemysłowy),

- sprawnie działające Uniwersytety Trzeciego Wieku w Tarnobrzegu, Gorzycach i Nowej Dębie.

Sfera gospodarcza

- posiadanie zbiornika wodnego – drugiego w regionie pod względem powierzchni,
- liczne walory i atrakcje turystyczno-rekreacyjne związane z dotychczasowymi działaniami Miasta Tarnobrzega w zakresie infrastruktury nad Jeziorem Tarnobrzeskim (długie piaszczyste i dobrze wyprofilowane plaże uformowane z zastosowaniem specjalnie sprowadzonego i czystego piasku, duże i praktyczne zaprojektowane parkingi, najdłuższa na północnym Podkarpaciu „tyrolka”, dobrze przygotowane stanowiska dla wędkarzy, obiekt mariny oferujący miejsca noclegowe w pokojach wieloosobowych, konferencyjne i zaplecze kulinarne, obfite zazielenienie oraz miejsca biwakowe, częściowo zrealizowany system dróg lokalnych, znakomite warunki do nurkowania i profesjonalna baza nurkowa LOK i inne),
- dobrze zagospodarowane i reprezentacyjne obiekty zabytkowe (np. zamki w Baranowie Sandomierskim i zespół pałacowy w Tarnobrzegu) pozwalające na organizowanie wydarzeń konferencyjnych oraz turystycznych dużej skali,
- rozwinięta sieć małej gastronomii nad Jeziorem Tarnobrzeskim,
- możliwości korzystnego dofinansowania małych firm turystycznych oraz usługowych w ramach już realizowanego projektu Tarnobrzeskiego Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej,
- duży potencjalny wkład infrastruktury otoczenia Jeziora do ukształtowania unikalnego produktu turystycznego obejmującego zabytki, pamiątki Centralnego Okręgu Przemysłowego, przemysłu siarkowego, bogactwo dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego nawiązującego do tradycji galicyjskiej i lasowiackiej,
- sprawnie działające oddziały PTTK oraz Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego, jako potencjalni partnerzy przy wdrażaniu produktu,
- tradycje regionu przemysłowo-rolniczego (Centralny Okręg Przemysłowy),
- różnorodność kwalifikacji miejscowej ludności: przemysł chemiczny i maszynowy, rolnictwo, ogrodnictwo, rzemiosło, ceramika, przetwórstwo szkła, przemysł spożywczy itp.,
- centralne położenie miasta Tarnobrzega w trójkącie Kielce - Lublin - Rzeszów,

- Wschodni Sojusz Motoryzacyjny w siedzibą w Tarnobrzegu,
- duże obszary objęte Specjalną Strefą Ekonomiczną,
- potencjał Tarnobrzieskiego Parku Przemysłowo-Technologicznego oraz sąsiadujących z nim uzbrojonych terenów inwestycyjnych,
- dobrze przygotowane obszary inwestycyjne gmin partnerskich,
- urodzajne gleby, tradycje i potencjał do produkcji żywności,
- posiadanie kilku wypromowanych produktów regionalnych,
- duża ilość powierzchni produkcyjnych nadających się do zagospodarowania wraz z niezbędnym uzbrojeniem,
- znaczne rezerwy mocy zainstalowanej w stosunku do pobieranej w energetyce,
- systematycznie poprawiająca się dostępność komunikacyjna niezbędna do rozwoju turystyki i rekreacji.

Sfera środowiskowo-przestrzenna

- modelowo zagospodarowane tereny poprzemysłowe związane z likwidowaną kopalnią – Jezioro Tarnobrzieskie,
- posiadanie przez gminy partnerskie MOF znaczącego potencjału przestrzeni publicznej (w szczególności – rynki miejscowości gminnych), która po odnowieniu, poprawie estetyki, zazielenieniu oraz przywróceniu funkcji centrum handlowo-rekreacyjnego może stanowić ważny czynnik integrujący nie tylko społeczności lokalne poszczególnych gmin, ale również umożliwiać konstruowanie sieciowych programów wzbogacających ofertę turystyczną, ale również całą społeczność MOF,
- funkcjonujące w świadomości społecznej i niezwykle ciekawe tradycje nawiązujące do kultury lasowiackiej oraz galicyjskiej, które mogą stanowić bazę do kreowania specyficznych klimatów i związanych z tym wyrobów i usług, ale także konstruowania wydarzeń kulturalnych i rekreacyjnych oraz ich powiązania z produktem turystycznym obszaru MOF,
- Regionalne Centrum Promocji Obszaru Natura 2000 zlokalizowane w zespole pałacowym w Tarnobrzegu ,
- bogactwo i zróżnicowanie środowiska przyrodniczego, kulturowego i historycznego na terenach wiejskich sprzyjające rozwojowi usług turystycznych i wpływających na poziom i jakość życia,

- powiązanie infrastrukturalne z innymi jednostkami samorządowymi zagospodarowującymi obszary przemysłowe (np. częściowa sieć ścieżek rowerowych).

Mobilność i transport

- dobrze oceniana jakość dróg na terenie MOF Tarnobrzeg,
- dostępność miejskiej komunikacji zbiorowej na terenie Tarnobrzega,
- niewysokie ceny biletów w komunikacji zbiorowej,
- rozwijająca się sieć dróg rowerowych,
- aktywność przewoźników prywatnych.

SŁABOŚCI

Sfera Społeczna

- wyeksploatowana lub brakująca infrastruktura instytucji kultury ograniczająca możliwości zapewnienia usług publicznych w tym zakresie z zachowaniem standardów współczesności
- trudności w pełnym wykorzystaniu potencjału ludzi kultury oraz ich inwencji w zakresie realizacji projektów łączących oferty kulturalne partnerów w klimatyczne projekty obejmujące walory całego MOF
- obawy przed utratą aktywistów oraz ich zapału z uwagi na niedostatki infrastrukturalne – statystyki względne wskazują, że są realizowane podobne wskaźniki imprez i uczestników jak dla kraju czy regionu pomimo mniejszej o połowę liczby kół i sekcji, co jest związane m.in. z trudnościami lokalowymi, ich stanem oraz np. uwarunkowaniami właścicielskimi
- wzrastająca liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym,
- inne niekorzystne zmiany w ekonomicznej strukturze wiekowej,
- niekorzystne prognozy demograficzne,
- ubożenie niektórych grup społecznych,
- problemy wynikające z nadwyżki siły roboczej szczególnie w osiedlach wiejskich,
- niskie kwalifikacje byłych pracowników najniższego szczebla przemysłu,
- niedostateczna aktywność lokalnych grup społecznych.

Sfera gospodarcza

- niewykorzystany potencjał do rozwoju usług turystycznym na bazie zasobów bogatego dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego, ale też dobrej lokalizacji i bliskości
- brak dobrej oferty w postaci produktu turystycznego - dobrze zaprogramowanego, wypromowanego i opartego na niezbędnej, nowoczesnej i atrakcyjnej infrastrukturze
- niekorzystne uwarunkowania kulturowe utrudniające wdrożenie porozumień partnerskich
- niewystarczająco rozwinięta infrastruktura turystyczno-wypoczynkowa,
- nieskoordynowana i rozproszona promocja gospodarcza,
- niewystarczająca jakość systemu komunikacyjnego strefy rozwoju gospodarczego na terenach po KiZPS Siarkopol,
- zużycie części infrastruktury przemysłowej i mieszkaniowej,
- ograniczenia wynikające z braku efektywnego węzła komunikacyjnego udrażniającego połączenie specjalnej Strefy ekonomicznej z drogami wojewódzką i krajową.

Sfera środowiskowo-przestrzenna

- wyeksploatowana, przestarzała oraz niespełniająca swej funkcji infrastruktura przestrzeni publicznej zwłaszcza w centrach gmin partnerskich poważnie ograniczająca możliwości związane z integracyjną funkcją wobec obywateli zwłaszcza osób starszych i zagrożonych wykluczeniami,
- niski poziom zazielenienia rynków, zabetonowanie i inne czynniki przyczyniające się do funkcjonowania tzw. „wysp ciepła” ze wszystkimi skutkami tego zjawiska,
- chaotyczna zabudowa rynków jednostek gminnych spowodowana doraźnymi działaniami w przeszłości wynikającymi z ograniczonych środków np. prowadzonymi bez dbałości o spójność w ramach MOF utrudniająca swe wykorzystanie np. w promocji turystycznej czy też budowaniem klimatycznych przestrzeni wypoczynku i spotkań mieszkańców w ramach gmin, a zwłaszcza w ramach obszaru funkcjonalnego,
- niewystarczające pokrycie terenu MOF siecią kanalizacyjną i wynikające stąd ograniczenia rozwoju,
- niedostateczne tempo regeneracji oraz budowy nowej infrastruktury związanej np. z ochroną środowiska, ochroną zdrowia,
- krótkie tradycje w zakresie działalności gospodarczej związanej z rekreacją i turystyką,
- niewielka liczba obiektów noclegowych i niezadowolająca ich jakość.

Mobilność i transport

- niedostateczna dostępność komunikacyjna MOF do sieci transportowej o charakterze ponadregionalnym,
- ograniczenie rozwoju połączeń komunikacyjnych wynikające z położenia przy granicy województwa oraz przy biegu rzeki Wisły,
- niska gęstość zaludnienia na terenie MOF Tarnobrzeg wpływająca na ograniczenie rentowności świadczenia usług komunikacji zbiorowej,
- niski poziom bezpieczeństwa drogowego, szczególnie w odniesieniu do bezpieczeństwa pieszych i rowerzystów,
- brak połączeń trasami rowerowymi pomiędzy poszczególnymi miejscowościami MOF,
- niesatysfakcjonująca jakość połączeń rowerowych pomiędzy generatorami ruchu na terenie MOF,
- niedostateczne skomunikowanie terenów nad Jeziorem Tarnobrzeskim,
- słabe skomunikowanie gmin podmiejskich przy pomocy komunikacji zbiorowej,
- słaby stan techniczny floty pojazdów wykorzystywanych do świadczenia usług komunikacji zbiorowej,
- niewystarczająca częstotliwość kursowania pojazdów komunikacji zbiorowej,
- niedostosowanie części pojazdów komunikacji zbiorowej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami,
- ograniczona możliwość kontrolowania jakości realizacji usług przewozowych przez zewnętrznego przewoźnika,
- brak dworca komunikacji miejskiej,
- archaiczny system informacji pasażerskiej,
- brak integracji oferty przewozowej łączącej różne środki transportu,
- niedostateczna dostępność ładowarek dla pojazdów elektromobilnych.

SZANSE

Sfera Społeczna

- szanse wynikające z polityki regionalnej Unii Europejskiej,
- szanse wynikające z faktu, że turystyka jest perspektywnym kierunkiem rozwoju gospodarczego kraju i regionu,
- dostępność i możliwości wykorzystania środków finansowych na cele związane z rynkiem pracy

- wzrost nakładów państwa na rozwój i badania w szkolnictwie wyższym i inwestycje w ochronie zdrowia oraz rozwój zasobów, rehabilitację zawodową i społeczną,
- rozwój instytucji otoczenia biznesu i współpracy nauki z biznesem,
- rozwój społeczeństwa informacyjnego wpływający korzystnie na jakość życia mieszkańców miasta.

Sfera gospodarcza

- szanse wynikające z faktu, że turystyka jest perspektywicznym kierunkiem rozwoju gospodarczego kraju i regionu,
- szanse wynikające z polityki regionalnej Unii Europejskiej,
- dostępność i możliwości wykorzystania środków finansowych na cele związane z rynkiem pracy,
- wzrost nakładów państwa na rozwój i badania w szkolnictwie wyższym i inwestycje w ochronie zdrowia oraz rozwój zasobów, rehabilitację zawodową i społeczną,
- rozwój instytucji otoczenia biznesu i współpracy nauki z biznesem,
- rozwój społeczeństwa informacyjnego wpływający korzystnie na dostępność środków wsparcia z różnych programów operacyjnych,
- rosnący zagraniczny i krajowy popyt na nowoczesne i niekonwencjonalne usługi turystyczne,
- szanse rozwoju przetwórstwa spożywczego w oparciu o zasoby surowcowe własne oraz pobliskiego powiatu sandomierskiego,
- dostępność programów wspierających rozpoczynanie działalności gospodarczej, w tym innowacyjnej,
- dostosowywanie kierunków kształcenia (przekwalifikowania) pod potrzeby pracodawców (np. projekt klastra WSM),
- poprawiające się prawo w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej,
- szanse związane z turystyką wynikające z pobliskiego położenia 1000-letniego miasta Sandomierza, zabytków Baranowa Sandomierskiego, Tarnobrzega oraz pobliskich gmin,
- przemysłowe tradycje tej części regionu podkarpackiego bliskie położenie i możliwości wykorzystania infrastruktury Linii Hutniczo-Siarkowej.

Sfera środowiskowo-przestrzenna

- regulacje prawne (UE) wymuszające stosowanie alternatywnych źródeł energii,
- potencjalne możliwości współpracy sieciowej w zakresie turystyki z Sandomierzem oraz liczne i atrakcje turystyczne w stosunkowo bliskim otoczeniu (np. zamek w Ujeździe czy Lasy Janowskie) umożliwiające budowanie sieciowych produktów turystycznych,
- możliwości wynikające z postępu technologicznego w zakresie materiałów i technologii możliwych do wykorzystania w regeneracji starej i budowie nowej infrastruktury,
- wzrost popularności turystyki rekreacyjnej i biznesowej.

Mobilność i transport

- przewidywana poprawa dostępności zewnętrznej miasta dzięki budowie drogi ekspresowej w ciągu S74,
- możliwość uruchomienia nowych przystanków komunikacji kolejowej na terenie MOF Tarnobrzeg,
- możliwość zdobycia dofinansowania na ekologiczne środki transportu,
- możliwość poprawy obsługi komunikacyjnej MOF Tarnobrzeg dzięki współpracy z Sandomierzem,
- wzrastające zainteresowanie wykorzystaniem roweru i UTO (urządzeń transportu osobistego) jako środków transportu indywidualnego,
- ambitne plany rozwoju ponadlokalnych sieci tras rowerowych przebiegających przez tereny MOF Tarnobrzega,
- możliwość poszerzenia katalogu dostępnych w MOF Tarnobrzeg środków transportu o rowery elektryczne,
- wzrost popularności i spadek cen technologii wykorzystywanych do elektomobilności.

ZAGROŻENIA

Sfera Społeczna

- wzrastające wymagania gospodarki pod względem jakości kadr oraz zaplecza technicznego,
- ucieczka ludzi wykwalifikowanych z regionu,

- niewydolny system prawny w Polsce generujący brak poczucia stabilności przez przedsiębiorców,
- znikome efekty wprowadzania ułatwień dla rozpoczynających działalność gospodarczą,
- nieakceptowalny poziom funkcjonowania systemu zamówień publicznych,
- poczucie niskiej jakości systemu prawnego oraz funkcjonowania nieformalnych mechanizmów związanych z udzielaniem zleceń,
- uciążliwości związane z wysokimi opłatami na ubezpieczenie społeczne,
- starzenie się kwalifikacji” osoby długotrwale bezrobotne mogą trwale zasilić szeregi korzystających z opieki społecznej.

Sfera gospodarcza

- skomplikowany system prawny i podatkowy,
- wysokie koszty zatrudniania (płaca minimalna) ponoszone przez pracodawców,
- emigracja młodzieży do dużych miast (szczególnie absolwentów najlepszych szkół i uczelni)
- niekorzystne prognozy liczby ludności kraju i regionu,
- niski poziom zainteresowania oraz świadomości potrzeb kształcenia ustawicznego dorosłych oraz zastępowalności kadr,
- słaba zdolność organizacji pozarządowych i instytucji służby zdrowia do aplikowania o środki UE oraz niewystarczająca zdolność do sfinansowania udziału własnego w takich projektach,
- rozdzźwięk między dynamizmem zmian społecznych i gospodarczych a procesem zmian w edukacji na wszystkich jej poziomach.

Sfera środowiskowo-przestrzenna

- niepewny los strategicznej inwestycji transportowej - Centralnego Okręgu Przemysłowego
- niewystarczające wykorzystywanie transportu kolejowego w gospodarce narodowej,
- nadal niewystarczająca dostępność drogową,
- złożone i czasochłonne procedury uruchomienia funduszy strukturalnych,
- nieregulowane warunki dla rozwoju energetyki odnawialnej – przedłużające się i niepewne prace nad ustawą o odnawialnej,
- zagrożenia powodziowe wynikające ze zmian klimatycznych.

Mobilność i transport

- zależność od decyzji zewnętrznych w zakresie rozwoju dostępności transportowej Tarnobrzega, w szczególności w zakresie komunikacji kolejowej,
- niepewność utrzymania obsługi linii komunikacyjnych świadczonej przez przewoźników,
- możliwość wprowadzenia surowych regulacji dotyczących norm emisyjności w komunikacji zbiorowej,
- wzrastające ceny zakupu nowoczesnych autobusów,
- ryzyko niewyłonienia wykonawcy usług przewozowych w ramach organizowanych przetargów.

II.5 Powiązania społeczne, gospodarcze, środowiskowo-przestrzenne oraz tożsamościowe

Miejski Obszar Funkcjonalny Tarnobrzeg jest ściśle zintegrowany oraz wielowymiarowo powiązany funkcjonalnie w różnych aspektach, zarówno na poziomie gmin będących w składzie obszaru funkcjonalnego, jak i w kontekście otaczającego obszaru. Poniżej przedstawiono kluczowe czynniki kształtujące i determinujące te funkcjonalne powiązania w ramach MOF Tarnobrzeg.

W ramach strategii wojewódzkiej, MOF Tarnobrzeg został określony jako jeden z kilku biegunów wzrostu. Miasto będące rdzeniem MOF to miejsce o istotnym potencjale przemysłowym, przedsiębiorczością oraz potencjale edukacyjnym, włączając w to szkolnictwo wyższe (Państwowa Uczelnia Zawodowa). Ze względu na aktualną sytuację to dawne miasto wojewódzkie aktualnie jest zaliczane do miast, które tracą funkcje społeczno-gospodarcze. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego podkreśla potrzebę wzmocnienia potencjału gospodarczego i społecznego MOF Tarnobrzeg, promowanie spójności i doskonalenie dostępności komunikacyjnej, a także rozwijanie różnych form rekreacji, kultury i turystyki na tym obszarze.

Ze względu na bliskość wzajemnego położenia miast średniej wielkości oraz gmin z ich sąsiedztwa, w tym również obszaru przekraczającego granice MOF, a nawet regionu (Sandomierz) została zainicjowana współpraca ponadlokalna pod nazwą Inicjatywy Czwórmieścia, która pokrywając cały obszar MOF Tarnobrzeg może odegrać istotną rolę w jego rozwoju i powinna być zawsze uwzględniana. Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030 wyraźnie dostrzega i uwzględnia tę unikalną szansę rozwojową, zaleca, popiera i zakłada wsparcie związane z kształtowaniem się wielobiegunowego układu miast, w skład którego wchodzi Stalowa Wola, Nisko, Sandomierz i Tarnobrzeg. Z punktu

widzenia planów rozwoju MOF Tarnobrzeg jest to unikalna szansa sprzyjająca współpracy w celu podniesienia jakości życia mieszkańców regionu.

Miejski Obszar Funkcjonalny Tarnobrzeg jako całość stanowi przestrzeń 5-ciu blisko położonych wspólnot wykazujących liczne, silne i wzajemnie się uzupełniające powiązania w różnych dziedzinach, przy czym występuje tu naturalne zróżnicowanie terytorialne poszczególnych funkcji. I tak Tarnobrzeg, Nowa Dęba i Gorzyce mają charakter bardziej przemysłowy zapewniając natomiast gminy Grębów i Baranów Sandomierski to najczęściej funkcje rolnicze, ale też związane z potencjałem usług rekreacyjnych i niezwykle wzbogacające całość przestrzeni wielobarwną ofertę w zakresie kultury i tradycji.

W aspekcie środowiskowym, gminy wchodzące w skład MOF są związane ze sobą przez uwarunkowania geograficzne. Obszar MOF jest położony w Kotlinie Sandomierskiej, w obrębie mezoregionów takich jak Dolina Dolnego Sanu, Równina Tarnobrzaska i Równina Biłgorajska. Miasto Tarnobrzeg oraz gminy Gorzyce i Baranów Sandomierski powiązane są bezpośrednim położeniem w pobliżu rzeki Wisły oraz łączą je uwarunkowania związane z objęciem zakresem Obszaru chronionego „Dolina Wisły”

Jednym z najważniejszych powiązań są te wynikające z historii i związane z tym wyraźnie ukształtowane poczucie wspólnej tożsamości terytorialnej. Jest to jeden z ważniejszych atutów sprzyjających podejmowaniu działań zintegrowanych w szerokim spektrum zagadnień. Czynniki które dominująco wpłynęły na ukształtowanie się tej tożsamości były:

- wspólna przynależność i centralne położenie w dawnym województwie tarnobrzesckim,
- silne powiązania zawodowe związane z funkcjonowaniem przemysłu siarkowego, jego upadku oraz rewitalizacji społeczno-gospodarczej,
- istotne znaczenie faktu ogarnięcia niemal całego obszaru MOF przez innowacyjną i rozwojową aktywność rodu Tarnowskich,
- centralne położenie i objęcie zasięgiem największej przedwojennej inicjatywy gospodarczej Polski jaką był Centralny Okręg Przemysłowy,
- obszerne i uzupełniające się dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze.

II.6 Analiza problemów, potrzeb oraz potencjałów rozwojowych MOF Tarnobrzeg

Analizując sytuację w MOF Tarnobrzeg, istotne jest uwzględnienie czynników zewnętrznych oraz obserwowanie trendów i tendencji, które kształtują jego funkcjonowanie i mają wpływ na dalszy rozwój obszaru.

Wśród kluczowych czynników, trendów i uwarunkowań, które wpływają na rozwój MOF Tarnobrzeg oraz wprowadzają pewne wyzwania w realizacji projektów zintegrowanych, można wymienić:

Problem starzenia się społeczności

Proces starzenia się społeczeństwa to nie tylko kwestia demograficzna, ale także wyzwanie, które stawia przed nami wiele zadań związanych z dostosowaniem i rozwojem odpowiednich usług publicznych, infrastruktury oraz świadczeń. W miarę jak ludzie starzeją się, pojawiają się różne trudności i wyzwania. Przede wszystkim zwiększa się zapotrzebowanie na opiekę zdrowotną i usługi społeczne. Istnieje również ryzyko, że starsi mieszkańcy mogą czuć się osamotnieni i izolowani, zwłaszcza jeśli ich rodziny mieszkają daleko.

W mieście Tarnobrzegu i okolicach (MOF) obserwujemy wyraźny trend starzenia się społeczeństwa, który wymaga interwencji. Statystyki nie pozostawiają wątpliwości - już obecnie co czwarty mieszkaniec MOF Tarnobrzeg ma 65 lat lub więcej. To znaczący wzrost w porównaniu z poprzednimi dekadami, a dynamiczne zmiany demograficzne w naszym regionie wydają się być mniej korzystne niż w niektórych innych częściach kraju. Biorąc pod uwagę te zmiany oraz spadający przyrost naturalny i niskie saldo migracji, nie możemy ignorować faktu, że proces starzenia się społeczeństwa będzie postępować.

Konieczne jest rozwijanie polityki senioralnej, która uwzględni różnorodne aspekty życia seniorów. Obejmuje to rozwijanie usług medycznych i opiekuńczych, kreowanie atrakcyjnej oferty kulturalnej dostosowanych do potrzeb osób starszych, aktywizację społeczną seniorów oraz dostosowywanie infrastruktury do osób z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami wynikającymi z podeszłego wieku.

Wzrost liczby osób w wieku senioralnym może także stanowić szansę dla młodych i przedsiębiorczych mieszkańców MOF. Otwieranie działalności gospodarczych skierowanych do seniorów może być perspektywnym obszarem rozwoju. Jednakże, warto zaznaczyć, że proces starzenia się społeczeństwa wpływa na dostępność pracowników na rynku pracy, co stanowi wyzwanie szczególnie dla obszarów gospodarczych, gdzie przedsiębiorstwa są kluczowymi pracodawcami. Należy podejść do tego wyzwania z wizją i determinacją, aby zapewnić godne i aktywne starzenie się społeczności oraz odpowiedzieć na potrzeby zmieniającego się otoczenia.

Odptyw ludzi młodych

Trend migracji młodych i wykształconych osób do większych ośrodków jest obserwowany w całej Polsce. W obszarze MOF Tarnobrzeg również mamy do czynienia z tym wyzwaniem migracyjnym, które w powiązaniu z ww. problemem starzenia pogłębia jeszcze bardziej trudności rozwojowe. W okresie ostatniej dekady, liczba osób w wieku 20-34 lat zmniejszyła się o znaczące 30,1% w całym obszarze

funkcjonalnym. W samym mieście Tarnobrzegu, stajemy w obliczu jeszcze bardziej niekorzystnych danych, gdzie liczba młodych ludzi spadła o 34,8% w tym samym okresie. To wyraźnie pokazuje trudności związane z zatrzymywaniem młodych mieszkańców na obszarze MOF. Dlatego konieczne jest wzmocnienie konkurencyjności obszaru poprzez, tworzenie atrakcyjnych miejsc pracy oraz dobrych miejsc do osiedlania się, ale także oferowania usług publicznych na odpowiednio wysokim poziomie.

Negatywny wpływ wojny na Ukrainie

Bliskość położenia względem granicy państwa będącego w stanie wojny jakim, jest Ukraina może odgrywać niekorzystny wpływ na szanse realizacji planów rozwojowych i powinna być zawsze uwzględniana oraz regularnie monitorowana

Wzrost cen mediów, gazu ziemnego i węgla energetycznego może sprawić, że przekształcenie tradycyjnych źródeł ciepła na bardziej ekologiczne w budynkach mieszkalnych staje się trudniejsze. Fluktuacje cen surowców wpływają na zwiększenie kosztów usług publicznych, w tym transportu. Te wzrastające ceny mediów mają wpływ na funkcjonowanie samorządów lokalnych, co wymusza konieczność udzielania wsparcia i ochrony mieszkańcom dotkniętym wzrostem cen, szczególnie poprzez system pomocy społecznej. Migracja obywateli Ukrainy stwarza wyzwania związane z zapewnieniem usług publicznych dla uchodźców, co znacząco wpływa na politykę prowadzoną przez lokalne samorządy. Wśród ważnych problemów można wymienić konieczność zapewnienia dostępu do usług edukacyjnych i opiekuńczych dla dzieci i młodzieży, udostępnienie opieki zdrowotnej, wsparcie w ramach systemu pomocy społecznej oraz aktywizację i integrację społeczną migrantów. Przy napływie migrantów pojawiają się również wyzwania infrastrukturalne związane z rozbudową polityki mieszkaniowej, transportu publicznego oraz gospodarki odpadami.

II.7 Potencjały rozwojowe

Możliwości rozwojowe związane z usługami turystycznymi

II.7.1 Potencjały gmin partnerskich MOF

Obszar MOF unikalnie położony w widłach rzek Wisły i Sanu (w tym posiadający bezpośrednio na swym terytorium wyjątkową atrakcję jaką jest miejsce połączenia tych największych rzek Polski) posiada interesujący potencjał do ukształtowania produktu turystycznego bazującego zarówno na dziedzictwie przyrody i kultury, jak również istniejącej infrastrukturze, dostępności komunikacyjnej oraz kapitale ludzkim, który może być zaangażowany w pozytywne procesy zmiany społecznej.

W szczególności jako potencjały rozwojowe MOF Tarnobrzeg należy wskazać:

- jednorodna pod względem kulturowym społeczność lokalna MOF, co sprzyja zintegrowaniu oraz brakowi konfliktów wynikających uwarunkowań historycznych (np. tożsamościowych związanych z dawnymi zaborami). Pozytywnymi czynnikami integrującymi były też powiązania funkcjonalne związane ze wspólnym funkcjonowaniem w dawnym województwie tarnobrzesckim, co wytworzyło powiązania zawodowe, komunikacyjne, ale również rodzinne, które łącznie pozwalają jednoznacznie zdywersyfikować przestrzeń funkcjonalną,
- bogate tradycje ukształtowane poprzez: kulturę lasowiacką, okres przynależności do zaboru austriackiego (kraina Galicji), aktywność rozwojowa rodu Tarnowskich (niemal dokładnie pokrywała obszar MOF), okresy industrialne związane z Centralnym Okręgiem Przemysłowym oraz przemysłem siarkowym ,
- posiadanie obszernych terenów po górnictwie siarki, które zostały modelowo zrehabilitowane tworząc nowe walory i możliwości (np. jeziorka pokopalniane wśród lasów atrakcyjne dla wędkarzy i grzybiarzy),
- obszerne pozostałości Puszczy Sandomierskiej z siecią dróg i ścieżek rowerowych wśród lasów
- niezwykle bogate dziedzictwo kulturowe z dwoma dobrze odrestaurowanymi zamkami (renesansowy „mały Wawel” w Baranowie czy też reprezentacyjna siedziba Rodu Tarnowskich z parkiem w Tarnobrzegu-Dzikowie), ale też gotyckim kościołem św. Marii Magdaleny w Miechocinie oraz dworkami i pałacami rozproszonymi na całym terenie MOF.
- posiadanie rynków przez wszystkie miejscowości gmin partnerów z zabudową nawiązującą do okresu galicyjskiego, okresu funkcjonowania tu społeczności żydowskiej czy też obiektów związanych z COP,
- posiadanie szerokiej gamy przestrzeni publicznej nadającej się do rozwijania funkcji rekreacyjnych, handlowych czy gastronomicznych,
- dobrze wypromowane oraz oryginalne wydarzenia kulturalne o zasięgu krajowym – np. Militariada w Nowej Dębie, Satyrbules czy też Barbórkowa Drama Teatralna w Tarnobrzegu
- rozwinięta sieć ścieżek rowerowych połączona z ogólnopolską siecią GreenVelo przecinającą obszar MOF,
- obfitość produktów rolnych pochodzących zarówno z własnego terenu jak i pobliskiego zagłębia produkcji warzywniczej i sadowniczej w otoczeniu Sandomierza – wysokiej jakości owoce i warzywa spełniające normy ekologiczne sprzyjające ekoturystyce oraz zrównoważonemu rozwojowi w branży turystycznej,

- rozwinięta i różnorodna oferta usług kulturalnych poszczególnych wspólnot partnerskich pozwalająca konfigurować programy kulturalne większej skali obejmującej wszystkie gminy MOF,
- bardzo dobre warunki do rozwoju turystyki zdrowotnej i wellness: możliwości rozszerzania oferty związanej z zachowaniem zdrowia i komfortem, obejmującej także opcje dostosowane do podróżujących w celach służbowych oraz dla seniorów (w tym sprzyjające statystyki wskazujące MOF jako miejsce o najdłuższej długości życia w Polsce),
- jedne z najlepszych w kraju statystyk bezpieczeństwa publicznego poparte danymi policyjnymi.
- turystyczne walory położenia, które obejmują bardzo dobrą dostępność położenie na głównej linii komunikacyjnej pomiędzy stolicą regionu (Rzeszów), a stolicą kraju.

II.8 Wnioski podsumowujące diagnozę

Zaprezentowane w niniejszym rozdziale analizy pozwoliły sformułować wnioski, które stały się podstawą przy opracowaniu koncepcji strategii obejmującej sformułowanie celu nadrzędnego jakim jest misja, struktury celów uporządkowanej w układzie kierunków zrównoważonego rozwoju oraz proponowanych działań, których realizacja powinna doprowadzić do osiągnięcia przyjętych celów.

Wnioski te przedstawiają się następująco:

- Z punktu widzenia perspektyw rozwojowych obszaru MOF Tarnobrzeg obiecującym kierunkiem rozwoju gospodarczego obszaru funkcjonalnego obejmującego miasto rdzeniowe i cztery gminy partnerskie położone w widłach Wisły i Sanu wydaje się być sfera usług turystycznych i rekreacyjnych.
- Potrzebne jest zarówno wzmocnienie potencjału infrastruktury do świadczenia usług okołoturystycznych oraz stworzenie i wypromowanie specyficznego produktu turystycznego MOF Tarnobrzeg.
- Interesującym wzbogaceniem tej oferty będą planowane do realizacji w ramach ZIT inwestycje związane z rozszerzeniem oferty turystycznej, jak również bardzo interesujące plany odnowy przestrzeni publicznych Grębowa i Baranowa Sandomierskiego nawiązujące do klimatów galicyjskich.
- Wbrew spotykanym opiniom, o skali ruchu turystycznego na danym obszarze niekoniecznie decydują wyłącznie walory turystyczne, ale tzw. produkt turystyczny. Tworzą go: atrakcje i środowisko regionu, infrastruktura i usługi turystyczne, dostępność komunikacyjna terenu, jego „turystyczny” wizerunek oraz poziom cen usług i towarów nabywanych przez odwiedzających. Dla MOF Tarnobrzeg taki wizerunek tworzy dziś imponujący

i wielowymiarowy kompleks atrakcji obejmujący Jezioro Tarnobrzesckie oraz zespół powiązanych zabytków (m.in. dwóch zamków, obszarów leśnych, ale również systemu odcinków tras rowerowych skoordynowanej oferty kulturalnej, produktów posiadających status tradycyjnych i regionalnych oraz innych atrakcji, które łącznie składają się na kompleksową ofertę dla przyjezdnych.

- Rozwinięcie infrastruktury sprzyjającej rozwojowi usług turystycznych i rekreacyjnych jest uzasadnione, ale należy poprawić dostępność i rozszerzyć wykorzystanie atrakcji Jeziora Tarnobrzesckiego oraz obfitego bogactwa zabytków, przyrody oraz promocję potencjału kulturowego i rekreacyjnego gmin MOF dzięki realizacji projektu partnerskiego Między Wisłą a Sanem.
- Konieczne jest bardziej zintegrowane podejście do wykorzystania lokalnego dziedzictwa kulturowego, takiego jak zespół pałacowy w Tarnobrzegu, renesansowy Zamek w Baranowie Sandomierskim i dziedzictwo z okresu budowania Centralnego Okręgu Przemysłowego,
- Potrzebą chwili i niezbędnym kierunkiem interwencji projektowej powinno być wzmocnienie głównego ogniwa spajającego większość potencjałów gospodarki turystycznej MOF jakim jest Jezioro Tarnobrzesckie. Potrzebne jest zarówno wzmocnienie potencjału infrastruktury do świadczenia usług okołoturystycznych oraz stworzenie i wypromowanie specyficznego produktu turystycznego MOF Tarnobrzeg.
- Optymalnym wyborem działań rozwojowych jest podjęcie wysiłków prowadzących to wykreowania i wdrożenia produktu nastawionego na optymalne wykorzystanie różnorodnych lecz uzupełniających się potencjałach wszystkich partnerów tworzących MOF obejmujących różne wymiary, wysokiej jakości usługi kulturalne oraz specyficzną i nawiązującą do dziedzictwa (m.in. tradycje lasowiackie i galicyjskie) przestrzeń publiczną, które w naturalny sposób wpisują się i wzbogacają potencjał turystyczny obszaru funkcjonalnego.

II.8.1 Jezioro Tarnobrzesckie

Jezioro Tarnobrzesckie wydaje się kluczowym elementem produktu turystycznego jaki może być wykreowany na bazie obfitych zasobów dziedzictwa naturalnego oraz unikalnego położenia MOF w widłach Wisły i Sanu, wzdłuż kluczowego ciągu komunikacyjnego łączącego stolicę kraju ze stolicą regionu (Rzeszowem). W związku z powyższym w opisie potencjałów MOF właśnie temu zasobowi poświęcono dodatkowy oddzielny akapit, aby podkreślić znaczenie jakie może on odegrać w rozwoju produktu turystycznego MOF.

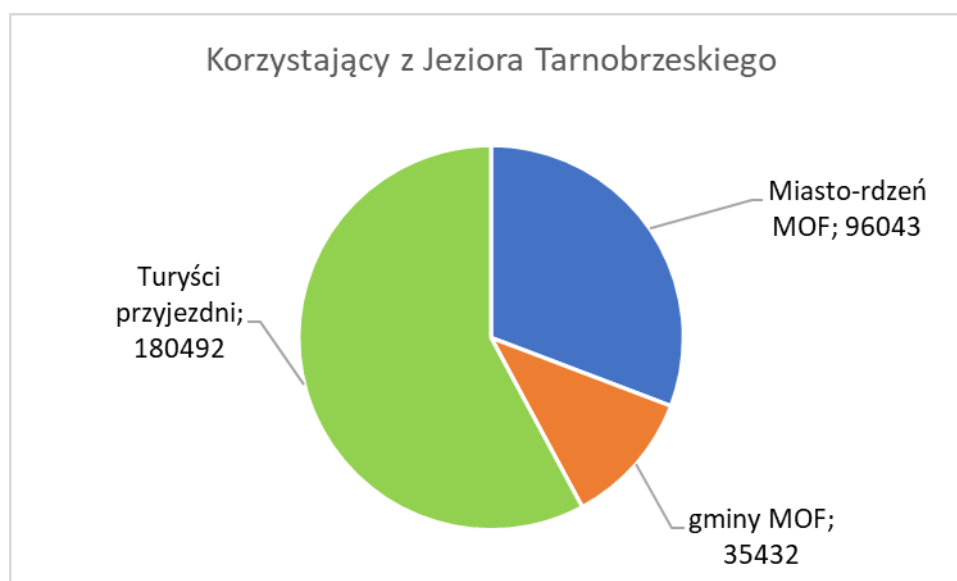
Jezioro Tarnobrzesckie to 460 hektarów lustra wody, najdłuższa plaża w południowej Polsce i otoczenie pełne atrakcji. To drugi pod względem wielkości akwen na Podkarpaciu i czwarty najgłębszy, wśród sztucznych zbiorników.

Akwen nazywany jest „cudem ekologii”, gdyż powstał w wyniku wypełnienia wodą pokopalnianego wyrobiska, które przed rozpoczęciem procesu rekultywacji miało 560 ha powierzchni i 110 metrów głębokości. 90 procent wody, którą tutaj wpuszczono miało pierwszą klasę czystości. Była więc krystalicznie czysta. Dla utrzymania tego efektu, co roku jej część jesienią jest spuszczana do Wisły, a wiosną zastępuje się ją czystą wodą. Wymianie podlega około 5 milionów m³ wody!

Akwen jest świetnym miejscem do uprawiania sportów wodnych - żeglarstwa, windsurfingu czy kitesurfingu. Działają tutaj dwa wyciągi do wakeboardingu i baza nurkowa, za pośrednictwem której można wyruszyć w podwodną podróż na głębokość nawet 42 metrów. Nad brzegiem akwenu funkcjonuje stacja wodniacka i keja, a także liczne wypożyczalnie sprzętu pływającego. To tutaj znajduje się także najdłuższa na północnym Podkarpaciu tyrolka. Długość lin, z których część przebiega nad wodą, to równe 500 metrów. Latem można także korzystać z wodnego parku rozrywki. Działa również park linowy przy plaży.

Tarnobrzeg może pochwalić się najdłuższą plażą w południowej Polsce. Jej długość to około 3 kilometry. Natomiast długość całej linii brzegowej to niemal 11 kilometrów. Całe jezioro jest objęte „strefą ciszy”, co oznacza, że odpoczynku na nie będzie mącić Was ryk silników motorówek czy skuterów wodnych.

Potwierdzeniem istotności tego atutu jest zainteresowanie jaką cieszy się Jezioro Tarnobrzesckie wśród korzystających. Tylko w 2023 roku z oferty Jeziora Tarnobrzesckiego skorzystało 311967 osób z czego więcej niż 60 % byli to przybysze spoza MOF Tarnobrzeg. Strukturę korzystających pokazano na poniższym wykresie

Źródło: Opracowanie własne

Warto odnotować, że ten sukces Jeziora Tarnobrzieskiego jest obserwowany, pomimo iż infrastruktura rekreacyjna oraz komunikacyjna pod względem ilościowym jest jeszcze daleka od pożądanej i wymaga jeszcze realizacji licznych projektów rozwojowych. Na tej podstawie można się spodziewać, że ten potencjał MOF wraz całą gamą i różnorodnością turystycznych walorów gmin partnerskich może stanowić istotną podstawę do rozwijania na obszarze MOF Tarnobrzeg perspektywicznej gałęzi rozwoju ekonomicznego jaką w dzisiejszych czasach staje się turystyka.

Korzyści wynikające ze zintegrowania ponadlokalnego

Współpraca partnerów lokalnych i regionalnych nie tylko pozwala na optymalne wykorzystanie dostępnych budżetów i środków finansowych, ale także umożliwia realizację bardziej ambitnych i rozległych projektów, które wspierają rozwój w danym obszarze. Dzięki podziałowi kosztów pomiędzy różnymi partnerami, staje się możliwe sprostanie większym wyzwaniom, co przekłada się na korzyści dla całej społeczności czego przykładem ma być realizacja projektu partnerskiego mającego na celu utworzenie produktu turystycznego o nazwie między Wisłą a Sanem. Niezależnie od korzyści, jakie wynikają dla samych partnerów, poziom współpracy ma korzystny wpływ na rozwijający się obszar MOF Tarnobrzeg w zakresie promocji potencjału kulturowego i turystycznego. Infrastruktura turystyczna ulega poprawie, region staje się bardziej atrakcyjny dla potencjalnych turystów, co z kolei przekłada się na wzrost liczby odwiedzających i generuje dodatkowe źródła dochodów dla lokalnej społeczności. Silne partnerstwo lokalnych i regionalnych podmiotów w kształtowaniu oraz rozwijaniu produktu turystycznego odgrywa kluczową rolę w rozwoju turystyki w danym regionie oraz rozwój gospodarczy. Efektywna współpraca, wymiana wiedzy i zasobów oraz dążenie do wspólnych celów przyczyniają się

do tworzenia atrakcyjnej i konkurencyjnej oferty turystycznej, która przynosi korzyści całemu Podkarpaciu.

Dostępność wsparcia zewnętrznego

Partnerzy MOF Tarnobrzeg powinni wykorzystać szansę na rozwój, dzięki możliwości pozyskania zewnętrznego finansowania w ramach różnorodnych instrumentów wsparcia, w tym funduszy europejskich unijnych. Realizowanie projektów „między Wisłą a Sanem” oraz konkurencyjnych w obszarze mobilności i transportu w partnerstwie pozwoli na zintegrowany rozwój obszaru MOF zarówno w sferze społecznej, gospodarczej, jak i przestrzennej poprzez tworzenie infrastruktury umożliwiającej uprawianie turystyki rowerowej (planowane utworzenie tras rowerowych, budowa ścieżek rowerowych i infrastruktury rekreacyjnej).

III Cele, jakie mają być zrealizowane w ramach ZIT,

Opis struktury logicznej Strategii wraz z określeniem. Cele, jakie mają być zrealizowane w ramach ZIT oraz ze wskazaniem wykorzystanego podejścia zintegrowanego, oczekiwanych wskaźników rezultatu i produktu (opis przyjętego systemu interwencji z wykorzystaniem instrumentu ZIT)

Zgodnie z rekomendacjami z rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r., strategia zintegrowanych inwestycji terytorialnych musi spełniać wymogi dla strategii terytorialnej, a tym samym zawierać obowiązkowe elementy określone w art. 29 ww. rozporządzenia. Poniższy tekst stanowi opis zintegrowanego podejścia służącego zaspokojeniu rozpoznanych potrzeb rozwojowych i wykorzystaniu potencjału obszaru MOF Tarnobrzeg.

Przedmiotowe opracowanie stanowi wdrożeniowo-operacyjne dla konkretnych wyselekcjonowanych, kierunków działań, które będą przewidziane do realizacji i finansowania ze środków UE w perspektywie 2021-2027, w szczególności w Programie Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027, jako interwencja ZIT. Zgodnie z wymogami i zaleceniami oraz wytycznymi Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, strategie ZIT powinny wskazywać cele strategiczne, priorytety oraz kierunki interwencji wraz z oczekiwanymi rezultatami (wskaźnikami) oraz przedsięwzięcia rozwojowe.

Przy opracowaniu niniejszego dokumentu przyjęto definicję projektu zintegrowanego rozumianego w następujący sposób:

Projekt zintegrowany: to projekt, który wpisuje się w cele rozwoju obszaru funkcjonalnego objętego instrumentem i jest ukierunkowany na rozwiązywanie wspólnych problemów rozwojowych – oznacza to, że projekt ten ma wpływ na więcej niż 1 gminę w MOF oraz jego realizacja jest uzasadniona zarówno w części diagnostycznej, jak i w części kierunkowej strategii.

Projekt zintegrowany powinien spełniać przynajmniej jeden z dwóch warunków:

- a) jest projektem partnerskim w rozumieniu art. 39 ustawy wdrożeniowej;
- b) deklarowany jest wspólny efekt, rezultat lub produkt końcowy projektu, tj. wspólne wykorzystanie stworzonej w jego ramach infrastruktury w przypadku projektów „twardych”, lub objęcie wsparciem w przypadku projektów „miękkich”, mieszkańców co najmniej 2 gmin OF, co powinno znaleźć swoje uzasadnienie zarówno w części diagnostycznej, jak i kierunkowej strategii. – Zrównoważona turystyka – według Światowej Organizacji Turystyki (UNWTO) to turystyka, która prowadzi do zarządzania wszystkimi zasobami w taki sposób, aby potrzeby ekonomiczne, społeczne i estetyczne były spełnione przy jednoczesnym zachowaniu integralności kulturowej, różnorodności biologicznej, systemów podtrzymywania życia oraz nie zaburzając kluczowych procesów ekologicznych.

Zastosowanie instrumentu ZIT przewiduje się w ramach realizacji Priorytetu 6 FEP - ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE. Cel szczegółowy 5(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego

włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich oraz innych niż miejskie.

III.1 Cele Strategii ZIT wraz z kierunkami działań

W celu zapewnienia i wyeksponowania podejścia zintegrowanego przy konstrukcji struktury celów zastosowano następujące założenia, które precyzują istotę oraz podejście przy formułowaniu zapisów struktury logicznej strategii. Założenia te są następujące:

- ✓ Cele strategiczne wykraczają poza prostą rejestrację potrzeb społeczności lokalnych poszczególnych gmin. Skoncentrowane są na partnerstwach i integracji działań, mających na celu osiągnięcie wspólnych celów, rozwijanie wspólnych potencjałów oraz rozwiązywanie wspólnych problemów.
- ✓ Wszystkie cele strategiczne mają na celu poprawę jakości życia mieszkańców poprzez jednoczesne rozwijanie aspektów społecznych, gospodarczych, środowiskowych i przestrzennych. Każdy z określonych celów strategicznych obejmuje działania, które przyczyniają się do realizacji wszystkich tych form rozwoju.
- ✓ Kluczowe działania przewidziane w ramach celów strategicznych zostaną podjęte przez samorządy wchodzące w skład MOF Tarnobrzeg. Podczas ustalania tych celów kierowano się wynikami analiz przeprowadzonych w procesie partycypacji społecznej. Punktem wyjścia do określenia zawartości poszczególnych celów strategicznych, operacyjnych oraz konkretnych projektów były wnioski z analizy strategicznej oraz wyników badań ankietowych prowadzonych w trakcie procesu budowania strategii
- ✓ W trakcie formułowania tych celów strategicznych dbano o ich zgodność z celami dokumentów nadrzędnych, zwłaszcza Strategią Rozwoju Kraju do 2030 roku, Strategią Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2030 oraz dokumentem dotyczącym Funduszy Europejskich dla Podkarpacia na lata 2021-2027.

Cel nadrzędny

Umocnienie wspólnej tożsamości oraz zrównoważony rozwój obszaru MOF Tarnobrzeg poprzez wzmocnianie struktur i tworzenie warunków do długoterminowej i wielowymiarowej współpracy Partnerów

Struktura logiczna

Tabela 13: Struktura logiczna

Wymiar społeczny	Wymiar środowiskowo-przestrzenny		Wymiar gospodarczy
Cel strategiczny ZIT 1 Poprawa jakości życia mieszkańców MOF Tarnobrzeg	Cel strategiczny ZIT 2 Zrównoważony rozwój przestrzenny MOF Tarnobrzeg		Cel strategiczny ZIT 3 Zwiększenie możliwości rozwoju gospodarczego MOF Tarnobrzeg
Kierunek działania 1.1 Rozwój usług publicznych w sferze kultury	Kierunek działania 2.1 Odnowa i rozwój przestrzeni publicznych	Kierunek działania 2.2 Zrównoważona mobilność miejska	Kierunek działania 3.1 Rozwój sektora turystyki rekreacyjnej

Źródło: Opracowanie własne TARR S.A.

Poniżej scharakteryzowano poszczególne Cele strategiczne ZIT wraz z określeniem oczekiwanych efektów realizacji działań. Skupiono się w szczególności na scharakteryzowaniu tych obszarów, w których realizowane będą projekty zintegrowane w ramach ZIT.

Cel strategiczny nr 1 dotyczący sfery społecznej koncentruje się na poprawie jakości usług publicznych ze szczególnym uwzględnieniem zaspokojenia potrzeb kulturalnych społeczności MOF. Kluczowym wynikającym z analiz oraz badań społecznych działaniem powinno być wzmocnienie instytucji kultury na terenie MOF Tarnobrzeg oraz działania na rzecz integracji społecznej. Ważnym działaniem, które jest kompatybilne z zapewnieniem potrzeb kulturalnych jest sfera szeroko pojmowanych usług publicznych, związanych z jakością życia, w tym dążenie do zapewnienia oferty spędzania czasu wolnego.

Jak wykazują analizy istotnym ograniczeniem do realizacji ww. działań jest wyeksploatowana w dużym stopniu oraz niedostosowana do aktualnych standardów infrastruktura doświadczenia usług związanych z kulturą. Na obszarze MOF mają też miejsce przypadki, gdzie działalność związana kulturą jest z konieczności prowadzona w obiektach, do których gmina partnerska Gorzyce nie ma tytułu

własności i brak jest możliwości jego nabycia. Oznacza to poważne ograniczenie ze względu niestabilność własności i wynikający stąd brak możliwości prowadzenia działań modernizacyjnych oraz inwestowania, a konsekwencje ponosi lokalna społeczność, która traci pod względem dostępu i jakości usług kulturalnych, a towarzyszy temu brak pewności przy podejmowaniu jakichkolwiek inicjatyw wykorzystujących te obiekty. W gminie partnerskiej Tarnobrzeg problemy z usługami kultury wynikają z faktu, że wydolność Tarnobrzieskiego Domu Kultury (który nota bene jest mocno wyeksploatowany) jest poniżej zapotrzebowania, co doprowadziło do konieczności przeznaczenia na cele kultury m.in.: obiektów dawnej ujeżdżalni, kuchni dworskiej wchodzących w skład zespołu pałacowego. Sytuacja własnościowa jest co prawda uregulowana, ale niestety obiekty, które miały zupełnie inne przeznaczenie pierwotne zostały jedynie prowizorycznie zaadaptowane ze wszystkimi tego konsekwencjami dla jakości i możliwości świadczenia usług w sferze kultury. W rezultacie pomimo wykazywanego w statystykach zapotrzebowania występują ograniczenia ilościowe i jakościowe w dostępie do usług kultury przez mieszkańców, w konsekwencji ograniczenie ich prawa do usług publicznych.

Jednym z głównych wyzwań stojących przed gminami wchodzącymi w skład MOF Tarnobrzeg jest problematyka demograficzna, obejmująca spadek liczby mieszkańców, niski przyrost naturalny, ujemne saldo migracji oraz rosnący udział ludności w wieku poprodukcyjnym. I właśnie w poczuciu solidarności międzypokoleniowej ta grupa mieszkańców powinna również być szczególnym beneficjentem i odbiorcą oferty kulturalnej oraz powinny być to usługi o najlepszych dostępnych standardach. Świadczenie usług publicznych w sferze kultury jest często powiązane z zasobami materialnego i niematerialnego dziedzictwa regionu, dlatego podejmowanie wszelkich inicjatyw zapewniających zachowanie i promowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego jest kluczowa dla poprawy jakości życia mieszkańców i stanowi podstawę budowania wizerunku obszaru. Funkcjonalna przestrzeń publiczna powinna być dostępna dla różnych grup społecznych, w tym osób niepełnosprawnych i zapewnienie tej dostępności powinno być obowiązkowym elementem każdego projektu podejmowanego przez władze publiczne. Dotyczy to w szczególności korzystania z dobrodziejstw dziedzictwa usług w sferze kultury, tak aby owoce tych działań były dostępne w równym stopniu dla wszystkich środowisk społecznych włączając w to wszystkich zagrożonych różnymi wkluczeniami.

Spodziewane efekty realizacji celu strategicznego nr 1

1. Najbardziej istotnym i pożądanym efektem realizacji Strategii w sferze społecznej będzie podniesienie jakości życia poprzez dostarczenie usług publicznych w sferze kultury dzięki

zapewnieniu powiązanej infrastruktury (m.in. w postaci domów kultury oraz zagospodarowanej na cele kulturalne dawnej ujeżdżalni i powozowni w zespole pałacowym). W tym ostatnim przypadku dodatkowym benefitem będzie zabezpieczenie obiektów dziedzictwa kulturowego poprzez zagospodarowanie obiektu na cele kulturalne. Owoce tej aktywności służyć będą nie tylko samym mieszkańcom obszaru funkcjonalnego, ale również przyjezdnym, dzięki czemu istotnie wzbogacą ofertę dla turystów. W powiązaniu z produktem turystycznym na bazie Jeziora Tarnobrzieskiego oraz wysokiej jakości i nowoczesna infrastruktura do świadczenia usług kulturalnych sprzyjać realizacji wydarzeń oferowanych turystom.

2. Rozwinięcie przyjaznego klimatu do integracji mieszkańców gmin partnerów prze możliwość realizacji projektów kulturalnych o ponadgminnym zasięgu i z wykorzystaniem kadr kultury dziedzictwa całego obszaru MOF
3. Poprawa warunków życia mieszkańców: Dzięki tym działaniom mieszkańcy będą cieszyć się lepszymi warunkami życia, co obejmuje dostęp do nowoczesnej infrastruktury, usług publicznych i rozrywki.
4. Wzrost atrakcyjności osiedleńczej MOF Tarnobrzeg: Działania te przyczynią się do zwiększenia atrakcyjności obszaru jako miejsca do zamieszkania, co może przyciągnąć nowych mieszkańców i inwestorów.
5. Tworzenie warunków do rozwoju: Dzięki rozbudowie infrastruktury i usług publicznych, mieszkańcy będą mieli lepsze warunki do rozwoju na wielu płaszczyznach, w tym osobistych i zawodowych.
6. Poprawa dostępności do usług publicznych: Działania te umożliwią mieszkańcom łatwiejszy dostęp do wysokiej jakości usług publicznych, w tym szczególnie w sferze kultury co wpłynie na ich jakość życia.
7. Integracja międzypokoleniowa: działania te wspomogą integrację międzypokoleniową i aktywizację społeczności lokalnej, co zwiększy zaangażowanie mieszkańców w sprawy obszaru MOF Tarnobrzeg
8. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego: dzięki zaangażowaniu mieszkańców i tworzeniu lepszych warunków życia, obszar MOF Tarnobrzeg zyska cenny kapitał ludzki i społeczny.

Wszystkie te efekty przyczynią się do ogólnego rozwoju obszaru MOF Tarnobrzeg, poprawiając jakość życia mieszkańców oraz zwiększając jego atrakcyjność jako miejsca do zamieszkania i inwestycji.

Cel strategiczny nr 2 dotyczący sfery środowiskowo-przestrzennej koncentruje się w strategii na spodziewanych efektach odnowy przestrzeni publicznych oraz zwiększeniu funkcjonalności wykorzystania przestrzeni. Realizacja projektów zintegrowanych oraz wspierających je przedsięwzięć poszczególnych gmin dotyczących tego obszaru odegra również pozytywną rolę w utrzymaniu i poprawie stanu środowiska naturalnego oraz ochrony lokalnego dziedzictwa.

Przestrzeń publiczna odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu jakości życia mieszkańców oraz w kreowaniu wizerunku danego obszaru. Warto podkreślić, że funkcjonalna przestrzeń publiczna powinna być dostępna dla różnych grup społecznych, włączając osoby niepełnosprawne, w celu stworzenia sprzyjających warunków dla budowania więzi społecznych i integracji społeczności. Interwencja projektowa w sferze przestrzeni publicznej obejmująca odnowę centralnych placów (rynków głównych gmin partnerów) może przynieść efekty wielowymiarowe; oprócz samej odnowy i przywrócenia funkcji wyeksploatowanym obiektom, pozwoli na odnowę w sferze zarówno estetycznej (np. nawiązanie do klimatów galicyjskich) poprawiając atrakcyjność turystyczną, ale przede wszystkim stworzy miejsca sprzyjające integracji nie tylko indywidualnych gmin, ale całej populacji MOF poprzez różnorodne programy ponadgminne z wykorzystaniem połączonych przestrzeni.

Podjęcie takie, obejmujące szeroki zakres działań, jest istotne zarówno w kontekście rozwoju obszaru osiedleńczego, jak i podniesienia jakości życia mieszkańców oraz poprawy ich zdrowia poprzez podejmowanie działań na rzecz ochrony przyrody i zapobiegania zanieczyszczeniu środowiska naturalnego.

Spodziewane efekty realizacji celu 2

Kierunek działań 2.1.:

Efekty realizacji projektu w sferze przestrzeni publicznej obejmą kilka wymiarów obejmujących: odnowę chaotycznie tworzonej i wyeksploatowanej infrastruktury oraz uporządkowanie przestrzeni,

- w wymiarze zdrowotnym za spodziewaną korzyść należy uznać: pozytywny wpływ w zakresie jakości powietrza wynikający ze zwiększenia powierzchni zielonych oraz wzrostu zadrzewień korzyści zdrowotne wynikające z eliminacji takich zjawisk jak np. „wyspy ciepła” oraz zdrowotne aspekty dostarczenia mieszkańcom bezpiecznego miejsca do spacerów i spotkań na świeżym powietrzu,
- w wymiarze społecznym jako szczególnie ważne należy uznać poprawę funkcji sprzyjających integracji społeczności lokalnych zarówno na poziomie poszczególnych gmin-partnerów, jak i co szczególnie istotne integracji na poziomie całego obszaru funkcjonalnego.

- Kolejnym efektem w wymiarze społecznym będą korzyścią dla osób zagrożonych różnymi wykluczeniami, a zwłaszcza osób z niepełnosprawnością dla których będą wprowadzone liczne udogodnienia
- w wymiarze gospodarczym odnowa przestrzeni publicznej przyniesie zwiększenie atrakcyjności dla turystów, którzy czystszej i zagospodarowanej w przemyślany sposób przestrzeni odnajdą miejsce, gdzie mogą nabyć różne usługi (gastronomiczne, handlowe, rekreacyjne i inne) – dotyczy to przede wszystkim centralnych miejsc (rynków miejscowości),
- w wymiarze przestrzennym przyniesie uporządkowanie oraz eliminację różnym niekorzystnych elementów i błędów architektonicznych, które powstawały w wyniku doraźnych prac remontowych często przypadkowo podejmowanych,
- warto też docenić wymiar estetyczny działań, których realizacja pozwoli przeprowadzić ten proces z wykorzystaniem okazji do uwzględnienia klimatów wynikających z historii i tradycji, przyniesie poprawę estetyki i stworzenie wielu praktycznych i efektownych udogodnień poprawiających atrakcyjność przestrzeni rynków zarówno dla miejscowych oraz przyjezdnych. Efekty te będą służyć i przynosić korzyści w wielu wymiarach (np. integracyjne) dla całej społeczności MOF,
- nie bez znaczenia przy analizie efektów projektu jest fakt zastosowania najnowszych technologii, bardziej sprawdzonych i jakościowo lepszych materiałów oraz rozwiązań funkcjonalnych i technicznych, co przyniesie dodatkowy efekt w postaci wydłużonego czasu eksploatacji,
- cennym efektem, zwłaszcza w kontekście spodziewanego w MOF rozwoju gałęzi gospodarki związanej z turystyką będzie planowane nawiązywanie do niematerialnego dziedzictwa kulturowego w postaci kreowania klimatów galicyjskich, odniesień lasowiackich – pozwoli to nie tylko uatrakcyjnić przestrzeń wizualnie, ale również płynnie nawiązać i wpisać się w styl całego regionu Podkarpacia.

Uporządkowana, odnowiona i atrakcyjnie zagospodarowana przestrzeń publiczna obejmująca centra gmin MOF Tarnobrzeg nawiązująca do lokalnych tradycji i historii lokalnej niewątpliwie wzbogaci atrakcyjność obszaru funkcjonalnego dla przyjezdnych. Można się więc spodziewać, że będzie to skutkować wzrostem popytu na usługi związane z turystyką, noclegami, gastronomią i innymi działaniami wspierającymi rozwój lokalnej społeczności. Zwiększenie atrakcyjności przestrzeni publicznych oraz dostępności infrastruktury przyczyni się zatem również do wzrostu konkurencyjności lokalnej gospodarki. Uwzględniając powyższe można zakładać, że dzięki realizacji celu ZIT nr 2 będzie możliwe ograniczenie zjawiska depopulacji gmin MOF Tarnobrzeg między innymi dzięki podniesieniu atrakcyjności osiedleńczej, turystycznej i inwestycyjnej tego obszaru.

Kierunek 2.2.:

Realizacja przedsięwzięć wpisujących się w kierunek działań 2.1. pozwoli na zwiększenie funkcjonalności przestrzeni publicznych na terenie gmin MOF. Uporządkowana, odnowiona i atrakcyjnie zagospodarowana przestrzeń publiczna obejmująca centra gmin MOF Tarnobrzeg nawiązująca do lokalnych tradycji i historii lokalnej niewątpliwie wzbogaci atrakcyjność obszaru funkcjonalnego dla przyjezdnych. Można się więc spodziewać, że będzie to skutkowało wzrostem popytu na usługi związane z turystyką, noclegami, gastronomią i innymi działaniami wspierającymi rozwój lokalnej społeczności. Zwiększenie atrakcyjności przestrzeni publicznych oraz dostępności infrastruktury przyczyni się zatem również do wzrostu konkurencyjności lokalnej gospodarki. Uwzględniając powyższe można zakładać, że dzięki realizacji celu ZIT nr 2 będzie możliwe ograniczenie zjawiska depopulacji gmin MOF Tarnobrzeg między innymi dzięki podniesieniu atrakcyjności osiedleńczej, turystycznej i inwestycyjnej tego obszaru.

Kierunek działań 2.2. obejmuje inicjatywy związane z rozwojem funkcji komunikacyjnych i mobilnościowych na terenie MOF Tarnobrzeg.

W rezultacie wdrożenia planowanych zadań możliwa będzie poprawa dostępności i jakości transportu publicznego w Mieście Tarnobrzegu i jego obszarze funkcjonalnym oraz ograniczenie negatywnego wpływu systemu transportowego na środowisko i klimat. Realizacja tego celu przyczyni się do wzrostu znaczenia transportu publicznego jako alternatywy dla indywidualnej motoryzacji poprzez stworzenie ekologicznych warunków sprzyjających podróżnym i rozwinięcie zintegrowanego systemu transportu miejskiego i podmiejskiego. Efekty wdrożenia tych działań będą również związane z redukcją emisji substancji szkodliwych dla środowiska, dzięki wprowadzeniu do użytku autobusów komunikacji miejskiej o niskim poziomie emisji lub bezemisyjnych. Ponadto przewiduje się, że realizacja inicjatyw zintegrowanych w zakresie mobilności przyczyni się do poprawy warunków życia mieszkańców, między innymi poprzez ograniczenie hałasu komunikacyjnego oraz eliminację miejsc niebezpiecznych lub zmniejszenie natężenia ruchu samochodowego. Realizacja działań przyczyni się do zwiększenia poziomu dostępności rozwiązań komunikacyjnych dla osób o ograniczonej mobilności – każde z realizowanych działań, zarówno w zakresie infrastruktury, jak i taboru będą uwzględniać kwestię dostępności dla osób o ograniczonej mobilności oraz z niepełnosprawnościami. Dodatkowo, przewiduje się, że skutkiem realizacji działań związanych z rozwojem mobilności i systemu transportowego będzie wzrost atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej MOF Tarnobrzeg, będzie dobrze korespondowało z wdrożeniem produktu turystycznego związanego z Jeziorem Tarnobrzeskim.

By możliwe było zrealizowanie kierunku działań Zrównoważona mobilność miejska niezbędne jest dążenie do osiągnięcia następujących rezultatów:

- 1) Poprawa skomunikowania MOF Tarnobrzeg z regionalnymi i ponadregionalnymi ośrodkami wzrostu

Tak sformułowany cel jest w wielkim stopniu uzależniony od działań zewnętrznych, takich jak budowa trasy ekspresowej w ciągu drogi S74. Aby zapewnić pełne wykorzystanie tych działań, samorządy lokalne w ramach MOF podejmowały będą działania na rzecz poprawy komunikacji lokalnej, w szczególności dobrego połączenia z węzłami umożliwiającymi dojazd do największych arterii komunikacyjnych. Działania służące do zrealizowania tego celu wskazane są w dalszej części Strategii jako projekty komplementarne gmin MOF.

Efektom wskazanych działań będzie skrócenie czasu podróży z miejscowości MOF Tarnobrzeg do ośrodków wzrostu istotnych z punktu widzenia społeczności lokalnych (Rzeszów, Stalowa Wola, Kielce, Kraków, Warszawa).

- 2) Poprawa satysfakcji mieszkańców z komunikacji zbiorowej

Do osiągnięcia tego rezultatu niezbędne wydaje się przeprowadzenie znaczących zmian w funkcjonowaniu komunikacji zbiorowej na terenie MOF Tarnobrzega, w szczególności w zakresie dostępności i jakości oferty przewozowej. Niezbędne wydaje się przeprowadzenie inwestycji w zakup nowych środków transportu zbiorowego i udostępnienie ich do wykorzystania w komunikacji miejskiej oraz – w miarę potrzeb – również podmiejskiej. Bezwzględnie należy doprowadzić do zmniejszenia przeciętnego wieku pojazdów używanych do świadczenia usług przewozu osób.

Modernizacji wymaga również zaplecze techniczno-organizacyjne usług przewozowych, potrzeba przywrócenia do Tarnobrzega funkcji dworca autobusowego dla komunikacji miejskiej, optymalnie dworca o funkcji integrującej różne środki transportu (szczególnie połączenia kolejowe, które mają coraz większe znaczenie). Decyzji o wymianie autobusów na niskoemisyjne bądź bezemisyjne musi także towarzyszyć inwestycja w zaplecze techniczne, w szczególności stacje ładowania lub inną podobną infrastrukturę dostosowaną do wybranych rozwiązań.

Na ocenę jakości komunikacji zbiorowej wpływają także takie czynniki jak informacja o połączeniach, częstotliwość połączeń, możliwość łączenia środków transportu, nowoczesny transport publiczny wymaga zatem działań w obszarze informacji pasażerskiej i systemów do zarządzania transportem.

Efektom działań podjętych dla osiągnięcia tego celu będzie zwiększenie liczby mieszkańców MOF pozytywnie oceniających jakość komunikacji zbiorowej na terenie obszaru.

Sposobem na osiągnięcie tych efektów będzie zrealizowanie projektu zintegrowanego „Poprawa infrastruktury transportu publicznego na terenie MOF Tarnobrzeg”.

3) Poprawa skomunikowania miejscowości na terenie MOF przy użyciu różnych środków transportu

Poprawa połączeń między miejscowościami MOF będzie możliwa dzięki zwiększeniu liczby połączeń komunikacją zbiorową na terenie obszaru funkcjonalnego. Rozszerzenie siatki połączeń uzależnione jest zarówno od możliwości świadczenia takich usług przez przewoźników, jak i od treści zawieranych porozumień między JST. Jak wskazują opinie mieszkańców i przedstawiciele samorządu, szczególne zainteresowanie przewoźnika publicznego powinno być skierowane na uzupełnienie możliwości połączeń miejscowości ościennych w godzinach popołudniowych – dzięki temu podniesiony zostanie poziom integracji tych miejscowości z Tarnobrzegiem (szansa na skorzystanie z oferty miasta nie tylko w godzinach pracy).

Osiągnięciu tego rezultatu służyły będą także przedsięwzięcia związane z budową nowych połączeń komunikacyjnych w zakresie dróg oraz tras rowerowych. Szczególnie istotne jest tworzenie połączeń dla rowerzystów, pozwalające na realne umożliwienie traktowania roweru jako alternatywy dla podróży samochodami osobowymi. Szczególne znaczenie będą miały trasy włączające się w kompleksową sieć połączeń rowerowych i prowadzące do osiedli Tarnobrzega, miejscowości ościennych oraz w stronę obiektów o znaczeniu strategicznym (np. nad Jezioro Tarnobrzescie). Pomocą w osiągnięciu tych efektów będą także działania związane z udostępnieniem roweru miejskiego na terenie Tarnobrzega.

Rezultaty wskazanego celu polegały będą na:

- a) zwiększeniu liczby miejscowości na terenie MOF posiadających połączenie przy użyciu środków publicznej komunikacji zbiorowej,
- b) zwiększeniu liczby miejscowości na terenie MOF posiadających bezpośrednie połączenie z innymi miejscowościami przez trasy lub drogi rowerowe,
- c) zwiększeniu udziału podróży przy użyciu środków komunikacji zbiorowej w ogóle podróży;
- d) zwiększeniu udziału podróży przy użyciu roweru lub środka transportu indywidualnego w ogóle podróży.

Działania samorządów w tym zakresie wyrażą się przede wszystkim w realizacji projektu zintegrowanego Mobilny MOF Tarnobrzeg. Ich uzupełnieniem będą projekty komplementarne gmin (opisane dalej) oraz działania innych podmiotów publicznych (np. GreenVelo lub „Blue Valley – Wiślanym Szlakiem”).

4) Poprawa stanu środowiska naturalnego

Dzięki wymianie obecnie wykorzystywanych autobusów spalinowych na pojazdy bezemisyjne lub niskoemisyjne zmniejszy się zużycie paliw kopalnych oraz powiązana z tym emisja gazów do atmosfery. Podobny efekt wywołają projekty pozwalające na zwiększenie liczby osób, które zamiast samochodów osobowych wybiorą rower jako środek transportu – uniknięte dzięki temu spalanie przełoży się na zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska naturalnego. Efektem tych działań będzie zmniejszenie emisyjności i energochłonności transportu na terenie MOF Tarnobrzeg. Do osiągnięcia tego rezultatu przyczynią się opisane dalej projekty zintegrowane w obszarze transportu i mobilności oraz uzupełniające je projekty komplementarne.

5) Poprawa bezpieczeństwa pieszych i rowerzystów na terenie MOF Tarnobrzeg

Planowana jest przebudowa miejsc interakcji pieszych i rowerzystów z pojazdami samochodowymi. Pomocą w osiągnięciu tego rezultatu będą zatem przedsięwzięcia w obrębie przejść dla pieszych (oświetlenie, poprawa widoczności, oznakowanie przejść, budowa sygnalizacji świetlnej) oraz przedsięwzięcia służące rozdzieleniu ruchu pieszych i rowerzystów od ruchu samochodowego (budowa ścieżek rowerowych i pieszo-rowerowych, budowa chodników, doświetlenie przejść dla pieszych).

Efektem będzie zmniejszenie liczby wypadków z udziałem pieszych i rowerzystów.

Osiągnięciu tych efektów posłuży realizacja projektu zintegrowanego „Mobilny MOF Tarnobrzeg” oraz projektów komplementarnych dotyczących mobilności i bezpieczeństwa pieszych (budowa chodników, przejść dla pieszych, oświetlenie ulic).

Cel strategiczny nr 3 jest skoncentrowany w Strategii MOF na gospodarczych efektach działań nakierowanych na wykorzystanie znaczących i uzupełniających się potencjałów gmin partnerskich w zakresie wielowymiarowej i atrakcyjnej oferty w sferze turystyki i rekreacji. Produkt turystyczny będący efektem interwencji projektowej obejmujący wykorzystanie wielowymiarowego dziedzictwa i potencjałów (np. atrakcyjne zabytki – pałac w Tarnobrzegu i zamek w Baranowie Sandomierskim, Jezioro Tarnobrzekie z infrastrukturą rekreacyjną, trasy turystyki przemysłowej COP, rozwinięta sieć ścieżek rowerowych, lasy Puszczy Sandomierskiej unikalne ujście Sanu do Wisły i wiele innych). Jeden z elementów systemu jakim jest Jezioro Tarnobrzekie pomimo istniejącej już dogodnej infrastruktury i faktycznie istniejącego rozpowszechnienia zarówno wśród pobliskich i odleglejszych turystów i mieszkańców stanowi nadal nie do końca wykorzystane bogactwo potencjału do rozwoju nowoczesnej i perspektywicznej gałęzi aktywności gospodarczej jaką w dzisiejszych czasach są szeroko pojmowane usługi turystyczne i rekreacyjne. W przypadku MOF Tarnobrzeg ta gałąź gospodarki wydaje się być szczególnie ważna z uwagi na ograniczenia (np. środowiskowe i logistyczne) utrudniające rozwój innych form aktywności ekonomicznej, jak chociażby wielki przemysł. W kontekście możliwości działań zintegrowanych aktywność projektowa nastawiona na wypromowanie oraz systemowe wzmacnianie

wspólnego produktu turystycznego przy wykorzystaniu różnorodnych i uzupełniających się potencjałów gmin wydaje się optymalnym i perspektywicznym obszarem wspólnego zaangażowania wspólnot MOF Tarnobrzeg. Działania w kierunku rozwijania i promowania produktu turystycznego pod wspólnym szyldem w świetle przeprowadzonych analiz społeczno-ekonomicznych. W tym głównym projekcie MOF Tarnobrzeg znakomicie się mieszczą i wzajemnie wzmacniają inne zintegrowane działania gmin partnerskich jak np. plany odnowy przestrzeni nawiązujące do specyfiki i uwarunkowań historycznych obszaru funkcjonalnego. W kontekście strategicznego celu sfery gospodarczej warto nawiązać do wspomnianego już niniejszym dokumencie wdrażania projektu drogi ekspresowej S74. Droga ta przebiegająca przez centrum MOF Tarnobrzeg oprócz ważnej funkcji jaką jest tworzenie ułatwionej dostępności komunikacyjnej zarówno do tego obszaru, jak i ze strategicznych węzłów komunikacyjnych kraju (Autostrada A4, lotnisko Jasionka, CPK i inne) wydaje się być absolutnie unikalną szansą dla pobudzenia gospodarczego oraz poprawy atrakcyjności osiedleńczej, a tym samym radzenia sobie z zasadniczym problemem zdiagnozowanym w tej Strategii jakim jest starzenie się społeczeństwa i odpływ młody wykształconych mieszkańców oraz migracja za granicę. Warto podkreślić, że oprócz centralnego przebiegu przez terytorium MOF Tarnobrzeg droga S74 wyróżnia się tworzeniem bezpośredniej dostępności do kluczowych obszarów sfery gospodarczej MOF takich jak Tarnobrzесki Park Przemysłowo-Technologiczny (TPPT) oraz strefy inwestycyjne gmin partnerskich. Ta pozytywna okoliczność oprócz szans inwestycyjnych w zakresie przemysłu sprzyjać także będzie wykorzystaniu bezdyskusyjnego potencjału turystycznego MOF (Jezioro Tarnobrzесkie, zamek w Baranowie Sandomierskim oraz pałac w Tarnobrzegu, zabytki COP, dziedzictwo kultury, Puszczy Sandomierskiej i innych walorów). Szanse te są silnie wzmacniane przez bogate i różnorodne bliskie otoczenie MOF Tarnobrzeg oferujące liczne i różnorodne atrakcje zachęcające do przyjazdu oraz pobytu wielodniowego. Poczynając od 1000-letniego Sandomierza, którego historyczny rynek i liczne hotele leżą bezpośrednio przy północno-zachodniej granicy MOF Tarnobrzeg i zaledwie 12 km od rynku w Tarnobrzegu, czy 4 km od rynku Gorzyc to otoczenie obejmuje ogromną ilość bardziej lub słabiej wyeksponowanych skarbów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.

Spodziewane efekty realizacji celu strategicznego nr 3

- Głównym efektem projektu jest stworzenie produktu turystycznego, który wykorzysta potencjał turystyczny, kulturowy i przyrodniczy całego obszaru MOF oraz regionu. Pozytywną okolicznością dla tego produktu jest fakt niezwyklej bliskości kwitnącego ośrodka turystycznego (Sandomierz). W tym kontekście oferta specyficznego produktu turystycznego MOF może być wsparta przez ten dobrze funkcjonujący rynek turystyczny do szybszego

wdrożenia własnego produktu. Jest to o tyle istotne że oferta turystyczna MOF zawiera atrakcje których Sandomierz czy pobliska Koprzywnica nie posiadają w ogóle, a są to: modelowo zagospodarowane jezioro pokopalniane z szeregiem atrakcji rekreacyjnych, bogata sieć ścieżek rowerowych przebiegających wśród lasów dawnej Puszczy, szlaki turystyki przemysłowej COP w Nowej Dębie i posiarkowej w Tarnobrzegu i regionie, galicyjskie produkty regionalne i tradycyjne, ale też pokopalniane jeziorka wędkarskie Grębowa czy unikalne ujście największych rzek Polski w gminie Gorzyce.

- W kontekście planowanych działań związanych z opracowaniem sieciowego produktu turystycznego dla MOF Tarnobrzeg, nacisk będzie położony na turystykę rekreacyjną i poznawczą.
- Wdrożenie zintegrowanej oferty turystycznej, połączonej z promocją lokalnych atrakcji, stanowi okazję do ugruntowania pozycji MOF jako ważnej destynacji turystycznej, obejmującej co najmniej 3 województwa (podkarpackie, świętokrzyskie i lubelskie) dla których MOF Tarnobrzeg jest wspólnym punktem styku.
- Warto też uwzględnić możliwości chociażby czasowego wsparcia dla rozwijających się usług noclegowych MOF przez ww. kombinat turystyczny (Sandomierz) położony tuż przy północnej granicy MOF. Pomimo iż Sandomierz znajduje się w sąsiednim województwie to jednak dla biznesu granice administracyjne nie mają znaczenia i przy takiej lokomotywie rozwoju turystycznego można przy mądrej współpracy znacznie przyspieszyć wdrożenie i zwiększyć efekty produktu turystycznego MOF.
- Realizacja projektu budowania produktu nowego turystycznego wpłynie też korzystnie na jakość życia i przyczyni się do rozwoju obszaru gmin, zwłaszcza w kontekście przedsiębiorczości związanego np. z agroturystyką oraz promocji obszarów o dużej wartości przyrodniczej, które staną się uzupełnieniem tego produktu turystycznego.
- Unikalne walory historyczne, kulturowe i przyrodnicze tego obszaru są nadal niedostatecznie wykorzystane pod względem gospodarczym. Obecnie obszar zarówno gminy partnerskie jak i miasto rdzeniowe MOF nie posiadają produktów turystycznych o znaczeniu co najmniej regionalnym. Potencjał MOF otwiera możliwość stworzenia takiego produktu turystycznego.
- Wdrożenie oraz systematyczna promocja produktu turystycznego MOF poszerzy ofertę rodzimych przedsiębiorców, wzmocni lokalne łańcuchy dostaw oraz stworzy nowe, trwałe miejsca pracy. Realizacja projektu może mieć istotne znaczenie dla gospodarki regionu i wzbogacać na zasadach partnerskich gospodarkę Podkarpacia.
- Sieciowanie oferty turystycznej przynosi korzyści społeczności lokalnej i lokalnej ekonomii w tym Ekonomii Społecznej. Współpracujący dostawcy przyczyniają się do zwiększenia

zatrudnienia i obrotów finansowych na lokalnym rynku, co z kolei przyspiesza rozwój obszaru. Wspólny marketing i promocja zwiększą widoczność i atrakcyjność oferty, przyciągając większą liczbę klientów biznesowych.

- Współpraca z lokalnymi lub regionalnymi organizacjami turystycznymi jest kluczowa, ponieważ te organizacje posiadają wiedzę i doświadczenie w zakresie promocji. Organizacje te dysponują aktualnymi danymi na temat trendów i preferencji klientów, co pomaga dostosować produkt turystyczny MOF do oczekiwań rynku. Do takich organizacji można zaliczyć tarnobrzeskie oddziały PTTK i Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego, które mogą być jednymi z partnerów rozbudowanego systemu wdrażania produktu turystycznego. Jedną z takich organizacji jest tarnobrzeski Oddział PTTK, które może być jednym z partnerów rozbudowanego systemu wdrażania produktu turystycznego. Dzięki temu można dotrzeć do większej grupy potencjalnych klientów. Koordynowane kampanie marketingowe i wykorzystanie różnych kanałów komunikacji pomagają obszarowi efektywnie docierać do osób zainteresowanych podróżami i unikalnymi formami rekreacji.
- Współpraca przy wdrażaniu produktu turystycznego MOF może prowadzić do tworzenia nowych produktów i usług, które lepiej odpowiadają na potrzeby podróżujących i wspomagają budowanie pozytywnego wizerunku MOF Tarnobrzeg jako profesjonalnego miejsca dla wydarzeń turystycznych, wzbogaconego atrakcyjną ofertą kulturalną i odpowiednią infrastrukturą.

III.2 Matryca Strategii

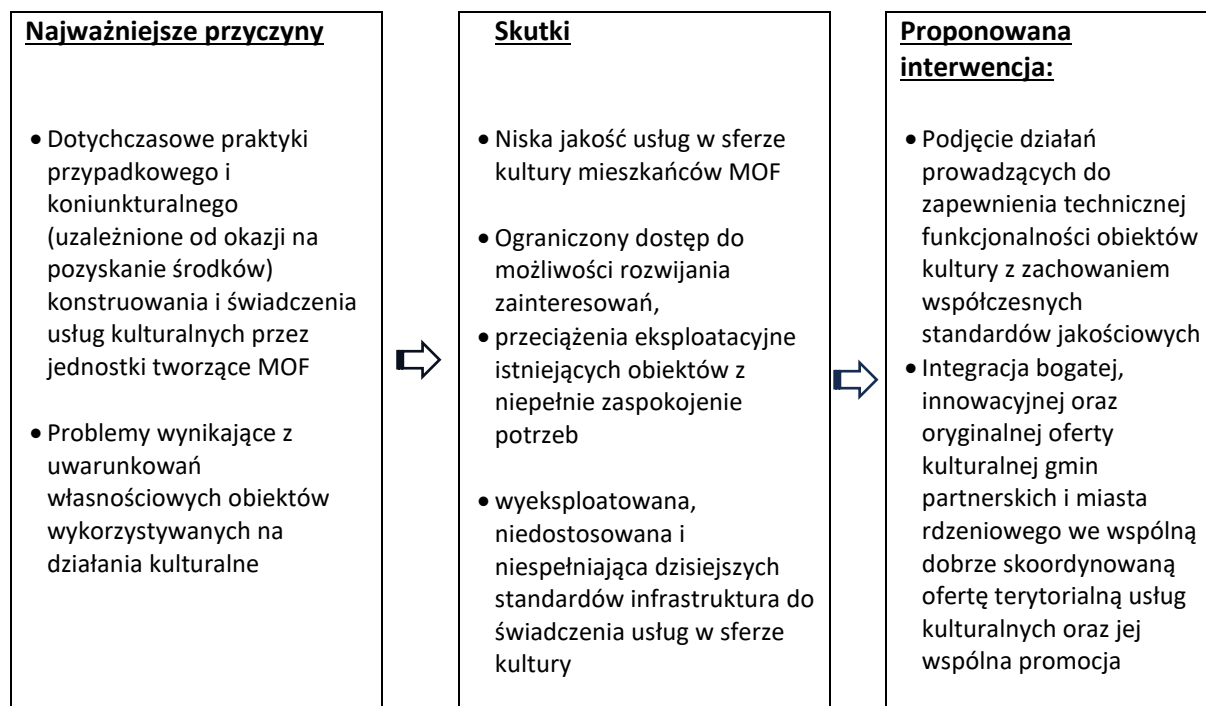
Zidentyfikowana na bazie procesów diagnostycznych koncepcja interwencji stanowi układ, którego logika oparta jest na ciągach obejmujących przyczyny, skutki oraz proponowane rozwiązania, które pozwolą osiągnąć pozytywny stan oczekiwany przynoszący społeczności MOF zrównoważony rozwój i poprawę dobrobytu.

W ogólnym ujęciu zakres Strategii określony obejmie następujące obszary:

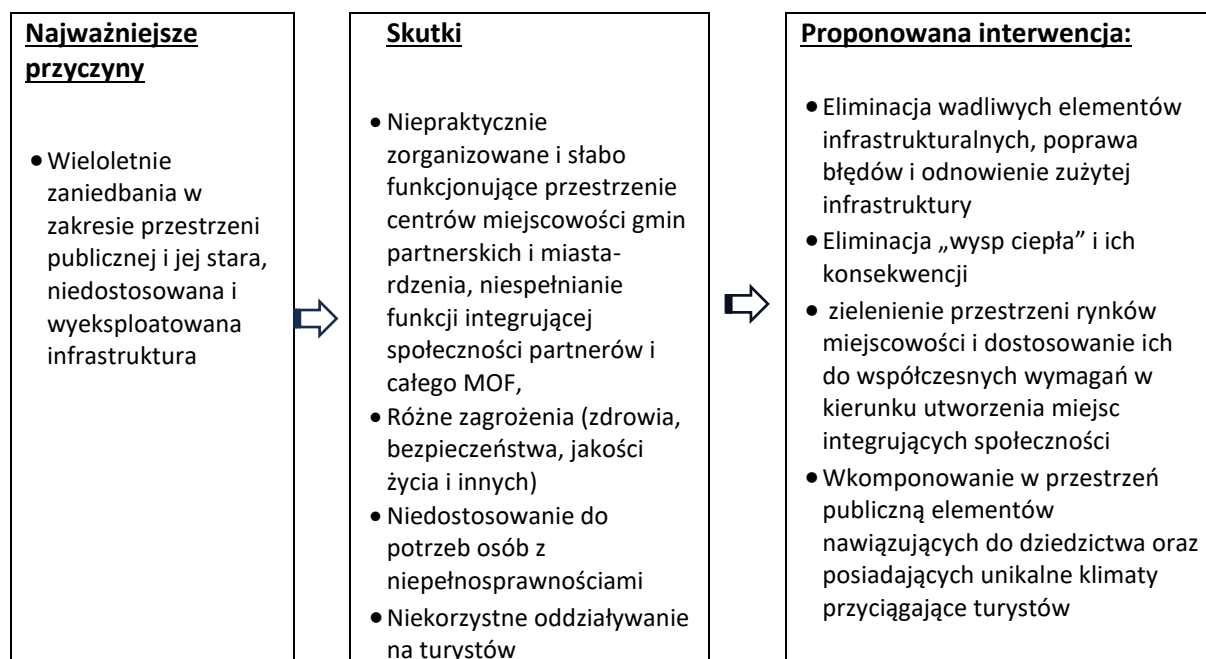
- Poprawę instytucji kultury MOF
- Odnowę przestrzeni publicznej MOF
- Wdrożenie produktu turystycznego MOF

Dla wyżej wymienionych obszarów merytorycznych zostały wyodrębnione ciągi przyczynowo skutkowe, które w podziale na sfery rozwoju przedstawiają się następująco:

Sfera społeczna

Sfera środowiskowo-przestrzenna

Sfera gospodarcza

<p>motywację przedsiębiorczą (galiczyjska bieda, przywiązanie do zatrudnienia w wielkim przemyśle).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Niepełna i słabo skoordynowana infrastruktura rekreacyjna w ramach MOF. • Słaba wiedza i niskie umiejętności w zakresie promowania terytorialnej oferty turystycznej 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak zintegrowanej i dobrze wypromowanej oferty usług turystyczno-rekreacyjnych pomimo posiadania bogactwa potencjałów do tej sfery gospodarki • Niewykorzystanie unikalnej szansy jaką w aktualnych czasach dla obszaru MOF ma aktywność gospodarcza w sferze turystyki 	<ul style="list-style-type: none"> • Uzupełnienie niedostatków infrastrukturalnych w zakresie usług turystycznych i rekreacyjnych • Partnerskie zintegrowanie turystycznych potencjałów gmin i miasta rdzeniowego w jedną wspólną i wieloaspektową ofertę dla przyjezdnych
---	---	--

Mobilność i transport

<p><u>Najważniejsze przyczyny</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Niska rentowność organizowania przewozów komunikacją publiczną autobusową i kolejową w przeszłości, powodująca likwidację połączeń w skali lokalnej i regionalnej • Zakorzenione w mentalności ludzkiej przeświadczenie, że posiadanie i podróżowanie własnym samochodem jest korzystniejsze • Coraz większe obciążenie dróg przejazdami związane ze zwiększaniem się liczby samochodów przypadających na grupę mieszkańców • Niedostateczny poziom inwestycji w infrastrukturę transportu (dworzec, zatoki przystankowe na terenach podmiejskich, przystanki, infrastruktura ładowania/tankowania pojazdów, zaplecze socjalne dla kierowców) i środki transportu zbiorowego • Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura do wykorzystywania alternatywnych form transportu (rower, UTO) (drogi rowerowe, wiaty dla rowerów, możliwości wypożyczania rowerów) 	<p><u>Skutki</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Powstawanie zatorów komunikacyjnych w węzłowych punktach sieci drogowej • Ograniczenia w możliwości komunikowania się pomiędzy Tarnobrzegiem a miejscowościami MOF (całkowity lub częściowy brak możliwości dojazdu pojazdami komunikacji zbiorowej) • Niska dostępność i jakość przewozów komunikacją zbiorową na terenie Tarnobrzega oraz w jego obszarze funkcjonalnym • Brak możliwości elastycznego reagowania na potrzeby w zakresie zapewniania przewozów związane z brakiem własnej floty autobusów po stronie gmin MOF • Wykluczenie komunikacyjne części mieszkańców MOF Tarnobrzega • Niski udział komunikacji zbiorowej w ogóle podróży po terenie MOF • Niski udział komunikacji rowerowej (i przejazdów za pomocą UTO) w ogóle podróży po terenie MOF • Nadmierne zanieczyszczenie środowiska naturalnego wynikające z wykorzystania transportu 	<p><u>Proponowana interwencja:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Określenie nowej roli dla organizatora transportu zbiorowego na terenie Tarnobrzega i jego obszaru funkcjonalnego • Zapewnienie dostępu do efektywnych i komfortowych środków transportu zbiorowego • Rozszerzenie siatki połączeń komunikacją zbiorową na nieobsługiwane obecnie tereny miejskie i podmiejskie w oparciu o badania zapotrzebowania • Integracja różnych środków transportu indywidualnego i zbiorowego • Poprawa informacji o dostępie do komunikacji zbiorowej • Poprawa stanu infrastruktury transportu zbiorowego (dworzec, przystanki, zaplecze techniczne transportu zbiorowego) • Rozwój sieci tras rowerowych na terenie miasta i obszaru funkcjonalnego • Zwiększenie dostępności do możliwości korzystania z roweru jako środka transportu poprzez zapewnienie roweru miejskiego
---	--	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Niedostateczny poziom bezpieczeństwa ruchu drogowego, szczególnie dla rowerzystów i pieszych 	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa bezpieczeństwa w transporcie, szczególnie dla pieszych i rowerzystów (przejścia dla pieszych, przejazdy rowerowe, oświetlenie, chodniki, drogi dla rowerów)
--	--	---

Układ logiczny Strategii

Cel strategiczny IZIT	Kierunek działania	Tytuł projektu, który realizuje kierunek działania	Problemy/deficyty/potrzeby oraz potencjały, na które odpowiedź stanowi projekt	Wyzwania rozwojowe
Poprawa jakości życia mieszkańców MOF Tarnobrzeg	Rozwój usług publicznych w sferze kultury	Rozwój instytucji kultury MOF Tarnobrzeg	<ul style="list-style-type: none"> • Słabe dostosowanie obiektów do wymagań ludzi z ograniczeniami oraz bezpieczeństwa • Niewystarczająca pod względem ilościowym i jakościowym przestrzeń dla realizacji pasji, zainteresowań i rozwijania talentów przez osoby w różnym wieku • Ograniczenia infrastrukturalne wpływające na poziom i możliwości organizowania wydarzeń 	<p>Standardy wynikające z Zielonego Ładu</p> <p>Starzejące społeczeństwo i związane z tym wymagania techniczne</p> <p>Włączenie społeczne i dorównywanie europejskim standardom</p>
Ochrona lokalnego dziedzictwa i zrównoważony rozwój MOF Tarnobrzeg	Odnowa i rozwój przestrzeni publicznych	Odnowa przestrzeni publicznych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego	<p>Zdegradowana przestrzeń publiczna która nie sprzyja integracji społecznej, możliwości wypoczynku i aktywności w ramach całego MOF</p> <p>funkcjonowanie różnych zagrożeń dla zdrowia i utrudnień dla osób z niepełnosprawnościami wynikających z barier funkcjonalnych oraz technicznych</p>	<p>Adaptacja do zmian klimatycznych</p> <p>Poprawa jakości życia i włączenie społeczne oparte na dziedzictwie naturalnym</p>

	Rozwój mobilności	<p>Poprawa infrastruktury transportu publicznego na terenie MOF Tarnobrzeg</p> <p>Mobilny MOF Tarnobrzeg</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przestarzały tabor • brak ekologicznych środków transportu • niski poziom integracji różnych środków transportu (kolej, autobus, indywidualne środki transportu) • zagrożenia dla bezpieczeństwa pieszych na przejściach i w pobliżu dróg • niewystarczająca ilość dróg rowerowych do komunikacji między miejscowościami całego MOF • zanieczyszczenie powietrza, • utrudnienia dojazdowe i obniżone możliwości spotkania się mieszkańców 	<p>Ograniczenie emisji pochodzącej z transportu</p> <p>Poprawa bezpieczeństwa na drogach</p> <p>Eliminacja zjawiska wykluczenia komunikacyjnego</p> <p>Zwiększenie mobilności mieszkańców MOF Tarnobrzeg</p>
Zwiększenie możliwości rozwoju gospodarczego MOF Tarnobrzeg	Rozwój sektora turystyki rekreacyjnej	<p>Utworzenie produktu turystycznego – „Między Wisłą a Sanem”</p>	<ul style="list-style-type: none"> • niewykorzystany ogromny potencjał dziedzictwa naturalnego oraz będąca tego konsekwencją słabo rozwinięta gałąź gospodarki jaką jest turystyka, która jest szansą dla MOF • brak dobrze skonstruowanego i wypromowanego produktu turystycznego integrującego wielowymiarowe zasoby partnerów (infrastruktura rekreacyjna, zabytki, ścieżki rowerowe, pamiątki COP, przyroda i wiele innych. 	<p>Rozwój zrównoważonej turystyki</p> <p>Poprawa atrakcyjności i konkurencyjności terytorialnej MOF</p>

Źródło: Opracowanie własne

III.3 Merytoryczne mechanizmy wdrażania opracowanej Strategii.

Strategia ZIT MOF Tarnobrzeg jest zgodna z dokumentami wyższego i niższego rzędu. W celu zapewnienia przejrzystości zgodność celów poszczególnych strategii z niniejszym dokumentem zaprezentowano w formie tabelarycznej, oznaczając znakiem zapisy, w których ta zgodność występuje.

Tabela 14: Zgodność Strategii ZIT MOF Tarnobrzega na lata 2021-2027 z wytycznymi i założeniami zawartymi w wybranych dokumentach wyższego rzędu

		Poprawa jakości życia mieszkańców MOF Tarnobrzeg	Zrównoważony rozwój przestrzenny MOF Tarnobrzeg		Zwiększenie możliwości rozwoju gospodarczego MOF Tarnobrzeg
		Rozwój usług publicznych w sferze kultury	Odnowa i rozwój przestrzeni publicznych	Zrównoważona mobilność miejska	Rozwój sektora turystyki rekreacyjnej
		1.1	2.1	2.2	3.1
Rozporządzenie ogólne – cele polityki europejskiej	Bardziej inteligentna Europa – innowacyjna i inteligentna transformacja gospodarcza.				
	Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa.				
	Lepiej połączona Europa – mobilność i regionalne połączenia teleinformatyczne.				
	Europa o silniejszym wymiarze społecznym – wdrażanie Europejskiego filaru praw socjalnych.				
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju	I. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane				

	i doskonałość organizacyjną.				
	II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony.	✓	✓		
	III. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.	✓	✓		✓

	1.1 Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo.			✓	✓
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	1.2 Wykorzystywanie potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.			✓	✓
	1.3 Przyspieszenie transformacji profilu gospodarczego Śląska.				
	1.4 Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych.				✓
	1.5 Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów.		✓	✓	
	2.1 Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego.	✓			✓
	2.2 Wspieranie przedsiębiorczości				✓

	na szczeblu regionalnym i lokalnym.				
	2.3 Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach.				✓
	3.1 Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem.				
	3.2 Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym.				
	3.3 Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych.	✓		✓	
	3.4 Efektywny i spójny system finansowania polityki regionalnej.				

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 15: Zgodność Strategii ZIT MOF Tarnobrzega na lata 2021-2027 z wytycznymi i założeniami zawartymi w Strategii Podkarpackie 2030

	Poprawa jakości życia mieszkańców MOF Tarnobrzeg w wymiarze społecznym	Ochrona lokalnego dziedzictwa i zrównoważony rozwój MOF Tarnobrzeg		Zwiększenie możliwości rozwoju gospodarczego MOF Tarnobrzeg
	1.1	2.1	2.2	3.1
Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030				
1. GOSPODARKA i NAUKA				
1.1. Nauka, badania i szkolnictwo wyższe wspierające gospodarkę				

Rozwój szkolnictwa wyższego i sfery badawczo-rozwojowej jako kluczowych czynników stymulujących rozwój gospodarczy regionu.				
1.2. Inteligentne specjalizacje województwa Wdrożenie priorytetów RIS dla utrzymania innowacyjnej i konkurencyjnej gospodarki opartej na trafnie zdefiniowanych inteligentnych specjalizacjach gospodarczych oraz wspieranie sektorów wysokiej szansy.				
1.3. Konkurencyjność gospodarki poprzez innowacje i nowoczesne technologie Zapewnienie dobrych warunków i systemu wsparcia podmiotów gospodarczych i rolnictwa w dostosowaniu do wymagań i potrzeb współczesnej otwartej gospodarki.				
1.4. Gospodarka cyrkularna (Gospodarka obiegu zamkniętego) Dostosowanie procesów gospodarczych do warunków wynikających ze współczesnych standardów środowiskowych.				
2. KAPITAŁ LUDZKI i SPOŁECZNY				
2.1. Edukacja Podniesienie jakości edukacji i jej dostosowanie do wyzwań społeczeństwa przyszłości.				
2.2. Regionalna polityka zdrowotna Zwiększenie bezpieczeństwa zdrowotnego społeczeństwa				

poprzez poprawę dostępności i jakości funkcjonowania systemu ochrony zdrowia.				
2.3. Kultura i dziedzictwo kulturowe Rozwój form i instytucji kultury z uwzględnieniem dziedzictwa oraz wymagań nowoczesności.	✓	✓		
2.4. Rynek pracy Wsparcie rynku pracy w zakresie aktywizacji zawodowej oraz tworzenia dobrej jakości miejsc pracy.				✓
2.5. Społeczeństwo obywatelskie i kapitał społeczny Wzmocnienie podmiotowości obywateli, rozwój instytucji społeczeństwa obywatelskiego oraz zwiększenie ich wpływu na życie publiczne.	✓			
2.6. Włączenie społeczne Wzrost poziomu adaptacyjności zawodowej i integracji społecznej w regionie.	✓			✓
2.7. Aktywny styl życia i sport Kształtowanie postaw prozdrowotnych, promocja aktywności fizycznej i wsparcie sportu kwalifikowanego.				✓
3. INFRASTRUKTURA DLA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU i ŚRODOWISKA				
3.1. Bezpieczeństwo energetyczne i OZE Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego regionu oraz optymalizacji wykorzystania energii i zwiększenie udziału				

OZE w bilansie energetycznym województwa				
3.2. Rozwój infrastruktury transportowej oraz integracji międzygałęziowej transportu Poprawa zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz zrównoważenie struktury komunikacyjnej na obszarze województwa			✓	
3.3. Poprawa dostępności komunikacyjnej wewnątrz regionu oraz rozwój transportu publicznego Poprawa wewnętrznej dostępności komunikacyjnej zapewniającej spójność przestrzenną regionu oraz integrację obszarów funkcjonalnych			✓	
3.4. Rozwój infrastruktury informacyjno-komunikacyjnej w regionie Rozbudowa wysokiej jakości sieci informacyjno-komunikacyjnej dla zapewnienia możliwości rozwojowych województwa oraz dostępności do usług				
3.5. Rozwój infrastruktury służącej prowadzeniu działalności gospodarczej i turystyki Tworzenie miejsc umożliwiających prowadzenie działalności gospodarczej i rozwój usług turystycznych				✓
3.6. Przeciwdziałanie i minimalizowanie skutków zagrożeń wywołanych czynnikami naturalnymi				

Zwiększenie odporności wszystkich struktur regionalnych na zagrożenia wynikające ze zmian klimatycznych				
3.7. Zapobieganie i minimalizowanie skutków zagrożeń antropogenicznych Ograniczenie negatywnych skutków oddziaływania rozwoju cywilizacyjnego na stan środowiska				
3.8. Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego, w tym ochrona i poprawianie stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu Ochrona środowiska oraz zachowanie różnorodności biologicznej w regionie		✓		
4. DOSTĘPNOŚĆ USŁUG				
4.1. Poprawa dostępności do usług publicznych poprzez wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych Poprawa dostępności mieszkańców do usług publicznych oraz zwiększenie ich kompleksowości i podniesienie standardu dzięki wykorzystaniu technologii informacyjno-komunikacyjnych	✓			
4.2. Planowanie przestrzenne wspierające aktywizację społeczności i aktywizacja obszarów zdegradowanych Poprawa zarządzania przestrzenią oraz przeciwdziałanie występowaniu wykluczenia osób i obszarów ze względu na ograniczenia ekonomiczne czy infrastrukturalne		✓		

<p>4.3. Wsparcie instytucjonalne i poprawa bezpieczeństwa mieszkańców</p> <p>Rozwijanie infrastruktury i integrowanie systemów zapewniających wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego</p>				
<p>4.4. Budowanie i rozwój partnerstwa dla rozwoju województwa</p> <p>Łączenie potencjałów i budowanie partnerstw oraz praktyczna implementacja rozwiązań organizacyjnych i technicznych wzmacniających procesy służące rozwojowi społeczno-gospodarczemu regionu</p>	✓	✓	✓	✓
<p>4.5. Współpraca ponadregionalna i międzynarodowa</p> <p>Rozwój ponadregionalnych i transgranicznych powiązań regionu dla wzmocnienia pozycji konkurencyjnej i wykorzystania szans rozwojowych</p>				✓
<p>4.1. Poprawa dostępności do usług publicznych poprzez wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych</p> <p>Poprawa dostępności mieszkańców do usług publicznych oraz zwiększenie ich kompleksowości i podniesienie standardu dzięki wykorzystaniu technologii informacyjno-komunikacyjnych</p>				

Źródło: Opracowanie własne

IV Lista projektów realizujących cele

Lista projektów wraz z informacją na temat sposobu ich wyboru oraz powiązania z innymi projektami

W ramach instrumentu ZIT mogą być realizowane wyłącznie projekty zintegrowane, rozwiązujące wspólne problemy, w tym projekty realizowane wspólnie na etapie przygotowania, wykonania oraz eksploatacji. Definicja projektu zintegrowanego mówi, że aby dany projekt mógł być uznany za projekt musi spełnić przynajmniej jeden z dwóch warunków:

- a) jest projektem partnerskim w rozumieniu art. 39 ustawy wdrożeniowej,
- b) deklarowany jest wspólny efekt, rezultat lub produkt końcowy projektu, np. wspólne wykorzystanie stworzonej w jego ramach infrastruktury w przypadku projektów „twardych”, lub objęcie wsparciem w przypadku projektów „miękkich”, mieszkańców co najmniej 2 gmin OF, co powinno znaleźć swoje uzasadnienie zarówno w części diagnostycznej, jak i kierunkowej strategii.

Zintegrowanie projektów przewidzianych w Strategii ZIT MOF Tarnobrzeg wyraża się przede wszystkim poprzez przyjęte od samego początku i konsekwentnie uwzględniane na każdym etapie założenie, że ich efekty będą zapewniały możliwość wykorzystania stworzonej lub odnowionej infrastruktury w jednakowym stopniu przez wszystkich partnerów porozumienia. W przypadku projektów dotyczących produktu turystycznego, przestrzeni publicznej oraz infrastruktury kulturalnej będzie ona umożliwiała wspólne wykorzystywanie infrastruktury i będzie w równym stopniu mogła służyć mieszkańcom wszystkich gmin tworzących MOF Tarnobrzeg. Będzie się to wyrażało między innymi w ten sposób, że nie będzie żadnych różnic w możliwości skorzystania z dobrodziejstw każdego projektu przez mieszkańców wszystkich gmin partnerskich. W przypadku działań w sferze usług kulturalnych będzie się to wyrażało np. w podejmowaniu ponadgminnych inicjatyw obejmujących co najmniej 2 gminy w dowolnych zestawieniach. W sferze projektów z zakresu odnowy przestrzeni publicznej zintegrowanie wyrazi się między innymi przez dostarczenie wszystkim mieszkańcom MOF Tarnobrzeg możliwości swobodnego korzystania w dowolnej chwili z wszystkich udogodnień oraz atrakcji zapewnianych przez infrastrukturę przestrzeni publicznej obejmującej wszystkie jej składowe w ramach MOF i traktowanej jako jedna całość. Najbardziej wyraziście zintegrowanie będzie dostrzegalne w przypadku wspólnego produktu turystycznego, bowiem wszystkie gminy wniosą pięknie uzupełniające się walory swego dziedzictwa i potencjału i wszystkie w równym stopniu będą w miarę własnego zainteresowania będą mogły odnosić korzyści wynikające z obsługi ruchu turystycznego i zaangażowania, a sam produkt będzie traktowany i promowany jako dobro wspólne. Wyrazi się to m.in. we wspólnej promocji, partnerskich inicjatywach turystycznych czy też posiadaniu takich samych

możliwości skorzystania z owoców projektu przez mieszkańców całego obszaru MOF z jednakowym dla wszystkich tych mieszkańców uwzględnieniem np. wszelkich ulg, zwolnień z opłat czy też innych form wsparcia. Efekt realizacji projektów będzie we wszystkich prezentacjach oraz informacjach medialnych przedstawiany jako sukces MOF, a nie pojedynczej z gmin go tworzących.

Wg. zapisów zawartych w dokumencie Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027 rekomenduje się aby projekty wynikające ze strategii ZIT realizowały co najmniej jeden poniższych celów:

1. wspieranie rozwoju gospodarczego;
2. dążenie do neutralności klimatycznej;
3. wpływanie na zwiększenie dostępności do usług publicznych;
4. realne przełożenie się na poprawę jakości życia mieszkańców;
5. opieranie się na inteligentnym zarządzaniu.

Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027 wskazuje, że w ramach FEP 2021-2027 planuje się realizację projektów zintegrowanych według Priorytetu 6 obejmującego następujące typy projektów:

Priorytet 6:

- ✓ ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych;
- ✓ ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury;
- ✓ ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki poza obszarami Natura 2000;
- ✓ fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych;
- ✓ uzbrajanie terenów inwestycyjnych;
- ✓ zintegrowany i efektywny system publicznego transportu zbiorowego na terenie miast i ich obszarów funkcjonalnych.

Uwzględniając ww. rekomendacje w Strategii ZIT MOF Tarnobrzeg została określona grupa projektów zintegrowanych, które wcześniej zostały uzgodnione w ramach związku ZIT. Projekty te zostały określone na bazie celów strategicznych oraz kierunków działań, których sformułowanie było oparte na wynikach diagnozy obszaru ZIT.

Projekty zaplanowane do realizacji są ze sobą powiązane i komplementarne nie tylko względem siebie, ale też w stosunku do już zrealizowanych inwestycji na obszarze, dzięki czemu ich realizacja przyczyni się do osiągnięcia efektu synergii.

Przy konstruowaniu projektów bazowano na założeniu, że ich realizacja będzie prowadzić, do zarządzania wszystkimi zasobami w taki sposób, aby potrzeby ekonomiczne, społeczne i estetyczne były spełnione przy jednoczesnym zachowaniu integralności kulturowej, różnorodności biologicznej, systemów podtrzymywania życia oraz nie zaburzając kluczowych procesów ekologicznych. Założenie to będzie szczególnie wyraźnie eksponowane w przypadku projektu dotyczącego produktu turystycznego. Na produkt ten będą się składały walory wnoszone przez poszczególne gminy partnerskie (z uwzględnieniem ich różnorodności i kolorytu), a całość będzie promowana jako produkt turystyczny obszaru MOF bez wyróżniania poszczególnych partnerów. Kluczowym aspektem koncepcji produktu turystycznego „Między Wisłą a Sanem” będzie oferta skomponowana z uzupełniających się specyficznych dla siebie walorów turystycznych oferowanych przez gminy: Baranów Sandomierski, Nowa Dęba, Gorzyce, Grębów oraz Tarnobrzeg. Wszystkie te składniki tworzą oryginalną propozycję dla turystów, która poprzez swój koloryt i różnorodność zachęca do przyjazdu i skorzystania z wszystkich tych atrakcji. Dzięki wzajemnemu uzupełnianiu się tych składowych oferta zyska na atrakcyjności, a tym samym umożliwi zafunkcjonowanie produktu.

Takie same założenia przyświecały konstruowaniu projektów odnowy przestrzeni publicznej oraz sfery kultury. Oprócz zagwarantowania jednakowego dla wszystkich mieszkańców MOF dostępu do odnowionej infrastruktury przestrzeni duży nacisk będzie kładziony na korzystanie z niej przez seniorów oraz inne środowiska zagrożone wykluczeniami. Infrastruktura ta będzie wykorzystywana do podejmowania wspólnych dla gmin partnerskich MOF inicjatyw plenerowych. Ponadto będzie się ona wiązała z realizacją przedsięwzięć kulturalnych o zasięgu, co najmniej 2 gmin partnerskich, co będzie istotnie wzmocnione w zakresie możliwości poprzez wspólne wykorzystanie efektów projektu w sferze usług kulturalnych. .

IV.1 Lista projektów podstawowych planowanych do dofinansowania w trybie niekonkurencyjnym

Związek ZIT dokonał wyboru projektów wskazanych do dofinansowania w trybie niekonkurencyjnym w oparciu zidentyfikowane problemy, zgłaszane potrzeby, posiadane potencjały, ale również z uwzględnieniem efektów i skali oddziaływania projektów zintegrowanych. Wspomniane oddziaływanie obejmie zarówno sferę społeczną, gdyż w ramach projektów zostanie dokonana odnowa infrastruktury w ramach przestrzeni publicznej, z której będą mogli korzystać w równym stopniu wszyscy mieszkańcy. W analogiczny sposób oddziaływanie projektu będzie również wyrażało się w sferze przestrzennej, gdyż z dobrodziejstwa projektów w formie zmodernizowanej infrastruktury oraz przestrzeni publicznej u wszystkich partnerów w równym stopniu będą mogli korzystać wszyscy

mieszkańcy obszaru MOF - Tarnobrzeg. W tym zakresie szczególnie wyróżnia się planowana do rozbudowania i odnowy infrastruktura turystyczna wiązana z Jeziorem Tarnobrzeskim – w tym przypadku będzie występowało wspólne wykorzystanie stworzonej w jego ramach infrastruktury, a tym samym również oddziaływanie we wszystkich sferach rozwoju zrównoważonego. W odniesieniu do sfery gospodarczej to oczywistą jego formą będzie utworzenie produktu turystycznego ukierunkowanego, co prawda na Jezioro Tarnobrzeskie, jednak będzie występowała wyraźna koincydencja z odnowioną przestrzenią publiczną centrów gmin partnerskich, których atrakcje nawiązujące do tradycji lokalnych w powiązaniu rekreacyjnymi walorami otoczenia Jeziora będą nieformalnie tworzyć jeszcze bardziej rozbudowany produkt turystyczny zachęcający do dłuższego pobytu przyjezdnych. Uzupełnieniem projektów wybieranych do dofinansowania w sposób niekonkurencyjny są projekty wybierane w sposób konkurencyjny oraz projekty komplementarne, które dofinansowane będą z innych źródeł niż z programu Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027.

Projekty planowane do wyboru w trybie niekonkurencyjnym przedstawiają się następująco:

Tabela 16: Projekt nr 1 planowany do wyboru w trybie niekonkurencyjnym

1.	Tytuł projektu	Odnowa przestrzeni publicznych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tarnobrzeg
2.	Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE
3.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 5(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich
4.	Cel Strategii ZIT	Projekt wpisuje się w cel strategiczny ZIT 2. Zrównoważony rozwój przestrzenny MOF Tarnobrzeg Kierunek działania 2.1 Odnowa i rozwój przestrzeni publicznych
5.	Priorytet Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackie 2030	Priorytet 3.5. Rozwój infrastruktury służącej prowadzeniu działalności gospodarczej i turystyki. Priorytet 3.8. Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego, w tym ochrona i poprawianie stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu. Priorytet 4.2. Planowanie przestrzenne wspierające aktywizację społeczności i aktywizacja obszarów zdegradowanych. Priorytet 5.1. Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego
6.	Lider projektu/partnerzy projektu	1. Miasto Tarnobrzeg , 2. Gmina Baranów Sandomierski, 3. Gmina Grębów, 4. Gmina Nowa Dęba
7.	Forma prawna wnioskodawcy	jst
8.	Lokalizacja projektu	1. Miasto Tarnobrzeg ,

		<p>2. Gmina Baranów Sandomierski, 3. Gmina Grębów, 4. Gmina Nowa Dęba</p>
9.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	<p>1. Miasto Tarnobrzeg</p> <p>Zakres rzeczowy w Mieście Tarnobrzeg obejmuje odnowę przestrzeni publicznej na jego terenie poprzez:</p> <ol style="list-style-type: none"> <u>Przebudowę placu Bartosza Głowackiego wraz z zagospodarowaniem terenu</u> Nadanie centrum miasta nowego estetycznego wyglądu poprawi jego funkcjonalność oraz zachęci mieszkańców do spędzania czasu poza domem, a turystów do odwiedzin miasta. <u>Budowę tężni na Osiedlu Przywiśle wraz z infrastrukturą towarzyszącą.</u> Taka forma zagospodarowania wpływa pozytywnie na zdrowie psychiczne i fizyczne użytkowników. <p>2. Gmina Baranów Sandomierski</p> <p>Zakres rzeczowy projektu w Gminie Baranów Sandomierski obejmuje odnowę przestrzeni publicznej w miejscowościach Baranów Sandomierski i Skopanie, poprzez m.in.:</p> <ol style="list-style-type: none"> <u>Roboty budowlane w obrębie rynku w Baranowie Sandomierskim</u>, poprawiające jego estetykę, funkcjonalność i wprowadzające nowe elementy zieleni w przestrzeń rynku. <u>Zagospodarowanie terenów w Baranowie Sandomierskim</u> zmierzające do utworzenia integracyjnej otwartej przestrzeni publicznej obejmujące, m.in.: urządzenie zieleni, wykonanie i montaż obiektów/urządzeń rekreacyjnych oraz małej architektury, wykonanie ścieżek pieszych i rowerowych oraz modernizację zbiornika wodnego wraz z infrastrukturą towarzyszącą. <u>Roboty budowlane w parku osiedlowym w miejscowości Skopanie</u> obejmujące m.in.: urządzenie zieleni, wykonanie i montaż obiektów/urządzeń rekreacyjnych oraz małej architektury, wykonanie ścieżek pieszych i rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą. <p>3. Gmina Grębów</p> <p>Zakres rzeczowy projektu obejmujący teren Gminy Grębów dotyczy odnowy przestrzeni publicznej centrum Grębowa poprzez m.in.:</p> <ol style="list-style-type: none"> <u>Odnowę rynku w Grębowie</u> Stworzenie przestrzeni przyjaznej użytkownikom, będącej miejscem relaksu i spotkań mieszkańców. Odnowa ma na celu poprawę warunków do pracy, życia, nauki, wypoczynku i aktywnego udziału w społeczeństwie. <u>Roboty budowlane przy placu targowym w Grębowie</u> Stworzenie przestrzeni wysokiej jakości, która stanie się wizytówką gminy oraz chętnie odwiedzanym przez mieszkańców miejscem nie tylko w dni targowe. <p>4. Miasto i Gmina Nowa Dęba</p> <p>Zakres rzeczowy projektu w gminie Nowa Dęba obejmuje utworzenie otwartej przestrzeni publicznej w postaci zagospodarowania terenów rekreacyjnych w Nowej Dębie poprzez budowę wodnego placu zabaw</p>

		wraz z nieką rekreacyjną, oraz z infrastrukturą sanitarną i zagospodarowaniem terenu.			
10.	Wskaźniki produktu i rezultatu	<p>Wskaźniki produktu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. WLWK-RCO074 - Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego - 82 918 osób 2. WLWK-RCO114 - Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich – 11,47 ha 3. WLWK-RCO075 - Wspierane strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego – 1 szt. 4. WLWK-RCO036 - Zielona infrastruktura objęta wsparciem do celów innych niż przystosowanie się do zmian klimatu – 19210 m2 5. WLWK-RCO076 - Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego - 1 szt. <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. WLWK-RCR095 - Ludność mająca dostęp do nowej lub udoskonalonej zielonej infrastruktury - 82 918 osób 			
11.	Budżet projektu – źródło finansowania	Wartość całkowita projektu (PLN)	Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (PLN)	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021-2027 (PLN)	Szacowana wartość wkładu własnego (PLN)
		45 302 399,51	37 632 852,92	31 987 924,98	13 314 474,53
		Wartość całkowita projektu brutto (EURO)	Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (EURO)	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021-2027 (EURO)	Szacowana wartość wkładu własnego
		9 997 128,04	8 700 231,86	7 395 197,08	2 601 930,96
12.	Okres realizacji projektu	2025-2027			
13.	Powiązanie z innymi projektami ze Strategii ZIT	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój instytucji kultury MOF Tarnobrzeg 2. Między Wisłą a Sanem 			
14.	Opis procesu wskazania projektu i zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych	<p>W dniu 11 października 2023 r. w Urzędzie Miasta Tarnobrzega odbyło się posiedzenie Rady Doradczej ZIT MOF Tarnobrzeg połączone ze spotkaniem z przedstawicielami Gmin wchodzących w skład MOF Tarnobrzeg. Celem spotkania było przedstawienie projektów zintegrowanych, które stanowią odpowiedź na zdiagnozowane potrzeby MOF Tarnobrzeg i zostaną zamieszczone w Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tarnobrzeg na lata 2021-2027. Każdy z przedstawicieli gmin przedstawił zakres rzeczowy zadania swojej gminy, zaktualizowany po opublikowaniu kryteriów oceny projektów przez Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego.</p>			

	za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem projektów	W trakcie spotkania zaprezentowano wyniki przeprowadzonych badań ankietowych, mających na celu poznanie opinii i potrzeb mieszkańców MOF. Uczestnicy dyskutowali również o innych możliwościach wsparcia w obszarach ujętych w Programie Regionalnym Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021 - 2027.
--	---	--

Projekt nr 2

Tabela 17: Projekt nr 2 planowany do wyboru w trybie niekonkurencyjnym

1.	Tytuł projektu	Rozwój instytucji kultury MOF Tarnobrzeg
2.	Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE
3.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 5(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich
4.	Cel Strategii ZIT	Cel nadrzędny - Umocnienie wspólnej tożsamości oraz zrównoważony rozwój obszaru MOF Tarnobrzeg poprzez wzmocnianie struktur i tworzenie warunków do długoterminowej i wielowymiarowej współpracy Partnerów Cel strategiczny ZIT 1 Poprawa jakości życia mieszkańców MOF Tarnobrzeg
5.	Priorytet Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackie 2030	7.1. Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego
6.	Lider projektu/partnerzy projektu	Miasto Tarnobrzeg/Gmina Baranów Sandomierski, Gmina Gorzyce
7.	Forma prawna wnioskodawcy	jst
8.	Lokalizacja projektu	1.Miasto Tarnobrzeg, 2.Miasto i Gmina Baranów Sandomierski, 3.Gmina Gorzyce

9.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	<p>I. Miasto Tarnobrzeg Roboty budowlane w Tarnobrzesckim Domu Kultury obejmujące m. in. elewacje, salę widowiskową, pomieszczenia, instalacje itp. oraz zagospodarowanie terenu i zakup wyposażenia.</p> <p>II. Gmina Gorzyce Budowa Domu Kultury m. in.: z salą widowiskową w Gorzycach wraz z wyposażeniem, infrastrukturą towarzyszącą oraz zagospodarowaniem terenu.</p> <p>III. Miasto i Gmina Baranów Sandomierski</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Roboty budowlane w budynku Środowiskowego Domu Kultury w Skopaniu wraz z zakupem i montażem wyposażenia. 2. Roboty budowlane w budynku Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury w Baranowie Sandomierskim wraz z zakupem i montażem wyposażenia. 3. Roboty budowlane w zakresie adaptacji budynku domu ludowego w Woli Baranowskiej z przeznaczeniem na Centrum Kultury wraz z biblioteką oraz zakup i montaż wyposażenia pomieszczeń budynku. 			
10.	Wskaźniki produktu i rezultatu	<p>Wskaźniki produktu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba instytucji kultury objętych wsparciem 5 szt. 2. Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (EFRR/FST/FS) 5 szt. 3. Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem 5 szt. 4. Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami (EFRR/FST/FS) 1 szt. 5. Liczba wspartych obiektów o charakterze nie zabytkowym 5 szt. 6. Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego 40 000 osób 7. Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego 1 szt. <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem 25 000 osób 2. Ludność mająca dostęp do nowej lub udoskonalonej zielonej infrastruktury 68 282 osoby. 			
11.	Budżet projektu – źródło finansowania	Wartość całkowita projektu (PLN)	Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (PLN)	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021-2027 (PLN)	Szacowana wartość wkładu własnego (PLN)
		37 627 501,29	35 949 877,28	30 557 395,69	7 070 105,60
		Wartość całkowita projektu (EURO)	Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (EURO)	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP	Szacowana wartość wkładu własnego (EURO)

				2021-2027 (EURO)	
		8 698 994,63	8 311 149,53	7 064 477,10	1 634 517,54
12.	Okres realizacji projektu	2024-2027			
13.	Powiązanie z innymi projektami ze Strategii ZIT	1. Odnowa przestrzeni publicznych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tarnobrzeg 2. Między Wisłą a Sanem			
14.	Opis procesu wskazania projektu i zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem projektów	<p>W dniu 11 października 2023 r. w Urzędzie Miasta Tarnobrzega odbyło się posiedzenie Rady Doradczej ZIT MOF Tarnobrzeg połączone ze spotkaniem z przedstawicielami Gmin wchodzących w skład MOF Tarnobrzeg. Celem spotkania było przedstawienie projektów zintegrowanych, które stanowią odpowiedź na zdiagnozowane potrzeby MOF Tarnobrzeg i zostaną zamieszczone w Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tarnobrzeg na lata 2021-2027. Każdy z przedstawicieli gmin przedstawił zakres rzeczowy zadania swojej gminy, zaktualizowany po opublikowaniu kryteriów oceny projektów przez Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego.</p> <p>W trakcie spotkania zaprezentowano wyniki przeprowadzonych badań ankietowych, mających na celu poznanie opinii i potrzeb mieszkańców MOF. Uczestnicy dyskutowali również o innych możliwościach wsparcia w obszarach ujętych w Programie Regionalnym Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021 - 2027.</p>			

Projekt nr 3

Tabela 18: Projekt nr 3 planowany do wyboru w trybie niekonkurencyjnym

1.	Tytuł projektu	Między Wisłą a Sanem
2.	Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE
3.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 5(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich
4.	Cel Strategii ZIT	Umocnienie wspólnej tożsamości oraz zrównoważony rozwój obszaru MOF Tarnobrzeg poprzez wzmacnianie struktur i tworzenie warunków do długoterminowej i wielowymiarowej współpracy Partnerów Cel strategiczny ZIT 3 Zwiększenie możliwości rozwoju gospodarczego MOF Tarnobrzeg
5.	Priorytet Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackie 2030	3. INFRASTRUKTURA DLA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU I ŚRODOWISKA Priorytet: 3.5.

		<p>Rozwój infrastruktury służącej prowadzeniu działalności gospodarczej i turystyki.</p> <p>4. DOSTĘPNOŚĆ USŁUG</p> <p>Priorytet 4.2. Planowanie przestrzenne wspierające aktywizację społeczności i aktywizacja obszarów zdegradowanych.</p> <p>5. TERYTORIALNY WYMIAR STRATEGII</p> <p>Priorytet 5.1. Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego</p>
6.	Lider projektu/partnerzy projektu	Miasto Tarnobrzeg
7.	Forma prawna wnioskodawcy	JST
8.	Lokalizacja projektu	Miasto Tarnobrzeg, Gmina Nowa Dęba, Gmina Gorzyce, Gmina Baranów Sandomierski, Gmina Grębów
9.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	<p>W ramach projektu planowane jest stworzenie warunków do rozwoju turystyki na obszarze MOF. Do realizacji tych zamierzeń zostanie wykorzystana tworzona koncepcja produktu turystycznego o nazwie „Między Wisłą a Sanem” w oparciu o występujące na obszarze gmin tworzących MOF zabytki, ciekawe miejsca, atrakcje przyrodnicze, obiekty zabytkowe, miejsca wypoczynku i rekreacji oraz uprawiania sportów wodnych itp.</p> <p>Elementy tworzące produkt turystyczny o nazwie „Między Wisłą a Sanem” to:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wytyczenie tras turystycznych na obszarze gmin MOF przebiegającej po istniejących drogach i ścieżkach rowerowych przebiegających w okolicy zabytków i miejsc wartych odwiedzenia. 2. Budowa punktu widokowego – molo prezentujące panoramę Jeziora Tarnobrzkiego 3. Dostosowanie budynku istniejącej Mariny na potrzeby utworzenia bazy noclegowej i gastronomicznej dla turystów, wraz z wyposażeniem, zagospodarowaniem otoczenia budynku oraz budową ciągu pieszo – jezdni . 4. poprawa dostępności poprzez stworzenie interaktywnej mapy produktu turystycznego pn. ”Między Wisłą a Sanem”, która umieszczona zostanie na stronach internetowych gmin MOF. Mapa przedstawiać będzie trasy turystyczne określone w pkt. 1 wraz z opisem obiektów zabytkowych. Turysta korzystający z interaktywnej mapy będzie mógł w zależności od swoich preferencji wybrać odpowiednią trasę i atrakcje, które go najbardziej interesują na obszarze MOF Tarnobrzeg. Dodatkowo każdy z parterów MOF zamieszczał będzie aktualne informacje o

		<p>wydarzeniach organizowanych na ich terenie (tj. dni miasta, festiwale, zawody wędkarskie, regaty, kolonie żeglarskie, jarmarki). Osoby z niepełnosprawnościami będą mogły uzyskać informację o produkcie turystycznym oraz dostępności obiektów. Realizacja zakresu planowanego przez miasto Tarnobrzeg w ramach projektu pozwala na osiągnięcie wspólnego efektu, z którego będą korzystać wszystkie gminy. Projekt swoim zakresem integruje JST i oddziałuje na obszar całego MOF, a nie tylko Miasta Tarnobrzeg</p> <p>W projekcie może wystąpić potencjalna pomoc publiczna w zakresie wykorzystania budynku Mariny, pozostała infrastruktura wykorzystywana będzie nieodpłatnie.</p>			
10.	Wskaźniki produktu i rezultatu	<p>Wskaźniki produktu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami – 2 szt. 2. Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem – 1 szt. 3. Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego – 1 szt. 4. Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego – 1 szt. 5. Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego 40 000 os. <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem – 350 000 os. 			
11.	Budżet projektu – źródło finansowania	Wartość całkowita projektu (PLN)	Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (PLN)	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021-2027 (PLN)	Szacowana wartość wkładu własnego (PLN)
		11 000 000,00	10 065 040,65	8 555 284,55	2 444 715,45
		Wartość całkowita projektu brutto (EURO)	Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (EURO)	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021-2027 (EURO)	Szacowana wartość wkładu własnego (EURO)
		2 543 058,61	2 326 908,02	1 977 871,82	565 186,79
12.	Okres realizacji projektu	2024-2027			
13.	Powiązanie z innymi projektami ze Strategii ZIT	<ol style="list-style-type: none"> 1. Odnowa przestrzeni publicznych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tarnobrzeg 2. Rozwój instytucji kultury MOF Tarnobrzeg 			
14.	Opis procesu wskazania projektu i zaangażowania partnerów społeczno-	W dniu 11 października 2023 r. w Urzędzie Miasta Tarnobrzega odbyło się posiedzenie Rady Doradczej ZIT MOF Tarnobrzeg połączone ze spotkaniem z przedstawicielami Gmin wchodzących w skład MOF Tarnobrzeg. Celem			

<p>gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem projektów</p>	<p>spotkania było przedstawienie projektów zintegrowanych, które stanowią odpowiedź na zdiagnozowane potrzeby MOF Tarnobrzeg i zostaną zamieszczone w Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tarnobrzeg na lata 2021-2027. Każdy z przedstawicieli gmin przedstawił zakres rzeczowy zadania swojej gminy, zaktualizowany po opublikowaniu kryteriów oceny projektów przez Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego.</p> <p>W trakcie spotkania zaprezentowano wyniki przeprowadzonych badań ankietowych, mających na celu poznanie opinii i potrzeb mieszkańców MOF. Uczestnicy dyskutowali również o innych możliwościach wsparcia w obszarach ujętych w Programie Regionalnym Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021 - 2027.</p>
--	---

IV.2 Projekty zintegrowane w obszarze mobilności i transportu

W toku dyskusji nad sposobem rozwiązania kluczowych problemów MOF w zakresie mobilności i transportu wskazano na szczególną potrzebę wdrożenia dwóch projektów o charakterze zintegrowanym.

Tabela 19: Projekt Poprawa infrastruktury transportu publicznego na terenie MOF Tarnobrzeg

1.	Tytuł projektu	Poprawa infrastruktury transportu publicznego na terenie MOF Tarnobrzeg
2.	Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 3 – MOBILNOŚĆ MIEJSKA
3.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 2(viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej
4.	Priorytet Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackie 2030	3.3. Poprawa dostępności komunikacyjnej wewnątrz regionu oraz rozwój transportu publicznego
5.	Lider projektu/partnerzy projektu	Miasto Tarnobrzeg – lider Partnerzy: - Gmina Baranów Sandomierski - Gmina Gorzyce - Gmina Grębów - Gmina Nowa Dęba
6.	Forma prawna wnioskodawcy	Jednostka samorządu terytorialnego
7.	Lokalizacja projektu	1. Miasto Tarnobrzeg, 2. Miasto i Gmina Baranów Sandomierski, 3. Gmina Grębów, 4. Miasto i Gmina Nowa Dęba.

8.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027		<p>1. Miasto Tarnobrzeg Zakres rzeczowy obejmuje m.in.:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zakup niskoemisyjnych autobusów CNG oraz autobusów bezemisyjnych na potrzeby obsługi transportu publicznego w mieście (z opcjonalnym rozszerzeniem usług transportowych na gminy ościenne), 2. Budowa bazy obsługi autobusów, 3. Budowa punktu przyjmowania i odprawiania autobusów 4. Wdrożenie systemu Maas - integracja usług mobilności na obszarze MOF. <p>2.Gmina Baranów Sandomierski Zakres rzeczowy obejmuje m.in.:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Budowa przystanku/zatoki autobusowej przy drodze wojewódzkiej nr 872 w miejscowości Skopanie w obrębie kolejowego przystanku osobowego PLK, celem zintegrowania systemu komunikacji samochodowej i kolejowej wraz z odcinkiem ścieżki pieszo-rowerowej łączącej zatokę/przystanek z terenem kolejowym. 2. Wykonanie chodnika przy drodze wojewódzkiej nr 985 w miejscowości Suchorzów stanowiącej dojście do przystanku komunikacji publicznej wraz z przejściem dla pieszych przez drogę wojewódzką. 3. Budowa infrastruktury transportu publicznego na obszarze MOF Tarnobrzeg.. 		
10.	Wskaźniki produktu i rezultatu		<p>Proponowane wskaźniki:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Infrastruktura paliw alternatywnych (punkty tankowania/ładowania) 4 szt. 2. Liczba zainstalowanych inteligentnych systemów transportowych 1 szt.. 3. Miasta z nowymi lub zmodernizowanymi cyfrowymi systemami transportu miejskiego 1 szt. <p>Wskaźnik rezultatu: Roczna liczba użytkowników nowego lub zmodernizowanego transportu publicznego 180 000 os.</p>		
11.	Budżet projektu – źródło finansowania	Wartość całkowita projektu (PLN)	Szacowana wartość wydatków w kwalifikowalnych (PLN)	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021-2027 (PLN)	Szacowana wartość wkładu własnego (PLN)
	Fundusze Europejskie dla	60 000 000	48 780 487,80	41 463 414,63	18 536 585 ,37

	Podkarpacia 2021-2027				
12.	Okres realizacji projektu			2025-2027	

Tabela 20: Projekt Mobilny MOF Tarnobrzeg

1.	Tytuł projektu	Mobilny MOF Tarnobrzeg
2.	Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 3 – MOBILNOŚĆ MIEJSKA
3.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 2(viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej
4.	Priorytet Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackie 2030	3.3. Poprawa dostępności komunikacyjnej wewnątrz regionu oraz rozwój transportu publicznego 7.1. Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego
5.	Lider projektu/partnerzy projektu	Miasto Tarnobrzeg – lider Partnerzy: - Gmina Baranów Sandomierski - Gmina Gorzyce - Gmina Grębów - Gmina Nowa Dęba
6.	Forma prawna wnioskodawcy	Jednostka samorządu terytorialnego
7.	Lokalizacja projektu	1. Miasto Tarnobrzeg, 2. Miasto i Gmina Baranów Sandomierski, 3. Gmina Grębów, 4. Miasto i Gmina Nowa Dęba 5. Gmina Gorzyce
8.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	1. Miasto Tarnobrzeg Zakres przedsięwzięcia: a) Infrastruktura dla ruchu niezmotoryzowanego i mikro mobilności. Zakres rzeczowy obejmuje m.in.: Przejścia dla pieszych: Doposażenie przejść dla pieszych w Tarnobrzegu służące poprawie bezpieczeństwa niezmotoryzowanych uczestników ruchu. b) Roboty budowlane w zakresie tras pieszo-rowerowych na terenie miasta Tarnobrzega. 2. Gmina Baranów Sandomierski Zakres rzeczowy obejmuje m.in.: 1. Budowę ścieżki pieszo-rowerowej przy drodze wojewódzkiej nr 872 w miejscowości Knapy i Durdy. 2. Budowę chodnika przy drodze wojewódzkiej nr 985 łączącej miasto Baranów Sandomierski z miejscowością Skopanie. 3. Przebudowa chodników w mieście Baranów Sandomierski.

		<p>3. Gmina Grębów Zakres rzeczowy obejmuje m.in.:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Poprawę bezpieczeństwa pieszych poprzez budowę chodników przy drogach powiatowych w gminie Grębów. 2. Budowę oświetlenia na osiedlach w celu poprawy bezpieczeństwa niezmotoryzowanych uczestników ruchu. <p>4. Gmina Nowa Dęba Zakres rzeczowy obejmuje m.in.:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ścieżkę rowerową od ul. Ogrodowej w Nowej Dębie do miejscowości Rozalin wraz z infrastrukturą towarzyszącą. 2. Ścieżkę rowerową na ul. Tarnobrzeskiej w Chmielowie w kierunku Tarnobrzega (osiedle Ocice) wraz z infrastrukturą towarzyszącą. <p>5. Gmina Gorzyce Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 854 polegającej na budowie drogi dla pieszych w m. Wrzawy i Gorzyce.</p>			
10.	Wskaźniki produktu i rezultatu		<p>Proponowane wskaźniki produktu Wspierana infrastruktura na potrzeby pieszych –</p> <p>Wskaźnik rezultatu:</p> <p>Roczna liczba użytkowników infrastruktury rowerowej 30 tys. os.</p>		
11.	Budżet projektu – źródło finansowania	Wartość całkowita projektu (PLN)	Szacowana wartość wydatków w kwalifikowalnych (PLN)	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021-2027 (PLN)	Szacowana wartość wkładu własnego (PLN)
	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027	30 000 000	30 000 000	25 500 000	4 500 000
12.	Okres realizacji projektu		2025-2027		

Źródło Opracowanie własne

IV.3 Projekty komplementarne

Projekty wynikające z założeń strategii ZIT mają potencjał do współfinansowania ze środków programów regionalnych oraz krajowych, takich jak EFRR i EFS+, w ramach dedykowanych działań.

Dodatkowo, wsparcie finansowe może być uzyskane z funduszy strukturalnych (FS) lub Funduszu Spójności (FST). Projekty finansowane z tych źródeł będą pełniły rolę projektów komplementarnych w stosunku do tych wynikających bezpośrednio z Strategii ZIT.

Poniżej przedstawiono listę projektów komplementarnych, których zakresy są dostosowane do zidentyfikowanych celów strategicznych ZIT oraz określonych kierunków działania. Realizacja projektów podstawowych, wybieranych zarówno w drodze niekonkurencyjnej, wraz z projektami komplementarnymi, umożliwi skuteczną osiągnięcie założonych celów strategicznych ZIT.

Tabela 21: Zestawienie projektów komplementarnych – realizowanych i planowanych do realizacji przez gminę partnerską Baranów Sandomierski

Lp.	Tytuł projektu	Okres realizacji	Budżet projektu (PLN)	Źródło finansowania	Priorytet/Cel szczegółowy wg SZOP FEP lub innego programu	Nr Celu Strategii MOF
1	Poprawa dostępności do budynków użyteczności publicznej na terenie Gminy Baranów Sandomierski	10.05.2023 - 30.06.2025	1 076 604,79 zł	FEP 2021-2027 (EFRR)	Priorytet FEPK.05 Przyjazna przestrzeń społeczna Działanie FEPK.05.03 Dostępność	2
2	„Rozwój usług opiekuńczych poza miejscem zamieszkania - Klub Seniora w Gminie Baranów Sandomierski”	01.01.2024 - 30.09.2027	1 514 353,15 zł	FEP 201-2027 (EFS)	Działanie 7.18. Usługi społeczne i zdrowotne	1
3	„Rewitalizacja zdegradowanego budynku wraz z otoczeniem, zlokalizowanego w centrum Baranowa Sandomierskiego, na potrzeby realizacji zadań statutowych Gminy”	31.10.2024	2 755 102,04 zł	Rządowy Fundusz Polski ład: Program Inwestycji Strategicznych	Realizacja zadań inwestycyjnych, mających na celu przeciwdziałanie COVID-19	2
4	"Poprawa efektywności energetycznej Środowiskowego Domu Kultury w Skopaniu"	08.01.2024 - 25.11.2024	3 838 602,44 zł	Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększenia Odporności (KPO)	„Wzmocnienie efektywności energetycznej obiektów lokalnej aktywności społecznej”	1
5	Modernizacja i budowa otwartych zbiorników retencyjnych w Baranowie Sandomierskim	2024-2027	500 000,00 zł	PROW na lata 2024-2020 (EFRROW)	Cel szczegółowy: Poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i	2

					stosowania pestycydów	
6	Termomodernizacja budynku remizy Ochotniczej Straży Pożarnej w Baranowie Sandomierskim	2025-2027	1 000 000,00 zł	FEP 2021-2027 (EFRR)	Priorytet: 02 Energia i środowisko	

Źródło Opracowanie własne

Tabela 22 Zestawienie projektów komplementarnych – realizowanych i planowanych do realizacji przez gminę partnerską Gorzyce

Lp.	Tytuł projektu	Okres realizacji	Budżet projektu (PLN)	Źródło finansowania	Priorytet/Cel szczegółowy wg SZOP FEP lub innego programu	Cel strategii MOF
1.	Rozbudowa infrastruktury sportowej na terenie Gminy Gorzyce	2022	1.580.550,00	Budżet Państwa, Budżet Gminy	Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych - edycja pierwsza	1
2.	Rozwój infrastruktury drogowej na terenie Gminy Gorzyce poprzez przebudowę dróg w miejscowościach Furmany, Gorzyce, Orliśka, Wrzawy	2022	1.594.833,98	Budżet Państwa, Budżet Gminy	Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych - edycja pierwsza	2
3.	Utworzenie ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej w Gminie Gorzyce poprzez budowę street workout parku w msc. Gorzyce, budowę oświetlenia boiska w msc. Wrzawy oraz przebudowę placu zabaw w msc. Furmany	2022	246 186,35	Fundusze Unijne, budżet gminy	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, poddziałanie 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”	2

4.	Rozbudowa infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie Gminy Gorzyce	2022-2023	1.318.558,66	Budżet Państwa, Budżet Gminy	Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych - edycja pierwsza	1
5.	Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej w Gminie Gorzyce	2023	5.008.154,28	Budżet Państwa, Budżet Gminy	Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych - edycja druga	2
6.	Rozwój infrastruktury drogowej na terenie Gminy Gorzyce poprzez przebudowę dróg w miejscowościach Sokolniki i Motycze Poduchowne	2023	3.006.376,85	Budżet Państwa, Budżet Gminy	Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych - edycja druga	2
7.	Poprawa gospodarki wodno-ściekowej w Gminie Gorzyce poprzez rozbudowę sieci kanalizacji sanitarnej	2023	3.998.000,00	Budżet Państwa, Budżet Gminy	Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych - edycja druga	2
8.	Przebudowa placów zabaw w miejscowościach Trześć, Motycze Poduchowne i Orliśka	2023	123.910,20	Fundusze Unijne, budżet gminy	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, poddziałanie 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”	2
9.	Przebudowa drogi gminnej nr 100146R (na odcinku ul. Furmańskiej) w km 0+000 – 0+877,50 w miejscowości Sokolniki	2023-2024	5.562.136,50	Budżet państwa, budżet gminy	Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg	2
10.	Przebudowa budynku Urzędu Gminy Gorzyce w celu dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych	2024	2 389 319,36	Fundusze Unijne, Budżet gminy	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027, Priorytet 5.3 PRZYJAZNA PRZESTRZEŃ SPOŁECZNA,	

11.	Poprawa funkcjonowania systemu ratowniczo-gaśniczego i przeciwdziałanie zagrożeniom w Gminie Gorzyce poprzez dostawę średniego samochodu ratowniczo-gaśniczego dla potrzeb OSP Furmany	2024	1 206 000,00	Fundusze Unijne, Budżet gminy	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027, Priorytet 2.5 ENERGIA I ŚRODOWISKO	2
12.	Rozbudowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie gminy Gorzyce	2024	2.105.263,16	Budżet Państwa, Budżet Gminy	Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych - edycja ósma	2
13.	Modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Gorzyce	2024	843.600,00	Budżet Państwa, Budżet Gminy	Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych - edycja dziewiąta - Rozświetlamy Polskę	2
14.	Rozwój infrastruktury drogowej na terenie gminy Gorzyce poprzez rozbudowę dróg na terenie Osiedla Gorzyce	2024-2025	6.789.473,69	Budżet Państwa, Budżet Gminy	Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych - edycja ósma	2
15.	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej ciśnieniowej w msc. Wrzawy (etap II i III)	2024-2025	5.106.335,65	Fundusze Unijne, Budżet gminy	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, poddziałanie „Wsparcie inwestycji związanych z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycji w energię odnawialną i w oszczędzanie energii”	2
16.	Rozbudowa drogi gminnej nr 100118R na odcinku I (od km 0+890 do km 1+735)	2024-2025	5.365.384,00	Fundusze Unijne, budżet gminy	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, poddziałanie	2

	oraz na odcinku II (od km 3+075 do km 3+879) w Gorzycach				„Wsparcie inwestycji związanych z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycji w energię odnawialną i w oszczędzanie energii”	
17.	Techniczny Ogród – Rewitalizacja centrum Gorzyc – uporządkowanie i zagospodarowanie zdegradowanej przestrzeni publicznej w centrum Osiedla Gorzyce	2023-2030	3.700.000,00	Fundusze Unijne, budżet państwa, budżet gminy	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021–2027,	2
18.	Rozbudowa wraz z przebudową budynku administracyjnego Urzędu Gminy Gorzyce	2023–2030	7.000.000,00	Fundusze Unijne, budżet gminy	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021–2027	2
19.	Pobudzenie mieszkańców do aktywności społecznej i uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych	2023–2030	2.000.000,00	Fundusze Unijne, budżet państwa, budżet gminy	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021–2027 (CP4) / Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027 / środki krajowe Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego / budżet gminy i ewentualnych partnerów	1
20.	Aktywna integracja i uczenie się przez całe życie szansą na lepszą przyszłość	2023–2030	2.000.000,00	Fundusze Unijne, budżet gminy	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021–2027, Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027	1

Źródło Opracowanie własne

Tabela 23 Zestawienie projektów komplementarnych – realizowanych i planowanych do realizacji przez gminę partnerską Grębów

Lp.	Tytuł projektu	Okres realizacji	Budżet projektu (PLN)	Źródło finansowania	Priorytet/Cel szczegółowy wg SZOP FEP lub innego programu	Nr Celu Strategii MOF realiz przez proj.
1	Nowoczesny e-urząd w Gminie Grębów	2024-2025	4 260 805,80	FEP 2021-2027	Priorytet FEPK.01 Konkurencyjna i cyfrowa gospodarka Działanie FEPK.01.02 Cyfryzacja	2
2	Przebudowa ujęcia i stacji uzdatniania wody w Wydrzy	2024-2025	11 156 650,00	FEP 2021-2027	Priorytet FEPK.02 Energia i środowisko Działanie FEPK.02.06 Zrównoważona gospodarka wodno - ściekowa	2
3	Zakup średniego samochodu ratowniczo-gaśniczego dla OSP Grębów	2024-2025	1 363 634,25	FEP 2021-2027	Priorytet FEPK.02 Energia i środowisko Działanie FEPK.02.05 Adaptacja do zmian klimatu	2
4	Modernizacja i budowa dróg lokalnych i chodników na obszarze gminy	2024-2027	10 000 000	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027, Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych, Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg, środki własne		2

Źródło Opracowanie własne

Tabela 24 Zestawienie projektów komplementarnych – realizowanych i planowanych do realizacji przez gminę partnerską Tarnobrzeg - lidera porozumienia

Lp	Tytuł projektu	Okres realizacji	Budżet projektu (PLN)	Źródło finansowania	Priorytet/Cel szczegółowy wg SZOP itp..	Nr Celu Strategii MOF realiz przez proj.
1.	Poprawa stanu technicznego dwóch kompleksów sportowych Orlik 2012	2024	1 071 754,00	Ministerstwo Sportu i Turystyki	Program Sportowa Polska	2
2.	Budowa boisk sportowych na osiedlu Zakrzów w Tarnobrzegu- etap I	2024	802 236,00	Ministerstwo Sportu i Turystyki	Program Sportowa Polska	2
3.	Prace remontowe zabytkowego budynku dawnej Cesarsko-Królewskiej Wyższej Szkoły Realnej w Tarnobrzegu	2024	510 204,08	Rządowy Program Odbudowy Zabytków		2
4.	Remont i adaptacja budynku zabytkowej stajni na potrzeby utworzenia świetlicy osiedlowej z zapleczem sportowym na osiedlu Zakrzów w Tarnobrzegu	2024-2025	498 500,00	Rządowy Program Odbudowy Zabytków		1
5.	Prace budowlano-konserwatorskie więźby i pokrycia dachowego elewacji, stolarki drzwiowej i okiennej przy zabytku - Kamienica ul. Sienkiewicza 5 w Tarnobrzegu	2024	170 000,00	Rządowy Program Odbudowy Zabytków		2
6.	Prace budowlano-konserwatorskie więźby i pokrycia dachowego elewacji, stolarki drzwiowej i okiennej przy zabytku - Kamienica ul. Sienkiewicza 7 w Tarnobrzegu	2024	210 000,00	Rządowy Program Odbudowy Zabytków		2
7.	Prace konserwatorsko-restauratorskie przy zakrystii kościoła p.w. św. Marii Magdaleny w Tarnobrzegu – Miechocinie – etap I		408 000,00	Rządowy Program Odbudowy Zabytków		2
8.	Budowa boiska sportowego wraz z infrastrukturą towarzyszącą przy ul. Zwierzynieckiej w Tarnobrzegu	2023-2024	5 500 000,00	Rządowy Fundusz Polski Ład: Programu Inwestycji Strategicznych		2
9.	Modernizacja infrastruktury sportowej MOSiR oraz	2024-2026	8 870 000,00	Rządowy Fundusz Polski		2

	infrastruktury użytkowanej przez kluby piłkarskie na terenie miasta Tarnobrzega			Ład - Programu Inwestycji Strategicznych		
10	Modernizacja płyty boiska wraz z infrastrukturą towarzyszącą Stadionu Miejskiego w Tarnobrzegu	2024	2 200 000,00	Rządowy Fundusz Polski Ład - Programu Inwestycji Strategicznych		
11	Roboty budowlane przy zabytkowym budynku d. siedziby Zarządu Dóbr Tarnowskich (II poł. IX w.) w Tarnobrzegu	2024	403 041,95	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego		z

Źródło Opracowanie własne

V Źródła finansowania

Strategia obejmuje projekty, które wynikają z planów samorządów MOF Tarnobrzeg. Poszczególne projekty zostały zaproponowane przy uwzględnieniu możliwości ich finansowania biorąc pod uwagę sytuację budżetową poszczególnych gmin składających się na MOF Tarnobrzeg.

Realizacja Strategii i wybór źródeł finansowania będą dokonywane w procesie uwzględniającym zmieniające się okoliczności. Kluczowymi źródłami finansowania projektów, oprócz budżetów gmin, będą programy polityki spójności na lata 2021-2027.

- Programu Funduszy Europejskich dla Podkarpacia 2021-2027.
- środków własnych JST tworzących MOF Tarnobrzeg.
- środków pochodzących z budżetu państwa,
- krajowych Programów Operacyjnych,
- innych środków publicznych.
- środków prywatnych, np. przedsiębiorców, organizacji pozarządowych.

oraz Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS) – odnoszącego się do finansowania projektów związanych z poprawą sytuacji osób bezrobotnych na rynku pracy, zwiększeniem dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, integracją społeczną, rozwojem usług społecznych i ekonomii społecznej.

Analiza budżetów poszczególnych gmin pozwala uznać, że zarówno struktura wydatków, jak i dochodów poszczególnych Partnerów jest korzystna i wskazuje utrzymywanie się zadłużeń poszczególnych gmin MOF Tarnobrzeg na bezpiecznym poziomie, a zadłużenia te są związane głównie z wydatkami inwestycyjnymi.

Uwzględniając powyższe oraz stabilność zadłużeń poszczególnych samorządów można uznać, że posiadają zdolność finansową aby zapewnić wkład własny do poszczególnych projektów.

Na realizację projektów niekonkurencyjnych w ramach MOF Tarnobrzeg została przewidziana alokacja w wysokości 16 437 546,00 Euro.

Podziału alokacji przewidzianej na działaniu 5(i) w ramach Priorytetu 6 "Rozwój Zrównoważony Terytorialnie" dokonał Zarząd Województwa Podkarpackiego w czerwcu 2022 roku, a jego podstawą był wskaźnik dotyczący liczby ludności mieszkańców poszczególnych MOF na obszarze województwa podkarpackiego.

Tabela 25. Podział alokacji środków w ramach Priorytetu 6

Priorytet	Działanie	Tytuł projektu	Wartość całkowita projektu brutto (EURO)	Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (EURO)	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021-2027 (EURO)	Szacowana wartość wkładu własnego (EURO)
FEPK.6 – ROZWÓJ ZRÓWNO WAŻONY TERYTORIALNIE	FEPK.06.01 Zrównoważony rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych	Odnowa przestrzeni publicznych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego	9 997 128,04	8 700 231,86	7 395 197,08	2 601 930,96
		Rozwój instytucji kultury MOF Tarnobrzeg	8 698 994,63	8 311 149,53	7 064 477,10	1 634 517,54
		Między Wisłą a Sanem	2 543 058,61	2 326 908,02	1 977 871,82	565 186,79
		razem	21 239 181,28	19 338 289,41	16 437 546,00	4 801 635,28
FEPK.03 MOBILNOŚĆ MIEJSKA	FEPK.03.01 Zrównoważona mobilność miejska - ZIT	Tytuł projektu	Wartość całkowita projektu brutto (PLN)	Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (PLN)	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021-2027 (PLN)	Szacowana wartość wkładu własnego (PLN)
		Poprawa infrastruktury transportu publicznego na terenie MOF Tarnobrzeg	60 000 000,00	48 780 487,80	41 463 414,63	18 536 585,37
		Mobilny MOF Tarnobrzeg	30 000 000,00	30 000 000,00	25 500 000,00	4 500 000,00

Źródło: UM Tarnobrzeg

VI Warunki i procedury obowiązujące w realizacji strategii

Warunki i procedury realizacji ZIT wynikają z zapisów Ustawy Wdrożeniowej, w szczególności z art. 34 ust. 6. w którym wskazano, że warunkami realizacji ZIT są:

- a) powołanie związku ZIT, o którym mowa w ust. 516;
- b) opracowanie i uchwalenie przez podmioty, o których mowa w ust. 5, strategii terytorialnej, o której mowa w art. 29 Rozporządzenia Ogólnego, zwanej dalej „strategią ZIT”, z zastrzeżeniem ust. 9 oraz jej pozytywne zaopiniowanie przez właściwą instytucję zarządzającą programem w terminie 60 dni od dnia otrzymania – w zakresie możliwości finansowania strategii ZIT w ramach tego programu;
- c) opracowanie i uchwalenie do dnia 31 grudnia 2025 r. strategii rozwoju ponadlokalnego, o której mowa w art. 10 g Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, w przypadku miejskiego obszaru funkcjonalnego, o którym mowa w ust. 2, miasta będącego siedzibą władz samorządowych województwa lub wojewody, a do czasu jej uchwalenia opracowanie i uchwalenie strategii ZIT.

W celu realizacji ZIT konieczne było zawiązanie zinstytucjonalizowanej formy partnerstwa, czyli powołanie tzw. Związku ZIT z jednostkami samorządu terytorialnego tworzącymi MOF Tarnobrzeg oraz opracowanie Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Związek ZIT stanowi wspólną reprezentację jednostek samorządu terytorialnego i ma na celu kreowanie polityki rozwoju na obszarze tych samorządów. Zawarcie porozumienia międzygminnego jest jedną z dopuszczalnych form określających zasady współpracy przy przygotowaniu i realizacji pakietu projektów.

W dniu 22 grudnia 2021 r. Prezydent Tarnobrzega, Burmistrz Miasta i Gminy Nowa Dęba, Burmistrz Miasta i Gminy Baranów Sandomierski, Wójt Gminy Grębów oraz Wójt Gminy Gorzyce podpisali Porozumienie międzygminne w sprawie współdziałania celem realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tarnobrzeg i tym samym powołano Związek ZIT.

Porozumienie międzygminne pozwoli na efektywne wykorzystanie środków Unii Europejskiej na lata 2021-2027 w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Zaangażowanie Stron Porozumienia we wspólną realizację przedsięwzięć finansowanych ze środków zewnętrznych prowadzi do wzmacniania i rozwoju wzajemnych więzi partnerskich Stron oraz ich integracji, które sprzyjać będą zrównoważonemu rozwojowi MOF Tarnobrzeg.

Miasto Tarnobrzeg, jako Lider porozumienia zobowiązane jest do koordynacji działań zmierzających do opracowania i wdrożenia Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tarnobrzeg na lata 2021-2027 (Strategia ZIT).

W celu realizacji zadań wynikających z zapisów porozumienia oraz podejmowania kluczowych decyzji dotyczących partnerstwa powołany został Komitet Sterujący MOF Tarnobrzeg.

Komitet Sterujący został powołany w dniu 15 grudnia 2022 r. w drodze Aneksu nr 1 do porozumienia międzygminnego z dnia 22 grudnia 2021 r. w sprawie współdziałania celem realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tarnobrzeg .

W skład Komitetu wchodzi osoby uprawnione do reprezentowania Stron Porozumienia w osobach Prezydenta Miasta Tarnobrzega, Burmistrza Miasta i Gminy Nowa Dęba, Burmistrza Miasta i Gminy, Wójta Gminy Grębów, Wójta Gminy Gorzyce lub osoba posiadająca odpowiednie pełnomocnictwo. Pracami Komitetu kieruje Prezydent Miasta Tarnobrzega lub upoważniony przez niego pracownik Urzędu Miasta Tarnobrzega, jako Przewodniczący Komitetu Sterującego.

Przewodniczący Komitetu jest upoważniony do reprezentacji Stron Porozumienia przed organami administracyjnymi wszystkich instancji we wszelkich postępowaniach administracyjnych dotyczących wydania decyzji, uzgodnień, opinii i innych aktów związanych z realizacją zadań na rzecz opracowania Strategii ZIT i innych dokumentów.

Komitet podejmuje decyzje, w szczególności dotyczące opracowania Strategii ZIT, aktualizacji Strategii, w tym części zawierającej listę przedsięwzięć do realizacji, w drodze konsensusu wszystkich członków. Decyzje Komitetu Sterującego podejmowane są w drodze uchwał.

Strategia ZIT umożliwi realizację wspólnych przedsięwzięć przez Lidera i Gminy Partnerskie MOF Tarnobrzeg. Jest dokumentem odpowiadającym na wyzwania jakie stawia przed jednostkami samorządu terytorialnego rosnąca rola obszarów funkcjonalnych. Dokument zostanie opracowany przy udziale wszystkich samorządów objętych Miejskim Obszarem Funkcjonalnym Tarnobrzeg. Strategia ZIT zostanie przyjęta w drodze zarządzenia Prezydenta Miasta Tarnobrzega, działającego jako Lider Porozumienia międzygminnego w imieniu wszystkich partnerów.

Opracowanie Strategii ZIT wpłynie na efektywność podejmowanych działań oraz na zwiększenie dostępności źródeł zewnętrznego finansowania z programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027. Umowę z wykonawcą Strategii ZIT podpisano w dniu 19.07.2022 r.

Ze względu na konieczność zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych w przygotowanie i realizację Strategii ZIT wynikającą z postanowień Umowy Partnerstwa dla realizacji polityki spójności

2021-2027 w Polsce, Miasto Tarnobrzeg i Gminy Partnerskie podjęły decyzję o powołaniu Rady Doradczej ZIT MOF Tarnobrzeg. Decyzja ta została umocowana prawnie poprzez przyjęcie Aneksu do Porozumienia z 22 grudnia 2021 roku. Rada jest organem doradczym działającym przy Związku ZIT MOF Tarnobrzeg, pełni funkcję konsultacyjno–opiniodawczą w procesach związanych z opracowaniem, realizacją, monitorowaniem i ewaluacją Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tarnobrzeg na lata 2021-2027.

W związku z decyzją o powołaniu Rady Doradczej w dniu 03.01.2023 r. ogłoszono nabór kandydatów do Rady Doradczej ZIT. Zgłoszenia przyjmowano do dnia 25.01.2023 r.

Nabór miał charakter otwarty – na stronach internetowych parterów Porozumienia międzygminnego opublikowano ogłoszenie o naborze kandydatów na członków Rady Doradczej do spraw Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tarnobrzeg. Założeniem określonym w Regulaminie naboru było, iż Rada Doradcza składać będzie się z przedstawicieli mieszkańców obszaru MOF Tarnobrzeg, reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, w tym podmioty działające na rzecz ochrony środowiska, podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób ze specjalnymi potrzebami, równości płci i niedyskryminacji, a także z partnerów społecznych i gospodarczych. Regulamin naboru określał m.in. iż kandydaci do Rady powinni reprezentować organizacje prowadzące działalność w jednym z obszarów tożsamyh z potencjalnym zakresem interwencji wskazanej dla Strategii ZIT MOF Tarnobrzeg, tj.:

- ochrona, rozwój i promowanie walorów i usług turystycznych,
- ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury,
- ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki poza obszarami Natura 2000,
- fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych,
- adaptacja do zmian klimatu,
- uzbrajanie terenów inwestycyjnych,
- efektywność energetyczna,
- zapobieganie zagrożeniom,
- ochrona różnorodności biologicznej,
- zrównoważona mobilność miejska.

W odpowiedzi na ogłoszenie o naborze wpłynęło 6 ofert. Wszystkie zgłoszenia zostały przyjęte.

Skład Rady Doradczej ZIT został powołany uchwałą nr 1/2023 Komitetu Sterującego Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tarnobrzeg z dnia 24.02.2023 r. w sprawie powołania składu Rady Doradczej ZIT MOF Tarnobrzeg.

W skład Rady Doradczej ZIT weszło sześciu przedstawicieli stowarzyszeń działających na terenie MOF Tarnobrzeg w obszarach rozwoju lokalnego, sportu, turystyki i rekreacji, gospodarki, przedsiębiorczości, kultury i sztuki.

Tabela 26 Struktura Rady Doradczej MOF Tarnobrzeg

Środowisko lokalne	Podmiot reprezentowany przez Członka Rady
Sektor społeczno-gospodarczy	Lokalna Grupa Rybacka Puszczy Sandomierskiej Lasowiacka Grupa Działania Wschodni Sojusz Motoryzacyjny
sektor organizacji pozarządowych	Stowarzyszenie Jacht Klub Kotwica Tarnobrzeg Towarzystwo Historyczne Ziemi Baranowskiej "Mały Wawel" Polskie Towarzystwo Tatrzańskie Oddział w Tarnobrzegu

Celem funkcjonowania Rady jest zwiększenie udziału przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego w realizacji rozwoju strategicznego. Aktywny udział przedstawicieli organizacji społecznych pomoże w przygotowaniu i realizacji Strategii ZIT w zgodzie z potrzebami i oczekiwaniami lokalnej społeczności.

Do zadań Rady należy w szczególności:

- opiniowanie projektu Strategii ZIT wraz z listą zintegrowanych projektów wskazanych do realizacji,
- opiniowanie zmian Strategii ZIT,
- udział w procesie monitorowania postępów wdrażania Strategii ZIT.

16 marca 2023 r. w Urzędzie Miasta Tarnobrzega odbyło się inauguracyjne posiedzenie Rady Doradczej do spraw Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tarnobrzeg (ZIT MOF Tarnobrzeg). Pierwszym obradom Rady Doradczej ZIT przewodniczył Prezydent Miasta Tarnobrzega jako lider MOF Tarnobrzeg. Podczas posiedzenia wybrano w głosowaniu jawnym Przewodniczącego Rady oraz jego Zastępcę, a także przyjęto Regulamin Rady Doradczej ds. ZIT MOF Tarnobrzeg. Na Przewodniczącą Rady został wybrany przedstawiciel Towarzystwa Historycznego Ziemi Baranowskiej "Mały Wawel", natomiast na Zastępcę przedstawiciel Stowarzyszenia Jacht Klub Kotwica

Tarnobrzeg. Po posiedzeniu Rady odbyło się spotkanie jej członków z przedstawicielami Gmin wchodzących w skład MOF Tarnobrzeg, tj. Burmistrzem Miasta i Gminy Nowa Dęba, Burmistrzem Miasta i Gminy Baranów Sandomierski, Wójtem Gminy Gorzyce oraz Zastępcą Wójta Gminy Grębów.

VII Opis procesu zaangażowania partnerów

Opis społecznych i gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób ze specjalnymi potrzebami, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem strategii ZIT oraz sprawozdanie z jego konsultacji społecznych

Zgodnie z zasadami ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 opis procesu zaangażowania poszczególnych partnerów związanych z opracowaniem Strategii ZIT jest obowiązkowym elementem dokumentu Strategii ZIT MOF Tarnobrzeg.

Etap przygotowania Strategii ZIT.

Angażowanie reprezentacji społeczności lokalnej w procesy związane z budowaniem Strategii ZIT zostało zapoczątkowane powołaniem Rady Doradczej ZIT, która była informowana o wszystkich działaniach związanych z budowaniem strategii oraz miała swobodną możliwość zabierania głosu w sprawie strategii zarówno podczas specjalnie organizowanych spotkań bezpośrednich (w celu zapewnienia lepszych możliwości wzięcia udziału w każdym z tych spotkań został zapewniony dostęp on-line).

W ramach współpracy z Radą Doradczą ZIT miały miejsce następujące działania i spotkania robocze:

- 06.03.2023 – wysłanie drogą elektroniczną prośby do członków Rady celem wyrażenia opinii, zgłoszenia zmian itp. odnośnie do części diagnostycznej Strategii ZIT oraz propozycji projektów zintegrowanych konkurencyjnych dot. budowy kanalizacji sanitarnej lub sieci wodociągowej, oświetlenia MOF Tarnobrzeg, z zakresu elektromobilności oraz z zakresu zagospodarowania odpadów biodegradowalnych,
- 16.03.2023 – spotkanie stacjonarne – I posiedzenie Rady Doradczej ZIT (przebieg spotkania opisany w rozdziale VI),
- 11.10.2023 - spotkanie stacjonarne – II posiedzenie Rady Doradczej ZIT połączone ze spotkaniem z przedstawicielami Gmin wchodzących w skład MOF Tarnobrzeg. Celem spotkania

było przedstawienie projektów zintegrowanych, które stanowią będą odpowiedzi na zdiagnozowane potrzeby MOF Tarnobrzeg i zostaną zamieszczone w Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tarnobrzeg na lata 2021-2027. Każdy z przedstawicieli gmin przedstawił zakres rzeczowy zadania swojej gminy, zaktualizowany po opublikowaniu kryteriów oceny projektów przez Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego. W trakcie spotkania zaprezentowano wyniki przeprowadzonych badań ankietowych, mających na celu poznanie opinii i potrzeb mieszkańców MOF. Uczestnicy dyskutowali również o innych możliwościach wsparcia w obszarach ujętych w Programie Regionalnym Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021 – 2027,

- 21.12.2023 – przesłanie drogą mailową projektu Strategii ZIT celem zaopiniowania – członkowie Rady nie wnieśli uwag do tej wersji dokumentu.
- 27.07.2024 – przesłanie mailową projektu Strategii ZIT celem zaopiniowania – członek Rady wniósł cenne uwagi dotyczące turystyki oraz przemysłu siarkowego na terenie MOF, uwagi zostały ujęte w zapisach dokumentu.

Po zakończeniu prac nad dokumentem Strategii ZIT oraz zaakceptowaniu treści przez Komitet Sterujący, końcowa wersja została przedłożona Radzie Doradczej ZIT celem zaopiniowania. W dniu Rada Doradcza podjęła uchwałę nr ws. zaopiniowania projektu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tarnobrzeg na lata 2021-2027.

Istotnym przejawem włączania społeczeństwa w proces udziału w tworzeniu i wdrażaniu Strategii była realizacja bezpośredniej komunikacji ze społeczeństwem za pomocą ankiet podczas badań prowadzonych na potrzeby związane z budowaniem tego dokumentu strategicznego. Celem ujednolicenia i ułatwienia do wypowiedzi każdego zainteresowanego członka społeczności lokalnej MOF Tarnobrzeg ankietyzacja była prowadzona poprzez witryny internetowe wszystkich gmin partnerskich. Ankietyzacja była prowadzona w tym samym czasie umożliwiając jednakowy dostęp dla wszystkich obywateli. Link umożliwiający dostęp i możliwość wypowiedzi poprzez ankietę został umieszczony na pierwszej stronie oficjalnej witryny każdej gminy i był wyraźnie widoczny poprzez umieszczenie go w dobrze widocznej i czytelnej lokalizacji na stronie głównej każdej gminy. Badanie było prowadzone w okresie od 7 lutego 2023 do 19 kwietnia 2023 r.

Etap realizacji Strategii ZIT.

Proces realizacji Strategii ZIT będzie stanowił kolejny etap, na którym należy skoncentrować się na aktywnym zaangażowaniu społeczności lokalnej w działania samorządowe wynikające z przyjętej Strategii. Na poziomie zarządczym istotne jest systematyczne informowanie społeczności lokalnej o postępie w realizacji Strategii, osiągniętych rezultatach strategicznych oraz celach. Te informacje mogą być przekazywane poprzez komunikaty przyjmowane przez Radę Doradczą ZIT, a także stanowić integralną część corocznych raportów o stanie gmin publikowanych przez władze lokalne.

Podczas wdrażania planowanych projektów strategicznych kluczowym elementem jest uwzględnienie społeczności lokalnej w procesie podejmowania decyzji, zwłaszcza w zakresie kształtowania koncepcji i ostatecznego kształtu przedsięwzięcia. Partycypacyjny proces planowania umożliwi bliższe i bardziej adekwatne dostosowanie projektu do rzeczywistych potrzeb jego odbiorców.

Udział mieszkańców na etapie realizacji Strategii ZIT może przybierać różne formy, począwszy od biernego uczestnictwa, polegającego na przekazywaniu informacji i informowaniu o postępach, po bardziej aktywne formy, takie jak spotkania, dialog czy pozyskiwanie bezpośrednich opinii. Wybór odpowiednich działań z zakresu zaangażowania społeczności lokalnej powinien być dostosowany do konkretnego etapu wdrażania poszczególnych projektów.

Zaangażowanie społeczne na etapie oceny efektów Strategii ZIT.

Zaangażowanie społeczne na etapie oceny efektów Strategii ZIT będzie miało dwie równorzędne płaszczyzny działania. Z jednej strony społeczność lokalna będzie systematycznie informowana o stopniu realizacji wskaźników, natomiast z drugiej strony sama będzie miała udział w ocenie ich osiągnięć, co będzie realizowane poprzez działania Rady Doradczej ZIT MOF Tarnobrzeg.

Postępy w realizacji Strategii ZIT będą jawne dla społeczności lokalnej poprzez opublikowanie raportu na stronach internetowych wszystkich samorządów. Jednocześnie monitorowanie niektórych wskaźników będzie opierało się na badaniach opinii publicznej, obejmujących badania ankietowe, sondaże lub wywiady. Na zakończenie realizacji Strategii przewiduje się przeprowadzenie, co najmniej jednej ankiety internetowej, rozpowszechnionej we wszystkich jednostkach samorządu terytorialnego wchodzących w skład MOF Tarnobrzeg. Ankieta będzie oceniała zdanie lokalnej społeczności na temat uzyskanych rezultatów związanych z realizacją projektów, a także ocenę usług publicznych i oferty rekreacyjnej po zrealizowaniu projektów w tych obszarach.

W przypadku potrzeby, badanie może zostać rozszerzone o sondę internetową, pogłębione wywiady oraz dodatkowe ankiety skierowane do zdefiniowanych grup interesariuszy, takich jak lokalni liderzy czy użytkownicy aplikacji internetowej czy ścieżki rowerowej.

Wyniki badań opinii publicznej, podobnie jak wskaźniki oparte na pozostałych zebranych danych, zostaną udostępnione i przedstawione społeczności lokalnej.

Monitoring i ewaluacja

Za monitoring Strategii ZIT odpowiedzialne będą wszystkie gminy tworzące MOF, w gminach wyznaczone zostaną osoby, które odpowiadać będą za monitorowanie wskaźników. Monitoring dokonywany będzie w oparciu o zestaw wskaźników produktu i rezultatu wynikających z FEP 2021-2027 odpowiednich do określonych w strategii ZIT celów strategicznych, w ramach których realizowane będą projekty zintegrowane. Planuje się przeprowadzenie dwóch przeglądów ewaluacyjnych w okresie obowiązywania strategii w 2025 roku oraz 2027 roku. Ewaluacja przeprowadzana będzie na podstawie wyników monitoringu oraz oceny stopnia realizacji poszczególnych celów strategicznych. Celem ewaluacji będzie sprawdzenie, czy Strategia ZIT jest prawidłowo realizowana i czy odpowiada na zdiagnozowane problemy i potrzeby mieszkańców MOF.

Tabela 27. Lista wskaźników

Wskaźniki produktu				
Cel strategiczny ZIT	Wskaźnik produktu	Jednostka miary	Wartość	Rok osiągnięcia wskaźnika
Cel nr 2 Zrównoważony rozwój przestrzenny MOF Tarnobrzeg	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	Os.	82 918	2027
	Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich	Ha	11,47	2027
	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	Szt.	1	2027
	Zielona infrastruktura objęta wsparciem do celów innych niż przystosowanie się do zmian klimatu	m2	19210	2027
	Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego	Szt.	1	2027
Cel nr 1 Poprawa jakości życia	Liczba instytucji kultury objętych wsparciem	Szt.	5	2027

mieszkańców MOF Tarnobrzeg	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (EFRR/FST/FS)	Szt.	5	2027
	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	Szt.	5	2027
	Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami (EFRR/FST/FS)	Szt.	1	2027
	Liczba wspartych obiektów o charakterze nie zabytkowym	Szt.	5	2027
	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	Os.	40 000	2027
	Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego	Szt.	1	2027
Cel nr 3 Zwiększenie możliwości rozwoju gospodarczego MOF Tarnobrzeg	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	Szt.	2	2027
	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	Szt.	1	2027
	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	Szt.	1	2027
	Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego	Szt.	1	2027
	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	Os.	40 000	2027
Cel nr 1 Poprawa jakości życia mieszkańców MOF Tarnobrzeg	Infrastruktura paliw alternatywnych (punkty tankowania/ładowania)	Szt.	4	2027
	Liczba zainstalowanych inteligentnych systemów transportowych	Szt.	1	2027
	Miasta z nowymi lub zmodernizowanymi	Szt.	1	2027

	cyfrowymi systemami transportu miejskiego			
	Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami (EFRR/FST/FS)	Szt.	1	2027
Wskaźniki rezultatu				
Cel strategiczny ZIT	Wskaźnik rezultatu	Jednostka miary	Wartość	Rok osiągnięcia wskaźnika
Cel nr 2 Zrównoważony rozwój przestrzenny MOF Tarnobrzeg	Ludność mająca dostęp do nowej lub udoskonalonej zielonej infrastruktury	Os.	82 918	2028
Cel nr 1 Poprawa jakości życia mieszkańców MOF Tarnobrzeg	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	Os.	25 000	2028
	Ludność mająca dostęp do nowej lub udoskonalonej zielonej infrastruktury	Os.	68 282	2028
Cel nr 3 Zwiększenie możliwości rozwoju gospodarczego MOF Tarnobrzeg	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	Os.	350 000	2028
Cel nr 1 Poprawa jakości życia mieszkańców MOF Tarnobrzeg	Roczna liczba użytkowników nowego lub zmodernizowanego transportu publicznego	Os.	180 000	2028

Źródło: UM Tarnobrzeg

VIII Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

Ten rozdział zostanie uzupełniony po uzyskaniu opinii RDOŚ oraz PWIS

Podstawę prawną dla przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko stanowi ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2016 r., poz. 353.).

W dniu 12.08.2024 r. wystąpiono z pismem do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Rzeszowie oraz do Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie, dotyczącym uzgodnienia zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko. Wskazane podmioty, zgodnie z wymogami prawnymi miały na odpowiedź 30 dni.

W odpowiedzi z dnia (syg. .) Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska wstwierdził Pismem z dnia2023 r. (syg. .)..... Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny

Informacja o przebiegu i rezolucjach konsultacji społecznych (w tym miejscu zostanie umieszczony rozdział w ww sprawie

SPIS TABEL I MAP

Tabela 1: Zestawienie najbardziej istotnych wskaźników sfery społecznej dla obszaru MOF Tarnobrzeg	14
Tabela 2: Zestawienie najbardziej istotnych wskaźników sfery gospodarczej dla obszaru MOF Tarnobrzeg.....	33
Tabela 3: Dostępny potencjał miejsc noclegowych na obszarze MOF Tarnobrzeg.....	36
Tabela 4: Zestawienie najbardziej istotnych wskaźników sfery środowiskowo-przestrzennej dla obszaru MOF Tarnobrzeg	50
Tabela 5: Inwestycje w ramach celów i kierunków rozwoju regionalnego systemu transportowego przewidziane dla subregionu tarnobrzeskiego w PSRT WP.....	73
Tabela 6: Długość dróg gminnych i powiatowych w MOF Tarnobrzeg w 2022 roku (w km)	82
Tabela 7: Średni dobowy ruch roczny (SDRR) na drogach przebiegających przez MOF Tarnobrzeg	83
Tabela 8: Średnia długość linii oraz przejechane kilometry na trasach obsługiwanych przez MPK Tarnobrzeg w lutym 2024 roku.....	87
Tabela 9: Częstotliwość przejazdów na trasach obsługiwanych przez MPK Tarnobrzeg w lutym 2024 roku.....	88
Tabela 10: Pojazdy MPK Tarnobrzeg obsługujące linie autobusowe w mieście	88
Tabela 11: Przewoźnicy posiadający zezwolenie na wykonywanie regularnego przewozu osób wewnątrz MOF Tarnobrzeg oraz poza nim	91
Tabela 12: Długość dróg rowerowych w MOF Tarnobrzeg (w km)	97
Tabela 13: Struktura logiczna	128
Tabela 14: Zgodność Strategii ZIT MOF Tarnobrzega na lata 2021-2027 z wytycznymi i założeniami zawartymi w wybranych dokumentach wyższego rzędu	144
Tabela 15: Zgodność Strategii ZIT MOF Tarnobrzega na lata 2021-2027 z wytycznymi i założeniami zawartymi w Strategii Podkarpackie 2030.....	146
Tabela 16: Projekt nr 1 planowany do wyboru w trybie niekonkurencyjnym	155
Tabela 17: Projekt nr 2 planowany do wyboru w trybie niekonkurencyjnym	158
Tabela 18: Projekt nr 3 planowany do wyboru w trybie niekonkurencyjnym	160
Tabela 19: Projekt Poprawa infrastruktury transportu publicznego na terenie MOF Tarnobrzeg	163
Tabela 20: Projekt Mobilny MOF Tarnobrzeg	165
Tabela 21: Zestawienie projektów komplementarnych – realizowanych i planowanych do realizacji przez gminę partnerską Baranów Sandomierski	167
Tabela 22 Zestawienie projektów komplementarnych – realizowanych i planowanych do realizacji przez gminę partnerską Gorzyce	168
Tabela 23 Zestawienie projektów komplementarnych – realizowanych i planowanych do realizacji przez gminę partnerską Grębów	172
Tabela 24 Zestawienie projektów komplementarnych – realizowanych i planowanych do realizacji przez gminę partnerską Tarnobrzeg - lidera porozumienia	173
Tabela 25 Podział alokacji środków w ramach Priorytetu 6	173
Tabela 26 Struktura Rady Doradczej MOF Tarnobrzeg	177
Tabela 27 Lista wskaźników	182
Mapa 1 Placówki kultury gmin partnerskich MOF Tarnobrzeg na tle Polski i regionu Podkarpacia.....	21
Mapa 2 Życie kulturalne MOF na tle regionu i kraju	22
Mapa 3 Wskaźnik liczby turystów korzystających z noclegów na 1000 mieszkańców	37
Mapa 4 Baza noclegowa i jej wykorzystanie.....	39

Mapa 5 Turystyczne obiekty hotelowe (wartości dla MOF wyrażają się tu sumą Tarnobrzega i powiatu tarnobrzeskiego) na tle województwa podkarpackiego.....	40
Mapa 6 Przestrzenne usytuowanie miejsc noclegowych na obszarze miasta-rdzienia MOF	41
Mapa 7 Ścieżki rowerowe na terenie MOF.....	43
Mapa 8 Lokalizacja przebiegu trasy Greenvelo przez obszar MOF Tarnobrzeg	45
Mapa 9 Lokalizacja obiektów zabytkowych na terenie Tarnobrzega.....	66
Mapa 10 Przestrzenne rozmieszczenie obiektów dziedzictwa kulturowego gminy Baranów Sandomierski	67
Mapa 11 Przykładowe atrakcje dziedzictwa kulturowego z najbliższego bezpośredniego otoczenia MOF Tarnobrzeg uzupełniające jego ofertę turystyczną i pozwalające dłużej zatrzymać turystów.....	70
Mapa 12: Obszar funkcjonalny Tarnobrzega na tle sieci powiązań komunikacyjnych województwa podkarpackiego	78
Mapa 13: Planowany przebieg podkarpackiego odcinka drogi S74	79
Mapa 14: Czas dojazdu komunikacją indywidualną do zewnętrznych generatorów ruchu	80
Mapa 15: Podstawowa sieć transportowa w MOF Tarnobrzeg	81
Mapa 16: Przebieg linii komunikacji miejskiej w obszarze centralnym Tarnobrzega	86
Mapa 17: Schemat przebiegu tras transportu publicznego Tarnobrzega oraz okolic.....	90
Mapa 18: Stacje ładowania pojazdów na terenie MOF Tarnobrzeg	94
Mapa 19: Infrastruktura kolejowa na terenie MOF Tarnobrzeg	96
Mapa 20: Istniejące i planowane drogi rowerowe na terenie Miasta Tarnobrzega	99
Mapa 21: Istniejące i planowane trasy rowerowe na terenie MOF Tarnobrzeg.....	100